IOAN TODERITA

Amintiri la capăt de vis

Cumpene pe iris

5
Bostana din pădure

Moşierul Ciucă şi-a lăsat numele peste câmpurile din jur, peste pădurea în care avea câdva conacul, să plutească în conştiința noastră, în comunicarea noastră prin lume.
O vreme, în "ograda" din nord-estul pădurii, plină cândva, de slugi şi de vătafi de hambare cu ştiuleți şi grâu şi de ochii blânzi ai unui animal de pază, o vreme, am crezut că mai exista moşierul, că mai exista şi comoara lui, luându-mă cu joaca şi păscutul vitelor noastre prin ruinele castelului şi prin rădăcinile putrede de brad ale pădurii.
- Măi Ioane, aici o fi fost comoara? mă întrebă, într-o amiază de zi Costică a lui Priț ori vâru meu Vasile Toderiță, când boii muşcau din iarba unei gropi mai adânci, când soarele săpa fundul pădurii cu o lingură de lumină înfierbântată.
Aerul era duh *"engmfted"* - încorporat în noi, mlădițe de trup gol, flămândă căutare de mit. Da, amintirea moşiei lui Ciucă în acei ani, de după fuga lui din pădure, se înrădăcina în noi, tocmai prin fuga lui, tocmai prin lipsa ființei sale - candelă în spațiul devenirii ei, în spațiul gesticulării autorității sale de stăpân, al lui şi numai al lui, asupra posesiei individualității noastre - credințele, suferințele noastre în el.
Mitul moşierului încolțea în mine ca o fărâmă de vis, de necuvânt, ca o tăcere germinând fantasme, cotropindu-mi iluzia întoarcerii în timp, ca un ghimpe de salcâm în talpa copilului ce eram, ce aveam să plâng, neştiind durerea propriei mele naşteri, ca un copil ce aveam să privesc, neştiind cum.
Mitul moşierului era imaginea dreptului nostru de proprietate materială şi spirituală, la care nu voiam să renunțăm prin TOZ şi COLECTIVIZARE, după cum nu voiam să murim, înainte de a ne fi sfîrşit trăirea tuturor păcatelor pe care Dumnezeu putea să ni le
6
ierte. Şi totul, şi toate, prin nemernicia conştiinței noastre dragonice, pleiadice, galactice, germinative, reziduale.
Mitul se fragmenta succesiv, algoritmic, în segmente de vis, sacralizându-mi copilăria.
- Nu ştiu! Parcă ar fi o fântână păsărită! i-am răspuns vecinului meu de bostană, rătăcit, cu evlavie pentru vite înfometate, în partea asta de pădure. Pădurea, după cum v-am spus şi altă dată; nu-mi aduc aminte când, era un fluture aşezat pe floarea pământului moşierului Ciucă, un unghi diedru cu fețe plane pătate. într-una din aceste pete - ochii de mort, într-un cerc defrişat de stejari, pe fața ei dinspre apus, se afla bostana noastră, şi, în alte cercuri tangente exterioare, erau alte bostane, şi altele, şi, altele. Diedru vegetal unea sihla tânără de salcâm, dinspre pădurea Gîrboavele, din sud, cu lanul de cânepă şi de urzici, din nord - din capul fluturelui, cu buzele sugând dintr-un izvor galben ce-şi lăcrima tinctura din dealurile crăpate a văii nordice, polare.
Era în toamna lui 1950. învățasem primele litere în clasa întâi şi, acum, eram gata să le scrijelesc, în trunchiul socului mare din vale, eu stând mereu în coroana lui de cilindrii goi, de frunze palme, de sferă sonoră, el acceptând talpa de copil, ruperea crengilor uscate şi, uneori, strigătul ecoului căruțelor, ce-i călcau rădăcina de sub drumul din firul văii, acolo, unde-şi gândise sămânța lui primară, sâ-i şadă în cale omului sub stejari, sub salcâmi, sub planul oblic al bostănării noastre.
Creşteau pepenii, în această suprafață defrişată de pădure, printre pui de stejari, printre gropi de popândăi, ca nişte embrioni umani într-o placentă deschisă, într-un uter convex de văzduh verde, de lumină verde, de seve neştiute, descendente în noi ascendente în sferă.
Coliba era mai sus de coroana socului, în care fugeam de şerpi şi de şopârle; mai întâi prin tulpinele mari de urzici, apoi prin iederă, imitând şarpele până la patului meu de scânduri cruce, până în brațele coroanei sale parfumate.

Coliba era la marginea din deal, la marginea din apus a bostanii. Un drum nevăzut, de frunze moarte şi de urme bătute de un animal nevăzut, mă lega de celelalte bostani, de celelalte colibe.
Eram aşa de singur în umbra acelei înserări, că-mi era frică să privesc din fundul colibei la mine, apoi în vale, la socul părăsit ce-mi
7
păzea bostana în drum, ca un străjer descoperit, desculţ, mărşăluind pe drumul din vale. Eram însingurat de căderea soarelui în amurg, în stejarul din spatele colibei, în ochii jivinelor flămînde de acolo, ce vor lumina în noapte spaima mea, prezenţa mea în ştime. Departe, mai departe decât era, ca un clopot sugrumat, în stânga începutului de sihlă, pe valea dinspre Gârboavele, un car greu, cu boi grei - sătui, carul lui tata, al nostru, se auzea, se desena sonor, până la mine. însingurarea mea timpurie, prematură, lungi căderea astrului pe deal, în pădure, pe văi nevăzute, pe văi geodezice ori sufleteşti.
Am ieşit din colibă, privind bostana, de sus, sigur pe mine, cu bătu în mână, cu urechile aţintite în sud.
Până la drumul dintre sihlă şi pădure, pe a cărei margine se rezema bostana noastră, nu era decât o fugă de popândău între două cotloane, nu era decât o azvârliturâ de băţ după el, nu era decât un pas de uriaş născut din incestul unei pământene cu zeul ei nemuritor.
Am ajuns pe coama lui, în ţărâna cu troscot păscut, în lumina razelor umede a unui soare de vară tîrzie, de toamnă timpurie, a unui soare în amurg. Cercul soarelui, de plasmă stinsă, era un copil, pierdut ascendent, în capătul drumului într-o zare cât un deget, prins cu vârful în lanul de porumb de deasupra salcâmilor pitici din stânga, şi cu falanga-i metacarpianâ, prins în pădurea de stejari falnici din dreapta, infinită spre nord. Cercul soarelui, desenat pe degetul dealului din capătul ascendent al drumului, era un copil aşezat pe o sanie de foc, gata sâ-şi dea drumul la vale, în vale, pe zăpada luminii dintre pădurile cu arbori diferiţi, separând, în iureşul, în bucuria descendentei lui, gravitaţia punctului meu - alt copil, în întuneric, numărarea bătăilor inimii mele pe degete.
"Doamne, cît de aproape şerpuia clopotul talgerelor carului pe vale, cît de departe era el, cît de îndepărtat mi se părea el! Trebuie să fi ajuns la bifurcaţia drumului din vale: o dâră nisipoasă, prin râul secat a muchiei diedrului sihlei, o altă dâră, ocolind troiţa, prin dealul din răsărit, lutos şi surpat. Trebuie să fi călcat firul pîrîului secat, cu urme transversale de şerpi tineri, ieşiţi din ou în iunie, în iulie, în mai, cu urme longitudinale de şerpi bătrâni, ieşiţi din alt
8
şarpe, fără trup, ieşiţi din şarpele cuvântului nerostit, de dinaintea creaţiei dumnezeieşti. Soarele se făcu un solz de crap, un ochi de vită înjunghiată, o pleoapă grea, pe suflarea înfierbântată a pădurii.
Lanul de porumb se strângea în cochilia înserării, ca un melc, uitându-şi afară privirea şi o fărâmă din spirala foşnetului frunzelor sale.
Din muchia sihlei, din valea pădurii pitice, fără sunet şi suflare, apăru o pereche de boi ce trăgea un car greu, de lut şi piatră, de oameni şi fiare.
Am lăcrimat la vederea lui, la vederea străinilor mobili din fundul văii, eu nemaiştiind cum să fug din drumul margine-ascendentă în soarele pe moarte, cum să aştept prâvâlirea nopţii în tristeţea mea.
Vederea singurătăţii mele, i-a îndepărtat pe drum înainte, pe sub soc, după urzici şi umbre cafenii; valea sângerând pe şarpele lor, pe şoaptele lor adânci.
- Cum îi mai aşteaptă băiatu' ăsta pe cei de-acasă! vorbi femeia din car. îl vezi! îl vedeţi! Mai să spargă cu-n strigăt pădurea! Mai să ne mănânce din ochi de dorul lor!
-Tat-su potcovea boii la sârb! spuse un bărbat cu voce ruginită, uscată de sete.

- L-o fi lăsând la noapte singur? se-ntrebă a treia persoană a umbrelor translatorii pe roți - o voce de copil.
Parcă vorbeau în conştiința, în percepția privirii mele, ignorând ecoul şi planele închinate. Neliniştea mea era o viziune a întâmplărilor viitoare, o năvală de gânduri în ființe străine de lumea mea, în instinctive unități contrarii şi contradictorii.
Nu era carul nostru cu boi, dar nici unul cunoscut de altă dată. Oamenii îşi mânau vitele, fără cuvinte, stând ascunşi parcă între scoarțe. între ei sau la coada căruței, nu se afla butoiul cu apă, pe care îl poartă drumeții, sâ-şi potolească setea la capăt de drum. Carul cu boi, a lui Priț, se vâita, cînd mergea pe drum, de parcă spițele roților îl ințepau în talpă şi circumferințele şinelor îl sfărâmau în urmă.
- Ho, mâi Bălane! îi oprea Costică pe cei doi bălani, folosind singularul, acolo lângă începutul gardului de măturică şi fasole pitică, ca să se dea jos din car, ca să-mi arate ce băiat mare este

9

el: mai mare ca mine, mai cunoscător şi mai iubitor de animale, mai flăcău ca toți flăcăii din sat.
Apoi, aşa fără motiv, fără un scop aparent, mi se adresa vag, aproape de un bună ziua dat din cap:
"S-au copt? s-au copt?" sau "Câți popândăi a-i înecat azi Ioane?"
Eu, amestecând gesturile şi răspunsurile la întrebările lui contradictorii, fără sens, îi răspundeam, de parcă vorbeam cu cineva de lângă mine, încet, să mă audă, cât mai neinspăimântat, cât mai indiferent la grija lui față de bostana mea, față de mine.
Acesta era un fel de a fi mândru de tine, de propria ta dramă în pădure, să nu-ți arăți teama la vorbele viclene ale celuilalt şi nici sila de repetiția lor duşmănoasă, curioasă.
Eu îi răspundeam astfel tot cu o întrebare:
- "Mai ai apă?", ştiind sau presupunând că are să-mi ceară el o gură de apă, sau cu "Ce mai face moş Alexandru?", ştiind că tat-su nu-i în pădure, ca şi al meu, zgândărându-i astfel conştiința singurătății lui viitoare.
Iraționalul inconştientului pădurii ne aşeza, foarte ciudat, foarte greu de explicat, în concepte logice şi morale inexplicabile, compensatorii, fugind de năvala instinctelor noastre în cuvânt, în cuvânt auzit.
După cum şarpele din care ne tragem este vătămător şi vindecător în acelaşi timp aşa exista pădurea: arhetip al sinelui, al seminței luminii şi întunericului - explozia primară, un bicefal psihic inconştient.
Păsările îşi-încetiniseră cântecul contondent pe ramuri negre. Hu! hu! auzeam bufnița şi o izbitură a trupului ei de pământ consemna sonor prinderea unui şoarece în preajmă.
Stăteam învelit în pufoaica lui tata, în colibă, cât mai departe de gura ei: unde scânteiau ochii unui câine vagabond sau a unei vulpi turbate, să mă spintece, sâ-mi toarne-n piatră respirația şi bătăile inimii.
Dincolo de spaima mea era bostana, era ograda sferelor de zahăr - bulgări mai mari de pământ copt, cranii negre fără ochi, legate cu sfoară, şi ea neagră, ici, colo, plutind ca un bici în aer, ici, colo, înfiptă ca un țăruş în pămînt.

10

M-am ridicat în fund, priveghind o vreme mişcarea de afară. Să mai fi fost vreme de-un ceas, până la răsăritul lunii, despre care ştiam deja, la vârsta pâzitului bostanii de pădure, că răsare din lac, că se va aşeza pe zarzărul meu de la vie, în sud-est, pe drumul ei printre planete şi avioane ruseşti, pe calea ei mânjită de reflectoare de pază, în carnea văzduhului năruit în noapte peste Tuluceşti, peste Galați. Mi-am înfrânat spaima, târându-mă spre uşa colibei, înfăşurat în blana-plapumâ şi haină şi animal ucis, privind prin întunericul verde, cu timpanele ascuțite, cu tâmplele plesnindu-mi de durere.

Da! Cineva umbla prin bostană. Alte sfere, mai mari, mai negre, mai urât mirositoare, cu patru picioare, se furişau pe pământ. Auzeam cum "inelarul" mâinilor lor, sprijinit de "opozabil", lovea mecanic, c-o unghie murdară, nevăzutele fructe verzi, parfumate. Cioc! cioc! cline! clanc! auzeam, lipindu-mi neputincios privirea de pământ, încercând, prin respirația mea caldă, să alung cețurile nopții, duhul glacial al pădurii.
N-aveam câine la bostană. Eu eram singurul câine de pază al ei. Găinile însă simțise hoții foindu-se pe cotineațâ, cu-n cârâit de teamă, de prezență a unui vultur suind spre ele, din pământ, din dreptunghiul oblic al bostanii. încurajat de simțul lor am ieşit afară. Tată! am strigat spre vale. Din soc am auzit un ecou ciudat: "Ce-i tată?" Am continuat să strig, nesigur pe interferența ecourilor reverberate.
- Care eşti, mă, în bostană? Futu-ți
Da, era tata. Doamne, era chiar el. Umbrele din bostană au fugit plesnite peste fața de un bici lung ca un harapnic. Tata le mătura la vale, cu dreapta şi cu stânga, strigând: - Care eşti mă în bostana băiatului meu? Futu-ți...!
Boii ieşiți parcă din pământ se făcu albi odată cu răsăritul lunii. Tata venise prin nord, apoi ocolise pădurea prin amurg, pe drumul nevăzut al nevăzutelor ființe ale pădurii, prin pădure.
Frunzele l-au purtat pe brațe fără zgomot până la mine, până în coşmarul începutului meu de noapte.
- Cum păzeşti tu bostana, mă băiete? din fundu' colibei?
- De ce n-ai venit mai devreme tată? Şi mi-ai luat şi câinele, şi mi-ai luat felinarul.
11
- Am avut eu nevoie de ei, de ele, mă băiete. Fierarului nu i-a ieşit potcoava pentru Bujor, pentru Bujor, l-am auzit scâncind ca un copil în urechea boului potcovit, eliberat din jug.
Luna, curioasă, ne lumina bostana, legând cu raze de argint curpenii verzi, rupți de ființe negre, biciuiți de şoapte.
A doua zi spărgeam bostana cu-n ultim cules de pepeni, c-o ultimă floare în mâini. Mai aveam însă de făcut un drum lung, la Galați, să-i vindem pentru a ne îmbrăca la iarnă şi pentru a-i hrăni din seva brațelor noastre pe cei cu cearcăne în ochi-clasa muncitoare, clasa conducătoare a propriei noastre înfometări.
"Pleacă! pleacă!" am auzit, cînd luna şedea pe stejarul uscat din sihlă, *"to dry the rain on my storm - beaten face";* să-mi zvânți obrazul biciuit de ploi.
"Hai la culcare!" l-am auzit atunci pe tata, lăsând bostana să se usuce, în strigătul neauzit al lunii.

La fierar

Tata zăbovea indecis. Era în firea lui să aştepte poruncile interioare ale mişcării trupului său în spațiu, mereu "mai târziu decît deloc", mereu "e zi şi mâine". *Tata, prin nu ştiu ce forțe, era pe urmele noastre, în lucru nostru mecanic, acolo în câmp, aici în ogradă. El aştepta să se producă nelinişte a noastră în trebile din început, din amiaza şi din amurgul zilei, şi-apoi, cu nespusă atotştiință, ne urma, îşi depăna pe urmele noastre propria sa tăcere.*
Arpegiile cognitive ale privirii lui, de copil învățat să umble în pădure, pe deal, pe lac, erau sunete uriaşe, cuvinte nerostite pe dinăuntru, gând şi limbaj pământesc unic, rar, şi lumină albastră dătătoare de viață, în afară.
Mama era capătul vectorului existenței noastre, creația noastră cea mai sfântă. Tata era originea impulsului ei, cel care ne aşeza, ici, colo, cu tăcere şi privire fixă, oscilația paşilor prin spații cu ciulini şi stele, cu vietate şi stârv.

El, opus mamei, trăia alegoric marile idei despre viață, fiind un gest, un semn al mâinii în aer, o interjecție înjurată în loc de oftat, o palma bătută pe cot, în loc de "ce-mi pasă".

12

Mama, dimpotrivă, îşi consuma viața, supunându-şi idila trăirii cu tata eternității naşterii noastre, creşterii noastre, cu încăpățânare în timp, zi de zi, înfrunta ndu-i nepăsarea, indecizia, impulsul primar. Iubirea ei, pentru el, era un succedaneu al durerii ei de a trăi pe pământ, aşa cum i s-a hărăzit de Dumnezeu numele de femeie-mamă, femeie-plăcere, femeie-îndemn şi păcat.

Ea se oprea în lucruri, pe lucruri, privind ca-ntr-o fântână, mai întâi cu gîndul, făcându-le să vorbească, apoi, rezemându-şi irisul de ele, le deplasa întruna spre marginile suferinței ei de a privi, de a le distinge pe retină.

Dis de dimineață, mama făcuse focul în sobă, ridicându-l pe tata din pat, care nu mai putea sâ doarmă cu căldura sobei în coaste, cu tăria vinului băut aseară în sânge.

O privea lungit în pat, cum se preumbla înăuntru şi în afară, cum scotea aluatul din covată şi îl făcea pîine, pe masa de la geamul cu două canate şi cu muşcate pe pervaz.

Auzea focul duduind în plită, de parcă ar fi fost iarnă, nu o dimineață răcoroasă de septembrie. Auzea dinainte ce avea să-i spună Veta lui: "iar ai băut Andone şi iar ai ridicat brațu' asupra mea, bat-o Dumnezeu de crâşmă şi de beție, că nu mai ştii să ieşi din ea, că ai uitat de băiatul ăla care-ți păzeşte bostana în pădure, printre stafii şi printre dihonii..."

. -Azi mă duc la Ion! îi opri gândurile nerostite tata, tata-Andoni Roşu, Vulpoiu'. Şi, fără a aştepta răspuns, continuă: întâi am sâ potcovesc boii la sârb! Pune ceva de mâncare în coşniță! Mama nu spuse nimic. Părăsi bucătăria de vară, care iarna se numea bucătărie de iarnă, trecu, prin grajdul vitelor şi prin uşa lui, afară. Defila cu pâinile în mâini prin fața muşcatelor rezemate de geam şi se opri în nord, nu se ştie unde, în fața focului sau a cenuşelor lui măturate de mama în cuptor.

Tata se sculă din pat, în cămaşă şi în izmene, îşi trase pantalonii şi cişmele, căută ceva de mâncare în tigaie, pe plită, ridicându-i capacul şi negăsind nimic, privi în ogradă, plecat pe flori, de parcă îşi număra scândurile zaplazului de la şosea, de parcă îşi căuta urmele pe care avea să le facă spre fierar.

Fierarul nu se trezise. Doi ucenici trăgeau la foaie apăsând pârghia de pe pământ, ce strângea şi umfla burduful cu aer, ca apoi să-şi scuipe răsuflarea pe cărbunii aprinşi; of, of! of, of!

13

Tata scoase boii în ogradă, țesălindu-i de bălegarul uscat cu o tesală de tablă, cu plecăciuni până la copite; deşertul, coapsele, femurele, coada. Nu-şi începuse acest ritual, înainte de a-i scărpina în coarne, înainte de a sta de vorbă cu ei; "Scoală-te, măi tată, c-avem treabă"! sau "mai vrei sare în ieslea asta, măi tată?"

îl apucă pe Bujor de un corn, apoi de sfoara lălâie din gât, şi, vrând să iasă afară, o întâlni pe mama în prag.

-Azi să nu mai bei, Andone! Să nu mai bei!

- Mm... murmură tata, înlocuind cuvintele cu o expirație mai lungă, împrumutată parcă din suflarea patrupedului ce aştepta să păşească în ogradă.

Se feri din calea ei, îi privi mâinile pline de cenuşă şi de făină, lăsând-o să intre înăuntru ca să-şi îngrijească de creşterea şi coacerea pâinii. Un zâmbet de recunoştință, că nu este certat, îi lumină fața şi un alt zâmbet îi aşeză această lumină în carne - o descolțire de frunte, îi înălță trupul peste animal.

- Să potcovesc boii! Să-i potcovesc! îi spuse, de parcă asta l-ar fi absolvit de orice răspundere, de orice încetineală în grija lui față de mine, față de aşteptarea mea în pădure.

- Dumnezeu ştie, Andone, ce fel de om eşti, cum poţi să dormi în patul tău cînd bâiatu' stă singur de trei zile în pustia aia de bostană, în pustia aia de pădure? Tremură carnea pe mine văzându-te aşa de "lasâ-mâ să te las", aşa de "ce-o fi, o fi", de parcă eşti făcut din piatră, cu inimă de piatră, cu suflet din piatră!
- Mai taci, fă! că nu-l mănâncă nimeni acolo! Are colibă să-l apere de ploaie, are apă cînd i-o fi sete, are pepeni cînd i-o fi foame, şi are pădure de jur împrejur, să nu te prindă nici un picior de vânt prin ea. Şi apoi sunt oamenii şi socul lui din vale, unde să se ascundă, de e-o fi frică, de-o fi să-i fie frică de ceva!
- Vorbeşti de parcă ar fi băiatul altuia, de parcă n-ar fi carne din carnea ta! îi mustră mama indiferenţa paternităţii sale.
- Lasă-l să înveţe ce-i pădurea! ce-i teama de foşnetul ei în noapte! ce-i bucuria de a deosebi pasul de om de pasul dihăniei! Ce, eu n-am fost ţinut de tata, la fel, în ea? Eu aveam şi vaca de păscut, şi oile, şi calu'! înconjuram de dimineaţă pînă seara pădurea de zeci de ori, ca sâ le văd sătule!
Mâneam mere pădureţe şi porumbe până-mi plesnea burta de acreală, până să se coacă primul pepene. Tata şi mama ţineau
14
aşa de mult la mine, că uitaseră dacă mai sunt fiul lor: "Mă Vasile! vezi că e cineva la poartă!" îi spuse mama lui tata, cînd venisem acasă, să-mi iau ceva boarfe de îmbrăcat, de dormit. Aşa de mult mă schimbasem, aşa de mult stătusem în pădure, că îşi uitase propriul lor fiu. Şi tu spui că în trei zile Ion ar fi pierdut? ar fi mîncat de lupi?
- Păi, tocmai, asta-i! el n-are nici un câine în jur, n-are nici un animal, să se mai ia la vorbă, să-şi omoare singurătatea. Are doar butoiul cu apă la cap şi nenorociţii aia de pumni verzi la picioare. Singurul lui prieten-socul nu-l ajută la nimic, fiind în urzici pe drum, fiind, chiar acolo, unde şi mie mi-ar fi frică să stau în el; în mijlocul pădurii.
O lovitură de ciocan pe nicovală se auzi peste gard, la sârb, în fierărie. Ionel Provolovici, cu şorţul lui de piele, cu scutul lui aşezat pe torace, până-n pământ, mătura scânteile unui te mare de tipar, incandescent, ce avea să fie I, şi apoi u, cu ghimpi şi aripi, roşu de sânge, cărămizii, şi încet, încet, albastre mlădieri de incandescenţe, de fiare torsionate în aer, în lumi.
Un ucenic se străduia să-şi ridice ochii peste gardul ogrăzii noastre din sud, de parcă, fără să-l vadă pe tata, nu ar fi putut sâ-l strige la fierărie, să-l anunţe că întâia potcoavă este gata, că are nevoie de copita lui Bujor cel ţesălat, cel mângâiat până acum.
- Hai, moş Andone! că s-a răcit! strigă din uliţa Arsiniei -dreptunghi, neîmprejmuit, de joacă pentru noi copii şi de popas pentru căruţele şi carele venite la fierar.
- Ce s-a răcit, mă? întreabă tata, drept răspuns.
- Potcoava! se auzi prin stuful gardului, vocea semicălită a flăcăului de la Vîrlezi.
- Credeam că mămăliga lui tat-tu în tine! de când baţi fierul de pomană aici, în Tuluceşti!
Băiatul -flăcău, ucenicu', pleacă nevăzut, neauzit, printre bulgări de oftat omenesc şi întristare trecătoare omenească.
Bujor se lasă târât spre poartă, îşi potrivi şoldurile, şi, cu un ultim pas, ieşi din ogradă, după tata, spre potcovărie. Acolo îl aştepta un salcâm, lângă masa de piatră cu ţăruş de fier în mijloc, a sârbului, a fierarului, a potcovarului. Cei doi; tata şi Ionel Provalovici erau Augias şi Hefaistos, prin nu ştiu ce întâmplare de o clipă, să se întâlnească, să se ajute în lume; un muritor cu un nemuritor.
15
- Ţine! strigă Sîrbu, la tata.
Fără să cârtească, apucă piciorul stâng din faţa lui Bujor, îl îndoi din genunchi, şi-i puse copita pe genunchiul piciorului drept, omenesc, bine înfipt în pământ. Laba animalului stătea în căuşul palmelor sale ca o comoară sfîntă. Fieraru cioplea c-o rîndea de oţel, ca

un brici, cele două copite alăturate, mai, mai, să-l pişte pe tata, să-l curețe şi pe el de bătăturile din palmă.
O dâră de frică apăru în ochii lui albaştrii, când fierarul cioplea, cioplea, în unghiile scorojite ale animalului, în conexiunile lor păroase, potrivind în minte măsura potcoavei ce-avea să fie în curând bătută în cuie, în carne.
Aerul, din jurul fierăriei, era alcalin, spectral. Copita se învineți, parcă înainte de a i se pune fierul verde, încins, pe ea; sfârâind, strigând.
Bujor îşi întoarse capul spre cei doi, şi, cu un ochi blând omenesc, îi întrebă; ce-mi faceți, mă?
Ca răspuns, Pravolovici, Sîrbu, fierarul mic şi mânios, cu fața roşie ca focul din cărbuni, cu ochii negrii de fântână adâncă, bătu primul cui. Urmă altul şi altul, sfârşind cu un "gata" plictisit.
Aşa venea la rând Breazu, perechea lui Bujor. Şi parcă fieraru se aşeza în alt fel față de el, cu sculele cioplirii lui în os, cu silueta lui infimă înfiptă în umbra animalului uriaş.
Tata era, între fierar şi uriaş, o măsură de împăcare a celor două ființe, o ființă intermediară de sprijin a loviturilor de ciocan în cuie şi a animalului în cui.
Văzusem de multe ori această relație între ei şi în alte fierării, pe Lozoveni, la Galați, în Bădălan, în Vadu Ungurului, unde, tata, mulțumit de pepenii vânduți, îşi aducea aminte de potcoavele zdrobite ale boilor pe macadamul străzilor; pe care vândusem pepeni şi struguri, pe care îşi vânduse sudoarea lui împământenită, altora, altora.
- Măi moşule! Dă şi tu pepenii ăştia, cît ouăle de furnică, cu un •eu jumătate!.
- Mă, tată, dacă ai casă grea îți dau şi de pomană! Dar să nu-mi faci tu preț pe munca mea, că-ți dau un bici pe ceafă! se supăra tata pe el.
- Păi, da! am casă grea moşule!...
16
- O fi cum spui! Ia şi tu pepenii ăştia! Şi-i punea în brațe cât să ducă, mai mult sau puțin cinstitului plângăreț, şi sigur "săracului" care eram toți în țara asta săracă de după război şi înainte de apocalipsul comunismului roşu.
Atunci, în toamnele acelea, eram nedesprins de tata, de drumurile lui spre oraş, de drumurile lui prin infern. Atunci eram ca un meteorit aruncat într-o atmosferă planetară, plonjând în cețuri şi în furnale şi în sirene de fabrică murdară, mirosind smoala topită şi fierul topit şi apa din canale, şi fluviul cu gudroane şi cu hoit, şi cu rădăcini de arbori eratici, şi cu vapoare fără catarg, cu lumină de bec bolnav zvârlit în stîlpi c-o praştie, cu coloane costelive de muncitori tuşind de foame şi de sete, tuşind de revolte interioare devastatoare.
- Hai, la poamă, doi lei stachina! murmuram eu, fiindu-mi ruşine să strig mai tare, conştient de sărăcia altora mai mare ca o noastră.
- Strigă, mă, mai tare! Aşa cum strigi nu ştie nimeni de vindem struguri sau ochi de om! se nemulțumi tata de ucenicul lui de prăvălie mişcătoare, se întrista tata la gândul că şi-ar vinde poama de pomană.
Ei, dar toamnele se repetau. Eu treceam prin ele nenumărându-le. Nu există decât o numărătoare inversă a anotimpurilor. Scrierea mea de acum fiind acelaşi solfegiu de secundă bătută de ceas: "202, 201", "201, 202" înainte şi înapoi, numărătoarea fiind însă 10, 9, 8, şaapte, şaaase, şi din ce în ce mai lung pronunțat, numârul-cifră, primul numărul semn zero. Zeeroo... Zero e sfârşitul sfârşitului, e sfârşitul începutului naşterii noastre.
Câte amintiri a putut să-mi drumuiască potcoava lui Ionel Provolovici, potcoavele potcovăriile fierarilor anonimi. Tata, mulțumit de călcătura plăvanilor, îi băgă în ogradă, sub salcâm, cu gura pe coşciugul carului sarcofag, cu gura pe iarba cosită aseară.
Urmele lor, în lutul ogrăzii, îi identificau, cu ființe necunoscute pe pământ. Potcoavele din față erau două scoici turtite, desprinse dintr-un fund de lac, iar cele din spate, o lună

nouă bătută cu-n luceafăr în carne. Boii erau elefanții neamului românesc, erau bourii Moldovei. Şi când ştii că această gravură a tatălui şi mamei mele în neamul românesc, cu neamurile Tulucenilor, avea să fie degravată nemilos de ideile
17
comuniste ale reuniunii indentităților de orice fel, ale intersecțiilor finite de trădare a proprietății private față de proprietatea colectivistă.
Nimeni nu bănuia, atunci în anii' 50, până unde se poate merge, până unde se poate distruge individul, individualitatea, într-o filozofie resentimentară față de "a avea", ignorând relația lui cu "a fi", până unde inconştiința marxismului revoluționar, instinctiva şi iminenta revoluție a unora asupra altora; ştim noi a cui față de cine, putea să explice propria lor conştiință, forma primitivă a conştiinței lor.
Era aproape de prânz. Mama îşi terminase pâinea, pentru ea şi pentru bostană, pentru mine, aflat în celula pădurii, gata de diviziune.
Se învârtea pe lângă gura cuptorului din nord, dând foc plitei de acolo, sub acoperişul cât o palmă a universalei bucătării. Casa curată privea indiferentă la furnicarea ei în jurul, dărăpănăturii acelui ansamblu de lut şi paiantă, în jurul acelui amestec de locuință -han, a oamenilor şi a animalelor laolaltă.
Doi vişini, un cais şi un măr, o sprijineau, îi dădeau verticalitatea, îi înălțau pleoapele să vadă în sud, rezemați de streaşină ei de stuf, cu trunchiurile tăind suflarea muşcatelor din geamurile vechi, cu sticlă veche dintr-o topitorie de nisip medievală.
Aşa s-a sfârşit acea jumătate de zi, cînd eu rătăceam în frunzele de stejar - palme moarte şi în frunzele de salcâm - ochi de copil, privind, privind în sus.
Tata a luat o găleată de zinc goală ca să aducă apă de la fântână. Mama îl privi îngândurată, cum deschide poarta, cum priveşte la boi mulțumit, cum se-nchide poarta pe urma lui, cu-n "clanț" absurd de zăvoare-mperecheate.

Primarul si rusii

Nu era nimeni, la fântână, în amiaza acelei zile cu boi potcoviți metodic la fierăria lui Pravalovici - Sîrbu; neobosit de fiare înroşite [In] aer, de cărbuni scânteind în ochi, neobosit de pârghia ciocanului azvârlit în soare.
Tata învârti roata fântânii, în silă, cu ochii ațintiți spre crâşma lui nanu Anton.
Dinăuntru întunericului alcoolizat, îl strigă o voce de om neştiut.
18
- Andone, să vii încoa'!
Surprins şi bucuros totodată, tata îi răspunse:
- Dacă dai o țuică, vin!
- îți dau, mă, îți dau! spuse acelaşi necunoscut. Găleata s-s umplut plină, plină să plesnească, cu apă sălcie şi clară, din ciutuij trasă brutal peste cilindrul fântânii, de sub acoperămîntul ei de troiţj săpată în pământ, cu Crist cu tot, cu rugăciunile noastre cu tot căutându-i izvorul dătător de viață.
Tata ridică tabla zincată a găleții, trunchiconică-ființă umblătoar în aer ca o pasăre de baltă zburând aproape de pământ, pri genunchi de om şi coapse, înainte. Privi roată, înconjurând satul ş zarea de peste cimitir, acolo unde-i era via, acolo unde se scufund; un drum, pe sfera pământului, spre copilul lui, spre o pădure dit multele pe care le ştia - pădurea lui Ciucă.
Oftă, târî prin aer apa şi o lăsă cu densitatea ei cu tot în volumu zincului topit cîndva, la intrarea în crâşmă, înăuntru, la umbră, pe duşumea.

Doi oameni necunoscuți stăteau la o masă lângă tejgheaua-bai după care se presupunea că ar fi fost cineva - nanu sau nana gata oricând să-i mai umple cuiva țoiul de secărică - cinzeaca d sfat şi de spontană mărturisire.
- Dâ-ne încă un rând! strigă, peste tejghea, întâiul necunoscu Cu trei stele! cu încă o stea! întări el comanda pontos, autoritar.,
- Stai, mă Roşule! Stai! îl invită celălat necunoscut, uria rezemat de peretele din apus, uriaş popsind în vorbele ra pronunțate, prelung pronunțate.
-A, voi sunteți? se aşeză tata dând afară din calea lui, cu och lui albaştrii, fumul de țigară Mărăşeşti - să-l tai cu cuțitul, spre mas
celor doi.
- Ia vezi cum vorbeşti, mă Roşule?! îl avertiză mititelu' pe tatî
Dumnealui e tovarăşul primar.
- Păi, dacă-i primar, de ce-i mai spus tovarăşu'? îl luă ta într-o rînă pe notar.
Ai fi vrând să-ți zic şi ție "tovarăşu' notar", nu?
- Nu, mă! se fâstici omul cât un radical din doi, nu, mă! de-aci notarul se va numi secretar comunal, iar pe primarul de altă dată vor chema "preşedintele Consiliului Popular Comunal". Pronunț

ultimele cuvinte rar, împiedicându-se parcă în ele, cu importanță vădită, ca un şcolar ce-şi învățase lecția, dar, nu se ştie de ce, o uitase pe jumătate.
- Lasă, mă, că tot primar este! Nu-mi suci mie vorbele ca-ntr-o frânghie de negară. Nu-mi vinde mie castraveți murați şi gogoşi calde.
Celălalt nu scotea nici o vorbă. Zâmbea privind prin uşa deschisă a crâşmei lui nanu Anton, spre fântână şi dincolo de ea, pe şoseaua lungă, spre Galați.
- Şi ce mai faci, mâi Andone? se trezi uriaşul din vis, de parcă tata ar fi fost un purice în calea lui.
- Mulțumesc lui Dumnezeu! spuse tata preluând de la mama parola trecerii ei prin necaz.
- Ce vorbeşti, mă? Te-ai dat cu popii, stând cu diavolu' la crâşmă?
- Nu! Stând cu unii oameni, de vorbă, despre alți oameni; se linse pe buze tata, după o înghițitură de secărică.
Uriaşul nu era altul decât Paraschiv Lepădatu; noul primar comunist, fostul văcar al satului, om cumsecade, contrar sărăciei lui trecute, contrar bogăției lui de a nu mai simți balega cirezilor de altă dată; pe care le ducea la păşunat în grinduri, contrar nefericirii lui de a sta cu nasu în hîrtii, galbene, pe care nu ştia să le citească.
Au încercat unii sâ-l învețe să citească, să-l învețe să scrie: chiar şi doamna învățătoare Andreescu la cursurile de alfabetizare, dar, până la urmă, a primit o diplomă, în care nu prea ştia ce scrie. Un p mare de tipar şi un l mare de tipar era semnătura lui, fără punct după ele, fără sulfare, apăsate, cînd era să fie să semneze.
"Cine dracu' o fi inventat scrisul şi cititul?" "Cui dracu' îi trebuie asta?" judeca Paraschiv, a lui Lepădatu, în sinea lui, în clipele lui de judecată fără rost, de judecată a învățăturii de carte a altora.
îi iubea pe toți țăranii care n-aveau şcoală, fiind convins că ei sunt mai puri, mai apropiați de ce-a fost omul la facerea lumii. *Era convins că aceasta-i secretul fericirii pe pământ; să nu-i dai omului al doilea măr să-l muşte - cartea fiind un şarpe mai mare decât cel din Eden, un păcat mai mare de a şti; decât s-a trezit Adam, atunci, s-o vadă pe Eva goală şi să se vadă pe el gol puşcă, mai mare decât să ştii că lumea, în care ai fost făcut de Dumnezeu, este a*

ta, cu apă, cu foc, cu aer, şi cu toate la un loc - mănunchi în carnea ta -plăcere, bucurie, tristețe, strigătele naştere şi moarte. Se trezi filozofind:
- Fericiți, cei săraci cu duhu'!

-Tovarăşu' primar, asta-i din biblie! să nu ne audă cineva!
- Lasă, mă! spuse tata, că Paraschiv nu se molipseşte de carte sfântă, cum nu s-au molipsit nici de cărțile astea comuniste; cu om făcut din maimuță, cu maimuță făcută din broască şi cu broască făcută din nimic.
Aşa intră în vorbă cu Paraschiv, ca atunci pe grind, când îşi făceau o țigară din tutun proaspăt, păstrat în tabacherile lor de argint, cu foițe cu tot, când soarele **năduşea** suind pe lac, când cireada rupea cu dinți lați şi albi, țipirigul din poala apei foşnitoare, cu valuri de sul de mătase rostogolit în piele, rostogolit în mâl.
Văcaru nu se schimbase la înfățişare. Era tot mare la trup; ca atunci în mijlocul cirezii, ca acum, rezemat de perete cu umărul drept, şi de tejghea cu spatele, cât un munte, cât un salcâm ce nu-l mai poți îmbrățişa să legi lanțul boului şi boul la umbra lui.
Doar privirea îi era mai tristă, mai brun-întunecată, mai fixă pe lucruri şi pe oameni, mai cu luare aminte la echilibrul şi mişcarea din lume.
-Ai, n-ai, dai! căzu iar pe gânduri, Paraschiv Lepădatu. îl ştia tata cam mut şi surd.
Muțise şi surzise aparent, comunicând în realitate foarte bine, prin câteva semne-sunet, prin semne-interjecții, cu turma, cu cireada. Şi tata ştia de aceste mutenii, de aceste unice - i-aş spune eu - convergențe filogenetice între om şi animal; când soarele apune să-adoarmă amândoi, când soarele răsare să umble pe câmp singuri, când foamea potolită îți face sete când setea stinsă dă vina pe ființa lor coloidală, carnală, ființa lor de apă dulce, de apă sărată, sanguină, de apă strânsă-n chingi cu funii de duh. Aceste convergențe lega doi timpi îndepărtați. Clipa, nevoită să-mpingă înainte o altă clipă sfârşită - fărâmă de impuls indiferent în arc şi în pendul atent la oscilație; spirală pe un melc molatec, clipa îndemn: "cum moartea pe moarte călcând", "cum te-ai născut din morți cu timp în mâini", e poarta dintre lumi, e poarta trecerii prin spații cu neştiute simetrii în punct.
- Şi te-ai dat cu comuniştii, ai? i se aşeză tata, pe rămăşița lui
21
de timpan treaz, cu vorbe mărunțite, ca să le digere celălalt; celălalt fiind cu nimic altul decât Paraschiv Văcaru, omul cu merite deosebite în comunicări interspecii, fără limbaj, fără rațiuni conştiente.
- Eu? spuse nevinovat Lepădatu. Ei mă vor! de parcă li-s drag de când lumea! Cică aşa trebuie sâ fie un comunist; sărac lipit pământului, cu cârpe-n fund, fără pământ, cu casa într-o rână -cum îi a mea pe râpă - fără fântână în ogradă - şi car apă de sub deal ori din baltă, fără neam bogat - cum o spune chiar numele meu de lepădați fără noroc în lume.
Se opri. Vorbise aşa de mult că secretarul nu-l recunoscu, rămânând cu gura căscată la fraza lui întortochiată, plină de respirații cu virgulă şi cu icnituri, de om gata sâ-şi dea sufletul în vorbe.
Tata nu fusese uimit. îl ştia din grind, cum se vaită, în ritmul tălăngilor vacilor la păşunat, în ritmul vaietului apei în mal; de valuri mângâind nămolul şi cochilia scoicilor negre şi peştii morți prin țipirig.
Crâşma era tot un grind al țăranilor, al Tulucenilor, un loc de sfat în mai mulți, spre deosebire de grindul bălții, unde sfatul era cel mult în doi, unde trecerea prin neant era hotărâtă cel mai bine de unul singur, ca şi în viață hotărârea de "a fi" sau "a nu fi"; fiind nu vei şti când ai fost, nefiind nu vei şti când vei fi.
Aşa, cu obloanele trase, ca soarele să nu răzbească înăuntru ei, crişma din ciamur umeza fierbințeala sângelui accelerat de alcool şi moleşeala sufletelor mai mari ori mai mici: *cât încăpuse în fiecare trup; atunci la naştere, cât nu va mai fi trup din fiecare; atunci la moarte.*
- M-au târât în porcăria asta, din vâcăria mea! se mai plângea primarul-preşedinte.
Secretam' nu spunea nimic. Parcă lua aminte la fiecare cuvânt spus de celălalt, privind înăuntrul lui mai mult decât se cuvine, mai mult decât privim noi toți uneori aşa.

- Mâi Paraschive, nu fi Iuda! Ți-au dat pălărie, ți-au dat bocanci Şi cravată, a mai rămas să-ți pună şi cordele tricolore în urechi, cum pun eu la coarnele boilor arnici roşu de deochi. Vorbise tata -Pnvind trist la cinzeaca goală - după ce răsturnase câte o înghițitură Pe gât la fiecare "ți-au dat".

22

- Mai adă un rând, mă! strigă Lepâdatu la secretarul lui... Acesta se ridică fără să cârtească, îşi controla verticalitatea
trupului de-o şchioapă, apoi se răsuci ca la armată; pe călcâiul stâng şi pe laba piciorului drept, făcând paşi dezordonați, necadențați, spre tejgheaua înaltă. încercă să vadă pe cineva dincolo, apoi, şi mai imposibil, încercă sa se înalțe, după sticla de secărică ascunsă dincolo.

- Unde-i chiaburul ăsta! strigă notaru'-secretaru' primăriei noastre comuniste din Tuluceşti, trădînd astfel o parte din secretele ideologiei comuniste cu privire la clase şi la specii omeneşti.

- Lasă-l, mă, pe naşu Anton! îl mustră tata pe măruntel, de-acolo din scaunul lui, ştiind şi văzând, mai înainte, că "barmanul-chiabur" plecase din prăvălie prin uşa din dos. Ce-i aia "chiabur" mă? Tat-su a luptat la Mărăseşti, şi-a lăsat oasele acolo, ca să-i lase lui pământ aici pe lumea asta. Ce mare scofală? Pământ! Pământ! Da cine ştie cât îi trebuie - celui de-l are - să-l muncească? Cât nesomn îi trebuie, să nu doarmă pentru el?

- Ptiu! nu mai vine! zise secretam' de parcă era gata să facă pe el. Latrina era afară şi apoi în ograda lui nanu Anton. Fugi spre ea, uitând de comandă, supunându-se unei alte comenzi neaşteptate. Chiar pe urmele lui - parcă din pământ - au apărut doi ofițeri ruşi, identici în uniforme, numai cu epoleți diferiți unul față de celălalt; cu mai multe stele, la fel la vorbă şi la căutătură.

Ca din pământ, nanu Anton-stăpânul prăvăliei, intră pe uşa peretelui din apus şi zâmbi - fără să vrea, de după tejghea - cu un zâmbet internațional. *Era acelaşi zâmbet pe care-l afişa românu' ori de câte ori îi deschide casa un străin,* foarte asemănător cu al nostru - al copiilor de români - din şcolile şi instituțiile de după '48, ce cântam internaționala la începutul zilei şi imnul comunist la sfâFşitul ei: *"Sculați voi oropsiți ai vieții"* - *inconştientă chemare la revoltă a unor oropsiți de personalitate, de libertate şi de proprietate umană, chemare a tuturor - egali oropsiți ai noi proprietății de orice fel, egal scufundați în binele resentimentar comunist, neacceptând, ca şi religia, bogatul; truditorul genezei care strânge roadele pământului, mai mult decât să le risipească, ispăşitorul păcatului de a cunoaşte mai mult decât păcatul creației lui.*

Ruşii îşi scoase centurioanele cu pistoale şi le puse pe masa de lângă găleata lui tata.

23

Tata se ridică şi *mută găleata,* mai la umbră, *înăuntru prăvăliei, în stânga intrării ei în oameni.*

Secretam', uşurat păşi vesel în crâşmă, salută cu "draszvuiet" pe tovarăşii ruşi, şi se repezi la nanu Anton:

_ Unde a-i fost, bre? câ am mai vrut un rând!

_ Mă stârchitură! tu să nu-mi zici mie "bre", că tat-tu şi mâ-ta au fost slugi la mine, le-am dat o bucată de pâine toată viața, să te crească, şi tu-mi zici bre?

- Da, cum vrei să-ți zic, mă chiaburule?

- Futu-ți 'mnezâu măti de calic! Ieşi afară din prăvălia mea! Ieşi, mă pârlitule, afara! Nanu nu glumea. Puse mâna pe o ghioagă, ce o avea demult pregătită pentru necuviincioşi, şi apucă să o ridice, cât s-o vadă netrebnicul de secretar, dar, inexplicabil, se opri să-l asculte mai întâi pe primar.

- Lasâ-l, nasule Anton, că s-a îmbătat!

Apoi se întoarse spre secretar, cu un moment cinetic aşa de mare, că puteai să muți prăvălia pe roți.
- Treci aici, mă, şi cere-ți iertare de la naşu!
- Păi, n-am ştiut, n-am ştiut, tovarăşu' primar!
- Ce n-ai ştiut, mă? Că omul ăsta a botezat tot satul, pe toți fără cârpă-n cur ca mine, făcându-şi pomană din averea lui, făcându-şi milă de nenorocirea noastră de a fi fost săraci?
- Iartă-mă, bădiță Anton! spuse, privindu-l cu atenție pe crâşmar, dacă "bădiță" îi place.
Nanu, ca mulțumire pentru cum îl apărase primam' de sărăntocul lui de secretar: care credea că în crâşmă se pot aplica legile lui comuniste, ca la primărie, veni cu paşi mari, spre masa lor, lăsându-le trei cinzeci, şi cu paşi mici, nesiguri, spre masa ruşilor.
- Vodka! strigă unu, într-o limbă, de data asta, benefic internațională.
Secretarul, neastâmpăratul, turbatul de băutură şi putere comunistă, avu o idee.
- Hai să dăm noroc cu ei!
- Ce, mă! spuse Paraschiv pirmaru', vrei să mă bagi în bucluc SI cu ăştia? cum a-i făcut şi cu naşu?
Dar ideea încolțea în mintea văcarului. De câte ori nu pâscuse JI vacile lângă Prut, de câte ori nu-şi dorise el să dea mâna, cu un

"cachiu din ăştia", prin sârma ghimpată de dincolo, din Basarabia. Uite acum îi are lângă el, sunt sub acelaşi acoperiş cu el, sunt î turma satului lui cu el. De ce nu le-ar spune: "Ce mai face-ți, mă ruşilor?" "De ce nu plecați la casele voastre?", "Nu vă e dor d cumetrii şi de naşii şi de vacile voastre, mă?".
Se ridică neaşteptat de înalt, neaşteptat de mare. Şi odată c nanu Anton, care purta paharele de votcă în mâini, păşi spre ei d se cutremură prăvălia. Era uriaş primarul comunist român, odihni la coada vacii: hrănit din laptele ei supt pe furiş, păzit în grind d şerpi, de-o nevăstuică nevăzută ori de un vultur flămând.
Tata, fără să vrea, l-a urmat magnetic pe Paraschiv Lepădat spre ruşi. Numai secretarul nu ştia ce să facă: ezitând, ca u ministru de externe de după '48 sau de după '89, să semnez convenția cedării "Tezaurului Românesc" ori a cedării "Insule Şerpilor". Se ținu totuşi spre ruşi; spre masa ruşilor, pe urmei celor doi români - prieteni de demult pe oscilațiile duşumelei suspendată pe beciul prăvăliei.
- Noroc, mă! strigă din inimă a' lui Lepădatu. Eu sunt Paraschiv, el este Andone şi ăsta, ăsta, n-are importanță, e secretar.
Ruşii au pus mâna pe pistoale atunci când în semiluna mese' românilor s-au văzut umbre, mişcându-se, înâlțându-se din scaune Apoi, văzându-i pe români cu lipitorii© de cinzeci întinse spre ei, şi-au retras mâinile de pe centurioane şi, înțelegând ce vor, î întâmpinară, în poziție de "drepți", în picioare, la masa lor.
- Drastvuiet! spuseră în cor ofițerii ruşi.
- Noroc! spuseră şi românii aceeaşi vorbă dar cu altă sonoritat şi cu altă dulceață.
Exact în clipa în care tata ducea la gură secărica lui, apăr mama în uşa prăvăliei.
- Ce faci Andone? Bei cu ruşii?
- Cine? Eu? Nu vezi câ-i şi primarul Paraschiv şi secretam lui?
- Lasâ-i bărbate, pe ăştia! Că ei s-au dat cu comuniştii, n ştii? Hai acasă că s-a răcit mămăliga! Hai acasă! Luă găleata c mâna stângă de jos şi, cu mâna dreaptă, îl luă pe tata, ieşind din prăvălie.

- Andone, mai stai! Andone! strigă Paraschiv primarul, preşedintele.
- Lasă, mă! Bea tu cu ruşii! Eu mă duc să beau cu femeia mea
acasă!

Calcavura

Am dormit toată noaptea în brațele lui tata, vindecându-mâ de spaimele văzute şi nevăzute - toate interioare, acumulate de singurătatea mea în pădure, ori de prezența umbrelor străine din bostana mea, aseară, aseară, când hoții se furişau în sfere dulci cu sâsâit de şarpe, când socul din urzici nu mă putea lua în brațe să mă ocrotească.
Un cocoş, de la bostana lui moş Manole Toderițâ, din nord, cânta de dimineață şi câteva ciori flămânde croncăneau în salcâmii puțini la număr: rătăciți în pădurea de stejari.
Boii dormeau cu suflarea pe fundul colibei, legați la roată şi totodată slobozi între noi şi căruță.
Soarele se lăsa ridicat cu greu pe răsărit, din duhurile lacului nevăzut, din foşnitoare trestii şi papuri ştiute; *ubicumque* -pretutindeni, multiplicat, divizat inegal pe iris de om şi animal, pe aripi de fluture şi cochilii de melc, pe retine de acelaşi fel.
Ştiam că azi vom strânge pepeni pentru vânzare, că mama e pe drumul din Tărtăcuța, spre noi, împinsă de dor la deal, peste Drumu Mare, apoi într-un podiş cât o privire între zări, apoi din nou la vale, pe vale, până aici la capătul firului cu plumb a aşezării noastre în pădure, până aici în palma cu mistere, în palma sferelor cu sânge, cu miere şi destin.
Parcă o aud cum îl certa ieri pe tata, după "smulgerea" lui din crâşmă.
- Să nu-mi spui mie, că n-ai fi vrut să bei cu ruşii, Andone! Nu t'-e ruşine să faci chef, când toți oamenii sunt în câmp, când oamenii nu-şi văd nici sufletul de-atâta treaba. E toamnă, Andone, e toamnă. Ai uitat?
- Ei, mi-au dat o secărică şi-atât!
~ Şi tu abia ai aşteptat să te pui pe taifas. Lasă, că ştiu eu câte ai de spus când îl vezi pe Paraschiv Lepădatu. Ți-o fi părând rău că nu eşti tu primar? Cu stârchitura aia de secretar lângă el, arată
26
ca văcaru c-o singură vacă în turmă. Tu să nu te iei după de-alde ăştia, tu să-ți vezi de noi, Andone!. Ei n-au nici casă, nici masă, sunt nişte "dați" cu antihristul, cu comuniştii. Ei cred că pot fi bogați fără să muncească câmpul, fără să adape boii, fără să se-nchine lui Dumnezeu! Ei vor să trăiască amestecându-ne, ca să fure din grămadă, cum fură la batoză, la moară, la oloiniță;
Nu se vede cât fură, câ-i de la toți. Nu se şti cât fură, că roata se învârte pe cântar, peste cântar. Ce mai, ți-ai ales nişte prieteni!?...
- Nu mi-i prieten nimeni Veto! Stai liniştită! Hoți din ăştia am întâlnit eu şi în cărăuşie; la Drumu Mare, cu cuțitu-n dinți, şi-n pădure punând lațuri, şi-n baltă punând pe-ascuns vintire, şi la Râpa lui Tuluc punându-mi pistolul în coastă, şi n-am murit, şi nu m-au omorât.
- Da, dar eu mă tem că ai să te hotărăşti să fii de-al lor, din potera lor prin viața oamenilor; să-i convingă să-şi dea de pomană averea statului, să ne facă Toz-întovărăşise, colhoz ca în Rusia. De parcă statul ar fi un sărac mereu flămând, un cerşetor la poarta bisericii noastre, un olog plimbat într-o căruță cu paie prin sate!
- Lasă Veto! *că şi tu înveți la biserică cum să nu credem în bogăție, cum să-ți dai cămaşa de pomană altuia, ca să moşteneşti "împărăția cerurilor"* - cum spune preotu' Ciobanu! "O *fi şi comunismul ăsta un fel de sfârşitul lumii: când noi trebuie să ne lepădăm de obiceiuri omeneşti, de credințe fistichii în oameni, de iubire în animale, de mâncare şi de băutură, ori chiar de femeia fiecăruia pentru femeia altuia, mai ştii?*
- Nu judeca aşa, Andone, că-I mâni pe Dumnezeu! *Nu eşti tu în drept să judeci sfârşitul lumii şi începutul ei! Mai bine judecă-te pe tine, între începutul şi sfârşitul zilei, că pentru ce-a fost ieri şi ce va fi mâine judecă Domnul; că judecata lui e pentru toți, şi pentru ceice-arfisă îl imite, şi pentru cei, să-i ia asemănarea, făcând din biblie cuvânt păgân.*

Da, mama reuşise să se ia la trântă cu diavolul beției din tata. Tata se plecă în fața judecăților ei, venind spre mine, chiar când noaptea mă năpădise cu spaimele ei, cu o altă aşezare de ființe în preajmă; contopite cu arborii pădurii, cu corpurile străine ale cotropirii ei de duhuri.
Mama venise prin sihlă şi prin silhui tăceri. Respira din aerul umed al pădurii în fața colibei. Se lungi apoi înăuntru, căutându-mă
27
lângă tata, cum cauți cartofii în pământ, pe sub şuba de blană de oaie pe sub trupul fierbinte a bărbatului ei, de parcă îşi pierduse un atribut primar- dragostea de sine, ori iubirea de altul, ori venirea ei pe lume.
- Ionele! mă strigă mama din mrejele somnului meu dulce, stând lângă mine, rezemată de edru interior, din sud, al prismei colibii.
- Ce-i! Ce-i! sări din somn şi tata, speriat. A, Veto, tu eşti? Ai venit?
- Păi, cu voi, mă mir că bostana asta mai are pepeni! Se lungi într-o rână, lângă mine, suflând din greu.
- *Lung mai e drumu ăsta. Credeam că n-o să-l mai sfârşesc!* Ți-au dat ăştia pământ de pepeni la marginea lumii, Andone!
- Lasă, că-i bine şi aici! Punem stejari şi pepeni laolaltă! *Cresc împreună, fiecare cu soarta lui; Unii să se-nalțe până la cer, alții să se târască cât pământul, şi aşa, an de an, cu sămânță semănată de vânt ori de mână de om, se-nmulțesc, mereu alții şi alții, ca oamenii.*
Ascultam împietrit. Nu credeam să fi vorbit tata, aşa de măsurat la vorbă şi de măsurat în gând. Apoi, mama, urmându-i pilda mulțumirii lui de sine, se avântă în cuvinte şi mai de preț.
- Lasă că-i mai bine mereu aici. Sădim stejari printre sămânță de pepeni şi-avem un ban din două trebi deodată, *şi-avem pe sfere cale şi-o stea îngenunchind, în socul de pe vale şi-n frunze de argint...*
Apoi am adormit între ei, între vorbele lor fără-nțeles, fără un scop anume vorbite; nelinişti furişate în spiritul pădurii, din neființa unui duh suprem peregrinând prin spații.
Când m-am trezit, grămezi mari de pepeni - piramide de sfere sprijinind cerul să nu cadă pe pământ, în şiruri paralele, priveau Wst la curpenii rupți ori călcați în picioare, ademenea soarele în Pădure, în bostana spartă, în strigătul ei de moarte.
Mama şi tata, mai tirani decât hoții din noaptea trecută se răzbunau pe planta rară; şarpe legată între doi stejari pitici, funie de -nşiruit corăbii în țărmuri abisale.
. Apoi canul se încărca din în piramide, prin ele fâcându-şi drum, Pnntre stejari, cu roțile scufundate în pământ până la butuc, gata Sa Plângă, gata să fugă din fața nelegiurii.
28
- Ține băiete! strigă tata la mine, azvâlind cu-n pepene prirj aer, spre mine, să-l prind mai întâi şi să-l aşez apoi între scoarțele carului corabie.
N-aveam timp să-l văd rostogolit pe-ntâiul în car, că altul, din brațele lui tata, vâjâia prin aer, să mă zdrobească, să mă afunde-ri gravitații vegetale.
- Mai rar Andone! Nu vezi că bâiatu' nu mai poate, că n-are timp să-şi răsucească trupul? nu vezi că brațele-i atârnă în aer de, durere?
Se sfârşea grămadă de grămadă şi scoarțele trosneau cu sfere tangente pe scânduri şi trunchiul de piramidă era o luntre pe chituc
Proțapul, cu jugul în picioare, stătea magnetic în busola carulu cu pepeni, smulgând un drum, prin azimutul zării, din dealul Vă Mari. Cu două perechi de boi avea să urce tata-n luceafărul *6e* miezul nopții şi-n lutul fără vlagă al dealului bătrân cât o istorie dq neam, sau chiar mai mult, cât un ocean secat de nu se ştie când Boii păşteau pentru întâia şi ultima oară, printre curpeni, fără milă fără poftă de verde târziu.

Cassiopeia inventă prima literă forjată - un vai cu veur suprapuse - pe bolta fără lună, cu cumpene şi ciuturi de linii ş puncte, de supernove migratoare şi cozi de stele despletite pe văzduhul prelung.
- Hai, să te culci, mamă, *că drumu-i lung la noapte şi-iplin de zvârcolaci, şi-iplin de frig cu şoapte şi de pelin cu fragi!...*
Nu ştiu de ce mama nu mai vorbea normal. Dezordinea dir bostană, spargerea bostanei, îi schimbase accentele cuvintelo mângâietoare de mamă în profeție versificată, în descântec a rugăciuni contrarii.
M-am suit în soc, luându-mi rămas bun de la dreptunghiul cu sfere coapte, de la dreptunghiul care acum era elipsă, acum er^ cerc turtit, era când o pădure defrişată, când o infimă sihlă de stejail pitici.
- Dâ-te jos băiete! strigă tata, simțind că plâng acolo sus *temându-se ca lacrimile mele să nu-i cadă în trup, temându-se & nu se molipsească de amintirea copilăriei lui.*
Doamne, cum mi-aduc aminte, ce nopți am petrecut aici? Era odată o noapte cu lună. Gătisem "ochiuri" de ouă de cioară în tigaia
29
neagră de când lumea, pe cotlonul din fața colibei, şi-nfulecasem $_u$ p$_0$ftă "udătura" de mămăligă caldă şi untdelemn încins.
- Ei, dacă tot ai mâncat, du-te la Drăguşani şi cere-le "să-ți dea *calcavura".* Bostana lor avea coliba mai spre deal de noi, mai ne sub amurg, şi-o dâră de soare îmi lumină drumul dintre ei şi noi, din întunecimea marginilor pădurii noastre, din sud, până la lumina polară a marginii pădurii lor, din nord.
Toată ziua aceea de dinaintea înserării şi a trimiterii mele prin vecini de spații întunecate, prin vecinătăți de spații disjuncte cu vectori în fiecare punct, cu ochi de om pândind cântecul de pasăre, cu înaltul popândău stând pe două picioare să privească, să vadă gustoasa sferă din care să se-nfrupte, toată ziua aceea, tata a râs, cât era pădurea de mare, pe drum, cu Drăguşanii şi Codrenii, şi cu moş Manole, şi cu Priții, mai mult decât se cuvine să râzi într-o pădure, mai mult decât se cuvine să râzi pe drum; dar mai ales pe un drum de pădure. *Frunzele bătute de vânt schimbă înfățişarea drumurilor dintre ei, şi iarba, şi ciulinii aveau noi curburi, noi înțelesuri de conexiune între lumi diferite, noi dimensiuni de trecere prin şiruri de puncte distincte.*
Parcă ar fi râs cineva de singurătatea mea, de străina mea ființă în această lume. Parcă ar fi râs, cu rânjet de carnivor la pândă, de uriaş flămând, înfometat, altcineva, în pluralitatea lor singulară.
Eu străbăteam, trimis de tata sub amurg, drumul râsului lor sălbatec, visul drumului lor în lume, despre lume, despre om.
"Calcavura, calcavura" repetam cuvântul ciudat, onomatopeic, care semăna cu un *"calc de-a dura", "cal ca gura", "cal cagulă". Cum să ții minte bătaia vântului fără frunte? Cum să ții minte ascuțişul ciulinelui fără talpă? Cum să scoți apă din fântână fără ciutură şi cumpănă, şi, cum să ții minte, Doamne, un sărut fără buze?*
Da, toate au înțeles, atunci când sunetul cuvânt e apă, e foc, e [v]ânt, când el se află în mine dinainte.
"Calcavura" seamănă cu o bătaie de toacă; dar nu poate înlocui toaca, deci nu există. Calcavura seamănă cu un strigăt de luptă; [ar e/] *nu-ți poate fi pus în mână să strigi.*
Da, ştiu ce mi-a cerut tata, *să-i cer la rândul meu, în amurg,* lui [ră]9uşan, *un lucru ce nu există.* Da, vor să vadă dacă ştiu *"ce nu*
30
există", ce nu-i decât o idee. Ei, bine, acuma ştiu de ce au râs o pe drumul din pădure, *au râs pe seama* neştiinței mei *necunoaşterii lucrurilor* ce aparțin acestei lumi, adică a lucruril *din lumea lor.* Ce trist! Şi tocmai tata! Ce trist!

Penele uriaşe ale norilor vineţii din amurg acoperi "ochi suspendat", pe un stejar uscat, tot în amurg. Noaptea scă deodată, dintr-o cocoaşă de deal, pe pădure. Focul Drăguşenil se vedea înaintea mea, înaintea trupurilor lor osoase, desculţ flămânde. *Unul din ei avea un picior de lemn, altul, o cămaşă fără mân stângă. O gaură în loc de ochi întuneca faţa celui de al treile* M-am oprit la câţiva metrii de ei şi le-am strigat, să mă audă:
- Sunt Ion a lui Andone Roşu! *şi m-a trimis tată-meu* la voi!
- Şi *ce vrei de la noii?* răspunseră ei în cor.
- Nimic! doar să vă spun ce mi-a spus să vă cer!
- *Ce să ne spui?* s-au întors deodată toţi spre mine; şchiop! cu piciorul de lemn lăcuit, ciungul cu umărul sfârtecat ieşindu-i p cămaşa ruptă, chiorul privind parcă, fără ochi, înainte.
- Păi, să vă spun!... *Să-i da-ţi Tatălui meu!...*
- Ce? Ce să-i dăm? făcură toţi un pas spre mine. -... *Calcavura!*
Atunci, ciungul parcă avea mâinile amândouă, orbul avea ochi negriii întregi, egali, şchiopul stătea drept pe picioarele-i lun verticale, extrem de verticale. Toţi erau înmiresmaţi de pădurea miros de pelin şi fragi, cu miros de cânepă, şi de pălămidă, şi busuioc...
Atunci, un râs neomenesc a tăiat pădurea în două, până moşia părăsită a moşierului Ciucă, de parcă cineva ar fi strigat noi: *"Care eşti acolo, mă, în pădurea* mea?" şi apoi ar fi râs sâlbat cu un: *Ha! Haa! Haaa!!"* ca un ecou lătrat, ca o nălucă împământenită. Toţi s-au repezit la mine râzând, râzând, până când de frică, am strigat la ei.
- *Ciocanul! La sfârşitul ultimului cuvânt strigat, orice mişcare s-a oprit.*
trei şedeau nemişcaţi, cu ochii în foc, cu ochii pe foc.
- Ia-l, mă, şi du-l lui Tat-tu! şi să nu te mai prind prin jurul bostănii noastre.
31
Un bătrân ieşi din colibă şi-mi azvârli obiectul cerut. *Şi să nu te mai prind pe-aici! Auzi!* M-am întors, cu ciocanul în mâini, la tata. *Râdea, omeneşte, cu sighiţuri şi tuse.*
- Băiatu' tatii! Băiatul tatii! Aşa! aşa!...
Când Cloşca cu pui ciugulea Raliţa, când un pui i se pierduse în Ursa Mare, *plecaserăm din pădure, cu carul plin de pepeni, prin Valea Mare, la deal, pe sub lună, în cer.*
Eu dormeam în car, lăsând în grija *altora* caravana trupului meu şi a trupurilor sferice smulse din rădăcini.
-Vulpea mă! strigă cineva, pe urmele noastre, din inima pădurii, cât era Valea Mare de lungă. *Hăuă! Huăă! se sfărâma ecoul pretudindeni, când noi urcarăm deja în toarta cerului din răsărit.*
Hăuă! hăuă!... Şi am văzut, cum, acolo, în palma neagră cu stejari, în inima inimii pădurii lui Ciucă, cădeau meteoriţi şi grindini de pietre şi de găuri negre ca nişte seminţe de plumb.
- Strigă, mă! m-a trezit tata prin Vadu' Ungului.
- Hai la pepeni, neamule!
Şi oamenii stăteau la rând în coada căruţei, cu braţele întinse, cu-n bănuţ în mâini, dându-şi sufletul de pomană pentru o sferă coaptă într-o pădure de stejari.

La bristă

Era iarnă. Visam întâmplări din toamna de dinaintea ei, în bucătăria de iarnă, retrăindu-le, reincamându-le: Şi iar se repeta strigătul păsării ucise de dihor, şi iar apuca tata furca să-l omoare, dar, era prea târziu, fugise...

Pe ulițele satelor, în prima jumătate a nopții, umbla diavolul în cămaşă şi-n izmene, alungând câinii în ogrăzi. Numai flăcăii ce fluierau în lungul întuneric fără lună, nu-i luau în seamă, cu gândul 'a ultima îmbrățişare a fetelor rămase în porți: tulburate de un sărut aspru şi de nu ştiu ce poftă de naştere, de viață.
Vitele hrănite, poarta închisă, şi uşa de la casa curată închisă fi focul aprins în sobă, şi cina săracă de pe masa cu trei picioare, Jos pe pământ, unde aveam să ne îngropăm ori să murim, acesta ceasornicul sfertului de noapte în care ne culcasem devreme,
32
înaintea cântatului cocoşului de miază noapte. După această clipă a irisului atins de pleoapă a aşezării lui sub cumpene de lume răsturnată, nimeni nu mai ştia ce se întâmplă, nimănui nu-i păsa ce se întâmplă.
Doar tata, nebun, se bătea cu fiara cu dinți; vicleană şi hâdă, căutându-i cotloanele în ogradă, în rădăcinile gardului de stu dinspre Arsinia, dinspre fierar.
- L-ai prins? l-a întrebat mama la întoarcere.
- Da, spuse tata trist.
- Aşa ai spus şi ieri noapte, oftă mama şi se culcă nepăsătoare.
Ea avea misiunea ei pe pământ. Să țese covoare lungi de rogojină, cât să-ngrădeşti România, cât să opreşti năvala privirii străinilor pe țara asta. O, de-ar putea. O, de-ar fi în puterea ei să-alunge durerea din neam, din partea asta a lumii rusofilite.j comuniste. Cotele apăsau pe recoltele lor. Nimeni nu-şi mai cunoştea hatu pământului strămoşesc. Cadastrele moştenirii noastre erauj secrete, contopite, iluzorii. Nu ajunseserăm să ne ia plapuma de pe noi, compensa din rogojini acoperirea trupurilor noastre şi taxele pe pământ, pe casă, pe animale. Pământul în care însămânțasem sămânța se răzbuna şi el, în felul lui, pe hoarda colectivismulu agrar, pe invadatorii estici ai ideologiei golanului -fericit.
Mama avea contractul ei, semnat cu eternitatea noastră. No? asistam cum se sacrifică pentru noi, între războiul de covoare din tindă şi între războiul de puşcărie în deltă, de țesut rogojini.
- Aşa ai spus şi ieri noapte... îşi făcu o cruce mare, pe frunte, aproape să atingă candela de sub icoană, şi pe jumătatea ei d trup, ridicat vertical la picioarele mele. Dormeam, toți trei, în patul aşternut pe țăruşi, pe dulapii groşi, din care odată avea să i s facă sicriu lui tata, cioplindu-se puțin în fibra lemnului stătut, di odihna lui în noapte, din odihna lui pe pământ.
- Ăsta-i altu' decât cel de-aseară, o lămuri tata: explicându-şi mai întâi lui continuitatea speciei diavoleşti în timp şi a diavolului în preajmă.
Un cocoş, parcă din cotineața noastră, cântă arătându-şi supraviețuirea şi nespusa bucurie de a fi simțit trecerea timpului Câinele lătra din senin, semn că răsărise luna. Era o noapte de
33
iarnă, ca oricare alta la noi şi, ca oriunde, plină de himere; de 'scufundări trupeşti în vis.
- Stinge candela că s-a sfârşit fitilu', o opri tata pe mama din vâitare şi din rugă crucificată.
- Las-o baltă, că se stinge singură, şopti mama mai mult pentru ea.
Eu îi auzeam demult prin somn. Ei erau treji pentru mine şi pentru acea parte din ei care mai era de copil, de nelinişte ciudată dinaintea întâmplărilor ce aveau să li se întâmple, în ziua următoare: întâmplările de dinaintea morții - o altă întâmplare, extremă ca naşterea, ca botezul, ca măritişul şi înmormântarea, ca praşila, ca tăiatul viei, ca nebuna căutare a peştelui în apă.
Aceasta era viața lor şi a mea: o amenințare cu moartea supremă; judecată a întâmplărilor antecedente, a păcatelor supraviețuirii acestor întâmplări de ei şi de mine.

Eu eram la începutul sfârşitului păcatelor lor, eu învățam singur păcatul meu de a fi, de a fi fost o parte din cât eram.
Viața lor şi a mea, acolo, în câmpul despletit pe lumină şi în întuneric, prin univers, prin inconştiința lui lăcrimată în lacul Brateş, *era o fărâmă de vis, o cumpănă pe irisul "timpului zeu" trezit, "cum die" - de cu ziuă mereu, în ființe şi în lucruri, laolaltă.*
Satul era un panaceu al sufletelor mari aşezate într-un trup desculț, flămând, sărac-țăranul, țăranul din Tuluceşti. Viața lui era un "cum die" perpetu, într-un "sine die" absurd, neînțeles, un "în om ne tempus"- pentru totdeauna, un "în caelum spectare" - a privi spre cer.
Viața era o continuă luptă pentru "in mensa ponere" - a pune pe masă, o veşnică neputință de a trece mai departe de spații şi de timpi predestinați.
O poftă nebună de peşte, pe iarna asta de tochitură arsă, zi de zi, de la Crăciun încoace, îl năpădi pe tata.
- Mă băiete, mâine o să mergem la brişcă! ~ Da, tată! să mergem!
- Da Andone, bine-ar fi să mai postim, c-o saramură de biban, de la borcanu' de tochitură.
Conversația asta fusese aşternută în liniştea adâncă dintre ei pe duduitul monoton al focului din plită, înainte de masă, de parcă
34
mamei i-ar fi fost ciudă că am mâncat atâta din untura ultimii borcan scos din beci.
- Las' că, de paşti, îl tai pe celălalt!
- Să-l tai că nu mai avem ce le da!
- Ne-au luat tot grâul la batoză, bate-i-ar Dumnezeu de tâlhi că nu-i mai satură Dumnezeu!
Această chemare a lacului se judeca în trei în casa noast Cei mari ştiindu-i tainele şi comorile ascunse, eu numai, încreză în aşezarea lui polară, mă lăsam târât, târât, ca-ntr-o pădure ploi pietrificate, cu arbori de ceață, ca-ntr-o neînțeleasă fugă neant, eu o ascultam pe mama în vis. Parcă, ce mai spusese uitasem, semăna cu un ins de la consiliu popular ce ne-ar fi arunc mămliga din ceaun strigând:
- Să-ți dai toată cota de grâu la stat, măi Roşule, că, de n dai, te bag în puşcărie!
- Ai să bagi pe tat-tu, mă, golane! îl înfruntă tata. Şi ieşi c ogradă, că bag cuțitu în tine.
Parcă îl vedeam în vis pe tata; cu cuțitu în mână, dar nu ti un om ci beregata unui porc, iar eu țineam ligheanu cu sare s adun sângele. Eram, şi eu şi tata, plini de sânge. Eu, privind ochii lui albaştrii fără viață, priveam prin mine, spre cineva în spate meu. M-am răsucit în somn înspăimântat şi m-am trezit. Tata r zgâlțâia de umărul drept.
- Hai, tată! Hai, la brişcă!
Până la lac, nu ştiu pe care uliță am apucat, ce câini m-d lătrat, ce umbre grăbite ne-au luat-o înainte, ce oameni am lăsat urmă. M-am trezit dând cu securea în gheață, departe de mal, ca la treizeci de împunsături de patină, unde gheața era de 15-20 q şi apa de unu doi metri, cât să nu crape lacul sub noi, cât peşte să ne vadă cum îi dăm să muşte lama galbenă a monedei de aram în formă de vierme gras, de libelulă fără aripi, de muscă zburâr sub apă - brişcă.
Săpam mai mulți copcile, cu securile spântecând mai în ceața, apoi sticla oțelită a apei - gheața. Scântei albe, de crista incandescente, săreau în jur sub plapuma de apă a văzduhului
Apoi, ca la un semn, se făcu o linişte de piatră. Aşteptare avea plămâni şi inimă nebună. Acum, acum, sfoara din copcă a
35
să se-ntindă, şi trestia se va face bici concav şi plumbul bibanului se va zvârcoli în apă, sub ghiață, prin gaură, în aer, în traistă, în sus. Primul care a "tras" a fost tata. Avea

noroc la peşte şi la copii. Eu fiind copilul lui deaproape, cu trupul chircit pe gura apei înspumate din irisul oval al lacului înjunghiat.
- Hai, mă! trage şi tu! mă încuraja el privind la deznădejdea mea. Peştele meu, sub gheață, ocolea lama galbenă, momeala de alamă, făcându-mi în ciudă, provocându-mă să mă scufund cu tot cu privire, în adâncul lui, asemeni lui, asemeni unei păsări fără aripi.
Un foc de armă plesni dinspre mal, peste noi, până la noi.
- Miliția! strigă un moşneag fără patină, călare pe groapa lui de biban, neştiind ce să facă, să fugă sau să se arunce în ea, sub gheață.
Nişte umbre albastre-cenuşii, păşeau crăcănat; cu paşi mici, pe lacul înghețat. Priveam cum una cade şi alta se ridică; neobişnuite să calce gheața, acolo de unde veneau, aici, cu bastoane în mâini, cu uniforme aproape ruseşti.
Tata dispăruse în ceață, uitând de mine. Un baston de cauciuc îl lovi în țeastă pe bătrân, peste căciulă mai întâi, apoi căzându-i pe jos, direct pe ceafa-i rotundă şi firavă.
Se clătină sprijinindu-se prin aer de bățul undiței lui şi, apoi echilibrat, de peştele smuls de sub gheață. Atunci, chiar atunci, bibanul hotărâse să se-nfrupte din triunghiul îndoit al banului calp de aramă, în ziua de dinaintea justiției umane, în clipa lui de viață necesară, de necuviință față de voia lui Dumnezeu, în ziua dinaintea facerii lumii.
- De ce dai în el, mă? apăru ca din senin un zdrahon de om dinspre baltă, din inima ei nevăzută, pe patine de femur de cal în ambele picioare. Şi odată cu vorbele, îi trânti un pumn în gură, peste față, peste ochi; aşa de mare îi era pumnul, zvârlindu-l înspre mal ca pe o surcică pe gheață, aşa de mare îi era puterea... Futu-ți Dumnezeu măti de golan cu epoleți - mai auzii pe lângă cele văzute - să dai tu în tata?
Uitasem de ce sunt acolo. Ce căutau alții în liniştea lacului nostru, în relația noastră cu bibanul înfometat şi dornic să ne fie hrană; să ne fie hrană nouă celor cu cămările sufletului pline şi cămările trupului goale, nouă celor trăind pe sobe de lut din restul

de făină rămasă din cotele mari comuniste, din fărâma de carne a animalului ucis, prea devreme, în zile de sfântă sărbătoare.
Gheața se înroşi pe inerția impusă de pumn cu un scrâşnet de metal şi piele, spre mal, spre incandescența nevăzută a pământului.
- Hai tată, să fugim! l-am auzit pe uriaş şi l-am văzut cum îl aduna cu grijă pe bătrân din amețeala lui pe copcă, pe zbaterea bibanul scos din apă, instantaneu, firesc.
Un foc de armă se auzi dintr-o țeava cu scânteie oarbă din mâna unui milițian aşezat pe burtă, prin dimineața fără suflare, spre noi, spre lac.
Atunci l-am văzut pe tata. S-a întors înapoi pe urmele lui, desprinse cândva de mine ca să pescuiască singur, cu gândurile lui, peştele lui neştiut de mine mai departe de văzul cuiva, mai aproape de descântecul lui pe ape.
- Hai băiete, să fugim, să fugim! Picioarele îmi tremurau, şi gleznele, şi genunchii, şi măduva oaselor se pietrificase. Tata m-a înfăşcat de o mână şi m-a târât spre lacul înghețat.
- Nu pot, nu pot să patinez! i-am spus la ureche. O să ne împuşte, n-auzi?
-Tata a făcut râzboiu' nu-ți fie teamă. Gloanțele ăluia au trecut de noi, sunt departe înaintea noastră, nu-ți fie teamă.
Ne-am ascuns mai departe de mal, târându-ne pe sub unghia cetii care se ridica încet, încet.
- Să-ajungem la grind cât nu răsare soarele strigă la mine tata trăindu-şi o spaimă de care uitase.
într-adevăr, ceața se ridica plictisită de atingerea lacului, se făcu sul de plapumă de lână, înspre dealul satului, apoi nor şi, mai sus spre lepureni, pasăre nevăzută.

Malul era departe. Puncte negre, crăcănate, imitau mişcarea unor furnici pe conturul nesticlos, înzăpezit, al depărtării. Erau miliţienii. Oamenii legii de la oraş. Fiecare avea, dincolo de misiunea lor de apărare a avutului oştesc - lacul, câte o familie înfometată de hrănit. Peştele confiscat ajungea, prin alte aritmetici tovărâşeş în sacoşele lor, în gentile lor cu dosare penale, în burţile lor cu cataramă. Bineînţeles, tovarăşii comandanţi devorau peştele cel mare, pe cel mai mic subalternii, în ordinea descrescătoare a gradelor lor.

37

Noi ştiam asta. Ştiam că neprinzându-ne vor fi ei hoţii din maluri, furând, inspectând, furând-pâzind, furând gândind la ideologia pe care o apărau, direct din cherhana, din stâlpii nâvoadelor din maluri, din truda pescarului plin de bale de peşte pe faţă şi plin de bătături în palme, din truda pescarului cu sânge otrăvit de plumb.

Uriaşul şi-a aşezat tatăl în spate alunecând cu el cu tot pe patine de os în stuful din coada Spiei. L-am urmat cu toţii ca pe un haiduc al nemărginirii.

- Auzi, sâ-i bată tatăl? Nemernicii, nenorociţii mamii lor de miliţieni, de pungaşi!

-Auzi! să ne fugărească ei de pe lacul nostru? Ce-am ajuns, ce-am ajuns Doamne?...

Abia după amurg, coloana hăituită se furişa prin pădurea de plopi, din baltă spre sat, sărind din copac în copac, din umbra ei în umbra bisericii din mal. Era bogată coloana vânătorilor de peşte, cu traiste de biban îngheţat, în gât cu suflete în trupuri gata să părăsească această lume.

Lacul era inconştientul lumii de dincolo, hipotalamusul lumii de aici, conştiinţa unui instinct preistoric. Eu, ca şi ceilalţi, eram o desprindere din anima carnală a suferinţei, eram o evadare din complexul conştiinţei de sine, trecând prin duhul său, prin amurgul existenţei sale.

Seara a venit repetând rugăciunea celor vii şi năpăstuiţi sub icoane. Am adormit trudit de trecerea mea prin lac, de smulgerea peştelului din cristale. Un vis, un coşmar, mâ-nfiorâ în somn.

Un miliţian îl bătea pe tata cu-n bici de foc cu ochii ieşiţi din orbite, cu pârul negru, zbârlit, pe ţeasta-i fârâ orbite: "Semnează, mă Roşule, semnează cererea de trecere la colectivă! futu-ţi 'mnezeul mâţii de Vulpoi! Nu vreau mă golane, îl înfrunta tata, omoară-mă, da nu-ţi dau pământul... Atunci, de frică, pe o coală albă de hârtie, în josul ei, ca sâ-l salvez pe tata, i-am pus mâna dreaptă pe toc, tocul în cerneală şi l-am apăsat cu tot cu mâna lui ,n jos. Pe albul galben al cererii nescrise, pe latura dreptunghiului 6i inferior, desenam, cu mâna lui dreaptă în mâna mea dreaptă, un A şi un T. Şi asta, ce visam, avea să se întâmple, avea să se ^tâmple curând. Eu, numai, prevăzusem, fără a şti cum, o ""rtâmplare viitoare; întâmplarea de a consimţi un contract cu ªntihristul, cu diavolul ciumei comuniste.

38

Cruci, Cruci

Ce simplă ontogenie ne include şi ne exclude în şi din conştiinţe multiple. Ne naştem - nu ştim de unde, trăim - nu ştim de ce, copilărim, întinerim, îmbătrânim - nu ştim când; iubind, urând, separând gândul de trup, de suflare, de întâiul sărut.

Fiecare judecată repetă matricea tipului uman în univers, limitată la persoana întâi, la observarea lumii prin unu, prin doi, aici şi acolo. Fiecare unitate compensează multitudinea, anticipează şirul natural al obiectelor şi fenomenelor ei, succesiv, complet inductiv.

Fiecare "altul", este "unu" schimbat în "doi", anticipând cardinalitatea transfinită.

Fluidizăm ontogenetic drumul dinamic-primul impuls, din ancestralul ereditar până în disoluția luminii noastre somatice, în UNU, Fiul, DUHUL, ontologic, până în aprioricul-transcendental.
Acesta este eul călător al unui suflet prins in iris de cumpene astrale şi de simetrii în punct, aceastar_este excrescența carnală a conştiințelor pe instinct - protuberante Indivizibile a "sinelui total, omnipotent.
Cunoaşterea e un şir de contraste unice; unu, doi, aici şi acolo, mult-puțin, bine-rău, dăruite unic, prin ontogenii unice, eului-spirală rizonucleică, eului-impuls de dinaintea diviziunii celulei embrionare, de dinaintea embrionarii tipului uman.
în următorul an, după eclipsa totală, zăpezi mari au acoperit pământul deci şi imfima noastră parte din el - satul Tuluceşti.
- Şi cum spuneai că a-i aşezat stuful tăiat în Rotundu', mâi Ticule? îl întrebă tata pe ginerele lui, într-o clipă din cina noastră, la masa cu trei picioare din băcătăria de iarnă.
Era iarna lui 1953-1954. Noi văzusem cerul, sâpând cotloane cu apă fiartă prin ogradă, spre vecini, prin sat. Se mai topise ghețarul, pe ogrăzile noastre, apâsându-ne încă odacă trupurile pe pământ şi încă odată privirile pe cer.
Oamenii sperau să umble liberi, prin duhul acestei zidiri albe, sperau să-şi vadă lacul, via, hatu, verticala tulpinii salcâmului desfrunzit. Oamenii trăiau fără ecoul vorbelor rostite, fără sfatul
39
muşoaicelor adunate pe prispă, topind zăpada în loc să bea apa din fântâni câutându-şi vecinii prin cotloane de gheață, nemaiştiind unde bate clopotul, unde le sunt morții şi cât de curând vor muri.
Nenea Ticu ne vizita, mai întâi călcând peste casa noastră, apoi coborând un metru - doi în gaura de la poartă, şi, numai după această căutare de cârtiță sub pământ, se lăsa împins de lumina lămpii în ograda, prin uşa de scânduri crăpate a casei noastre de lut
- Păi, l-am aşezat în urma mea cruci, cruci, se lăudă nenea leu.
- Ei, tată, aşa ai să-l găseşti pe lumea cealaltă.
- De ce tată? De ce? Zăpada o să se topească şi o să-l găsesc. Au tăiat lângă mine şi a lui Purcanu şi a lui Vicleanu; ştiu u cine a mai tăiat, am să-l găsesc.
- Măi băiete, tu n-ai minte nici cât un sâmbure de caisă, Zăpezile se topesc şi lacul se umflă. "Crucile tale" se fac plută şi or pluti spre Ghimia, prin gura Prutului în Dunăre, spre Tulcea, în eltâ.
- Lasă nene, c-o să le găsească la Chilia, la Ismail, spuse mătuşa Arsinia, din fața unei străchini cu tochitură, stând deasupra noastră în pat, uimitor de bună cunoscătoare a istoriei României medievale, a istoriei lui Ştefan cel Mare.
- Ptiu! şi eu care credeam că zăpada topindu-se o să le țină e loc, şi eu care credeam că-i altfel?!
- Mă, tu eşti tâmplar şi nu ştii că lemnul stă pe apă, că din stuf i papură poți să-ți faci corabie ca să ocoleşti pământul. Până şi chişiorul" omului, până şi trupul ăsta nenorocit de om e azvârlit de apă, în afara ei, cu "şiudă" - oscilă tata între moldovenisme ' "expresii mai elevate", geambăşeşti.
-Ei! s-au dus, ducă-se! oftă în cuvinte scurte, nefericitul soț al urorii mele mai mari - Victoria, stăpânul meu de o vreme scurtă, ucenicie, la tâmplăria lui din capătul satului.
Fără cauză anume, timpul s-a oprit, mai întâi *ultra cum locum dincolo de acest loc,* apoi în noi, aflați sub cenuşa Căii lactee ninse, aici pe sat.
Stăteam pe jos, în umbra oglinzii lămpii ce mă lumina pe mine: cel care îmi făceam temele pe soba de lut; zidită pe cuptorul încălzit
40
cu paie, prin nordul casei împovărată de zăpezi polare. O "trombă de tablă, văruită ori vopsită cu zinc, marca periscopic verticale locului, cu un capăt terestru în centru

pământului şi cu celălalt capăt astral, în Casiopeea. Segmentul ei finit, dintre sobă şi tavanul făcu din acelaşi lut ca pereții; din jighuțe orizontale, mângâiate cândva cu palma, era diviziunea mea, măsura meditației mele la neant, la mişcarea elementelor din mişcare.
Nu-i mai auzeam. Chipurile lor; difracții ale unui chip turnat îr cristale, holografice, îşi mutau lumina şi întunericul în trup, prii cranii, prin timpane şi ochi, scânteindu-le, din când în când, ființa trupească: electric, magneto-electric, iradiant.
Un scârțâit de uşă, prin care vântul bătea, cândva, înainte de omătul căzut pe pământ, înalt, în noapte, parcă până la prima ste^ căzătoare, până la primul meteorit arzând, se auzea peste tăcere! lor, numai de mine auzit, numai cu mine cuvântând.
- Ioane, vino afară, fugi afară!..., *mă chema o ființă abstracte afară, ca un înger, ca un demon descumpănit.* Gândul mi s-a oprii în vis, cu multă vreme în urma acestui timp oprit.
"Eu nu ştiam să-ncalț opincile şi nici să-mi înfăşor obielele pe picior şi, aşa, îmbălsămat, sâ-l pui în parasân, în ciorapul de in. Eu nu ştiam să-mi împletesc nojițele peste el, în cruce, cu floare li cap. Făcea lucrurile acestea, pentru mine mama, scumpa mea mamă, în cântatul de ziuă a cocoşului din cotineața din sud, plinț de dihori, zidită în peretele grajdului de vite, ca şi casa curată din nord, cu lut şi bălegar de cal, în primăvara începutului ei de femeie în primăvara începutului meu de lume.
Ovalul feței ei mă atingea pe obraji. *La privirea ei, de ochi căprui mă încălzeam privind-o, după cum, de vocea tatălui meu mă vindecam, cu aşteptare, cu indecizie, după cum, în ochii lui albaştrii mă aşezam în pas, spre treburi pământeşti trudnice şi necesare.*
- Să ai grijă de băiat, Andone! se răsti mama, cât credea ea *că* se cuvine să ridici vocea la un bărbat cu care, din dragoste sau nu, a-i făcut băiatul ăsta mare, gata să înfrunte frigul şi gerul de, minus 20°, gata să meargă cu tat-su la stuf pe baltă.
Tata, neauzindu-i îngrijorarea, n-o luă în seamă.
- Hai, mă, că de când m-am sculat, tăiam toată balta!
41
Eram nerăbdător - nevoie mare - să-i fiu de ajutor, să tai şi eu lumânările galbene de stuf, pe gheața groasă a lacului, în grindul cpjei.
- Să nu uiți patinele şi traista cu mâncare, ne avertiză nu ştiu pe care din noi, pe mine ori pe mama.
- Nu uit tată, nu le uit! considerai eu c-ar fi de datoria mea sâ-i răspund.
Cu tarpanele în mâini şi cu traista fiecăruia în gât, am ieşit afară. Purtam în picioare opinci noi de piele de bou şi mănuşi de lână în mâini şi căciuli de oaie pe cap.
Zăpada era înghețată şi paşii scârțâiau pe ea. Călcam, târând tălpile orizontal, cu grijă, pe "potcoavele" de fier făcute de tata la fierăria lui Ionel Provolovici. Numai laba piciorului şi călcâiul atingeau pământul, iar scobitura dintre ele; a tălpii, şedea pe "sania" potcoavei ghintuite cu patru colți de metal: meşterită cu apărători până la glezne, să ne țină talpa în ea. Păşeam cu ghimpii ca pe ghimpi, ca pe nişte chitoroange, ceva mai sus de pământ - şi totodată pe el, ceva mai sus de alunecare - şi totuşi alunecând, alunecând înainte, în pâclele dimineții.
Pe ulițile satului, oamenii: umbre, asemenea nouă, se îndreptau spre baltă: somnoroşi, mahmuri. Vinul fiert aseară pe plitele înfierbântate, vinul, băut la sfat cu femeile şi copii lor, le umbrea conştiința zilei de azi, de care, de fapt, nu avea nevoie. Viața lor era instinctiv reglată de blestemul "creației", de înalta "misiune" a bărbatului pe pământ; să trudească, să trudească, după cum femeia trebuia să nască, să nască, trudind.
Nu uitam, mergând în umbra incandescentă a lui tata, vorbele de aseară ale mamei, rostite în picioare, lângă plită; făcând mereu focul cu coceni în plită, să nu murim de frig, să nu moară nici ea de Plictiseală.

Teşea rogojini toată noaptea, pentru achiziţii la Petrică Mîndru: sa avem din ce să ne-mbrăcăm, să aibă din ce sâ-şi facă pomenile Pentru morţii vieţii ei; pomenile pentru cei dragi ce aveau să-i moară.
Războiul de ţesut era aşezat pe peretele din apus, pe fereastra lui sângerată. Umbra mamei mătura prin fereastră ograda îngheţata, toată noaptea, ca o privire de copil ce învăţa să vadă, ca o fărâmă de om descompus în mături spectrale, prin lumina
42
stelelor, să-alunge duhurile rele căzute pe pământ. Mâna ei, cu mişcări sinusoidale, trecea ca o suveică printre curmeiele verticale, lăsa un capăt din papura "fir de borangic" lălâu la margine, şi, cu o neaşteptată putere, trântea spata pe ultimul şarpe ţesut, ca pe o răzbunare a sărăciei ei de a fi şi a sărăciei noastre de a fi fost. Toată casa se cutremura de izbitura spatei. Tata sforăia cu gura larg deschisă, nepăsător. Eu mă trezeam, din când în când, s-o privesc şi mă lipeam de sobă, în celălalt capăt al patului, pe cuptorul încălzit, adormind de la început.
Nu uitam cuvintele ei, mergând în urma lui tata, aproape de lac, pe lângă pădurea de plopi, pe lângă gheţările calde ale cherhanalei.
- Să nu te-ndepârtezi de tatâ-tu pe gheaţă, Ioane, câ-i ceaţă şi te rătăceşti!
Aşa era. Lacul respira în cenuşele condensate ale sufletului său subpământean şi în cambaralele plesnite în lung şi în lat, ca nişte munţi de ipsos zidiţi la scară mărită pe o hartă de cristal.
Mi-am scos potcoava dintr-un picior şi-n locul ei mi-am pus o patină de fier. Opinca, gurghiul ei semeţ din faţă, se aşeza exact în ovalul şinei unghiulare şi-n alte două apărători de tablă.
Tata îşi aşeza trupul pe alte patine, două la număr; câte picioare avea, pe patine de os, de os de cal, din calul a cărui falcă era pe acoperişul casei noastre ferită de demoni.
Tata şi mama nu erau] *descoperitori prin conştiinţă a lui Dumnezeu şi nici a Satanei. Ei erau purtătorii instinctivi ai prezenţei lor în lume prin gesticulaţii rituale moştenite din neam, din însămânţarea luminii în carne şi ţărână.*
Lacul era un zeu dătător de viaţă, atunci, când - om fiind - îi . căleai suflarea în călcâie, îi sfârtecai şerpii înălţaţi spre cer - papura şi stuful, atunci când îi prindeai în mreje: în năvod şi setcă, în vântire şi în coş de nuiele, în plute şi în copcă, duhul subpământean, subacvatic, acvatic şi iar pământean - peştele, peştele săgeată, peştele lumină, peştele izbândă.
L-am învins fără *eruo causam,* fără a descoperi *"cauza invincibilităţii" sale, cauza imersiunilor noastre flămânde, cauza* i *nevoii noastre de a fi fost ce eram.*
43
L-am învins în vremea copilăriei mele alături de Tulucenii: veniţi se ştie unde; aici în arhetipul lui, *diem es diea* - zi de zi, *in* 1". în fiecare zi.
Apoi, cu un băţ ce avea un cui în capătul lui din pământ; înfipt între picioarele aşezate pe oase, tata, din două trei împinsături, din nuă trei impulsuri, ştiind parcă al treila principiu al dinamicii, trăgând arcă de nişte funii legate chiar în capul Spiei, dispărea în ceaţa easă de pe gheaţă, nevăzut, nemaivăzut. Eu, cu piciorul stâng potcovit, înfipt în oglinda lacului, împingeam lainte piciorul drept: cu patină, alunecând ca-n vis o vreme; ori ezechilibrat, căzând, alunecam pe spate şi strigam de plăcere, ri de durere, un; aaa!... âââ! în omătul fără ecou al ceţurilor rmătoare, mai dese, mai fără sfârşit.
Din când în când, întâlneam o umbră, rătăcită ca şi mine, în alea mea fără ţintă- şi ea căutând în impulsul trupului omenesc o căpare, un ţărm de odihnă.
- Nu l-ai văzut pe tata? întrebam eu lunecând, *alunecând tainte, gata sâ-i pierd răspunsul în umbra ce-mi tăia calea.*
-... stânga, stânga, înţelegeam eu socotind că "la" rămăsese mult prea în urmă să mă ajungă, că "la stânga" a fost răspunsul lui întreg.

Ce-nseamnă la stânga, ori la dreapta? *Ce-nseamnă cuaternitatea punctelor cardinale, percepția magnetică a azimutului* dorit*, atunci, când închizând ochii, când ochii deschişi nu văd 'mic?... E imposibil de aflat, e imposibil de descris...* "Un singur gând te-mpinge înainte, în bezna cetii de pe apă, [5] fagi din pumnul nevăzut al nopții, din duhul tăcerii devorante"
Nu l-am ascultat pe omul din cale Simțeam că tata e înainte. Mă *temeam de cerc şi de elipsă şi de linie frântă ca de moarte,* ca de un ciclu al morții pe pământ.
- Tată! am strigat, dar strigătul rămânea în urmă, eu, secat de un cuvânt sfânt, alunecam înainte, predestinat pierii în necunoscut. Deodată, un bulgăre de foc îmi ieşi în cale. Pe el, proiectată, ființa tatălui meu mă aştepta: întunecată, înspăimântată.
- Unde ai fost, mă, că te-am căutat toată dimineața?
- Păi, nu ştiu, că am mers înainte, numai înainte.
44
Focul făcut de tata; nu era soarele, era un foc de coşcan şi de stuf putred, pe *care-l ştia,* nu ştiu cum, nu ştiu de unde, dintotdeauna, *de foarte multă vreme, aşezat în grind.* Am tăiat atunci treizeci-treizeci şi cinci maldări de stuf galben; *ca nişte lumânări lungi pentru morții altor lumi, sfârşind, parcă, mitul nesfârşit al plonjonului satanic, la facerea lumii, prin omul creat, prin omul ce eram.*
Palma mâinii stângi era plină de sânge. Opincile, sparte, îmi umezeau tălpile. *Eram fierbinte, în piramida de gheață a iernii de pe lac, cu tata în preajmă, cu tata pretutindeni.*
- Hai băiete la masă! *mă strigă el, din celălalt capăt, diagonal, al pătratului nostru de seceriş glacial.* Soarele, de data asta în sud, la o săgeată de orizont, pe Galați, plin de fum de fabrică, ca o flacără albastră pe moarte, ne privea indiferent.
Nu ştiu unde erau alții. Fiecare se ascundea, tată şi fiu, în alte oaze pătratice, în alte puncte cardinale. Satul era, în acel anotimp de seceriş hibernal, o rostogolire de pătrate verticale, în vârfuri, în diagonale astrale.
Familiile lor: ale sătenilor mei, existau pe principii tribale; sfinte.
- Vasăzică, am muncit degeaba, tată! l-am auzit, trezindu-mă din vis, pe nenea Ticu. Nu i-a răspuns nimeni. Aproape plângea, vorbind de unul singur... *Şi eu care credeam că semnul crucii?!...*
Ne-am făcut toți cruce deodată. Mama, ca să-l liniştească, îi turnă încă puțin vin fiert în cană, spunând fără să vrea; Amin! Amin!...

La Fântâni **1**

Butoaiele de fag şi de salcâm erau pentru apă, pentru adăpat vitele. Cele de stejar, ascunse, mereu ascunse vederii noastre; printre hambare de grâu şi făină, păstrau sângele viței de vie: din toamnă în toamnă, sângerând, numai în zile de sărbătoare, în burghiul coarbei vechi de trei generații; parcă înrudită cu vestita coarbâ, făcătoare de copii, a lui moş Avram Sârbu.
Noi, cei care munceam "la deal", în câmpurile ce se smulgeau din Valul lui Traian, din hotarul zvârlit ca o funie din Roma până peste Prut; în strigăt nevăzut de moarte şi izbândă dacică, țineam în viață vitele, cu sfântă trudă şi devotament, contopindu-ne
45
instinctiv cu etologia lor nefirească, cu energiile lor veşnic hrănitoare pentru om.
Țăranul are două vieți atunci când se supune acestor forțe, acestor energii vegetativ carnale ale regnurilor iraționale, iubindu-le, ocrotindu-le de rațiuni primordiale creației şi de accidentale diviziuni genetice, celulare. Una din viețile lui este contopită cu foamea şi setea animalului zeu, alta este în stare să perceapă ritualul sacrificiului său, este gata să

sfinţească gestul renunţării la omenesc, conştiinţa renunţării la mândria de a fi superior morfologiei celuilalt.
Tata înjuga boii nefiresc de încet. în lumina cenuşie a amurgului, ridica jugul cu mâna dreaptă, iar cu mâna stângă, trăgea cornul animalului din dreapta mea, în fereastra lui de lemn; superior concavă. Ridica apoi răsteul de fier lucios ca pe o andrea şi-l întingea în găurile, anume făcute în lemnul gros de sus şi-n lemnul subţire de jos, să-ncapă în jug gâtul mamiferului, plin de vene şi piele groasă, plin de suflare şi de sânge cald şi de supusă aşezare în impuls.
Tata repeta mecanic armonia mişcărilor sale cu celălalt animal, egal în mişcări, de parcă cineva din ogradă îi striga la ureche ritmul înjugării cu o numărare de secundă; 201, 202, 201, 202..., ori pur şi simplu cu inspiraţii şi expiraţii erotice: ah, of, ah, uf!
- Mă băiete, dă-te jos din car şi nu mă mai privi ca mâţa! Pune în butoaie colacii de papură şi deschide porţile!
,Am fugit, din calea vorbelor lui, cu grijă, să nu se repete, să nu niă lovească mai mult decât o făcuseră deja.
Cenuşele înserării se lungeau pe ograda noastră, prin urmba casei lui Vasile Mândru, prin dinţii soarelui ce muşcau din acoperişul ei lungit pe burtă în apus; în cimitir şi în via lui Valinatos, cu o privire tristă pe casa suspendată - gata să se prăbuşească - a lui Cac-Sat.
Timpul s-a oprit, ori a ocolit măsura ceasului terestru, fiinţă universală, ferit de constante, de coeficienţi nuli, de capcanele spaţiilor metrice cu en dimensiuni, liniar, mereu aliniat la primul impuls.
Soarele se ţâra în tranşeele ruşilor din Pădurea Gârboavele sau dincolo de ele. Îi vedeam cocoaşa; ca un fund de ceaun roşu, cum se afundă sub dealul Iepurenilor, spre Valea Mare, în burţile văzute ale "sferei pământeşti".
46
Căruţa trecu prin spaţiul dintre stâlpii de lemn ai porţii: eu ţinând în mâini rotaţia uşii din nord, cu centru de greutate mereu proiect în afara ei, gata să mă sfărâme, să mă împingă sub şina roţii mari a carului ce se-nălţa ca un melc în sus, afară, din covată arm ogrăzii, pe dâmbul ce o separa de şosea, apoi, trosnind podul cu greutatea boilor, mă lăsa descumpănit, în spaţiul gol dintre uşi, ci *un strigăt imperceptibil în mine; Hai! hai! închide poarta şi sări între butoaie!...*
Uşile porţii mari se închideau singure, uşa porţi nici îmi era deschisa de un vânt necunoscut în puncte cardinale, şi, aşa, îl picioare, între butoaiele goale, umede şi goale, însetate, mă preumblam cu tata, în prisma cu cilindrii turtiţi - spre fântâni, la fântâni, spontan, perpetuu.
Boii mergeau cu viteza pasului omenesc, care, de multe ori, este de melc, de şarpe, şi tata conversa cu însoţitorii şi cu tăietorii drumului nostru. Eu auzeam doar părţi din vorbele lor, fărâmituri de *sunete, de articulaţii vocale, cufundate într-un cuvânt mare, neauzit, care semăna mai degrabă cu o curgere de pârâu, sau cu zbuciumul valurilor lacului Brateş în dalele digului căii ferate, cu vaietul lung al unui om căzut pe gânduri, cu imperceptibila trecere a peştelui prim apă.*
Acest ansamblu de vite, de oameni şi de butoaie însetate, desena aceeaşi parabolă, ieşind, din gravitaţia ogrăzii noastre, pe şosea, spre cimitir, apoi; aproape fără motiv, pe uliţa dinspre biserică, pe lângă şcoală. Trezindu-ne parcă din inerţia-i iniţială, părăseam trecerea prin faţa Miliţiei, aşezându-ne mişcarea temător cutremurător, prin spatele cămărilor ei cu zăbrele, pe uliţa lul Dumitraşcu, spre fântâni.
Erau multe fântâni în calea noastră, pe drumuri sinusoidale; fântâna cu gust de iod a lui nanu Anton, fântâna lui Codreanu cu gust de rostopască, fântâna lui Dogan cu gust de pelin, dar, mm mult decât orice tata iubea fântânile cu cumpănă, din delta nisipoasă a

răpii lui Bulearcă, - fântânile cu apă sălcie - pentru odihna vitelor pentru odihna lui pe pământ.
Un şir lung de care şi căruţe făcea, ca un balaur cu două cozi, popas în cele patru fântâni; *trei erau împreunate într-un cerc nevăzut, circumsfer lor, alta, îndepărată de ele, era mai spre firul răpii: rămasă*
47
fără maluri, aici la revărsarea apelor din dealul lepurenilor, era amestecată cu apele grădinilor suspendate, pe echilibrul ei longitudinal: ecuatorială.
Râpa era axa de simetrie a satului, unind apusul cu răsăritul, printr-un fir tectonic de tăceri oculte, de priviri radiate: spre nord, spre sud, făcându-ne conştienţi de aşezarea noastră; vremelnică şi indiferentă pe pământ, relativă şi absolută în timp şi în spaţiu astral.
A patra fântână era părăsită. Căzuse un om în ea sau un câine - nu s-a ştiut vreodată - o nefirească aşezare a cumpenei ei, îndepărtau oamenii de ea, de posibila ei oscilaţie. Pietrele din capătul descendent al salcâmului; aşezat oblic în furca altui salcâm, vertical, erau afundate în nisipul gurii plane al mamiferului râpii, iar lanţul din capătul ascendent ţinea ciutura până peste braţele întinse ale celui mai înalt om din sat ce ar fi vrut să o prindă.
Tata s-a pierdut printre oameni, lăsându-mă în căruţă, între butoaie, în voia patrupedelor, care, instinctiv, făceau câte patru paşi, în locul gol din faţă, o dată la un sfert de ceas.
Îi auzeam vorbele umede ca înserarea şi îi vedeam păru roşu, în grămada de oameni cu bice în mâini: unii ţinându-le pe umeri, gata să plesnească de departe vitele lor - prăvălându-le de jos în sus - alţii ţinându-le la picior ca pe nişte lumânări în talpă. *Biciul era un semn de identitate a fiecăruia dintre ei. Unele erau împletite plan, altele cilindric, unele erau din piele de bou, altele din cânepă şi negară: după cum sufletele lor erau contopite cu duhurile: cu moirele nopţii vieţii lor, ori numai cu duhul blând al animalului rob...*
Se-ntunecase bine. Luna apăsa pe cumpăna fântânii părăsite cu burta în jos, ţinându-şi coarnele în sus, ca un patruped ancestral, ceresc.
- Tu ţi-ai dat cota la grâu, mă Andone? îl întrebă pe tata un om fără chip, din sud.
- Mai am o sută de chile! îi răspunse tata; da, era tata, de parcă înjurase înainte în gând şi acuma vorbind se spovedise.
- Şi, dacă nu-i dai, ştii ce-o să păţeşti? îl iscodii un alt om, fără chip, din nord.
Parcă era încolţit de întrebările lor, parcă intrase într-o bătaie cu cuţite, cu ciomege, din care cu greu avea să scape.
48
- Ce-o să-mi facă, mă? ce-o să-mi facă? O să-mi pună pielea pe băţ? se răsti tata la ei, ca la o haită de lupi înfometaţi de conştiinţa omului prins în colţii întrebărilor lor.
Deodată, locul invizibil în care se aflau oamenii invizibili; împreună cu ei, împreună cu tatăl meu, şi-a încetat existenţa-i sonoră.
Carul, purtându-mi povara, s-a mişcat înainte, tras de o forţă nevăzută. Boii au ocolit prima fântână; cea din apus, şi, trecând pe lângă fântâna din nord, s-au oprit exact în locul unde căruţa s-a înţepenit, cu osia din spate, de ciuperca cilindrică a acesteia.
Tata era nemişcat în umbra cumpenei fântânii părăsite, înconjurat nefiresc de alte umbre verticale; cu bice în mâini, pe umeri, în tălpi, de oameni pietrificaţi de "dicţiones semotae", de convorbiri secrete.
Am păşit dintre butoaie peste scoarţă, pe ghizdea, căutându-mi în picioare echilibrul, apoi în torace şi în mâini.

Ciutura oscila în aer trecându-mi pe sub creştet, pe sub frunte; o dată la două secunde, ca un pendul de ceasornic uriaş, cu amplitudini extraterestre, ultra cum locum: dincolo de acest loc, ultra cum locum.
Eram desculț pe o palmă a inelului de piatră, a coroanei circulare numită ghizdea.
Izvorul fântânii avea un ochi de apă bulbucat sub mine, departe j *într-un adânc cu stele fosforescente - numeroase strigăte de mamă, ' cu unduiri înşelătoare cu ademeniri de iubire, de privire în jos, de cădere înapoi în naştere.*
Doamne, tata nu se mişca de acolo; din acea parte a lumii. Eu j trebuia să înfrunt chemarea fântânii şi neliniştea pendului sideral cu o sentință, cu o măsură, cu o îndrăzneală; cu un gest unic j ireversibil, de a fi neclintit, vertical, terestru.
Parcă, aproape de "a înălța un strigăt la cer"; tollo clamorem ad caelum, am prins năpraznic ciutura: gata să mă înşface în 1 *elongația-i infinită, să mă zvârle peste lume*
Ciutura era grea, de lemn, de plumb topit, în apa din adâncuri. I Eu eram o infimă bătaie de inimă în ceasornicul nopții cu lună -sămânță germinând pe creştetul meu.

Parcă scoteam din pământ rădăcinile unui salcâm. Exaro radices! îmi striga cineva din adâncul lichid, exaro radices! După ce goleam ciutura în butoaie; fără a şti în care anume, fără a şti ordinea golirii ei, în obscuritatea argintie de oglindă oxidată a înserării îndepărtate, cădeam în cavitatea ei goală cu miros de stejar putred şi îmi aminteam un mormânt dezgropat; eu săvârşind un "exaro sepulcra"nevătămat de osemintele aduse pe pământ
Deodată, tata s-a suit în căruță, prin cenuşa nopții, pe roțile mici din față, ca pe roțile Ursei Mari, posibil, incert. Mirosea a piatră sfărâmată.
Luna s-a urnit odată cu noi, opus nouă, ea în ograda cerului, noi în constelația necunoscută a satului în triunghiulații echilatere lagranjiene, în coliniaritați punctiforme euleriene, într-o dinamică cu legi necunoscute, nedeductibile.
Boii vâsleau în vâscozitatea luminii selenare, lăsând o dâră de praf verde din trupurile lor calde pe noi şi pe carul împovărat. Clic, clic, gâlc: auzeam zbucium apei, nefiresc, în butoaie, între colacul de papură şi doagă, sărind cu oftat prelung pe şira spinării mele; ghemuit între ele şi tata.
- O să cadă în fântână, vorbi un om; atunci în clipa lungă, în oscilația brațelor mele întinse până la cer, gata să prind cumpăna şi firul ei cu plumb - lanțul cu ciutură.
- *Ei, şi?* îl trag de păr afară şi gata; spuse parcă tata, parcă un săpător de fântâni.
- *Odată şi odată trebuie* să-nvețe să umble pe apă, să cumpănească, *să umble în cumpănă...*
- Da, da...
Boii ştiau drumul terestru. Noi, cu luceafărul de de cu seară în față, desculți, în cămăşi ude, umezeam țărâna fierbinte a drumului invers, călcând gropile lui, prin spatele miliției, pe la Ciuraru, prin fața cimitirului şi înapoi, mereu înapoi, acasă. în butoaie, căram Calea lactee; câte o stea pentru fiecare om de pe pământ.
- *Dar, s-a făcut noapte, nu vedeți că-i noapte? ne întâmpină mama.*
- *Ho! strigă tata la ea ori la boii grăbiți, să treacă podul de lemn putred, din fața porților deschise, în ograda plină de omnisciența universului.*

La scăldat

- Să-ți ții suflarea, mă, când te scufunzi!
Boii se odihneau înjug, în apă: până la burtă, nemulțumiți că nu sunt slobozi, nemulțumiți că proțapul carului, înțepenit în nămol, îi alinia paraleli, spre răsărit, spre Ghimia, spre adâncul verde al lacului.

Grindul Spiei ascundea de privirea noastră pe fratele lui mai mare - Grindul Butuarului şi hotarul nedorit al Prutului: din inima aceluiaşi popor, din inima aceluiaşi grai-românesc.
Da! Basarabia, Basarabia, cu râpi nisipoase rezemate de apa curgătoare-şarpe, cu cireşi şi meri scuturaţi de floare, cu parale sfredelind orizontul din sârmă ghimpată, orizontul cu muget de vită slobodă pe hotar, ne făcea cu mâna, zvârlind năframa păsării în zbor, peste lac, spre noi, spre noi.
Apa ajunsese pe fundul căruţei. Tata ţesăla boii cu grijă uitând de mine, de copiii din mahalaua noastră, ce se luase după noi.
- Mă, ăsta, a Nalangâtei, dă din picioare mai încolo, că-mi scoţi ochii cu bălâceala ta!
- Moş Andone, Ion vrea să sară de pe scoarţă în apă. Şi apa e mică, şi el e greu, şi o să se izbească de fund; mă "turnă" lui tata Vasile - fiul fierarului. Taicâ-su, Ionel Pravolovici, nu avea vite şi nici căruţă, deşi făcuse roţi fiecărui om din sat, deşi făcuse potcoave oricărui mono şi pari-copitat din ogrăzile satului.
- Lasă-l, mă, că ştie să-şi măsoare singur zvârcolirea trupului, în aer, pe apă, pe pământ.
Atunci, tocmai atunci, auzindu-i încrederea exagerată în mine, *m-am oprit din îndrăzneala de a sări în lac, coborând în apă, încet, pe roata mare din spate, nu înainte de a mângâia obada cu scobitura tălpilor, nu înainte de a "mă frige" cu apa în încheieturi şi în epiderme, în neliniştea conştiinţei scufundării.*
- Vezi, vezi, îi este frică! strigă şi Fănică la tata, făcându-mă să mă ruşinez de aşezarea mea în spaţiu; *de viermele ce eram, alunecând descendent pe frunza scoarţei în apă şi de acolo mai jos, în pământul cu nămol şi raci, cu nisip şi ceasornic oprit.*
51
Tata, nepăsător, total nepăsător faţă de descendenta mea în apă, faţă de ce-o fi fost dincolo de grija lui pentru vite, nu i-a răspuns, nu l-a auzit.
Doamne, apa era plină de sânge, de lut galben însângerat şi de nisipuri roşii, mişcătoare.
Glezna, apoi genunchiul, se scufundară în plasma ei, cu o vibraţie necunoscută în os, cu un oftat de stea nevăzută deasupra mea.
Apa, murdară, plină de viermi şi de căpuşe moarte, de păr de bou ţesălat, plină de urme de om şi de copite crăpate, cu miros de scândură putredă şi cu miros de hoit, apa m-a atins ca un balsam; prescris de-o vrăjitoare celui bolnav de nesomn, ori dimpotrivă, celui bolnav de-un somn adânc, celui care are să se vindece de blestemul transformării sale din animal în om, celui care să se vindece de instinct şi de necunoaştere.
Tata spuse un Tatăl Nostru acolo în apa până la genunchi, la marginea copiilor scufundaţi în jurul carului cu roţi-semicercuri ude şi uscate - reunite prin reflexie, şi, uneori, prin refracţie; roţi de spiţe în butuc, de şină strânsă pe obadă.
Am acceptat cu un oftat lung tămăduirea ei fierbinte, hidroterapia, izoterapia, bariterapia substanţei ei, opusă, şi totuşi similară, structură astrală a cărnii mele, a trupului meu de copil.
- Duceţi-vă, mă, mai departe de mal! strigă tata, contrar sfatului pe care mi-l dăduse mama, atunci, când am plecat de-acasă: *"Să nu te duci departe, Ioane, auzi! Că apa e înşelătoare şi te cheamă să o calci, să o înghiţi, să o mângâi cu palma, să-ţi laşi trupul în voia ei, să-ţi faci gândul plută; înotând spre Spia, spre Butnaru. Să nu te duci în adânc, auzi!...".*
Da. Băieţii se îndreptau spre largul lacului, spre adâncul lui neştiut, călcând curajoşi, prin clisele de pe fund, desfăcând clisele apei hoit, clisele apei lor din glezne şi din genunchi; din carnea lor şi din oasele lor.
M-am târât şi eu după ei, prin scoici moarte şi cenuşe topite, prin magmele stinse ale începutului de lac.

Apa creştea pe trupul meu, cu cercuri concentrice pe coapse, strângându-mă, ca-ntr-un inel, mai sus, mai sus de coaste, spre inimă.
52
Apoi ne-am scufundat toți deodată cu capul în primul val, cu trupul tremurând de spaima scufundării, în sufletul uriaş al lacului.
Țineam ochii închişi, şi-mi țineam respirația între coaste, să nu-mi dau duhul în neant, să-mi cântăresc revenirea la viață din clipa de moarte, din clipa oprită să mă scufund în lacrimi de stea stinsă dedemult.
O ispită era atingerea pleoapei ei de plumb topit, atingerea argintului ei viu. Genele îmi erau aripi de peşte, părul îmi flutura penat, în urmă, ca într-o existență anterioară, amfibie. Am deschis ochii. Am privit înainte, în jur, în adânc. *Abisul era curat: foarte ciudat, mai curat decât îl vedeam de-afară, mai luminos, mai fără stârvuri şi noroaie.*
Un trup plutea pe fund, scormonind după raci, un altul, între fund şi pielea albastră a lacului de deasupra, a văzduhului, din afara lui, ce-l apăsa pe noi cei dinăuntru, *se înfăşură în funii de raze de soare umede, dându-se peste cap, ori rotindu-se încrâncenat să scape de prinsoare.*
Alte trupuri aveau coloanele vertebrale lungite sub văzduh, la limita superioară a scufundării lor în apă, pe linia de plutire a lemnului pe apă, de plutire a4runzei pe apă, pe linia inferioară de plutire a apei în fântâni.
Sunetul, sunetele de afară: penetrând molecula vâscoasă a apei, aveau alte înțelesuri, alte intensități; erau o blândă chemare în adânc şi-o blândă ademenire în întuneric, în moarte veşnică, încântătoare.
- "Şah, ş-a-h!" am presupus că ar fi nişte şoapte înşiruite pe o sfoară sub apă, de dinafară înăuntru, ori invers, înşiruite pe o sfoară, pe o rază de lumină, aruncate din adâncul lacului în salcia din malurile de afară.
- Şşş... ah, şşş... ah! Desluşeam tăcerea cenuşie, până dincolo de unde vedeam sub apă, până dincolo de unde auzeam; atunci în aer, înainte de scufundare.
M-am oprit din călătoria mea, cu plămânii zăvorâți în nări şi în gură, cu respirația oprită: cât o fărâmă de închipuire a morții, de închipuire a tăcerii, dintr-un om vorbind cu sine însuşi înăuntru; în afară cu unii, pretutindeni cu oricine.
Visul este cenuşa aripei unei păsări muiată în soare, ca-ntr-un cuib de nelinişte omenească, ca-ntr-o inimă de zeu; ucis de titani,
53
ca-ntr-o călimară cu pene de vultur gata să plângă în semne hieroglife.
Trupurile copiilor scufundați în cristelnița lacului, până în gât, pe vârful picioarelor, atingeau nisipul mişcător al adâncului, atingeau cu o parte din tălpile lor foşnetul magmelor stinse.
Trupurile copiilor botezau zvârcolirea de şarpe a luminii pe ape, zvârcolirea tectonică a cărnii lor, amestecând pământul şi cerul în suflarea oprită cât să trăiască, amestecând plutirea şi scufundarea lor cât să nu moară.
La scăldat, trupurile visau la alte trupuri, la primul trup făcut după asemănarea lui Dumnezeu, de Dumnezeu, pentru sufletele noastre călătoare prin lumi, între lumi, deasupra tuturor lumilor.
Scufundarea era dorința de plutire, plutirea era dorința de scufundare şi, între cele două, noi nu eram decât oameni - început şi sfârşit de suflare, început şi sfârşit de dor de iubire; contopire cu cel aflat de nu se ştie câte ori în noi.
Băieții s-au aşezat în cerc, sărind parcă, în acelaşi punct -centru al unei gravitații străine de pământ. Erau mulți băieți în lac, la scăldat, la fel de mari, la fel de mici: din sat, din periferia lui' săracă, din cruci de cumpene pierdute-n unghi; pe case, pe fântâni, din cruci de troițe desprinse din pământ: cei din alte sate, îndepărtate de noi, din cruci de vânturi

scrijelite-n păduri, din cruci de drumuri ostenite pe dealuri, pe cumpene de amurg şi răsărit de stea.
Tatăl meu, ca şi al lor - nu era nimeni printre ei să nu aibă tată - *şedea acolo, lângă "urse mari" şi lângă "urse mici"; care cu boi înjugați pe apă, în cer, pe pământ.*
Şi-ntr-adevăr, am sărit în interiorul cercului virtual, ca-ntr-o mare a fecundității. Şi ne-am ridicat din apă, repede, repede, pierzându-ne suflarea gata să ne înecăm. *între noi, în mulțimea noastră dezordonată de trupuri* alungite vertical *de uimire, de trupuri verticale până la coapse, ude, nevăzute pe jumătate, apăru o fată. Şedea albă, cu părul uscat; lung rezemat de apa nemişcată din jurul ei, privindu-ne deodată pe fiecare; mustrător, ori privindu-ne pe rând, necuviincios. Avea ochii mari, ca două stele albastre pe moarte, şi sâni de fecioară plutind obraznic înainte, în vânt, spre noi.*
54
O frunte, mică, ovală, sub părul negru, înrădăcinat în ea, pe sprâncene stufoase ca de bărbat, te făcea să priveşti țintuit pe loc, cu teamă, la chipul ei neaşteptat, imprevizibil, spectral.
Soarele ajunse sâ se odihnească o clipă pe ecliptică, privind salcia şahiştilor din mal, salcia dintre noi şi sat.
-A cui e fata asta? mi-am întrebat *Tatăl* cu jumătate de glas, cu jumătate de suflare otrăvită.
-A lui Adam, îmi răspunse *El.*
- Nu! strigă o "satană" de plod, cât o nucă plutitoare pe un ocean în furtună. E sora mea. Şi noi suntem a lui Micu din Iepureni, şi noi suntem mulți, mai mulți decât voi toți din balta asta.
- Ce vorbeşti, mă, ce vorbeşti? *Noi ai Nalangâtei suntem şi mai mulți,* nu ne vezi în jurul vostru, în jurul sorâ-tii?
Diavolul de om mic nu mai spuse nimic. *Se scufundă şi răsări, mai departe de noi, între noi şi soare, râzând isteric Hii, hii, hă! Hi, hi, hă!...*
Atunci, fiecare din cei veniți la scăldat, se apropia de fată, o atingea pe coapse, ori pe frunte, ori pe sâni; fiecare în alt fel decât altul, fiecare diferit decât altul.
- Hii. ..!se auzea dinspre mal, dinspre locul unde se presupunea că ar fi cineva să ne vadă, să ne îndemne' la păcat.
Atunci, toți, ne-am scufundat, ca la o comandă, în apa limpede, de-i vedeam în jos reazemul pe pământ, de-i vedeam în sus reazemul pe cer. *Toți vâsleam spre fată, spre trupul ei alb, ce iradia prin spații de orice fel; moleculare, metrice, convergente.*
Înotam câineşte, înainte, neluând în seamă apa, asperitățile ei, pe carnea noastră şi din carnea noastră. *Un singur sunet* -descompunere de cuvânt neştiut în silabe amestecate haotic, reverberant, *ajungea la noi,* de afară, din mal, de sub salcia împovărată de lumină; *ş...a...h! şş...ah! şşa... ah, mat, m..a...t!*
- Amin! l-am auzit pe tata strigând la el, la mine, sau la vite. *Şi am ieşit afară din apă, ca la o prevestire de moarte, ca la o prevestire de apocalips.*
- Hai băiete acasă! De data asta l-am auzit bine. Vorbi el cu mine sau cu cine credea el că sunt eu.
- Da, da! mi-a fost răspunsul, târând scoarța de lemn plutitoare din fața mea; de lemn putred, de lemn ud, pe apă, pe apă...
55
- Păi, sâ-i aşteptăm şi pe a Nalangâtei.
- De unde să-i aşteptăm? Ei au plecat demult.
- Daaa!..., daa!... spusei eu cu un oftat prelung. Mi s-a părut că erau c-o fată, că erau sub apă c-o fată.

- Mă, băiete, pe tine te-a pălit soarele în cap. Suie-te în car şi ține butoiu ăla sâ nu plutească! până întorc boii spre mal, *până întorc mai la "adânc" osiile astea plutitoare, din "inima Urselor[3]' şi din "palmele Casiopeelor", câte or fi pe pământ.*
- Tata vorbea în dodii. Boii, albi, țesâlați, au privit lung spre el, apoi oftând, au întors carul, aproape sâ-l calce; în loc, pe loc, magnetic.
Doi oameni bătrâni, cu capete descoperite, cu părul alb luminos, cu părul despletit de ramurile sălciei pletoase din mal, stăteam rezemați, frunte în frunte, deasupra unei table cu pătrățele.
- Şah! spuse cel dinspre sat, mutând nebunul pe un pătrat negru.
- Şah mat! îi răspunse celălalt, mutând regina pe un pătrat alb.

Foc *şi apă*

Există în lucruri şi în fiinte o imagine înşelătoare, o aparență înşelătoare, a unora față de alții, a unora față de altele. *Prima aşezare pe retină a lumii răsturnate, prima atingere cu ochii închişi a aşezării ei nerăsturnate, ne ademeneşte în măşti cu simetrii carnale: ca noi atinşi de măşti s-ademenim.*
O înțelegere, cu îngerul ce a zidit lumea, există în aceste imagini: să fii de-argint într-o lacrimă de azot, sâ fi convex în aldehide şi frânt să fii în două de cristal.
Această stare e reazemul luminilor din noi pe plane înclinate, purtând în spații, demiurgic, sămânța genelor astrale, sămânța primului impuls, din primul timp oprit: astral. *Această transformare de spații, de forme, însoțind sufletul nemângâiat de trup, trupul nemăsurat de rigle: de forme fără contur, e doar eternitatea puterii infinite şi a saltului, monoton, finit, în lumi necunoscute; mereu necunoscut în alte lumi.* Fărâme de neant s-au scurs prin fisurile acestei continuități dinamice, din alte lumi în lumea noastră, fărâme
56
de energii au lăcrimat în spațiul nostru solar prin neştiute pacte între stele.
Ce-ar fi să muți o piramidă cu privirea ori, apăsând pe apă călcâiul, să pluteşti. Ce-ar fi s-aduni scânteia sărind pe nicovală, în fierul sfărâmat pe nicovală, cu brațu-ntins în spații?
în diminața aceea de luni, nu era nimeni în sat. Plecaseră la praşila a doua sau la coasă - nu mai ştiu pe unde - toți oamenii. Numai eu şedeam singur pe prispă cu vorbele de-ocarâ a lui mama în minte: "să ai grijă de găini, de câine şi de vacă, auzi?"
Țiganca - cățeaua noastră, botezată aşa pentru că era cu bălana neagră şi frumoasă, mă privea cu doi ochi căprui, din lanțul ei de la poartă, priponită sub vişin, să-i fie umbră şi să se bucure de căderea fructelor serii prin spații. Fusese în călduri şi pătimise multe, nu de la câini, ci de la oameni, trecând prin lațul lor de sârmă ghimpată, pus între grădini, prin mânia unora la vederea haitei; inconştient legată de incest, de a nu ştiu câta zi a zidirii lumii de Dumnezeu.
în dimineața aceea; parcă de separare a întunericului de lumină, înainte de separarea focului de apă, puțin înainte de această separare, aveam inima plină de îndoiala naşterii mele, de incertitudinea prezentei mele în ogradă.
Cu picioarele sub trup, pe prispă, rezemat de pereții albi ai casei, cu capul sub muşcatele din geam, călătoream înăuntru ființei mele de copil, călcând cu nesăbuință pe protuberantele instinctelor carnale, făcând din ele mit; teriomorfe chipuri nocturne.
Ce lume mă cheamă înăuntru să privesc o aparentă imagine a celei de afară, o aparentă cădere în necunoscut a primelor senzații sau numai o înşelătoare formă a sinelui de sine.

Trăiam angoasele mele, înstrăinările sufletului meu de trup, tristețile mele excesive: atribut al singurătății copilăriei mele, tristețile mele de muritor din ce în ce mai conştient de inexistența nemuririi.
Eram atât de singur încât ograda se făcu sat, satul o galaxie, dilatându-se pe lac: protolinişte, protomaterie.
/Aco/o, *dincolo de oscilație sonoră periodică repetată prin impuls brutal, de un impuls neînțeles, se forma cuvântul, din cenuşele plasmatice ale unei stele descompuse, din descompunerea unei*

celule primare, ale unei molecule unice. "Apă" nu-i decât lacrima stelei noastre, "foc" nu-i decât energia ei descătuşată, "aer" nu-i decât suflarea focului stins: trecut prin apă, nu-i decât întâiul semn al primul cuvânt auzit; un strigăt de bucurie că te-ai născut, un strigăt de tristețe că ai murit.
Eram singur în poala casei noastre-prispa, sub zarzări, sub vişini, sub meri. Şi nu mai ştiu acum de floarea se scuturase, de fructele muşcau din aer, şi nu mai ştiu de fântâna lui nanu secase şi nu-mi aduc aminte acum cât foc în carne, să fac, din focul de început al lumii.
Liniştea din jur, calomnia angoasa mea spontană prevestind cuvântul, cuvântul din afară - teama dinăuntru şi, invers, cuvântul neauzit din lungi fragmente sonore de afară, ca-ntr-o claustrofobie universală: eu fiind unicul claustrofob; unica victimă a unei singurătăți: dedusă din creație, nemotivată de simțuri şi stare, de spațiu şi timp.
Liniştea, ce se află în mine, era enzima: drojdia, pâinei din covată - ce fermenta spațiu, ce pregătea explozia lui viitoare; apocalips sau purificare, sau o simplă separare a luminii de întunericul din noi, sau o simplă speranță de inerție în clipă - timp stând în genunchi, în semispații cu sămânță.
"Să vezi de găini şi de apă, de apă la porc, la vacă, auzi Ioane?..." O auzeam pe mama şi o vedeam cu sapa pe umăr, în poartă, cu privirea rătăcită pe casă, pe bâgeac şi, mai sus, pe salcâmul din spatele ei ce-o rezema în nord şi-o ocrotea de ulița cu tropot de cai nebuni, de care cloncănind în osii şi de vite slobode să pască la rădăcina gardului de stuf putred ce-i desena trupul de pârâu adormit între noi şi moş Alexandru Iacob - zis Prit.
- Da, mamă, daaa! fusese răspunsul meu în uşa din tindă. Şi m-am sculat odată cu ea s-o văd cum îşi pune în coşniță mămăliga rece de aseară, oala cu fasole, turtele pentru îmbucături între mese, între popasurile peste deal, s-o vad plecând. Ştiam drumul lor: prin Tărtăcuța, printre vii cu garduri de dracilă şi lăuruscâ, cu viță de vie - şerpi înfipți în palme de sfinți uitați sub stele, pe pământ, să se roage pentru noi, cu freamăt nocturn de ape şi văzduh de cenuşe stinse în clorofile şi în lumină.

Apă, apă, fooc, foooc! Ce energii scăpate din fulgere răsfrânte într-un ocean primar. Ce entropii scăpate din primul cub de aer prin spații fără trup. Fooc. Cuvânt de ceară privit la lumânare, săgeată-nfiptă-n umăr privind la soare-n zi. Şi mângâierea mâinii pe sâni pe gât şi pleoape.. Cuvânt, cuvânt cu plumbi, în picături de sânge şi-n sânge curs pe mâini. Aapă; tăcere lină şi-aşteptare, ori val să mă izbească trecând desculț prin suflet, ori picătura vis privind "fata morgana", ori trup de om cu seve de arbori prinse-n carne.
Toate *cuvintele se auzeau ca nişte butoaie de tablă rostogolite pe macadam,* în spatele meu, în spatele casei din spatele meu.
- Trezeşte-te, mă băiete! strigă la mine soră-mea Victoria. *Fooc, fooc!* strigă alergând prin ogradă nebună în curbe şi în linii frânte, aducându-şi aminte de ceva uitat, uitând ce-şi adusese aminte cu o clipă înainte.
- Găleţile, unde-s găleţile?

- Lângă butoi, lângă butoi! o liniştii eu, neliniştindu-mă pe mine, căutând focul strigat, focul nimicitor, pe care-l văzuse undeva ea.
Peste casa noastră, privită din centrul ariei ogrăzii ascuțit, roşu trupul lui se înălța nemilos. Părea să ardă acoperişul din uliță a casei noastre, şi atunci mi s-a înfierbântat coloana vertebrală, cea rezemată de casă cu o clipă mai înainte. Doamne, îmi ardea casa şi eu visam la foc ca la lumina unei candele. Doamne, îmi ardeau trupul şi gândurile iar eu visam la entropii primare.
- Ia mă, şi tu, o găleată că arde casa lui Priț, nu vezi? Am luat. din butoiul cu apă de ploaie, o găleată de apă şi-am urmat-o în spatele casei.
Doi flăcăi negrii călcau pe stuful acoperişului din nord al casei noastre, stropindu-l cu apă, din găleți vărsate pe jumătate: zvârlite de cei de jos spre ei, în sus.
Casa lui moş Alexandru ardea ca o torță într-o peşteră calcaroasă - cerul de primăvară: cu nori cumulus şi nori de piatră, cu cranii pe boltă de uriaşi flămânzi.
Era apa strânsă în pumni de aer, acolo sus: apa de care-aveam nevoie. Doamne, aer şi foc, apă şi aer, apă şi foc.
- *Hai, mă, prinde găleata! şi nu mai căsca gura, strigă flăcăul din apus, pe acoperişul nordic al casei noastre.*

- *Hai, mă! prinde găleata! strigă şi flăcăul din răsăritul acoperişului nordic al casei lui tata.* Soră-mea, sub streaşină, îşi făcea cruci şi-n intervalele aşezării ei pe frunte, pe umeri şi piept, prindea câte o găleată să mi-o întindă mie. Am fugit după apă: o dată, de două ori, de multe ori, fără număr, fără să număr, până ce-n streşini şiroaie de cenuşă umedă s-au prelins - fără ploaie -parcă din sudoarea flăcăilor împreunați cu bolta, cu apa, călătorind prin cranii de nori albi îndepărtați, prin fulgere scăpate de-un zeu peste tărâmuri, călătorind prin şiruri de scântei cioplite-n piatra.
- Vântul! S-a pornit vântul! strigară amândoi flăcăii de pe acoperişul casei noastre, desculți pe stuf, cu pantalonii suflecați, cu cămăşi albe, extrem de albe şi cu ochi negri adânci.
într-adevăr, un vânt, din nord, cât o suflare să aprinzi cărbunii în fierăria sârbului, bătea, cu foc cu tot, dinspre casa în flăcări a lui moş Alexandru Iacob spre casa noastră.
Ulița parcă se strâmta în dilatația termică a aerului, timpul era extrem de lung: o aşteptare a unei întâmplări - neîntâmplare, a unei întâmplări cunoscute dedemult, focul, focul nimicitor, focul devorant de apă, de aer, de carne, de spațiu.
- Salcâmii! salcâmii! strigă flăcăul din amurg.
- Apă! Apă! strigă flăcăul din răsărit. într-adevăr, ardeau salcâmii, din spatele casei noastre, rezemați de casă. Ardeau pletele ramurilor de peste uliță; frunzele verzi strigau la oamenii care priveau la focul lui Priț, la arderea casei lui, ca la o nuntă.
Deodată, ca la un semn, aceştia s-au înşiruit spre fântâna lui Codreanu. Nu-l vedeam pe întâiul om de la fântână; ultimul însă, cel de sub salcâmul arzând, avea o găleată în mână şi azvârli apa din ea pe ramurile salcâmului aprins.
Lumânarea lui, din amurgul casei noastre, din nordul ei, s-a stins ca prin minune, ca la un cap de mort ce-avea să învie.
Găleata, goală, porni în mâinile unui alt şir de oameni. Şirurile, unite, erau un cerc turtit pe uliță, sub cer. Brațele oamenilor coseau aerul cu mişcări paralele, sucesive, ca nişte valuri cu nuci de cocos, cu corăbii pe creste, cu inimi în trup.
Nu mai privea nimeni la foc. Toți priveau în pământ. Apa lor, apa fântânii cuiva, hrănea focul, arderea casei lui Prit: nearderea casei noastre. Ea nu stingea nimic din arderile exterioare, ea era

un motiv ionic de credință, de rugăciune a satului, în fața mâniei lui Dumnezeu, de supunere față de vrerea lui, de încercare a credinței

lor.
Casa, din nordul casei noastre, a ars până la pământ. Omul, din apheliu cercului de oameni, zvârlea nepăsător apa călătoare în i gălеți, când în nord pe cenuşele casei arse, când pe casa noastră
nearsă.
Eu umblam în lungul uliței, să-i văd, să le văd chipurile, copil înebunit de spaimă; de angoasele lungi aflate în mine.
Deodată, am văzut că fântâna lui Codreanu nu era fântâna lui. *Cineva, din periheliu cercului turtit de oameni, scotea apă din fântâna secată a lui moş Ion Mândru, din fântâna lui fără apă.*
Deodată am văzut cum pe casa noastră nu era nimeni, cum, pe casa noastră udă; plină de apă în streşini şi în văzduhul de pe ea, *flăcăii dispăruseră.*
- Ionele! vino acasă! vino în ogradă! mă strigă soră-mea
Victoria.
- *Dar unde sunt flăcăii?* au fost primele vorbe rostite de mine la întoarcere în ogradă, primele vorbe adresate ei după focul stins.
- *Care flăcăi?* mă întrebă şi ea uimită.
- Ce-i de pe casa noastră.
- *N-a fost nimeni pe casă frate!* N-a fost nimeni! Oameni doar au privit la ea, *n-a vrut să se urce nimeni pe ea, ca să nu ardă.*
- Dar apa din streşini? dar apa de pe ea.
- *Aaa! A plouat,* a plouat o clipă: sau scuturat doi nori pe sat, *cât să se strângă, apă de spălat, în butoaiele de sub streşini.*
- *Şi de adăpat vitele,* o atenționai eu.
- *Şi cât să adăpăm vitele,* cum spui tu, suspină soră-mea.

Tractorul din vie

Lacul se retrăgea în ochiuri de el ştiute. Grindurile luau locul apei, şi iodului, şi peştelui, şi noroiului ei stelar, flămânde de azot, de cochilii, de melci şi scoici şi de făină de oase de peşte.
Gredere-gândaci săpau şanțuri în lung şi-n lat să prindă apa în chingi, în canale de comunicare, între cercuri de plumb topit, săpau nervi între ochi fără trup, între fărâme de carne uscată la soare.

N-aş fi crezut vreodată că universul lui: acum redus la puncte, ar fi murit de sete, ar fi migrat în fântâni neştiute, cum niciodată n-am să cred în supernove şi-n lâna luminii vii zidită pe moarte.
Cineva, din adânc, îi sugea argintul şi smalțul şi pleura şi țesutu-i sanguin de pe pământ, de pe pământ.
Cineva, din aer, îi sfredelea craterele în magme nevăzute, îi săpa gropile de înmormântare, îi cioplea sicriele de lut în trup.
Lacul era o fantomă plină de artere, de oase fosforescente şi cranii,,o încrengătură de pârâie ale morții, între noi şi Basarabia, între sat şi Prut.
Pădurea de plopi a dispărut într-o noapte, tăiată la ordin. Gheţăriile s-au golit de peşte şi de adânc, ajungând nişte beciuri umplute cu paie, de parcă o *cruntă fagie bântuia lumea, de parcă o neaşteptată climă ecuatorială bântuia polii şi topea ghețarii calotelor pământeşti.*
- *Unde-i apa Andone?* îl întreba pe tata Drâguşan, la coada căruței noastre, oprită, să se odihnească acolo, sus, în lepureni, pe buza râpii de lut a lui Jighiuță.

Ținea coşnița pe spate, cu mânerele trecute prin coada de sapă, ținea sapa cu tăişul în sus, în palmă, neluând în seamă umbletul metalului în linia vieții, în bătături.
- *în fântâni, măi Constantine, în fântâni!* îi răspundea tata, oprindu-se să se întrebe şi el acelaşi lucru, oprindu-se să se minuneze mai mult decât celălalt.
Ei, aş? A fugit la Ruşi, au dus-o la ruşi, pe sub Prut. Uite ce bălți au ei, acolo peste Rotundu nostru, peste cârdul ăla de sălcii de peste graniță.
- *Alea sunt nişte ghioarce, mă Costine! Alea sunt nişte ape necurate. Lacul nostru era de aghiazmă, mă, nu din şuvoaie de lut ca la ei, nu din pişat de iapă ca la ei!*
- Păi, din ce-o să trăim? din ce-o să trăim? se repetau vorbele omului desculț, de parcă ar fi fost singur în lume şi, călătorind cu gândul prin "Calea Lactee", întâlnise un prieten- pe tata, la coada "Ursei Mari" - carul lui tata, de parcă ce plângea el, eram noi Pământenii rămaşi fără apă, fără păsări, fără cuvânt, în fața plecării lui din lume, în fața durerii lui de a păşi în altă lume.
- Sunt nebuni Andone, sunt nebuni - reveni pe pământ
62
Drăguşan, 'mnezăul mami lor de comunişti tâmpiți! Auzi? Să sece lacu', să-i sugă apa cu furtunu', să ne omoare peştele şi racii şi scoicile cu care ne hrăneam?
- Da, stufu', mă? da, papura, mă Constantine? îi pronunță tata numele de sfânt, aşa ca o favoare pentru un om ce nu avea căruță şi cal, ca el, ce nu mai avea nici o avere decât povara trupului său pe deal şi a privirii sale spre cer.
Tata îl numi Constantin lung, apăsat, *mulțumit câ sfântul de lângă el înjură - cum ar fi înjurat şi el dar nu a avut destul curaj -mulțumit că celalt îi ştia gândurile şi-l răzbuna de povara purtării lor în suflet, în timp.*
Tata îşi priponi privirea în pământ ca să se mişte - figo oculos in terram, ca să părăsească locul privirii sale peste lac.
Lacul se scufunda înălțându-l pe buza râpii, cu cal cu tot, cu prieteni cu tot, spre vie, spre vie.
Această osmoză de elemente transcendente, această aşezare în cumpănă a apei şi a pământului, genera ascensiuni triste pe deal, pe gura râpii de lut, din care ne-ndepărtam: vii spre vie, morți pe cuvânt.
Da, lacul dispărea în cotloane de văzduh putred pe sat, sub sat.
Zarzărul din vie privea indiferent la noi-şerpi strecurându-se pe sub florile lui, pe sub mucegaiurile zăpezilor topite, în trunchiul lui. Noi priveam indiferenți la soare, îndulcindu-ne mânia privirii descendente, uimirea privirii la oameni.
Drăguşan s-a desprins tiptil de căruța noastră, de câmpul ei dinamic, spre sud, spre via lui.
Privit din spate, arăta ca o coşniță umblătoare în aer, ca o ființă zburătoare piramidală.
Calul opri căruța într-un loc ştiut, bucuros că scăpase de cabrarea-i din deal, câ scăpase de atracția râpii, de fluviile ei gravifice, de lutul ei suit pe roți.
- Hoo! i se vaită tata ca unei iubite ce l-ar fi năpădit cu prea multă iubire, ca unui prieten ce i s-ar fi destăinuit prea mult.
Se opri, privindu-l cu coada ochiului, aşteptându-l să-şi adune ființa din hățurile lungi; din mâinile lui, din hățurile ce-l rătăcise în urma căruței, în osia roților din spate.
63
Tata îi scoase calului de pe ochi ochelarii, din gură zăbala, îi dădu hulubele jos. Apoi, cu grijă, plimbându-l în punctul infinit al intersecției paralelelor de lemn, îl eliberă de tracțiunea de orice fel, zvârlindu-i hamul pe jos.
Bucuria animalului de a fi fost liber era reținută. îl privi puțin uimit, puțin cu regret, față de forțele ce i-au fost furate din trup. Apoi, nepăsător, se uită în jur după un fir de iarbă în pământul strâmt şi lung a lui moş Manole, aflat între hatul viei noaste şi drumul, din nord, spre pădurea Gârbovele.

Printre fire de iarbă uscată: ca un pieptene, crescuse sub zăpada de curând topită, un strat de muguri de iarbă verzi, întrecuți în înălțime de toporaşi şi pălâmide şi de urzici.
- Andone, să muți calu' ăsta din calea mea!
- Aaa! Uite-I pe frate-meu! spuse tata mai uimit decât se cădea, de parcă nu se văzuseră de la naştere decât odată: la naşterea lui - fiind mai mic. Moş Manole, unchiul meu, nu-i luă în seamă ironia; bucuria "năzdrăvană" a tatălui meu şi întoarse vorba pe fața ei mai serioasă, mai îîmpăciuitoare.
- Vreau să ar frânghia asta de pământ, vreau s-o ar, măi Andone.
- Şi ai să semeni tot popuşoi, ca anțărț, să mă fure de poamă tot satu', mă frate?
- Nu! nu! îl linişti pe tata unchiu-meu care umbla prea mult în coşniță, după ceva ce nu găsea, intenționat, să tragă de timp, să tragă de soare în sus.
Dimineața era umedă şi rece. Calul şi oamenii scoteau aburi din trupuri, fiind acoperiți de nori albaştrii, de plasmă luminoasă, de curcubeie şi nimb...
Deodată, un cutremur sui din curbura pământului zvonit în râpa lui Ciucă.
Apăru, ca din pământ, o țeava de eşapament, în aer, apoi un radiator; rânjind între două senile şi, numai la urmă, călare pe dromaderulde zgomote şi fiare, o fărâmă de om înpufoiacă slinoasă.
- Mă Gheorghe, dă brazda mai lângă via lui Andone! strigă să-şi scoată plămânii moş Manole Toderiță.
Tata se făcu câ nu aude. Apucă calu' de căpăstru şi-l trase din careul de toporaşi şi iarbă verde microscopică, din sevele latente ale pământului fratelui său.
64
îl legă de o roată, în sudul căruței, înspre suprafața destinată colibei; acum pe jumătate dărâmată de poverile zăpezilor nebune, pământeşti, de povara zăpezilor astrale din solstițiu iernii ce trecuse.
- Şi căruța? strigă să moară de strigăt tractoristul; justițiarul pe şenile.
- Ocoleşte-o mă! ocoleşte-o odată! îi ordonă unchiul meu nedumeritului. Acesta ridică o pârghie în sus. Motoru începu să duduie, mai încet, mai cu îngăduință față de vorba omenească.
- De ocolit o ocolesc, da, după aia? după ce o ocolesc, ce fac, ce fac?
- Mă, tu eşti tâmpit? Cum, ce faci? Ari mai departe, asta faci!
- Ştiu eu că ar, moş Manole, da, cum ar; asta e; cum ar? drept înainte sau mă apropii din nou de vie, ocolind la coadă căruța.
- Păi, aşa mă, aşa! Ocoleşti din nou căruța! spuse unchiul meu rânjind.
- Şi moşAndone?...
- Ce-i cu moş-tu Andone? rămase cu gura strâmbă de uimire, celălalt, ce-l asculta pe tractoristul filozof.
- Păi, pe unde o să iasă din arătură? Pe unde o să iasă de aici?
Tata se făcea că nu aude. Tractorul respira în acelaşi ritm cu pulsul lui: du! du! duu! du! du! duu!.
îl ştia pe frate-su. îi luase mult din dreptul lui de moştenire de la bunicu', îi luase mult din pământul ce i s-ar fi cuvenit. Nu regreta. Dacă ar fi avut cu două hectare în plus, ar fi fost demult la "canal". Ar fi putut să-i spună acum, pe discuția dintre el şi tractorist, că nu sărăcea nimeni dacâ-i lăsa o urmă de căruță lângă via lui, pe care să umble la dus şi la întors în vie, pe care să-şi aibă calu' aproape şi coşnița cu mâncare şi sapa şi foarfecă de vie. A, da, foarfecă, am găsit-o, îşi spuse uitând de toate.
Se îndepărtă de cei doi, lâsându-i să se sfătuiască cum să are, ce să are, de ce să are. Ştia el că această "conversație cu duduieli": cu bulgări de vorbe omeneşti în aer, avea ca țintă urechile lui, inima lui, bătând încă: du! du! duu! du! du! duu!.
Nu-i mai auzea. Se aşeză, la primul butuc din capătul de vie, lâsându-i, în mijlocul lanului, pe tractorist şi pe fratele lui - oameni

însinguraţi, cutremuraţi de clănţăneala dinţilor lor şi a dromaderului de oţel.
Nu-I mai interesa nici dacă o să-i lase drum spre colibă; din capăt până la colibă, nici dacă or să are în rădăcina caişilor hatului de nord. Nu-i mai păsa nici de lacul secat din spatele lui.
îl auzi, îi auzi urarea lui Drâguşan:
- Să fie într-un ceas bun, mă Andone! Sâ ne fie rodul bogat şi anu' ăsta!
- Sâ te-audă Dumnezeu, mă Constantine, să ne ajute Dumnezeu!
Apoi tractorul îi calcă urarea în şenile. Ţeava de eşapament scuipa scântei în văzduhul umed, ameniţând; ca o armă ţintind o pasăre, sâ desprindă soarele în răsărit; de pe boltă şi să-I prăvălească în albia lacului secat.
- *Ţi-am lăsat drum, moş Andoneee...! strigă "tractoristul"călare pe pârghii şi ambraje, întorcând cămila, cu şenile în unghi drept, pe perimetru dreptunghiului de pământ al fratelui lui tata.*
- *Ce drum, mă?* Se făcu tata că nu înţelege.
- *Păi, drum între fraţi! îl* scapă tractoristului cuvintele din gură.
- *Da? Daaa...!?* rămase cu gura căscată tata. *Să fie oare un astfel de drum, măi tată? Să fie oare un astfel de drum?*
- *Da, moş Andone! Da! Depinde cum ocoleşti căruţa, cum ocoleşti "ursa mare" şi de cum calci pe "drumul Robilor", înţelegi? înţelegi?*
O linişte nefirească sâ făcu în cer şi pe pământ. Tractorul, tractorul nu era acolo, nu era în perimetrul pământului unchiului meu.
- Nu, mă! nu, mâ! strigă tata, împietrind, cu foarfecă în mână, la primul butuc, sub zarzărul stalactită, sub zarzării de gheaţă.
Tractorul, vai, tractorul ara prin vie. Un cal alb uriaş venea pe urmele lui, stătea pe urmele lui în aer, printre rădăcini de vie, de lăuruscă, de cudric şi de noham, peste pădurea Gîrboavele turtită de orizont, peste râpa lui Ciucă dintre noi şi pădure.
Da, un tractor, fără tractorist, o fiară, cu şenile şi pârghii intestinale, cu paşi de ierbivor jurasic, sugruma liniştea viei, secera osmozele din ea: Hu, hu! Bum! Hu! Hu! Bum!
66
Tata s-a întors să nu mai privească calul; descompus ancestral, maniferul de fontă, căruţa plutind în aer; cu roţile smulse din osii, să nu mai vadă via cu rădăcinile în sus, să nu mai vadă zarzării smulgându-şi din păr, soarele cum râde cum râde, dement.
Tata s-a întors cu faţa spre sat să plângă, pe lacul secat, pe râpa cu lut, pe casa lui învelită cu stuf, ce stătea în coate pe grădina luiArsinia.
- 'mnezăul tău de comunism! 'mnezeii voştrii de comunişti.
- De ce înjuri, mă Andone? îl întrebă moş Manole, care apăruse lângă el din senin.
- Păi, tractorul păi, tractoru'! Nu vezi?
- Ce-i cu tractoru', mă? Ţi-am lăsat drum, mă! ţi-au lăsat drum între mine şi tine, nu te mai văita!
Tata, neîncrezători spusele lui, în prezenţa lui în vie, *se răsuci spre apus, cu soarele în stânga inimiiiui.* Văzu în nord tractorul, ce desena pământul fratelui său, se plecă pe butucul de la picioarele lui *şi, în genunchi, pipăi o coardă din zece, o fixă cu privirea să n-o piardă şi le seceră pe celălalte nouă fără milă.*
- Îţi mulţumesc frate că mi-ai lăsat din pământul tău drum spre pădure, fiindcă între noi nu va mai fi, în curând, decât o cărare cât linia vieţii în palmă, între noi nu vor mai fi drumuri pe pământ!
Vedenia tatălui meu avea să se împlinească peste un an. Viile vor fi scoase, vor fi scoase metodic de tractoare cu şenilă, pe sub cai slobozi în văzduh - ultimă formă de libertate a ţăranului colectivizat, o ultimă îndărătnicire a iubirii lui de animal, a iubirii lui de oameni.

Moartea lui Marchidan

- Du-te, mă băiete, la bostană! îmi striga mama, prin geamul deschis de la tindă, cu sunetele cuvintelor ei blânde, pline de busuioc, de muşcate şi de privire de icoană
- Mă duc, mă duc! zăbovii eu, în alte cuvinte, în fața sârmei pe care nu reuşeam să o fac pătrat fără o latură, ca cercul să intre în el. Şi aşa, fără apă, fără pâine, am ieşit din ogradă, trist că mai plec odată prin lume, bucuros să ajung la marginile ei, acolo sus în dealul lepurenilor, în zarzărul meu stăpân pe univers.
67
Cercul era o roată subțire, ca de bicicletă; dar fără spițe şi cauciuc, ca de linie curbă desenată pe hîrtie cu un compas şi decupată apoi, cu un foarfece de unghii, să umble vertical pe pământ.
Ținând în mâna dreaptă "cercul" şi "pătratul" sârmii împingătoare. deschideam cu mâna stângă poarta, nefiresc, ieşind de-a-ndărătălea afară, intrând cu spatele în lume, în "trotuarul" suspendat pe "aria" ogrăzii noastre.
O linişte, la fel de nefirească, era afară în sat, la fel de nefirească ca ieşirea mea în lume: dinăuntru în afară.
O teamă, de ceva ce se va întâmpla sau de ceva ce s-a *întâmplat, dar nu se ştie când, bântuia spațiile aşezate pe sat, pe ulițe, pe oameni.*
Fierăria lui Provolovici era rece, cu forja stinsă, cu nicovala ei mare nebătută, cenuşie, indiferentă. Ucenicii uitaseră uşa larg deschisă peste tărâm, uitaseră cărbunii neaprinşi pe vatră şi ciocanele de alungit fierul înroşit, pretutindeni, pe butucul uriaş de lemn - soclu al statuiei nicovalei, pe roata de beton; de tras şina pe obadâ, de sub salcâmul bătrân, priponit cu belciuge, în aer, afară. *Urma, în calea mea, uşa deschisă a casei fierarului. Ciudat deschisă; pe jumătate, de parcă cineva fugind din casă, nu apucase să o tragă după el până la clanță, ci o răsucise, spre sora ei fixă, numai cu o parte din volbura aerului înfăşurat pe un trup grăbit: să iasă din "acoperirea" vremelnică a visului, să scape din funiile luminii sfărâmate în muşcate, de siliciile afumate ale unui ochi de geam bătrân, privind afară.*
Eu vedeam aceste aşezări în minte, cu ochii minții, şi împingeam cercul pe pământ, învățând pătratul să-şi mențină tangența de impuls rectiliniu: tangența de mişcare uniformă, cu accelerație constantă.
Eu treceam prin aceste aşezări cu sufletul la gură: să nu-mi cadă cercul din planul meridian al alunecării mele, în sud, în planul azimutal al cimitirului şi al răpii lui Bulearcă, prin care trebuia să trec ca prin întâia vamă ascendentă, ca printr-un păcat neştiut.
La gura râpii pârâului, mă opri din rostogolirea mea pe pământ, un băiat necunoscut prin părțile acelea. îl văzusem oarecum şi în poarta cimitirului, dar nu ştiu cum, de parcă ar fi fugit printre
68
morminte, spre apus, prin țeasta morților, prin temelia crucilor, îmi ieşi în cale aici la gura nisipoasă a râpii, la începutul ascensiunii ei printre vii. îmi privi cercul, odată, de două ori, râsucindu-l în mâini, curios, nedumerit
- E din aluminiu! descoperi el metalul rotunjit, mai mult decât originea lui: de dreapta absolută înfăşurată în pătrat, mai mult decât aşezarea punctelor lui la fel îndepărtate față de centrul lumii, față de nemişcare. *Apoi îl aşeză cu interiorul pe cilindrul mâinii stângi, tangent interior, apoi, îl învârti pe mână, rânjind demențial, ocolindu-mi privirea prin marginea neatinsă a lucrurilor privite, a lucrurilor nevăzute, îl scapă apoi din rotire, ieşindu-i din mână, până la opozabilul cobilițat concav, îl scăpă în aer, pe pământ*
- Da, e de argint viu, spuse necunoscutul tânăr, răsărit din liliacul mormintelor vechi, din cimitirul din mijlocul satului. *Cercul sări; clone, clone: o dată, de două ori, desenând discuri albe, compacte, în aer, perpendiculare pe pământ, sugerând un punct alb uriaş,*

elastic, izbit de pământ, elastic plutind în aer, ca o sferă tăiată în felii pe iris, ca o felie de soare divizată infinit în carne.
- Ce mai tura vura, *cercul tău e plin cu duh, cu-n duh astral rătăcitor prin spații cu-argint viu, cu albe şi nevăzute simetrii în punct, cu nevăzute osii de lumină şi întuneric!*
- Ce faci acolo, mă Ioane? de te holbezi la mormântul proaspăt de peste gardul cimitirului? strigă la mine un gropar, aflat lângă mine, în afara cimitirului; ca şi mine. Groparul era murdar de pământ negru, negru ca smoala. Avea ochii ieşiți din orbite, de nesomn, de un nesomn continuu, nepământesc.
- De unde mă ştii, dumneata, nene? îl observai eu cu atenție, îl îmboldii eu să mărturisească cunoaşterea sau recunoaşterea mea.
- *Păi, eu săp aici de cînd este cimitirul, de la întîiul mormînt al primului mort pe pămînt.*
- Ce vorbeşti nene, ce vorbeşti? Atunci îl ştii şi pe bunicu', şi pe bunica, şi pe frații lor, şi pe frații fraților lor, atunci ne ştii şi pe noi?
Doamne! mă ştii şi pe mine!?...
Privii la cerc. Era culcat pe pământ. L-am ridicat vertical: o clipă nehotărât să-l aşez în pătrat, o altă clipă nehotărât să-l împing înainte pe drumul dintre râpi. *Omul, groparul, dispăruse ca şi tânărul*
69
necunoscut ce-mi oprise cercul, ce-l trecuse prin mâna lui să-l rotunjească, să-l dilate în văzduh. Omul; groparul pământiu, nu avea vârstă, nu ştiu ce vârstă avea... Apoi, dintr-un timp aflat în toate cele din jur, dintr-un timp nesfîrşit, cercul fugea înainte pe pământ, înaintea mea; mâna mea dreaptă înfingea pătratul de sârmă cu-n băț de alun în pletele lui abstracte, în circumferința lui nemăsurabilă.
Ca un oftat pe morminte, ca nişte şoapte pe morminte, în urma mea - rătăcit fără voie pe ulița dintre cimitir şi lepureni - am auzit vorbe lungi, de om trist, de om îndurerat:
- *"Cum l-au omorât Doamne! Cum l-ai omorît!"* zise cineva de lîngă mormântul săpat.
Apoi, foarte ciudat, nu ştiu cum, înaintea mea, *într-un timp dinainte de a fi pus cercul pe pămînt;* acolo în fața fierăriei părăsite, a "Sîrbului făcător de potcoave şi de roți", *se auzeau şoapte aspre ca un fierăstrău într-un lemn de salcîm uscat:*
- Adă, mă, cuțitul, de-acasă de la tine!
- Şi cine-l omoară? Eu nu pot, eu nu pot!
- Lasă, mă! Tu adă cuțitul!"
Această conversație diavolească era într-o ogradă cu meri, pe prispa joasă a unei case de lut şi paiantă, în capătul ei dinspre apus. îi auzeam pe cei doi atât de aproape, nefiresc de aproape, şi le vedeam trupurile chircite în întunericul cenuşiu al dimineții începute pe lac; chircite de cântecul oprit al broaştelor şi al buhaiului de baltă, de cântecul oprit pe băgeac; al cucuvelei prevestitoare de întâmplări nefaste.
"O umbră se furişă, ca o sferă de duh râu, spre sud, pe o uliță strâmtă cu garduri de stuf şi oțătari negrii, cu cântec de cocoş speriat de rotații fixe. La întoarcere, spațiu era mut, gata să plesnească în puncte, ori să se contracte în ele, prelungind bătăile inimii celui ce avea să-l străbată, celui ce avea sâ-l calce în picioare pe pământ. Umbra intră pe poartă şi mai chircită, şi mai furişată de văzul şi auzul merilor din livadă, cu mâna dreaptă ascunsă sub haină, cu mâna stângă fâlfâiindu-i în aer.
Dintr-un grup de flăcăi aflați în chilerul casei lui Soreț - acolo auzeam şi vedeam întâmplarea, ce se desfâşurase-n zori, omorul ce avea să fie săvârşit atunci - se desprinse umbra pereche a celui ce spusese cândva "adă mă cuțitu'".
70
- L-ai adus?
- Da!
Şi lama oțelului nestins, şerpuind prin noapte, cutremură livada şi liniştea merilor pe rod, tulbură răsăritul pe lac, şi mai departe, amenință zarea grindurilor Spiei şi Butnarului,

drumul de hotar al Prutului, cu tăişul gurii sale, cu fierbințeala minții celui ce o înşfacă din mâna scoasă de sub haină.
- *Să nu spui nimănui nimic! Auzi, auzi?*
O dîră de silabe se înşirui pe prispă în urma lor: *au-zi, au! zi! au-ziii... ni-i mic, nim-ic...*
- Du-te şi-l cheamă afară, îi ordonă îndârjit cel ce avea cuțitul în mână, celuilalt care îl "împrumutase".
- Dar?
- Du-te, mă, odată, n-auzi?
Ți-i frică, ai? Ți-i frică de moarte! Lasă, că-l chem eu. Şi duhul răul al trupului infim, înfierbântat, se îndreaptă spre flăcăii din chiler ce aveau să plece în armată în ziua următoare.
- Marchidane! strigă cel mic, din capătul răsăritean al prispei, plecat pe ultimul dereg al casei, înainte, gata să cadă, gata să cadă în răsăritul unui soare mahmur, otrăvit.
- *Ce-i mă ? ăla a lui Bernea.*
- *Vino, oleacă, afară!*
Un flăcău cât muntele se ridică în chiler, păşind afară, în noaptea leneşă, perfidă, ce nu mai înceia să şadă pe sat, ce nu I mai înceta să plămădească vise şi întuneric în trupurile omeneşti adormite de aseară.
- *Ce-i, mă? A! eşti şi tu cu el, mă ăsta a lui Horovei?*
Cei doi au coborât de pe prispă. Ion Marchidan se simți încolțit de ei şi ştia de ce. "Iar trebuie să-i fac pe ăştia să priceapă că j n-am nimic cu ei - îşi zise în şoaptă, în minte" Aşa se văzu împins aproape de primul măr de la intrarea în ogradă, şi nu-şi explica de ce, şi nu-şi aducea aminte cum de străbătu lungimea casei de-a-ndărătelea, şi nu înțelegea cum de i se scurgea sângele din trup; aşa de mult sânge să fi avut de se scurgea pârâu în rădăcina j mărului pe rod? aşa de negru să fie sângele omului?...
"Doamne! mor şi nu-mi dau seama. Doamne! ce uşor se moare, dintr-o glumă, din nimic", îşi spuse Ion, căzând într-un somn adânc,
71
cum numai zorii ştiu să-l dăltuiascâ, în trupuri răvăşite de nesomnul iubirii; de nesomnul trecerii noastre prin lume.
îşi aducea aminte vag de ultima "conversație" pe pământ.de ultima confruntare cu "diavolul", prin vorbe aspre, prin înțelesuri ambigui, printr-un limbaj necunoscut între oamenii stăpâniți de duhuri necunoscute.
- *Şi spuneai că, dacă plec eu în armată, ai s-o iubeşti tu pe Măria? îşi* aducea aminte Ion, acum pe moarte, acum rezemat de gard, cu sângele curgându-i şuvoi de sub cămaşă, din coastă, din plămânul drept.
"- Am glumit, mă Berneo, am glumit!"
"- Da? ai glumit? Cu asta nu se glumeşte mă!" strigă Bernea şi-l lovi cu fulgerul cuțitului adus de Horovei în brațul drept. *Horovei privea numai, Horovei asista numai, cum "fratele lui negru" îl lovea pe uriaşul de Ion Marchidan. Un suspin se auzi în livadă, un suspin venit de departe, ca un trimis extragalactic să vadă, ca un alt trimis subpământean să ia.*
Cămaşa se făcu roşie-neagrâ, mai mult neagră, aşa cum trandafirul se vede în grădină într-o noapte cu lună, într-o noapte numai cu un singur luceafăr.
- *Fugi, mă tâmpitule!* spuse calm Ion, ridicând mâna dreaptă să se apere, ridicând mâna să-l lovească peste cuțit. *Nu reuşi decât să o întindă în aer, în noapte, ca un semn spre cineva de peste Stix, ca* un adio făcut c-o năframă în câmp. Bernea fu mai rapid. îl lovi cu stânga încă odată pe uriaş simțind cum cuțitul s-a adâncit între coaste, simțind cum brațul puternic de deasupra lui are să cadă inert cu tot cu trupul uriaş, are să cadă rezemat de gard ca o frunză, ca o lacrimă cât un pumn, cât un om pe moarte.

Da, îşi aducea aminte de ultima lui noapte pe pământ, încercând să nu uite, încercând să ia cu el visul vieții lui pe pământ - trecerea lui prin livezi în fruct, prin livada tristă a lui Soreț, prin livada mânioasă a lui Bernea şi Horovei.
"Da, trebuie să mor!" Da, murise. Eu nu ştiam de moartea lui. Cercul mă țâra prin pătrat, prin bățul de alun, înainte spre vie, în sus pe dealul lepurenilor.
Un clopot mă opri; să privesc în urmă, să ascult afară.
"O fi vreo sărbătoare azi"? mi-am spus totuşi în gând, luând cercul în mână, să nu cadă pe pământ.
72
- Nu, mă, a murit a lui Marchidan! mă auzi un băiat venind dinspre ograda lui Soreț: Hai să vezi, hai să vezi!
Nu ştiu de unde mă ştia acest băiat. Nu-lmai văzusem cândva. Avea şi el un cerc, mai mare, dar, foarte ciudat, în loc să-l împingă cu un pătrat - cum făceam eu - înainte, înaintea gândurilor, acesta, îşi bătea cercul cu o nuia, tangent, în acelaşi punct din spațiul, curbat, în acelaşi moment al căderii lui din perpendicularitate, dini verticalitatea mişcării, pe pământ, pe pământ.
Ne-am oprit lângă gard, în afara ogrăzii, pe uliță. Băiatul necunoscut îşi rezemă cercul mare în stânga porții, eu îmi aşezai cercul mic în dreapta ei. Cu "pătratul" la subsuoară, cu inima ieşindu-mi din piept, l-am văzut printre scândurile zaplazului pe "mort", aşezat gol pe o masă lungă şi înaltă, sub un măr pârguit. *Aşezarea lui, în grădina cu livadă, era "adamică", era ca-n geneză, era ca înaintea trezirii lui Adam la viață. Nu învia pentru că din coasta ruptă, înjunghiată, avea să-i fie făcută o pereche: cea pe care şi-ar fi dorit-o înainte de a muri, o femeie, să-i țină de urât, să-i vindece rănile trecerii sale prin vămile descendenței pe pământ.*
- Ce faci aici, mă! Era tata. Mă ajunse din urmă.
- Păi, m-a adus un băiat *să văd ce-i în ograda asta.*
- Ce-țipasâ ție de ce-i în ograda altuia, mă băiete? Ce-țipasă ție de moartea lor?
- Păi...
- Ia-ți cercul de aici şi fugi la vie. Tata apucă cercul mare din stînga porții şi mi-l întinse nehotărât.
Ciudat, ciudat! Cercul meu de aluminiu, de argint viu, dispăruse. L-am luat din mâna lui uitându-mă înjur, l-am furat din mâna lui. Dispăruse şi copilul necunoscut. Să-mi fi luat el cercul, să-i fi plăcut lui mai mult cercul meu, să-i fi fost mai potrivit alunecării lui prin lume?
- Hai, mă băiete, du-te! spuse tata, intrînd în ograda lui Soreț: de parcă era chemat acolo, de parcă ştia mai demult de "ce se întâmpla acolo".
Mi-am aşezat pătratul, să împingă, să măsoare circumferința rotației cercului mare. Dar, dar nu am reuşit să-l țin vertical. Mi-a trebuit multă vreme să-nvăț să umblu în urma lui, pe urmele lui, pe drum de câmpie, pe fund de râpi, pe cumpăna apelor, prin cimitir.
73
Atunci când Tata m-a îndepărtat de moarte, de moartea din livadă, atunci, numai atunci, am urcat cu cercul pe umeri înspre vii, dintre vii, spre zarzărul - monah, spre zarzărul înalt cât zenitul şi nadirul, diametral opuse în axa lumii, pe firul ei cu plumb.
- Du-te, mă băiete, la bostană! o auzeam pe mama, acolo între lumi.
Doamne, ce caut eu în vie, ce caut eu printre vii?
Deodată m-am auzit strigat, parcă de moş Adam, parcă de moş Moise: aflați la pândă în râpa de la Drumul Mare, din râpa lui ducă.
- Care eşti, acolo, mă? "Cine"eşti, acolo, mă?
Şi strigătul lor de pază, reverbera pădurea şi dealurile ei din apus şi aşezarea omenească din răsărit.

- Eu sunt tataie! Eu sunt Ion, Ion, Ion... a răspuns cineva cu numele meu, de deasupra umbletului meu pe pământ - cu cercul în trup, cineva, de deasupra ogrăzii cu meri a lui Soreț, din satul aflat între mine şi lac.
- Tu eşti, mă Marchidane? ieşi din râpă omul de la cimitir, groparul ce-mi vorbise, cândva, acolo, înaintea intrării mele în lepureni.
- Sunt eu, Ion a lui Andone Roşu! îl linişti pe necunoscutul, mereu necunoscut, din calea mea.
- Aaaa!... Tuuu...! se mulțumi să-mi răspundă omul plin de pământ, de amintirea ultimului mormânt săpat. Aaa...
Tuu... şi adormit în bostana aflată la capătul viei lui tata, aşa pe pământ, aşa cum doarme un mont, cu capul spre pădure şi cu picioarele spre lac, cu ochii închişi, privind spre cer, privind în afara pământului.

La fântâni 2

Tata uită de căruța lui, *văzând cercul celorlalți înfometați de sfat şi de vorbă lungă: desenat în preajma fântânii din răsărit, văzându-şi în țărâna din amurg asemănarea bucuriei lui de a fi posesorul - cu voia lui Dumnezeu, a moştenirii unui fiu ce-avea să-i umple butoaiele cu apă, ce-avea să-i confirma echilibru cumpenei în om.*

- O să cadă în fântână, măi Andone!, îl asmuți la vorbă Costică Lâptaru pe tata, privind peste el la mine; prin mine, la fântâna pe care şedeam desculț în coroana circulară a ghizdelei.
- Îl scot eu afară, dacâ-o fi să fie..., spuse tata nepăsător.
- Pe ăsta l-ai făcut la bătrânețe, să te dai bine cu comuniştii, mâi Andone? îl împunse şi Ion Ciuraru.
- Da! răspunse altul în locul lui tata, parcă Gheorghe Vicleanu parcă Ionițâ Munteanu: prietenul lui tata-zis Bulgaru, da, cu vin roşu şi peşte sărat, cu tochitură şi zeamă de varză...
- Nu, mă, nu l-am făcut la beție cum v-ați făcut voi stârchiturile voastre de plozi. Pe ăsta l-am făcut cu ochii deschişi în ochii muierii, nu ca voi, cu ochii închişi, uitând de cine sunteți, mințindu-vă că a-ți fi fost alții decât erați atunci.
- Ce spune ăsta? sări Ion Catâr şi Petru Budileanu. Ce vrea să ne spună Andone? că el se-mprechează c-o muiere altfel decât noi, măi, mâi?
- Da, mâ! El e Vulpoi, el e omul cu pârul roşu. *Aşa iubesc ăştia cu ochi albăstrii: să vadă, să ştie că sunt iubiți, nu ca noi: lăsându-ne furați de pofta muierii, lăsându-ne schimbați la față de strigătele ei de plăcere.*
- Mă, în afară de cum vă aduceți pe lume plozii, nu ştiți sâ mai vorbiți altceva? se trezi din privirea lui lungă pe fântâna secată, pe fântâna cu hoit de câine ori cu hoit de om, Marin Bălălău, de lângă Vasile Purcaru; uriaşi proiectați pe cer între planeta Venus şi Jupiter, între Gemenii şi Cassiopeea.
- *Aşa suntem noi țăranii: adică şi tu şi eu, mă Purcarule; stăm de vorbă mai întâi despre cum am venit pe lume, nu despre cum trăim în ea; despre cum o să plecăm din ea.*
- Păi, asta-i, mă! că n-o să aveți vreme să mai vorbiți de restul, de ce-o să fie mâine, că ăştia, 'mnezeii mamii lor de comunişti, *o să ne jupoaie, în noaptea ce n-o să se mai ridice de pe țara asta, cu secerea aia de lângă ciocanul din gura ei. de-o să ne pună pielea în steagul lor roşu ca-n cămaşa lui Hristos,* se întinse cât putu, în vorbe triste, în previziuni negre, Gheorghe Vicleanu.
- Lăsați, mă! c-o sâ scăpăm şi de pacostea asta, cum au scăpat bunicii noştrii de turci, de tătari, de fanarioți. O să scăpăm şi de ruşi şi de Stalin şi de harta făcută de Ciurcil cu el, de Hitler cu el.

75
- *Basarabia, Basarabia! Ne-am luptat pentru ea şi uite unde am ajuns; să murim în răsărit, dincolo de Nistru, cum a vrut Antonescu, şi să murim în apus, până la Berlin, cum n-a vrut nimeni să moară, pentru Ardealul cedat pe gratis de Hitler lui Horti.*
- Mă, despre ce vorbeşte ăsta? se întrebă fără ruşine, Vasile Purcaru, în fața tuturor. Tu ai luat numele astea de farisei din biblie. Tu care mergi la biserică, cântând în strană, afli uşor cum îi cheamă pe bandiții lumii ăsteia în care trăim.
- Păi el ştie să citească, mâi Purcare, îl tachina unul din cercul oamenilor la sfat, o fi citind astea în ziare, nu în Noul Testament, la el pe prispă, nu în strană.
- Cum am murit pentru Basarabia în răsărit, mâ Viclene? îl întrebă totuşi Purcaru, mai potolit.
- Păi, n-am luptat până la Stalingrad, ori până la Odesa, voi ştiți mai bine.
- Măi, mâi! Ăsta care a stat în spatele frontului, la "capturi de război" ştie mai bine decât noi cum a fost în linia întâi. *Dacă era în locul nostru, ăsta țintea şi-n icoana lui tat-su. Noi, mă! am tras în sus, în vrăbii, n-am ochit niciodată în om, aşa ne-a lăsat Dumnezeu în viață, aşa vorbim cu tine şi te ascultăm pe tine acum!*
- Lăsați-l mă, să ne mai spună ce are de spus! se răsti aproape, pe luptătorii în cel de al doilea război mondial, Bulgaru prietenul lui tata. Şi ce va mai fi la noi, mă Gheorghe? mă Viclene? O *să mai avem o singură nevastă? O să mai ştim care ne sunt fii, care ne este pământul, la care Dumnezeu să ne închinăm?*
- Păi, tocmai asta-i, că n-o să mai aveți nimic. Vom fi colectivizați, n-o sâ mai ştim unde ne sunt fii fiindcă vor fi făcuți muncitori la oraş şi mulți vom trăi fără nici un Dumnezeu.
- Măi, stai mă! s-o luăm pe rând. Cum adică sâ ne colectivizeze?
- *Păi, aşa, îți dai pământul statului şi tu stai pe prispă şi tai bostani la câini. Ei ți-l seamănă, ei ți-l ară, fără a şti a cui este: nemaigăsindu-l nici tu unde este în hărțile lor, nemaivând nimic din el fiindcă noi vom fi cei uniți să nu mai fim unu, doi, ci să fim aşa, "mai mulți", fără identitate, fără buletin de identificare a vieții noastre pe pământ.*
- Nu-nțeleg, mâ, ce bâigui tu acolo? spuse moş Ioniță
76
Munteanu; unchiul meu, împingându-l pe celălalt, pe Vicleanu, cu o privire mânioasă, gata să-l răstoarne, peste fântâna din apus, de lângă el, la ultimile cuvinte rostite.
- Mă, asta vrea să ne spună, dar nu ştie cum, fiindcă îi e frică să ne spună, că ne vor lua pământul, şi căruța, şi vitele şi - nu ştiu nici eu cum - vom avea acelaşi grajd în care să le ținem şi să le adăpăm, să le mânăm în câmp la arat, la semănat. Cum naiba ne-om împărți roadele, iar nu ştiu. Dacă ne va fi stăpân unul care n-a avut niciodată pământ, sigur nu ne va da nimic toamna: de bucurie că-i bogat, de ciudă că am fost noi bogați până acum.
- Nu! mă! Ne vor da cât am dat! Nu poate altfel, fiindcă l-am omorî în bătaie.
- Taci! mă! că ăştia au miliția cu ei, au baioneta rusului, colo, în Gârboavele şi nu va cârti nimeni când vor face cum vor ei.
- Aşa-i, aşa-i! Eu nu le dau pământul! E ca şi cum le-aş da nevasta: Fu-le-n' mnezeul mamii lor! oftă pe-ascuns, Iamandi sau cineva din locul lui întunecat, înainte de răsăritul lunii, aproape de răsăritul ei.
- Şi dacă nu ne "întovărăşim", cum vor ei, ce-o să ne facă, mă? întrebă cu gura căscată Catâr.
- Hei! au mai multe "mijloace" să vă facă sâ vă colectivizați, continuă politicianul satului, Vîcleanu. Pe cei care aveți prea mult pământ vă vor numi "chiaburi" şi vă vor trimite în puşcărie.
- Adică, cât pământ?. Când sunt chiabur? se clinti din tăcere Ciuraru?

- Păi, cam peste cinci hectare: asta dacă nu semnezi cererea de intrare la colectivă sau la Toz. Cel care are între 2-5 hectare va fi numit țăran mijlocaş, iar cel care are sub două hectare se va numi sărac.
- Şi cei care n-au nimic; golanii care n-au muncit vreodată, cum se vor numi? întrebă un altul, unul oarecare sau toți deodată.
- Păi s-ar putea ca "ăsta" să fie cel mai iubit om al lor, al comuniştilor. Golanii ăştia vor fi şefii noştrii în viitor, mă oameni buni. Ei ne vor spune ce sâ facem, cum să facem, îi lămuri calm Vicleanu.
- Ce ştiu ăştia, mă! Ei n-au avut nici mâță în casă, darămite vite.
77
- Da, mă, dar au avut timp sâ facă plozi cu duiumu': fiind, slavă domnului, odihniți, fiind mereu flămânzi, glumi Lâptaru.
- Şi tare mă tem că ei vor fi făcuți "Dumnezeii noştrii" în comunismul de mâine. *Şi tare mă tem că ăştia care nu ştiu nimic despre praşilă, despre arat, despre cosit, ne vor spune ei cum se ține sapa şi plugul în mâini şi coasa în pământ.*
- Mâi! mâi! se sfârşeşte lumea! spuseră gânditori, proiectați pe răsăritul lunii din capătul cumpenei fântânii părăsite, simultan, cu vorbe identice, Bădâlâu şi Purcaru.
E sfârşitul lumii..., se repetau cuvintele lor pe celelalte fântâni, unde noi copii secam izvoarele cu ciuturi de lemn, agățate la capătul funiei, de cumpene rotite în câte o stea căzătoare sau în câte o stea fixă, inductivă.
- Dacă nu, plecați la canal, cu cătuşe la mâini, la puşcăria aia, unde veți săpa "flămânzi şi goi", hrăniți cu lături, câte 60 de roabe pe zi Dacă veți avea noroc, ca golanii de primari ce vor veni la putere sâ nu vă declare chiaburi, atunci, veți plăti cote până veți semna păcătoasa aia de cerere.
- Ce cotă, mă Viclene? Care cotă? se răsti la Vicleanu, Vasile Brânză, apărut şi el, din senin, în careul lor, acum argintat de lună cu câteva carate în plus.
- Păi, tot grâul, din lanul tău, se va duce la o batoză, unde, din 1000 de kile cât vei avea la hectar, vei da statului 900 de kile, îl lămuri, parcă numai pe cel abia venit la sfat, Vicleanu, Vicleanu -atotştiitorul, cititorul viitorului molimei comuniste, ce începuse sâ bântuie satele românilor, satele europei de est.
Sfatul continuă până târzu, până ce ultima căruță trânti cumpăna de pământ, cu lestul pietrelor ei în mocirla din coada ei, până ce luna sări printre Marte şi Jupiter, pe râpa Bălaii, spre marginea din apus a satului, pe la moară, spre pădure, spre păduri.
Fiecare stăpân al carului: cu fiul rămas să umple butoaiele cu apă, *stătea în cerc până când apa dădea peste gardină, până când îşi lua cât să-i fie deajuns să înțeleagă ce va fi mâine, din cercul -sfat, din cercul viclean al profeției destinului de mâine - pe cel de azi necunoscându-l, pe cel de ieri necăutându-l, ori lăsându-l în uitare; împlinit sfânt, împlinit pe jumătate.* Aşa se împuțina sfatul țăranilor adunați la cele trei fântâni, *să-şi odihnească sufletele în*
78
cuvinte fără frâu, să-şi ostenească gândurile în vorbe cu întrebări fără răspuns.
Ultimul car trecu pe lângă noi: parcă era a lui Vicleanu. Ne ocoli ciudat; în loc să meargă înainte, pe lângă noi, înspre Ciuranu, înspre Lăptaru, în spatele Miliției, în spatele "Consiliului Popular".
Ca să ajungem fiecare la casa lui, noi trebuia să mergem pe drumul lui, iar el trebuia să meargă opus nouă. Tata zăbovi uşurându-se pe roata din spate - eu făcându-mâ că nu-l văd, că nu-i iau în seamă gesticulația bărbătească, medievală, necesară.
-întoarce odată caru', mă băiete, *c-am rămas singuri printre găurile astea în pământ! îmi ordonă tata; ca să fie tată, mă rugă tata; ca să fie "om ce mă iubeşte"*
Boii au desenat un semicerc strâmt la auzul biciului zvâcnit în aer de tata. *Proțapul a făcut un unghi ascuțit față de inima căruței. Roțile din față, cea din dreapta, rebelă,*

aşezându-se exterior trupului umed al scoarțelor, pe car; rotația făcându-se la stânga, cea din stânga intrând sub noi, scrâşnind din dinții şinei, frecată de inimă -palmă pe obezi.
Un car stătea cu boii în jug, fără om sau copil pe capră, în poarta dosnică a Miliției. înăuntru, o voce; una dintre cele din cercul destrămat, vorbea cu o umbră în civil.
- Şi au înțeles, mă? S-au temut de ce le-ai spus?
- Nu ştiu, tovarăşe locotenent, nu ştiu! că e noapte. Unii mă întrebau, eu le răspundeam, dar toți plecau la fii lor, la căruțele lor, fără să spună da sau nu.
- Mă, eşti un tâmpit! Dacă nu-i convingi, te bag la puşcărie pentru instigare, auzi, mă? Ştiu eu că nu prea crezi în noi, simt eu că eşti cu ei.
- Păi, aşa trebuie să par, tovarăşe locotenent.
- Nu-mi mai spune aşa, mă, idiotule! că ne aude cineva. Spune-mi tovarăşe "instructor" aşa se spune unui securist în civil, auzi?
- Ştiu! ştiu! tovarăşe l... se opri, la ultimul cuvânt, vocea necunoscută de dincolo de gard, din curtea miliției, de peste carul oprit. Parcă erau boii lui Vicleanu, parcă erau alți boi; de la ultimul car ce şi-a umplut butoaiele cu apă, ce se întoarse din drum, ocolind
79
pe la miliție, *ocolind "Calea Lactee", ocolind "Jupiter"; care o să plesnească pe noi cândva într-un sfârşit de lume.*
Eu eram copil. Eu nu cunoşteam valoarea şoaptelor şi a întrebărilor lor, eu nu învățasem să răspund nici jumătăților mele de întrebări interioare. Tata privi peste mine, din mersul carului, la vocea stăpânului carului ce ne stătea în cale, strigând:
- Hai, mă, în crucea mătii! că-mi stai în drum!
- Viu, viu acu, Roşule! nu mai înjura atâta! îi spuse celălalt. Eu nu ştiam cine este. Eu nu-l cunoşteam pe acel om. *Doar*
tata avea să-l țină minte toată viața, trist, până dincolo de moartea lui şi chiar până peste moartea unul "trădător de neam".

Dejun cu oaspeți nepoftiți

În ziua aceea de Duminică, tata renunță la crâşmă, mama a fugit; o oră - două, să se roage la biserica, iar ceilalți se foiau de colo-colo prin ogradă că nu-i mai recunoşteam. Erau nenea Radu, frate-meu cu Marghiolita lui tanti Victoria, sora-mea cu Ticu al ei; şi vărul meu Manole - frizeru, şi vărul meu; Ion a mătuşii Arsinia, şi nelipsitul moş Tudor Mitrea; războinicul cu schijă la cap - băiatul cel mai mare a surorii celei mai mari a lui tata.
Venise Pachița, soră-mea, de la Roman, de unde o dusese soarta de a se mărita cu ofițerul ei de artilerie, Haiu Nicolae -moldovean din Darabani. Voluntar, în divizia "Tudor Vladimirescu"; la originea lui de ofițer, *avea* acuma *pasiunea vânătorii de* rațe, de corcodani şi de lişițe, de zburătoare, de patrupede alergătoare şi târâtoare, *de tot ce era animal viu pe pământ.*
Eu, cu nenea Nicu, plecasem de dimineață în baltă, pe furiş, când toți ai casei dormeau, când tot satul dormea.
Era în octombrie, în sfârşitul lui cu vie culeasă, cu bobul de grâu nou; gata de măcinat, cu vinul aproape stat din fiert şi cu pâinea - tăcere pe masă, tăcere în mâini.
- Pentru fată, pentru fată! umplea mama săcuşorii de făină, damigenele de tulburel, vorbind singură, pomenindu-şi fata întoarsă din inima tăcută a Moldovei, din Roman: *oraş aşezat aproape de mormântul lui Ştefan aproape de unitatea aia militară de tancuri şi mitraliere, ca şi noi cei de aici; aproape de gura tunului rusesc din Pădurea Gîrboavele.*

Cei doi veneau de culesul viei, la culesul ei, dar nu ştiu cum, Nicu-ofiţeru', soţu' surorii mele Pachiţa, avea în orice anotimp aplicaţii şi misiuni de apărare a ţării prin părţile noastre, pretutindeni.
- Da, de cine ne apăraţi voi, mă Nicule? îl întreba, moş Tudor, pe cumnatul meu în uniformă, că sîntem doar pe mâna ruşilor! Dacă sunt cu trupele lor cu tot aici, nu înseamnă că o să ne apere, de turci, de americani, de dracu ştie cine ar dori să ne mai cucerească în ultima vreme, în vremea asta de pace ucigătoare?
Cumnatu-meu nu spunea nimic. *Privea in farfurie sau în pahar oftând, gândind prin asta: "Ei, şi matale, mă necăjeşti, văd şi eu ce spui, ce naiba?"*
Frate-meu; Radu, care făcuse armată grea "la Sârbi", la graniţă; numai el ştiind cum a scăpat de glonţul armei cu lunetă; făcându-se una cu pământul ţării, în patrulare şi în pază, săpându-şi zilnic gropi: din care, mulţi, săpându-le ca el, n-au mai ieşit, frate-meu îi apără atitudinea prin alt răspuns auzit: "Moş Tudore, matale nu mai ştii de secretul militar?""- Ce secret moşule?, că tot ce-i în ţara asta se ştie de când lumea! Noi n-avem nevoie de secrete! Sufletul nostru e aşa de mare că n-are nevoie de secrete să mânuim o ghioagă, să ne iubim femeile cum se cuvine?
Şi, uite-aşa, dimineaţa aceea de toamnă începea *cu un sfat al tăcerii, cu o masă întinsă;* mai întâi *întinsă în inima fiecăruia,* apoi, cu o masă pusă în tindă, *paralelă* cu patul pe care am învăţat să merg, *paralelă cu trupul fiecăruia aşezat în scaune scârţiitoare; la întâmplare alese în jurul ei, la întâmplare trântindu-ne în ele.* Eu, cu nenea Nicu, eram departe, pe lac, în stufărişul Spiei, în apa adâncă până la genunchi. Băşicile din palmă îmi plesniseră de mult; trăgând la rame, şi trupul îmi aburea aerul umed al dimineţii şi privirea vânătorului - cumnat de lângă mine.
- Stai mai plecat Ioane! îmi şopti nenea Nicu. îl vedeam, apoi, cum îşi întindea arma peste mine; cu ţeava în spatele meu, plecându-mă spre el, cu capu în traista cu cartuşe; dintre picioarele lui. Miroseau, pe apă, pucioasa şi câlţii şi plumbul topit şi cartuşele din mâinile lui. El, se ridica încet în picioare, peste mine, îşi oprea respiraţia şi "poc": arma se descărca în ceea ce nu vedeam, în ceva ce plutea pe liniştea de moarte a lacului, în nişte puncte negre:
81
îndepărtate de noi, în care ţintise el, pe care le sfărâmase el cu-n pumn de alice aruncat din craniu puştii, prin ochii ei cu foc şi pulbere şi fum; cu mânie şi cu "poftă nebună" de a ucide.
Trăgeam cu coada ochiului la ochii lui alungiţi pe cilindrii armei de 14-16 milimetrii şi le vedeam frica; dilataţia supremă a irisului, pe cumpăna bărcii, pe cumpăna apei de argint. Lungi reflexii de adânc se-nfruptau din cristalinul ochilor lui plini de cataracte, de lumină şi întuneric, de imaginile fiinţelor subacvatice, a duhurilor ce ne ţineau barca în palme. *Ecoul detunării se amesteca cu un lung zbor de pasăre înspăimântată, de pasăre desprinsă de apă, ca un zbor fără glas, fără cântec: zbor plin de sângele împrăştiat pe apă, zbor-semn al suflării desprinse de trup, zbor-suflare a păsării pe moarte.*
- Hai, vâsleşte, uşor! Stătea la cârmă, îndârjit, privind cu ochii injectaţi de o mânie neînţeleasă de mine, de o curiozitate necunoscută mie: mânia şi curiozitatea de a ucide.
- Aşa, aşa, stai! Frânam barca cu vâslele vâslind invers.
- Stânga! îmi ordonă. Eu ridicând vâsla dreaptă, împiedecam alunecarea înainte.
încet, încet, trăgeau să moară, la picioarele mele, lişiţele şi raţele; trase din apă în barcă. O *ultimă privire, o ultimă zbatere a mănunchiului lor de carne; ascunsă în pene, şi, în acea clipă a morţii lor succesive, auzeam, printr-un "mutare în lapidem", printr-o transformare în piatră a spaţiului, un strigăt, ce semăna cu: "in mensa ponere"!- a pune pe masă, "Pune pe masă!". Şi păsările, şi eu, şi nenea Nicu, parcă ne potoleam o durere ascunsă, prin lacrimi, aşezându-ne pe lac: in omne tempus - pentru totdeauna, fără speranţă, fără scăpare, jertfindu-ne unul pentru celălalt, plângând unul pentru toţi...*

- Şi ce dacă am boi? spuse tata, din capul mesei, privindu-i mai întâi pe cei din jur, privindu-i apoi pe cei de la piciorul prispei, pe cei de la întâia treaptă, a scării, pe cei de pe pământ. Doar ce se aşezase la masă. Mămăliga aburea în mijlocul ei. *Bucăți de găină fiartă fumega fața fiecăruia din cei aflați la masă, plecați pe străchini cu zeamă de usturoi în fund şi cu mâinile desprinzând, fără ruşine, carnea de os, desprinzând carnea de văzduh, cu drumuri repetate spre gură.*

82

Urmau, în intermezo cu continuitatea ruperii în dinți a picioarelor, a aripilor, a pieptului şi târtiței, bucățile de mămăligă, apucând fiecare, din muşuroiul de aur al mesei, cât să-i încape în gură, cât hotărau "trei degete" să-nşface din emisfera de făină fiartă în ciaun.

- Păi, boii vor fi proprietatea "ceapeului", moş Andone! îl lămuri unu' a lui Bogatu' sau a lui Vicleanu'.
- Da, voi, v-ați dat boii la "fără stăpân", mă! de-i vreți pe ai mei aşa de grăbiți?
- Şi vaca...
- Şi vaca, ce?
- Şi pe ea, trebuie, să ne-o dai!
- Să v-o dau? Vouă? Da, cine sunteți voi, mă? scapără de mânie tata, de-acolo din tindă, până peste ei, în ogradă. Se ridică în picioare, în capul mesei. Ceilalți îşi vedeau de privirile lor în străchini, de dinții lor plini de carne, de gura lor plină cu mămăligă şi usturoi, neluându-l parcă în seamă, neluându-i sigur în seamă pe cei din treapta inferioară a prispei, pe cei de sub vişini şi pe cei de sub streaşină casei.
- Mă! voi doi să ieşiți din ograda mea, auziți?

Domnul Câtană şi domnul Andreescu îi sfătui pe cei doi imprudenți la vorbă, pe cei doi plămâduitori de mânie omenească, să părăsească ograda.

-Andone, n-ar fi bine să stăm de vorba mai aproape, îl sfătui unul din ei.
- E păcat să te ridici de la masa, interveni mama cu o regulă neaşteptată.
- Ce vor ăştia? se trezi nenea Ticu; vorbind, privind, făcând o pauză din mestecat.
- Au venit cu colectivizarea! îi strigă în urechea stângă, sorâ-mea Victoria, nevastâ-sa.
- Păi, eu sunt tâmplar, ce am eu cu colectiva lor? Ori oamenii trecuți la colectiv n-or sâ-şi mai facă casă?.j..
- Ne-or aduna în grajduri, cu copii cu jtot, ca pe vite, ca pe vitele ce le-au luat de la oameni până acuma, spuse mătuşa Arsinia şi, ca că fie sigură, întrebă: Nu-i aşa, domnule Andreescu?
- Nu, Arsinio, nu-i aşa! Casele vor fi ale noastre. Ei vor numai animalele, ei vor plugurile şi semănătorile şi batozele, dacă le ai, dacă le dai de bună voie.

83

- Bună voie? Auzi? începu să râdă moş Tudor. Tot de bună voie am luat eu schija asta în cap, de la ruşi, aşa, de bună voie, când am trecut Prutu' să facem "România Mare" mai mare.
- Noi vorbim de colectivizare acum, nu de război, îi explică domnul Catană veteranului.
- Păi, nu ştiu eu ce-i colectivizarea, ce-i sovhozu rusesc? N-am văzut eu satele lor cu păduchi şi cu nimic în şură, şi cu nimic în pod, şi cu nimicul focului în sobele de lut. Mie-mi spui dumneata ce-i comunismu' lor pe care vreți să-l faceți acum al nostru? *Păi! eu de asta am luptat, măi taică, încolo, păi de asta! Să-mi lăsați sărăcia moştenită de la Dumnezeu în casa mea, nu s-o faceți voi colectivă.*
- Păi! o să fii bogat, dacă sărăcia e colectivă!...
- Du-te, mă tată, la dracu;, cu judecata ta cu tot! *Tu crezi că viața poate fi măsurată cu furca, la puncte, la zi muncă, cum vreți voi? Când am pământul meu, muncesc cât îl am, când trebuie, cum trebuie. După praşila întâi dorm, după praşila a doua dorm, după culesul viei iar dorm. Iarna hibernez umblând beat după apă, după friptură: Sărbătoresc naşterea lui Hristos, cânt plugul şi colindul, semăn ogrăzile şi oamenii, mă spovedesc,*

înjur, chibzuiesc la ziua de mâine. Asta-i viața, mă! nu aia în care să muncim toți la fel, în care să dormim toți de fel, în care să iubim la fel. Aia-imoarte, mă!Auzi!, Moarte...
Domnul Câtană îl ştia pe moş Tudor, dar, acum, îşi dorea să-i fi rămas ciolanele la ruşi, decât să vorbească aşa: "Ce-i merge gura nebunului", îşi spuse în gând, noroc că-i nebun, că ăştia, că asta de lângă mine, cu pistolul în buzunar, l-ar fi înhățat demult".
Domnul Andreescu privea în pământ, mai la marginea semicercului "comisiei de colectivizare" ce nevălise în ograda noastră, din senin.
Caisul din stânga scării lacrimă o caisă coaptă, prea coaptă, pe pământ. Mărul, din dreapta, zvârli dintr-un ram un măr cu vierme şi *toată această tăcere gravifică era o "mutare in laipidem"; o transformare în piatră a oaspeților nepoftiți, un "in mensa ponere"-un "a pune pe masă"sufletul din trup.*
Chiar aşa. Tata îl opri prin nu ştiu ce semn pe moş Tudor din "filozofia lui rebelă" şi i se adresă mamei:
84
- Veto, le-o fi foame oamenilor ăstora, de când umblă din poartă în poartă.
- Ai dreptate, Andone, zise mama şi se ridică ca arsă din locul ei. Coborî prispa, aduse o farfurie cu pâine şi struguri; dintr-o "clădârie" cu frunze uscate de viță de vie, pentru ei, şi, pentru cine-o vrea, dintr-o cană cu burlui, turnă must proaspăt în pahare de sticlă.
Nu vorbi nimeni cât s-a mişcat mama printre ei. *Priveau unii în pământ, alții înăuntru lor, în câte o taină de om hăituit, înjumătăți de convingeri, în oglinzi de tăcere înjumătățită.*
- Ce mai tura-vura, moş Andone, spuse Vicleanu, ori Oprea, ori Gorea, ori cineva dintre cei necunoscuți, te treci, ori nu te treci, la colectiv?
- Mâi tată, eu mă trec, dar fără boi, fârâ vacă, fără cal, fără plug, fârâ femeie, fără copii. Astea să mi le lăsați, ca amintire de la...
- De la capitalism, zise moş Tudor.
-Taci, mă, nepoate! se răsti tata la el. Ca amintire din viața de până acum şi atât. *Vreau eu să trăiesc cu amintiri, măi tată... Vreau eu să trăiesc aşa!...*
- Da, tu, Ticule? că tot ieşti aici, nu te treci?
- Eu ce? spuse cumnatu-meu, neauzindu-şi decât numele, aşa cum îi plăcea lui să audă.
-Auzi, mă, te-ntreabâ dacă vrei la ceape?
- La ceapă, fă Victorio?
- La colectiv, mă, la colectiv!
- Eu la colectiv? Ai înebunit? Să le dau sculele lor? Astea sunt scule de la tata, de la bunicu'. O rândea de-a mea face cât zece vaci. Ce ştiu ei? Un fierăstrău de-al meu, un chitfals, un lâmbar şi chiar o juvânică fac, la un loc, mai mult decât un tractor de-al lor.
- Fugi, mă, spuse nenea Radu, că tractoru-i cât un tanc, ce ştii tu? Un "cadeu de-al meu" e cât o jumătate de tanc german, capturat de noi, în război.
- Aşa-i, aşa-i, Radule, spuse moş Tudor. Âştia ne vând nouă, pe mămăligă, şi pe pâine, şi pe gaz, pe tot ce-au prefăcut din "fiarele" rămase de la război. Dar, nici nu ştiu dacă le-au prefăcut ei, dacă nu cumva le-am prefăcut noi în ce sunt.
85
- Moş Tudore, eu vreau să spun că *mie-mi place să ar. Că ar la matale-n grădină sau la moşieru' Ciucă: la cât o fi rămas din moşia lui, sau la ei la colectiv, mi-e tot una, eu ar, şi atât.* Stau călare pe şenilele alea de-mi săr măselele din gură, şi răstorn cu plugu' pământul ăsta, la deal, pe vale, în baltă, oriunde mă duce gândul.
- Vezi însă - prinse un fir de lămurire; a celor îndărătnici din tinda lui tata, un necunoscut din grupul lămuritorilor - vezi însă că tractorul tău nu poate ara decât suprafețe mari, nu poate ara decât un câmp fără hotare.

- Ba bine că nu! spuse nenea Radu. *Eu pot să ar şi cercu' şi pătratu' şi dreptunghiu' şi steaua polară, dacă mi-o cer proprietarii lor.* Noi la SMT, la staţiunea de maşini şi tractoare, *am învăţat cum să arăm "Ziua şi noaptea", prin lumină şi prin întuneric.* Uitase, evident, să spună cum ar fi fost în realitate; că ar fi putut să are pe zi şi pe noapte, pe lumină sau pe întuneric. Şi asta; uitarea asta de vorbire omenească, îl făcu enigmatic, neînţeles.
- A mai rămas să spui *că ari cu ochii închişi,* mă Radule, *ca mine când tai literele unui nume de om cujuvănica în scândură. Eu nu desenez literele, eu le ştiu urma pe de rost, le văd urma înaintea fierăstrăului, auzi?!*
Strigă tare; mai tare decât era nevoie, ca sâ-l auzim, parcă prea încet totuşi, pentru a convinge pe cineva.
- Şi dumneata ai putea să vii la colectiv...
- Eu nu pot munci pentru toţi. Mie-mi place să muncesc pe rând; câte unui om o casă, câte unui sat o biserică, câte unui mort un coşciug. Eu nu pot să fac astea la normă; mai multe case decât oameni sunt pe pământ, mai multe biserici decât credincioşi sunt în sat, mai multe coşcuige faţă de câţi au murit.
- Mă, voi ăştia, ai lui Toderiţă, ai lui Roşu, gândiţi aiurea, nu vă gândiţi decât la voi. Ştiţi ce-o să păţească ruda voastră, ofiţerul, dacă nu vă treceţi la colectiv?
Masa şi cei din jurul ei împietrise. Pe baltă se auzi un foc de armă. în clipa împietririi lor, cu o clipă înainte de aceasta, când necunoscutul din ogradă ameninţă neamul nostru cu o păţanie nedescrisă ce avea să fie, nenea Nicu, s-a ridicat în picioare în barcă şi a tras în aer într-o raţă; cât un bulgăre zvârlit de cineva peste noi.
86
Erau multe raţe pe lac, uşor de ochit, uşor de ucis. El, contrar echilibrului bărcii, răsturnă liniştea bălţii şi plutirea ei pe neant pentru o fărâmă nenorocită de carne zburătoare.
- Dar, băiatul, care vă termină şcoala elementară la anu', ştiţi ce-o să păţească? *spuse' aceeaşi persoană necunoscută, din grupul oamenilor străini de ograda noastră, străini de armoniile ei...*
Nenea Nicu, împins de recul, dezechilibra barca, căzând pe spate. Barca s-a răsturnat cu vânat cu tot, cu muniţie cu tot. Apa era adâncă până la gât. înjur, pluteau corcodanii şi lişiţele, cu ochii morţi, cu plumbii în carne, cu dâre de sânge printre noi cei vii; cei gata de înec.
Barca plutea cu fundu-n sus, printre relicve însângerate. Ne-am sprijinit de apă, s-o aducem pe linia de plutire, înotând spre mal.
Când soarele muşca din meridianului de amiază, din dealul Iepurenilor şi din pădurile de peste el, eu şi cu nenea Nicu, cu păsări de baltă în mâini, în gât şi în trup, intram în ogradă.
Soră-mea, Pachiţa, dăduse tonul: *"Pe lângă plopii fără soţ/ adesea am trecut/'Apo\,* toţi, cântarăm după ea... Când am ajuns în locul în care cei dragi aveau să ne vadă, acolo, unde tribunalul comunist al propagansiştilor colectivizării îi ameninţase neputincios, ei cântau: *"m-au cunoscut vecinii toţi, tu nu m-ai cunoscut"...*
- Doamne! ce frumos, ce frumos, spuse mătuşa Arsinia.
- Eu îl cântam pe Eminescu şi pe front, ţaţo! strigă moş Tudor.
- Uite-i, mă, şi pe vânători! strigă tata, *care nu cântase, care nu mâncase, care ne-a păstrat, ca pe un secret al privirii lui, la capăt de cântec, la capăt de masă sfântă.*
M-am spălat pe mâini şi pe faţă, în ceaunul de pe plită, cu apă fierbinte, să-mi plesnească plielea de fierbinte.
Nenea Nicu aştepta, la rând, în spatele meu. Din tindă l-am auzit pe moş Tudor.
- *Omu', bădiţă Andone, nu moare o singură dată. Omu'moare câte puţin, de mai multe ori. Eu mi-am pierdut la Ţiganca plămânul stâng şi am murit, aşa, întâia oară. Apoi mi-*

am pierdut la Stalingrad o parte din gânduri, cu schija asta la cap, şi am murit, aşa, a doua oară...
- Te cred, măi nepoate! Cred, măi nepoate..., îl mângâie tata durerile morţii lui succesive.
87
Cred fiindcă mulţi; o parte din satul ăsta, au murit ultima oară la unguri, la cehi, la nemţi, au murit pe toate drumurile pământului şi, foarte puţini, în patul lor, pe chituci, în casa lor.

Ipoteze, ipoteze

Domnişoara Miştoi - profesoara mea de matematică avea o privire glacială şi un zâmbet de piatră.
- Sa iasă la tablă!?... privi lung în catalog. Simţeam că o să mă găsească... Toderiţă!
Se uită într-un caiet mototolit de atâta purtat în geantă; prea mică pentru mărimea lui. Scrie ipoteza. Triunghiul ABC este isoscel cu latura 8 centimetri. Măsura unghiului A este de 30°...
Eu scrisesem tot ce auzisem, ca la noi la Tuluceşti. în litere româneşti apăsate caligrafic pe tablă, iar deasupra lor am desenat cuvântul suprem "ipoteză". Eram gata să scriu şi "concluzie" când, de la catedră, domnişoara strigă deznădăjduită.
- Ţi-am spus să scrii "ipoteza", nu să scrii cuvântul "ipoteză!" N-auzi?... Treci la loc! treci la loc în bancă!
M-am întors, mai deznădăjduit decât ea, în ultima bancă a rândului de la geam.
în şoaptă, l-am întrebat pe Rozenberg, pe evreul mereu vesel, cu ochii rotunzi de pisică la pândă, fiindcă era posibil să fie şi el ascultat.
- Ce-am greşit?
- La noi la Galaţi "ipoteză" se scrie aşa. Şi-mi desenă o linie orizontală pe caiet şi, parcă în derâdere, pusese pe ea o virgulă.
- Toader, strigă domnişoara Miştoi, Toader? Acesta, strigat de două ori, se îngălbeni mai întâi, apoi, îmbujorat la faţă, îşi potrivi paşii spre tablă, să nu cadă, să nu-şi trădeze de la început, teama de capcana problemei ce-l aştepta.
Şterse scrierea mea "primitivă" şi, în viteză, sublinie egalitatea AB = BC = 8 cm şi mA = 30° cu o linie mai mult curbilinie decât dreaptă, iar la coada ei, *trânti,* aproape cu trăsnet, o *virgulă* albă, *lălâie; ca o frunză de salcâm* desprinsă din ram, târziu, într-o toamnă cu ninsori timpurii. Asta însemna consemnarea ipotezei şi
88
eu n-am ştiut; după cum nu ştiam totuşi în viaţă, cum să ţii în palme ce ţi se dă, ce ţi se cere.
Apoi "se cerea" aria triunghiului ori înălţimea lui, nu mai ştiu. Doar "îl văd" pe Toader cum sublinie şi mai vârtos ce i se "cerea" în problemă, cum trânti, de data asta, două virgule pe orizontală, *de parcă,* între el şi profesoară, *exista o comunicare prin semne, o semnalizare la mare distanţă, a ceea ce ştii faţă de ce nu ştii; din cât ţi-a fost dat să ştii, faţă de cât ţi se cerea să ştii în viaţă.* Erau primele lecţii de şcoală, în toamna lui 1958. învăţasem să fac "de planton" la internat, între două şi patru, în cel mai greu schimb, învăţasem să-i "pronunţ", în şoaptă, "tovarăşe elev", elevului mai mare ce mă chema la o ordine închipuită de el: ce mă privea de sus, cu superioritate închipuită şi cu drepturi închipuite de el, şi cu puteri gândite de el.
Eram la prima "trântă" cu silabele vorbirii din lecţie, cu silabisirea "academiei liceale". Colegii meu *erau elevii acestui liceu,* de multă vreme, din clasa lor întâi, ori din clasa a cincea a altora, *după cum părinţii lor stăteau în preajma edificiului: sanctuarului, învăţării*

de carte; după cum, cei plecați din lume, îi sfătuiau pe cei rămaşi în ea să-şi neodihnească neliniştea de a şti, cât mai mult, cât mai bine; de la alții, de la altele. Neliniştea învățării mele de carte era o fărâmă din neliniştea lor: nativă, ordonată, din neliniştea lor obişnuită cu repetiția învățării, cu tonalitățile solfegierii ei, în fața unui profesor cunoscut ori mai puțin cunoscut.
Eu nu-i cunoaştem pe receptorii vorbelor mele, gândurilor mele, şi o *teamă paralizantă îmi punea stăpânire pe cuvintele ce le rosteam afară, pe mărturisirea lor unor necunoscuți.*
Meditația, cu lumină galbenă, corozivă, îmi dăltuia retina până la lacrimi şi *timpul era însuficient la începutul paşilor gândului în cuvânt,* la începutul tălmăcirii urmelor lui în carte, mereu printre rânduri de litere negre, printre litere de plumb topit în verticale.
Temele "de casă" se lungeau până noaptea târziu în meditație, în sala de mese cu bec roşu şi cu miros de cartof fiert; de cartof prăjit, de cartof încolțit în subsolul cu legume; ascuns sub bucătărie.
89
Pedagogul *veghea "liniştea" din meditații, "liniştea"* din timpul *îngurgitării lăturilor de* dimineață, de prânz şi seară, *foarte aproape de o "veghe în sufletele noastre", foarte aproape de suspiciunea că-n adâncurile ei, "aceasta" ar fi tulburată de mânioase furtuni de revoltă, furtuni de răzbunare pe ordinea prusacă, spartană, brutal comunistă, de afară, din afara ei.*
La internat, pedagogul era un educator unic, supus fidel unei îngenunchieri permanente față de sistemul comunist. Fără să-şi dea seama; sau poate că ştia mai bine decât cred eu acum, călca pe noi, se înverşuna să trăiască astfel: călcând pe noi, îndulcindu-şi conştiința distrugerii noastre cu aclamații eminesciene, cu teatrale gesticulații de orb scăpat în lumină.
Pedagogul ne era mamă, tată, frate, preot, *era o vecinătate absolută* a ființelor noastre punctiforme, a fărâmei noastre de "îndrăzneală" în lume.
Dimineața, fluierul lui, ne încolona în chiloți şi maieuri, în careul de înviorare. Apoi, *imitând numărarea: unu, doi, unu, doi, fiu, fiu, fui, fuui, alergam pe un cerc înscris într-un dreptunghi sau invers, pe un dreptunghi înscris în cerc - nu mai ştiu cum, nu-mi mai aduc aminte cum.*
Un "ptiu" lung sfârşea înfierbântarea noastră, "semn" că puteam merge la dormitoare, de voie, semn că, acolo, trăgându-ne pantalonii şi cămaşa şi hainele, de la capul patului, mai aveam o treabă de făcut: ptiu; făcutul patului.
- Ține, spunea unu'!
- Trage, spunea altul!
Băieții se ajutau să-şi scuture afară cearceafurile şi păturile, să le întindă la loc, pe saltele, făcându-şi paturile.
Dormitorul meu avea 20 de paturi. în el eram elevi de-a opta şi de-a noua.
Un alt fluier ne cobora, din fața dulapurilor de pe hol, la meditație. Fiecare îşi făcea "ghiozdanul" de cărți după orarul zilei. Fiecare îşi punea cerneala în stilou, îşi ascuțea creioanele şi, în mare grabă, se prăvălea pe treptele de lemn de la etajul I - singurul etaj al clădirii, la parter, în meditația cu 60 de locuri: cotloane vii în bănci de brad; scrijelite de coatele multor generații ce au trecut pe aici, înainte şi după război, înainte şi după venirea comuniştilor la putere. Învățam
90
"insuficient" spălați pe ochi, pe dinți. Mulți nu aveam perii de dinți, prosoape, săpun. învățam cu mațele goale, cu mațele golite de cina de aseară - tocană de mazăre şi o cană de cacao, cu mațele fredonând un concert nesfârşit, înainte, spre sala de mese vecină meditației. Elevul "de serviciu" era un privilegiat al "pâinii supliment", al cănii de ceai supliment.

îl auzem cum tăia optimea ori zecimea emisferei de făină neagră, a emisferelor de pâine coaptă în brutăria "Negru Ponte" de pe strada "11 Şiret", târâte, spre L.V.A., *într-un căruț cu patru roți şi coşciug,* prin piață, în jos, pe 1 Mai, pe Cazărmii, *din Apex pe pământ.* Dar n-apucam să-mi sfârşesc visul:
- Să vă fie ruşine, să vă fie ruşine că nu v-ați făcut patu'! vorbea uriaşul pedagog în uşa meditației; deschisă fără zgomot, pipăindu-i-se clanța şi împingându-i-se canatul peste noi.
- Cutare, cutare şi cutare să urce sus să-şi facă din nou patu'.
- Tovarăşu' pedagog, dar eu mi l-am făcut de două ori!
- De două ori râu, mai fă-l odată bine! Şi vinovatul-nevinovat, vinovații-trâdați, părăseau meditația, strecurându-se printre tocul uşii şi pedagog. Un elev îi însoțea până la etaj.
- Dar eu l-am făcut, mă! i se adresa un vinovat "supraveghetorului de control"; elevului de serviciu.
- Da, tu, nu ştii că trebuie sâ-nchizi ochii şi să-ți bagi palmele între pătură şi cearceaf, până nu mai găseşti nici o cută? Nu ştii că aşa face el, că aşa face orbu'?
-Taci, mă! că de auzit aude foarte bine.
- Doamne! iar trebuie să fac de planton la noapte, se plângea un altul somnoros, de parcă nu dormise o săptămână.
Şi aşa, după aceste clipe de învățare națională, după clipa de aşteptare a *pedepsei patului nefăcut,* după nemiloase zvârcoliri de mațe goale, se auzea fluierul mult dorit, de chemare la *încolonarea pentru ceai.*
Cei mari intrau primii. Nu încăpeam toți în sala de mese, *mâncând în schimburi.* în schimburdoi, înfometam, încă odată, şi încă odată, *că aproape nu-mi mai era foame, că îmi era indiferent de ce-o să mise întâmple înfometând, de ce-o să ajung înfometat.*
Apoi schimbul întâi aştepta schimbul doi. *Ne-ncolonam afară, într-un şarpe cu coada pe trepte, câte doi, câte trei, după cum*
91
"aveau chef băieții. Apoi, când toți erau afară - cei 90 de fii de țărani şi muncitori, "se dădea tonul" şi pedagogul striga să-l audă profesorimea din cancelarie, mulțimea nevăzută din stradă, directorul şi secretarul de partid din sanctuarele lor murdare.
- Cu cântec, înainte! marş! *fiu, fiu!*
- "Sculați voi oropsiți ai vieții"... "voi osândiți la foame sus"... De parcă era ultima noastră răzbunare, cântecul vorbea, foarte
ciudat, de noi, de faptul că nu mâncasem destul. Ciudat, de faptul că mai puteam merge, cu plantoanele nedormite în noi, la şcoală, la şcoală...
Externii, care ne vedeau mărşăluind pe lângă weceul de sub tei, pe lângă bazinul de înot şi pe lângă sala de sport, *priveau,* de parcă spuneau: Ce i-a apucat pe ăştia? *Cine-i chinuie pe ăştia în uniforme mototolite - necălcate, în uniforme strâmte şi unsuroase? Pedagogul, orb, ținând cadența, mergea pe lângă coloana noastră, în pas cu noi; mai bine zis, noi în pas cu el, mândru de înfățişarea coloanei noastre "patriotice" aruncată în lume:* veselă ca întreaga națiune, bucuroasă că o să-şi înceapă "Ziua de muncă" - Ziua de învățătură, *mândru, de parcă zilele ne erau date de partid, de proletariatul din toată lumea, nu de bunul Dumnezeu ce se afla în noi;* în ciuda faptului că educația comunistă nu accepta acest lucru, *în ciuda faptului că treimea: Mamă, Tată, Fiu, nu putea fi distrusă în om.*
- Mă Pedagogule, spunea secretarul de partid al liceului: profesorul Chişcă - profesor de muzică, ți-am spus *să nu mai cânți internaționala prin curte dimineața, asta se cântă la prânz, mă!* Că atunci se trezeşte lumea toată, *că la prânz e dimineață în America, înțelegi?*
- Da, *dar e noapte la Moscova,* tovarăşe secretar.

- *Mă Pedagogule, ia "vezi" cum vorbeşti, că de văzut ştiu că nu vezi, că de auzit cum vorbeşti aud eu.*
Cântă dimineața imnul țării; că țara se scoală atunci, dimineața, pricepi? Cântă cadențat: "Republică măreață vatră" sau "Partidul meu iubit, mândria mea..."
- *Am înțeles, tovarăşe secretar! răspundea zelos pedagogul educației comuniste liceale, înspăimântatul actor de teatru*
92
scormonându-şi în minte o viitoare regie de fidelitate față de partid, prin cântec, printr-o nouă cadență de marş forțat în timp.
-Vezi că, după masă, la ora 2, trebuie să fi cu o sută de elevi la şantierul de construcții din centrul oraşului.
- Da, n-am decât nouăzeci de interni, spuse pedagogul.
- Spui şi tu activistului de acolo, că ai o sută de elevi.
- Da, ce s-o fi construind acolo, tovarăşe secretar? îndrăzni pedagogul să-l tragă de limbă.
- Un hotel, mă! un hotel pentru *"oameniimuncii",* un hotel pentru *"muncitori".*
- Hotel? pentru muncitori? privi "meditativ", înainte, prin peretele din spatele secretarului de partid, pedagogul uriaş. *Da, ăştia, nu vor munci? Dar, ăştia, vor avea timp să stea la hotel?*
- Nu vor sta ei, mă! *vor sta cei care-i conduc,* reprezentanții lor, şefii lor: cum li se mai spune, *să-şi împrospăteze munca* de conducere, *de satisfacere a necesităților...,* se lansă într-o frază standard secretarul partidului muncitoresc din liceul Vasile Alecsandri.
- Aha! Aha! se minună pedagogul. Am înțeles, am înțeles! Ştiți, tovarâşu' secretar, eu credeam că dacă bisericile au fost închise nu s-or deschide hoteluri. Ştiți, eu prin hotel înțeleg un loc de dezdrăbălare a celor bogați, a celor cu bani mulți, care pot cumpăra orice, chiar şi femei, nu numai o casă, o maşină, un radio...
- Şi cine-ți spune ție, mă, că societatea noastră nu ne va aduce *bună stare? Mă! bunăstare, nu bogăție* cum spui tu; *sâ ne cumpărăm fiecare tot ce n-am visat, tot ce au capitaliştii ăia, ba, mai mult decât ei.*
- Păi, atunci, nu vom fi ca ei?
- Nu, mă! *Noi având ce au ei, vom gândi la toți, în timp ce ei sunt individualişti, egoişti. Ei au avere, ca să gândească numai la ei şi la exploatarea altora, înțelegi?*
Şi mai lasă-mă! cu întrebările tale neghioabe, că am treabă, mă! Sâ fii la ora două unde ți-am spus: vizavi de Liceul Israelit, în centru, mă! acolo unde au bombardat americanii în '42, auzi? Şi nu uita: *Imnul Republicii dimineața şi internaționala la prânz.*
Discuția lor punea noi *ipoteze.* Eu, în ora domnişoarei Miştoi, eram o fărâmă de *ipoteză falsă, foarte aproape de o "reducere la*
93
absurd a sufletului omenesc". Eu învățam să substitui cuvântul semnului barbar şi-un scris pe înțelesul oricui, cu altul fără-nțeles, păşind desculț, prin tăceri de jăratec.
Stând în bancă, lângă Rozenberg Adrian, *am adormit. Făcusem "de planton", între două şi patru, pedepsit fiind de domnul pedagog că am călcat prea tare pe scările de lemn, pe scările false ale unui "cămin relativ".*

Ora de muzică

Pedagogul apăru în uşa clasei noastre, cu un plic în mână. Era uriaş, Mazilu, şi-n ciuda orbirii sale; nevederii lui afară, înăuntru ne vedea pe toți. înăuntru ne aşeza, în sertarele simțurilor sale, cu mare grijă amprentele vocale, inflexiunile şi impulsivitățile rostirii vorbelor noastre, identificându-ne mai târziu, uşor, sigur.

în clasa de la parter: o prismă dreptunghiulară înaltă, cu uşă şi ferestre de stejar, ne aflam noi, a VIII-a A, la ora de muzică.
Profesorul de la catedră dormita plictisit, aşteptând orga. Doi băieți mărunți, cu fețe ovale ca cheia sol, împinse fără voie trupul orbului uriaş din uşă, grăbiți să-şi împlinească isprava târşirii pe culuoar a unei cutii de nuc, plină cu sonorități de clopot spart; ca-n turla unei bisericii părăsite, plină de clopoței legați de gâtul unui vițel neastâmpărat şi, uneori, în popasul dintre două împinsături pe duşumeaua clasei, ladă de zestre cu bocet de priveghi cu plâns de copil abia născut. *Orbu'se feri, în uşă, de sunetele instrumentului căruia noi îi spuneam orgă, închinându-se parcă, şi, totodată drept, cu ochelari mari pe fața-i inertă, privind, sau mai bine zis, neprivind, gândind înainte, spre catedră.*
Era un "clavecin", împrumutat de la o biserică închisă de comunişti, cum auzisem noi copii, de la Rozemberg; colegul meu de bancă, de la Leibovicii şi Lazarovizii clasei; băieți şi fete de evrei negustori în piață.
- Domnule profesor, aveți amabilitatea, să-mi desemnați un curier pentru a se deplasa la domiciliul doamnei profesoare Faur? se adresă pedagogul, politicos, profesorului de la catedră.
Orga ajunsese, împinsă cu chiu cu vai, la catedră, lângă piedestal, ca un patruped ce nu a învățat să meargă, ca un catăr

care, tras de cap înainte, îşi întingea copitele, invers, în găurile duşumelei de lemn gudronat. Un miros de motorină amestecată cu gaz, urca în nările noastre sufocându-ne. Numai băncile cu slin lucios, şters parțial de cârpa "tovarăşei îngrijitoare", ne inhiba strănutul.
Profesorul de la catedră privea într-un caiet cu note muzicale: îl ştiam noi de mult, cu doimi şi pătrimi ca nişte furnici aşezate pe sârmă, la soare, să se usuce de treceri prin întunecimea stârvurilor şi prin muşuroaiele luminii din țărână.
Nu-l trezi, din meditația-i nefirească, nici "infernul sonor" al clavecinului hârşcâit, nici tumultul conversației noastre; de clasă în aşteptarea începutului de lecție, nici aşteptarea translației prin aer şi pe pământ a "scrinului" sonor al celor doi îmbujorați de povara translației prin aer şi pe pământ - a scrinului sonor, prin spațiile austere ale liceului "V. Alecsandri".
Pedagogul Mazilu ştia că la catedră trebuie să fi fost cineva, aşa că se preumblă cu "atenție sporită", pe lângă peretele din dreapta clasei, pe urmele sonore ale "orgiei" clavecinului, îl pipăi, acolo, lângă piedestal, ocoli un elev: cărăuş pietrificat şi, neaşteptat de sigur, îl atinse "aproximativ" de mâna stânga pe surd. Da, profesorul de muzică, era surd.
Acesta îl privi pe îndrăznețul care-i tulbura meditația, se roti cu un grad spre el, cu urechea stângă şi, cu un efort supraomenesc, îl ascultă pe orb.
- Dați-mi un elev sâ-l trimit acasă la doamna Faur, strigă Mazilu, deznădăjduit, pipâindu-şi parcă saliva vorbelor sale; azvârlită spre surd.
Surdul se feri de salivă şi, meticulos, analiză dincolo de auditiv, prin zone cerebrale doar de el ştiute, întâmplarea, presupunerea cuvintelor ieşite din gura unui orb.
- Da! da! răspunse el, dând din cap de prisos, fiindcă celălalt, interlocutorul său inoportum, nu-l vedea, nu-i vedea articulația craniană a afirmației.
- Pripici! strigă profesorul surd din "amvorul" catedrei, gata să spargă ferestrele clasei, uitând sau nevrând să-şi regleze vocea în limitele percepției fireşti.

Pedagogul, speriat la început, îşi dădu seama că surdul a vrut să audă ce spune, şi atunci, prin cât vedea, s-a îndreptat spre uşă, cu paşii călcându-i înainte, ca-n neant, cu fruntea lată şi dreaptă, defilând peste noi ca o mască într-un teatru de păpuşi.

- Pri-pici! repeta la doi paşi. Pripici!
Băiatul strigat, căutat, se ridică dintr-o bancă, direct în calea lui şi i se aşeză sub palma braţului stâng întins pe lângă perete, ascultător şi totodată protector.
Au ieşit din clasă. Prin uşa crăpată, auzeam:
- Ştii unde stă domnişoara Faur?
- Da! pe Alexandru Ioan Cuza la numărul treizeci şi doi. Profesorul de muzică scria la tablă "Fa major". Noi, cu litere
groase de tipar, repetam scrisul lui, imitam aşezarea scrisului lui de la tablă, în caietele cu portative.
Cheia sol se-mbârliga prin paralele echidistrante, ritmic, egal de ritmic; semn al excitaţiei noastre juvenile.
Apoi se desenau notele - şerpi cu capul în jos, tabla fiind un câmp întunecat de *eumenide,* păstrând o parte neştearsâ de semicercuri, din lecţia anterioară de geometrie.
Bătrânul profesor se căţărase pe note cu evlavie, cu grjă ascendentă, rupându-le cozile, orizontal. Şarpele-notă avea ochi: unul sau doi, după cum nota era întreagă sau doime, după cum -nu ştiu ce aritmetică a măsurii solfegierii lor - trebuia satisfăcută de voce, de lira coardelor noastre vocale.
Venind parcă din altă lume, superioară nouă, notele de la tablă şi cele din portativele noastre, deveneau muzicale: do, re mi, fa, faaa; repeta profesorul surd. Cu acest "faaa...", lung cântat, ne semnala gama, *sunetul de la care trebuia să repetăm "do, re, mi", de la care trebuia să ascultăm, azi, toate sunetele pământului şi cântecul sferelor, cântecul planetelor îndepărtate, până dincolo de amurgul priviirii omeneşti. Clasa era un cor antic. Solfegierea ne zeifica, ne identifica deificarea, treimea, cuvântul. Do, re, me, faaa...*
Pedagogul Mazilu apăru, împins de afară înăuntru, în uşă, în pragul ei nesigur, dezechilibrat.
Noi repetam excitaţia sonoră ca un "animus contemptor mortis" - *un suflet dispreţuitor de moarte, ubicumque terrarum - oriunde pe pământ.*
96
Fără să ne fi auzit, profesorul de muzică a părăsit piedestalul, *şi punctul trupului său, suspendat în spaţiu, din vremea scrierii notelor, din clipa despletirii eumenidelor, se făcu mare, mamiferic.* Apoi coborî pe pământ, *aşezându-se la "orgă".*
Deodată, notele noastre, au fost acoperite de cele metalice, de cele nevăzute din cutia de nuc, oprind'u-ne respiraţiile.
Do, re, mi, faaa... şi bătrânul uitând de lecţia predată, de titlu ei minor, ne contopi *cu dictiones semotae* - *convorbiri secrete, muzicale, necunoscute unui pământean.*
Clavecinul ondula imperceptibil aerul din aer şi cearsornicele inimilor noastre din inimi.
- Doamne! e un recviem de Bach, e un recviem! repeta pedagogul, aproape lăcrimând, cu ochii lui mari, neprivind înainte prin lentilele groase, cilindrice, ale ochelarilor lui de actor veşnic nocturn.
Surdu', care-l văzuse în prag, se dezlănţui să gândească apăsarea degelor lui noduroase pe clape, până la durere .
- A fost "cantor" la biserica catolică, îmi şopti Rozenberg -colegul meu de bancă - evreul, cu faţă gotică, bine hrănit.
- Cantor? am întrebat eu uimit.
- Da! un fel de dascăl. Dar biserica s-a închis şi a rămas pe drumuri, cum am rămas şi noi fără "Liceul Izraelit".
- *Hyperion ce din genuni/răsai c-oîntreagă lume/nu cere semne şi minuni, care n-au chip şi nume/",* recita, plângând adevărat, pedagogul Mazilu; cât uşa de înalt, ca un stejar falnic cu grai omenesc.

- Nu plânge Mazilule, nu plânge! îi striga profesorul surd peste clavecin, peste noi. Eu am motive să plâng. Şi începu să ne înspăimânte recitându-ne din Shakespeare: *De dragoste de sine-i stăpânită/f\\r\\a* mea, *orice cotlon din mine/nu-i leac s-o mântuie, ea e zidită/în învelişul inimii prea pline.*
Pedagogul s-a desprins din uşă şi cu paşi siguri, extrem de siguri, a măsurat clasa spre diaconul surd, spre "cantorul" sau "dascălul" nostru de biserică ortodoxă.
- Mâi Fane, tu eşti? Pedagogul, actorul fără scenă, îi pipăia profesorului de muzică faţa, sprâncenele, buzele. Era colegul lui de altă dată, colegul lui de altă dată din liceul V. Alecsandri.

97

Noi priveam neruşinaţi amintirea lor, amintirea lor auditiv-tactilă. Profesorul de muzică era o incarnare a dramei Betoveeniene; de a simţi muzica pe clapele îngălbenite ale pianinei. Pedagogul era *un personaj shakespearian anonim, călător în umbre, în cenuşele de lumină ale respiraţiei noastre şi a muzicii cântate de surd.*
Clopotul, din curtea interioară a liceului, strică armonia teatrului antic al clasei, cu dangăt de înmormântare. *Recreaţia; nevoie de uitare a inducţiei noastre în timpul sedimentat pe cruce, era un început de moarte şi de firească vindecare de păcatul cunoaşterii absurde.*
Unii năvăleau în curtea largă, cu chioşc sărăcăcios de biscuţi şi "bomboane nude", alţii, în deprinderi deloc potrivite cititorului de carte, poposeau într-un limbaj miştocăresc, juvenil, stradal.
Cortegiul "pianinei", târâte pe duşumea, se desfăşura invers decât la începutul orei. *Noi aşteptam nerăbdători sfârşitul bătăii de clopot* memorând fiecare dangăt, din cele zece dangăte lungi, cât un veac. Noi aşteptam ca bătrânul profesor surd, de la catedră, să-şi împăturească gamele - parcă mai lent la neauzirea clopotului din afară şi la auzul interior a recviemului cântat.
Exact atunci, când cei doi împovăraţi de misterioasa jucărie muzicală se oprise, pentru a sări pragul clasei, în uşă, exact atunci,
Pripici strigă.
- Ce mi-aţi făcut domnule pedagog? Domnişoara Faur era în şcoală! M-aţi trimis degeaba pe Cuza "treizeci şi doi", m-aţi trimis degeaba şi nu mi-am luat notiţe la muzică.
- Lasă, mă! îl încuraja Toader -colegul meu, "precedent" în catalog, că-i uşor; cânţi gama de la fa în sus.
- *Dar sunetele cum să le aud?* se plânse "curierul", deznădăjduit.
- *Cu degetele mâinilor* aşezate pe clapele unui pian, îl sfătui
Leibovici.
Aproape să plângă, Pripici păsări clasa spre bibliotecă.
-Aveţi gama Fa major? o întrebă pe bibliotecară sfârtecând mai întâi liniştea bibliotecii de la etajul întâi, mutând uşa din balamale cu un scârţâit nepermis de lung, nepermis de strident.
- Nu! răspunse bătrâna bibliotecară *prietenă a cărţilor prăfuite, a cărţilor rupte, a cărţilor cenzurate de curând.*

98

Dar poţi să-l asculţi pe Haydn: părintele tuturor gamelor.
Un scrâşnet de ac, aşezat în şanţul adâncit de la începutul spiralelor muzicale topite pe o placă de ebonită, semnală mişcarea axului patefonului. *Sunetele vibrau într-o gămălie de metal, ce acoperea o pâlnie de hârtie argintată. Erau şi ele de argint, ca o ninsoare pe sufletele noastre din jur.* Eram lângă Pripici. Cu grijă mi-am aşezat scaunul lângă al lui.
- Nu-i mai frumos ca Recviemul lui Bach, am îndrăznit să-i şoptesc la ureche.
- Lasă Ioane! eu vreau să-nvăţ *"Fa major",* numai *"Fa major",* înţelegi?

- Şi de ce ții cu tot dinadinsul să înveți gamele? Uite mie îmi place să ascult muzică, să asculta pianul, vioara, oboiul, clarinetul, cornul, toba, da, toba, cu trăsnetele ei, cu fulgerul talgerelor ei, *şi țipătul păsării prinse în gheare de vuitul şi apa din viori peltice şi râul din violoncele şi, Doamne! lacrima pianului în largo cantabile.* Vrei cumva să scrii muzică? mă minunai eu la sfârşitul atâtor explicații lirice.
- Da! spuse, Pripici.
- Cum? Fără insturmente?
- Da! fără instrumente. *Vreau să scriu o muzică auzită numai de mine: metrică, matematică, năprasnic de exactă, de înălțătoare, pentru instrumente ce nu s-au inventat pe pământ, pentru o orgă universală; cu cilindrii în catedrala lumii superioare şi cu pedală în microcosmic, în zero absolut.*
- Ce şuşotiți acolo? interveni şoptind şi bibliotecara.
- Nimic, nimicuri, îi şoptirăm şi noi deodată.
Muzica s-a oprit dându-şi duhul în ultimul şanț - fantă măturat de acul patefonului. O *ultimă notă a picurat în liniştea mucegăită a bibliotecii.* Sub noi, în curtea inferioara, *clopotul bătea intrarea la clasă,* cu limba-i izbită de arama exterioară, trunchiconicâ, hiperboloidică. *Elevul de serviciu, cu şapca pe ochi, cu o mână la urechea stângă, trăgea de sfoară la dreapta şi la stânga, în ritmul simphoniei lui Haydn; Poc, poc, 201, 202, mi, fa, mi, fa, şi,* între ele după ele, *sunetele accelerau paşii elevilor spre clasă, sunetele accelerau inimile lor în ceasornice noi.*
99
La clasa noastră avea să fie "limba latină" cu domnişoara Faur. *Paulo plus - cu puțin mai mult eram elevi, cu puțin mai mult eram oameni.*

Voluntari pe oseminte

Am mâncat în grabă în joia aceea de primăvară din anul 1959. Aparatul lui Lăstun: un schelet de lămpi cocoşate şi de sârme îmbârligate, urla într-un difuzor, de nu puteam să comunicăm unii cu alții decât cu privirile flămânde; ca şi trupul, ca şi sufletul - ce nu avea nici o importanță, în acea vreme fără valoare, în acel timp cioplit în trup de muribund.
- Dați-le şi felu' doi, dați-le şi desertul, strigă pedagogul, din uşa sălii de mese, la cineva văzut numai de el. Elevii "de serviciu" dispăruseră la bucătărie cu căruciorul pe roți, să schimbe oalele de supă cu cele de tocăniță; cu fărâme de slănină afumată, cu zeamă lungă să mori lingând cu pâine fundul farfuriei plate; extrem de plata, ca o masă de pal melaminat, ca o fereastră orizontală cu silicii cenuşii.
- Ne dați voie? îl mută pe pedagog, mai la o parte, un grup de ajutoare a celor "de servici"; un şir de copii cu piramide de farfurii murdare în mâini, încercând să iasă din sală.
Un semn al pedagogului şi Lăstun răsuci spre stânga un buton al carcasei incandescente, al aparatului de radio scheletic.
în liniştea şi în pauza dintre cele două feluri de mâncare, pedagogul vorbi, rar, părinteşte.
- Băieți! vom merge la muncă voluntara.
- Şi lecțiile? spuse un elev dintr-o clasă mai mare, parcă Tudor, parcă Coman: din a unsprezecea, din a zecea.
- Sunteți scutiți. Toți internii sunt "absenți motivați" mâine, la orele de mâine.
- Şi lecțiile pierdute? se mai auzi o voce, ca un fir otrăvit de modulație produsă de aparatul lui Lăstun care cânta, cu tot dinadinsul, infirm, distorsionat. Pedagogul se înroşi de mânie că fusese întrerupt, de ruşine că nu avea ce să răspundă la ultima întrebare.

- Lecțiile? lecțiile vor fi recuperate mâine, într-o meditație prelungită. Renunțăm la somnul obligatoriu şi intrăm la meditație imediat după masă.
- Cu burțile pline? spuse un îndrăzneț de clasă mică, aflat chiar sub gravitația umbrei pedagogului, la întâia masă de la intrarea în sala de mese. i
- Care burți pline, mă? îl apostrofă un anonim din sală.
- Decît să-mi ghiorărie mațele de foame, în pat, la orizontală, neputând nici să adorm, mai bine să ne acompanieze foamea la învățătură; stând în bănci, în meditație.
Pedagogul nu voia să se enerveze, deşi se vedea cât de greu îşi regiza această voință, cât de greu o ținea în frâu. îi plăcea să ne asculte conversând. îi plăcea să fie ascultat fără a-l întrerupe cineva. Murea în declamații de actor rămas fără scenă, rămas fără teatru dintr-o stupidă întâmplare de a orbi; lovit fiind în țeastă de-un corp necunoscut, cât să-l dezechilibreze, mângâiat fiind de un vis, numai de el ştiut, cât sâ-l adoarmă.
îi ştiam pe de rost comportamentul, îl răbdam în viețile noastre ca pe un înlocuitor al dorului de mamă, ca pe o cataplasmă a îngenunchierii noastre prin lume.
Pedagogul, cu infirmitatea lui, ne demonstra "pe viu" un mod de supraviețuire, un mod de a călători prin lume cu ochii închişi: cunoscându-i tainele dinainte de a vedea, mai mult decât o vedea, un mod de a călca pe jăratec. îi plăcea să ne păzească vămile trăirii, acolo în mica Bastilie a internatului, ca un paznic - înger, ca un paznic - diavol - ambii iubitori de ordine dezordonată sau de dezordine ordonată; fără a se întreba în slujba cui sunt, pe cine slujesc.
în realitate, el era expresia totalitarismului comunist, întruchipa această expresie, de la fluierul din gât şi până la demagogia salivară a vorbirii sale, de la statura lui nevâzătoare până la sudalmele zilnice: proferate pe umbrele noastre vorbitoare; ce i se furişau pe sub nas, încălcând consemne şi consemnări diabolice.
"Corectitudinile" făcutului patului, spălatului pe picioare, pe dinți, tăiatului unghiilor şi a părului, făcutului temelor, reprezentau pentru el o permanentă grijă de educator comunist, care nu accepta în ruptul capului că un copil ar putea deveni om chiar cu părul lung,
101
chiar cu unghiile netăiate, ori numai cu o parte din teme făcute. El nu "vedea" cum un copil ar fi fost om dacă ar fi avut libertăți mai multe, experiențe mai multe, liber trăite, în copilărie, în adolescență, în tinerețe.
Fluierul lui însemna: "Sâ fii în picioare oricând ți-o cere patria!"
Da, *pedagogul avea calitățile* - brutale, violente, incisive - ale educatorului comunist, ale educatorului disciplinei de penetenciar, specifice societății ce-mi confiscase viața, ce ne confiscase orice vis de libertate, orice gând la capăt de vis.
- De ce, mă, nu stai în meditație? De ce joci fotbal în curte? îl trăgea de urechi pe câte unul pofticios de sfere rostogolite pe pământ. Sâ-l puneți două zile de planton, de la patru la şase, dimineața! Auziți?
Ciută, care era şeful meditației, îşi consemna în caietul lui de pedepse porunca, încercând totodată, să-l apere pe nefericit:
- Tovarăşe pedagog, l-am învoit eu, să-mi cumpere de la chioşc "eugenii".
- Atunci cum de mi-a spart geamu' de la cameră - de la camera pedagogului? Cine a jucat fotbal în locul lui? Canalia, l-am auzit pliscu' de canalie! Era roşu de mânie, ca un bețiv înjunghiat, cu urechile puiului de om în mâinile lui mari, înfricoşătoare: de boxer ce nu avea nevoie de mânuşi, de mim gesticulând carnagii.
Băiatul torturat, cu lobii depărtați de țeastă, cu perciunii smulşi, plângea scâncind în fața sălii de mese ca pe un eşafod, ca pe un altar al "primului născut sacrificat".
Noi, înspăimântați, ştiam că orbul este râu şi-i ocoleam "siluieta umblătoare" prin cămin, lipindu-ne de perete, oprindu-ne respirația.

Când era mânios, parcă vedea, parcă sângele îi hrănea mai bine nervul optic să vadă, parcă sângele îi hrănea trupul: să-i scoată duhul din trup, să ne găsească oriunde am fi fost.
"Stingerea" era fu: fiu, fiiiu, fuui, fiiu!... Şi noi nu ne mai mişcăm în paturi, la etaj: nu mai vorbeam nici cu noi înşine, ştiind că ne ascultă; nu se ştia până unde, nu se ştia cât, acolo în capătul holului de la parter, unde pe vreme rea făceam înviorare şi stăteam trişti la rând la masă.
Elevul de serviciu era mereu "în dreapta lui", până îl vedea mulțumit de adulmecarea liniştii de sus. Apoi îl conducea spre
102
"camera pedagogului", prin bucătărie, printre plite stinse de curând, apoi îl conducerea în camera de "trei pe patru metri", cât era şi suprafața beciului cu murături şi zarzavaturi de sub ea.
Se făcea unsprezece noaptea. Câte un copii, în chiloți şi în maieu sau în pijamele găurite în genunchi şi în coate, se strecura afară, prin uşa cu scârțâit prelung: văitându-se în urma lui.
Urmau sporovăielileîn şoaptă; între doi, câte doi, punând lumea la cale, ori descriindu-ne-o încă odată în întuneric, în pat, ne-o aşezam mai aproape, cât mai aproape de vis. Aşa sfârşeam o zi cu după amiază tristă, aşa-începeam alta fără speranța uitării celei dinainte, fără speranța schimbării întunecimii ei.
Coloana se forma spontan. Cel care termina de mâncat se aşeza la coadă îngândurat.
- Ia mai tăceți, mă! strigă un "tovarăş elev" mare, la noi la cei mai mici şi-o linişte asemănătoare cu cea dinaintea unei bătăi cu cuțitele; între doi flăcăi pentru o fată, ca la horele noastre din Tuluceşti, se aşternuse în coloana de muncă patriotică, de muncă voluntară fără voluntari.
în capul coloanei, cineva striga din pântec:
- Cu cântec, înainte, marş!
- Stai, mă! că n-au venit toți! îl opri altul din comandă, din pofta lui de a ne comanda.
într-adevăr, unii mai zăboveau prin dormitoare, schimbându-şi uniformele, alții pe la veceuri: fumând pe-ascuns o țigară, cei care mâncau mai încet, nu mai terminau de mâncat; poate poate, vor fi uitați acolo.
Un fluier cunoscut, o ultimă notă dintr-o gamă nesolfegiată vreodată, despică curtea internatului în două, în trei, apoi reverberat, de zidurile liceului, într-un ecou prelung în noi.
- Alinierea! strigă pedagogul. Prezența! Atunci, la acest cuvânt, coloana se-ngroşă, se lungi, într-un nemernic şir de trupuri ostenite.
- Pe clase sau alfabetic? zise Coman aflat în dreapta pedagogului.
- Pe clase! se auzi ordinul. Ababei.Albu, BuriceaAurel, Bonca, Bouroş, Codreanu.Crudescu, Decuseară, Epure, Ienupăr, Tudor, Toader, Toderițâ, Şoimu, Fătu Vasile, Batog Ovidiu şi din nou alt
103
alfabet haotic alte nume româneşti ciudate, pline de istorie dacică, răzăşeascâ, fanariotă, slavă...
... Armencea, Acatrinei, Lăstun, Patriche, Custură, Filiuță, Țigănuş Virgil, Coman Ştefan, Grecu Ion, Totolici Ştefan, Popovici Minei, Ene, Ene Petrache, Faniți...
Şi iarăşi nume de-avalma ca-ntr-un pomelnic în sâmbăta morților, ca-ntr-un parastas nesfârşit: Patriche, Icreverzi, Geană Ion, Fulger Ion, Cărare Dan, Gottesman Goldman, Leibovici...
Numele erau româneşti şi neomeneşti. Sunetele - plus doloris - mai multă durere - apăsau succesiv pe respirația noastră gata să răspundă prezent, un prezent tăiat în carne, un prezent pumnal în carnea sufletului din carne.

Prezent, prezent, absent, absent... răsunau cuvintele parolă, în orgada internatului, lângă Ion, Gheorghe, Vasile... în urma prenumelor, înaintea lor.
- Unde-i tâlharu'? unde-i şarlatanu' ăsta? Aduceţi-l imediat în front! în front! se enerva "comandantul legiunii noastre", privind în soare fără lacrimi, privind în jur fără rost.
- E în dormitor! Coboară din dormitor, tovarăşe pedagog! strigau întru salvarea absentului, cei din coada coloanei. A venit!
- Unde-i? Să vină la mine!
Nefericitul se apropia de uriaşul orb, îşi băga capul, printr-un gest dinainte ştiut, sub degetele lui, se înălţa cu urechea până să-i fie prinsă în cleşte. Mieuna, ca-ntr-un alint de pisici în călduri, sărmanul întârziat, apoi îşi întoarcea obrazul în direcţia palmei celuilalt, şi-şi suporta eroic plesnetul obrazului său şi se aşeza eroic în impulsul oaselor celuilalt.
- Suflă! mai ordona pedagogul, aducându-şi aminte parcă, şoptindu-i-se de cineva la ureche, câ întârziatul ar avea deprinderea diavolească a fumatului.
- Eu? Eu nu fumez tovarăşe pedagog! şi sufla încet pe buzele groase a acestuia.
- Ptiu! ce mahorcă iese din tine. Ciută! Ciută! dâ-i două zile de planton, sâ-nveţe cum se face visul scrum stând de strajă în noapte.
- Tovarăşe pedagog, întârzâiem! spuse un elev cu nu ştiu ce răspundere prin UTM: Stănoiu sau Stâniloaie, nu mai ştiu cum îl chema.

- A, da, uitasem, se scarpină în cap pedagogul, cu mâna peste frunte. Ascultaţi-l pe tovarăşu' secretar al organizaţiei UTM pe internat, pe tovarăşu'...
- Stânoaie! strigă cineva din coloană. Stănoaie era slab ca un cerşetor în picioare. Se clătina, la fiecare cuvânt rostit, de parcă sunetul cuvântului rostit de el ar fi fost de piatră iar el dezechilibrat afară, se sfărâma în balanţa osoasă a trupului său fără putinţă.
- Avem o mare răspundere în această "acţiune", o mare răspundere politică. Noi reprezentăm Liceul V. Alecsandri şi o mare organizaţie UTM, mare... noi...
- Hai, mă! lasă chestia asta cu "noi", cu "mare şi tare", că nu mai pot sta în picioare de politica ta, spuse unu' din coloană.
- Tovarăşi! ţipă Stănoiloaie, tovarăşi!
- De la ce clasă e ăsta? întrebă altul.
Nimeni nu-l cunoştea. A venit în internat de-o lună, observă un altul. A cui pilă o fi, că nu-i fiu de ţăran ca noi.
- Domnule pedagog mai bine mergem să muncim, nu să-l ascultăm pe ăsta, spuse Popovici enervat.
- Mda! zise pedagogul. Mai aveţi să le spuneţi ceva? i se adresă nepermis de politicos celui ce ar fi dorit să politizeze momentul.
- Cam atât, cam atât, îşi înmuie vocea piţigăiată intrusul în viaţa internatului.
- Asta-i codoş la "ăia", la moş Chişcă "la partidul muncitoresc al liceului", îmi şopti un coleg de clasă.
- Alinierea! strigă Ciută sau Coman din capul coloanei. Stănoaie, Stăniloaie, Stănoiu intrase şi el în rând molipsindu-ne de un spirit urât mirositor, nevăzut. îl simţeam în preajmă.
- Ioane ăsta-i "ăla" pe care l-am legat sub saltea, în noaptea când nu ne lăsa să dormim, povestindu-ne cum a iubit el o fată, îmi şopti, Iorgu Vicol, în urechea dreaptă; eu fiind la marginea din stânga a coloanei.
- Daa...? am oftat, ştiind astfel că am o pilă la UTM sau mai departe, mai sus de această organizaţie comunistă a tineretului infirm.
- Cu cântec, înainte, marş!

Elevii, neştiind ce cântec să cânte, s-au trezit cântând pe mai milte tonalităţi, internaţionala, suflecată, Aida: amestecând sonor... Cântând noi petrecem..., Sculaţi voi oropsiţi ai vieţii..., Suflecată pân'labrâu...
- Ce faci? Ce faceţi? se răsti cineva din cei mari. Elevul ce comanda "coloana", se plecă la urechea unuia din primele rânduri, apoi comandă.
- Tonu la cântec!
Nu am auzit "tonul lui" şi nici nu am repetat după el cuvintele ce se voiau cântate. *M-am îndepărtat de mulţimea, de turma omenească, în care eram cuprins, cu gândul la Tuluceşti, la chipul blând al mamei mele, la umbletul tatălui meu prin ogradă; după nimic, după un fiu rătăcit. Ştiam că le luase totul la c.a.p., ştiam că îşi numărau zilele pentru mine, cu sapa-n mâini, într-un câmp al nimănui; fără haturi, fără hotare între lumi. Oare nu muriseră atunci? într-o câmpie veşnică, dezrădăcinaţi de moşie strămoşească? Oare nu trăiau numai cu umbrele sufletului lor pe pământ?* Deodată m-am trezit pe Mavramol, pe Bâlcescu, cântând tare: "Partidul meu iubit, mândria mea"! Ce neghiobenie, ce turmă fără rost!? *Când ştii că puteam să mergem liberi, voluntari, spre Dunăre, spre curăţirea oraşului de dărâmături şi de cotloane de vânt solidificat.* Şi de pucioasa ultimului război mondial!
Coloana bătea "pas de front", semn că treceam prin faţa unui grup de ştabi comunişti. Pedagogul, încercând şi el să bată pasu' de pământ, arăta ca un om călcând în străchini, ca un om sfidând gravitaţia.
- Asta-i L.V.A.-ul! am auzit în grupul "consemnat" de noi cu pas de front.
Cu coada ochiului, am văzut chipurile lor trase la indigo: *cu cravată la gât, în costume cadrilate, şoptindu-şi reciproc, înainte de orice gând, tovarăşu', tovarăşu'; în dreapta şi în stânga, înainte... O masă de hăitaşi graşi, cu bâte fixe de cuvânt constant în guri, în mâini, cu hârtii pline de însemnări stupide;* L.V.A.: 90, întreprinderea SMG: 100, şcoala 2, 30...; cuvinte cu litere lipsă, cifre şi numere îmbârligate pe coală, ca un vierme într-o undiţă la soare.
Nu ştiu ce avea privirea lor, de un tremur inexplicabil mă cutremura, îmi făcea dinţii să-mi clănţănească. Poate datorită celor

auzite de la cei din jur, datorită celor şoptite de mulţi, *că au puterea să te zdrobească fără vreo judecată, din nimic, din proprie "voinţă proletară", din prea multă putere "aşezată" în mâinile lor.*
O privire la om şi o consemnare pe hârtia lor "mototolită în mâini", era de-ajuns să nu mai dormi o noapte, să-ţi zvârcoleşti fiinţa în spasmele întrebărilor: "cu ce am greşit?" "ce am greşit?" ce-o să-mi facă?". *Puterea lor era o forţă distructivă în aer, în apă, în sufletul omenesc căutător de individualitate trupească, de libertate în cuvânt.* Nu se vedea această putere, *Era ca un câmp magnetic ce polarizase plasmele spirituale ale neamului; alunecându-ne în gânduri şi în atitudini, aşezându-ne paraleli; indiferenţi unul pe lângă celălalt, unul împotriva celuilalt. Lipsea consensul; convergenţa acestei puteri, atât în masa deţinătorilor de forţe, cât şi în masa celor supuşi efectelor ei.*
Explozia ideilor lor colectiviste distrugea colectivitatea la nivelul individului; chiar în embrionul lui, neavând un nume, o formă, un sens în deplasare.
Venise şi Liceul nr. 3. îşi avea sediu în fostul Liceu Israelit, acum desfiinţat, cum au fost desfiinţate şi Şcoala greacă şi Şcoala catolică - şcoli religioase, opuse marxismului existenţialist, materialist, proletar: al golănimii revoltate pe Dumnezeu şi neam. Acest liceul era rămăşiţa lui L.E.D.B. şi L.E.D.F. - liceul economic de băieţi şi de fete, a fostei "Scoale Comerciale" a lui Alexandru Ioan Cuza înfiinţată la Galaţi în 1864.
Locul unde ne adunaseră "partidu" gălăţean" era împrejmuit. Pe lângă această împrejmuire, au apărut două screpere; gredere -escavatoare. S-a dărâmat gardul de împrejmuire a dărâmăturilor, exact la marginea şinelor de tramvai care desenau o

lemniscată, pe pământul dintre noi şi ele. Şinele suportau apăsarea a două tramvaie oprite şi ele să privească la evenimentul "muncii noastre voluntare". Nu ştiu cine ordonase desfiinţarea gardului ce împrejmuia şantierul nevăzut, nu ştiu de ce ghiara-cupă, braţul uriaş cu palmă, cu ghiare în loc de degete, scormonea într-un şanţ paralel cu şinele tramvaiului, în centrul oraşului. Cineva, cineva ordona... în sfârşit, gardul se prăbuşi, spre răsărit, lăsând priveliştea unor gropi bine bătută la vedere. Erau fundaţiile hotelului Dunărea

107

şi ale viitoarelor blocuri ale ştăbimii care ne conducea "zidirea voluntară" pe dărâmăturile fostului centru capitalist al oraşului.

Fusesem instruiţi cum să dăm cărămizele "la mâna zidarului", cum să urcăm pe scările de lemn; cu targa în gât, cum să-i dăm găleata plină cu mortar, la mistrie, tencuitorului, şi altele, şi altele.

Aşteptam să ne luăm locurile ştiute dinainte, nefiind întâia oară când făceam asta, *nefiind întâia oară voluntari.*

Palma cu ghiare: a escavatorului, scrâşni cu un vuiet prelung. Smulsese o tonă de pământ din şanţul, din falia adânca săpată între şinele de tanc ale maşinii cu turelă şi *cu pârghii de ierbivor*
jurasic.

- *Aaaa...a!* se auzit un strigăt, în mulţimea din jur, în mulţimea
noastră a elevilor.

Un cadavru descompus, un schelet omenesc, stătea longitudinal în cuvă, în palma escavatorului, ca un copil suspendat pe o grapă la noi, pe arătură, la Tuluceşti.

- Daţi-I jos! Dă-I jos! strigă un sufocat de cravată - un activist - bătând cu palma, neputincios, într-o şenilă a uriaşului mastodont.

Escavatoristul zâmbea privind victorios în jur:

- Ce-i mă? se încruntă din cabina lui, cu capul ieşit printr-o ferestruică, la omul de partid de jos. Ce vrei? Mi s-a înţepenit levierul!

- Ce levier, mă! Care levier? Dă jos cupa, dâ-o jos odată!

- Da, ce! Ţi-e frică să vezi un schelet de om? Am scos sute ca ăsta, mă! de când săp aici.

- Tovarâşu', auzi? tovarăşu, auzi? Vezi cum vorbeşti!?

- Du-te, mă pârlitule, de-acolo, să nu-ţi scap în căpăţână un "chetroi" sau un "os" din cuva aia! Calm, excavatoristul coborî scheletul împământenit la nivelul pământului, răsucind peste şanţ pârghia braţului de oţel. Apoi sări din cabină, mai întâi peste pragul uşii cabinii suspendate, pe şenile şi, în sfârşit, pe o grămadă de pământ proaspăt, afânat.

Se apropie de schelet cu grijă, cu paşi rari, ocolind groapa adâncă a unui viitor pilon de "temelie a hotelului". Luă scheletul omenesc în braţe şi-l târî tot cu grijă pe o pătură aşternută sub dinţii de os de peşte uriaş al cuvei. *Nu reuşi să treacă de fierăstrăul nemilos al dinţilor. Oasele s-au desprins cu trosnet, în aer, peste noi.*

108

Căzu mai întâi ţeasta, care - deşi era mai uşoară, părea plină de un văzduh uitat sub pământ, plin cu pasări oprite în zbor.

Peste ea, cu trosnet de lemne uscate făcute grămadă, *căzură,* celelalte, *celelalte pârghii omeneşti.*

Luă pătura şi o răsturnă în groapă, scuturând-o de fărimiturile pământului plin de miros de oase .

O zvârli înapoi, de unde o luase, pe scaunul cabinei sale de escavatorist.

înălţă un braţ spre cer, în răsărit, mai sus de răsărit, spre cer, spre o nacelă de macara cât o barză văzută pe sub apă, văzută deasupra unui lac.

- Costică!!
- Ce-i, mă Vasile?
- Toarnă nişte beton pe oasele astea, la piciorul pilonului de rezistenţă!
- în temelie, mă? La temelia casei vrei să zici?
- Ce casă, mă? că ăsta va fi "hotel", ăsta va fi "crâşma crâşmelor", bordel, mă Costică, bordel pentru cine va avea bani!

Un fir lung, de sârmă oţelită, opri zborul păsărilor din văzduh să privească, cum cimentul dintr-o găleată cât zece găleţi se răsturna în groapa adâncă, pe scheletul omenesc.
Un vultur ne privea din înălţimi, prin liniştea de moarte ce a urmat: un croncănit de cioară ca o frântură de maxilar de cal rupt în spaţii...
- Zvârle, mă, cârămida la mână! m-am trezit ameninţat de cel de sus, de cel de pe zid. C-o să-ţi cadă în scăfârlie! şi-o să-ţi rămână oasele aici!...

Oamenii dispăruseră din amfiteatru ceremoniei de înmormântare a mortului excavat.
Prin gropi de şantier, de fundaţii umede, printre coloane de fier beton încolţit în pământ, copii respirau în pumni, în palme scrijelite de cărămizi, umblând ca nişte termite într-un muşuroi de pământ gras.
- Nu ştii unde mi-s oasele trupului meu? mă întrebă Vicol Iorgu. *Şi atunci, deodată, m-am trezit din contopirea mea cu necuratu' mulţimii cârtiţă; mulţimii îngenunchiate pentru o fărâmă de cub,*

pentru o fărâmă de loc în spaţiu, ştiind că am fost întrebat de un duh aflat între noi sau în noi amândoi deodată.
Ce s-a mai întâmplat în acea zi, nu mai ştiu. După miezul nopţi numai, îl auzeam, lungit în pat, pe Stănoiu sau Stâlinoiu, în dormitorul meu de la internat, cum ne povestea ce-i făcuse el unei fete pe care n-o văzuse niciodată, pe care şi-o închipuia, salivând să fie a lui, să-i satisfacă plăcerea cărnii lui. Atunci, abia atunci, l-am legat, cu o curea de pantalon, cu perna pe gură şi cu braţele de pat şi cu picioarele de fiarele patului, ca pe un demon aflat printre noi, ca pe un spirit rău-descendenţă a spiritului comunist.
Noi, ceilalţi, voluntari pe pământ, eram o germinaţie în vitro a coloanelor vertebrale însămânţate în carne, însămânţate în placente astrale... Omul, omul pe pământ, este o inducţie ombilicală a *unui dor de meri în floare, în grădini semiramide cu fruct oprit... Şi noi învăţam să fim oameni: încet, încet, gestind timpul în clepsidra răsturnată de alţii la capul nostru, aşezându-i respiraţia în spaţiile interioare ale visului.*

"A fi ruda tu" sau relaţii în mit

Sedimentele concepţiei marxiste se stratificau peste noi, rezultat al dejecţiei propagandei partidului unic; muncitoresc uneori, comunist alteori. Preordinea într-o mulţime, inclusiv în mulţimile de oameni, este o relaţie reflexivă şi tranzitivă. *"Preordinea socialismului românesc a fost industrializarea şi colectivizarea, ambele săvârşite fără milă, brutal, asupra posesorilor de proprietate materială privată.* A urmat, ca "obiectiv suprem", *ordinea totală. Ea era "gândită" ca o desfiinţare a "proprietăţii de sine a conştiinţei", ca o desfiinţare a personalităţii de orice fel, prin transformarea libertăţii în necesitate şi a necesităţii în suficienţă cartelată.*
Cartela de pâine: cartela de haine, ne-a impus-o Gheorghiu Dej sub motivul neafirmat a plăţii greşelii istorice de a fi luptat împotriva U.R.S.S. Paralel cu "impunerea cotelor", de constrângere a ţăranului să-şi cedeze pământul la "întovărăşirea" numită TOZ şi apoi iminent la CAP, paralel cu conştientizarea zvonistică a plăţii despăgubirilor de război datorate de România altora. *Pentru curajul de a ne fi dorit întregirea neamului, de a ne fi "pivotat în timp*

supraviețuirea - ca şi acum - am fost cartelați de politica externă a marilor puteri, am fost vânduți pe cartele de nimic, ca o altă captură de război, monedelor internaționale, verzi, galbene şi albastre, după cum soarele, în vest sau în est, strălucea ori zvârlea săgeți pe Carpați: -"Alpii trecere noaste prin timp, Atlanții coloanelor noastre vertebrale apăsate de bombe şi invazii, de cismă slavă sau prusacă, de o migrație barbară târzie: migrația comunistă.

O primă exemplificare a "preordinii" este relația "a fi mai mic decât altul sau egal cu altul". "Egalul" asigura reflexivitatea: eu sunt egal cu mine însumi. "Mai mic" sau "egal" aşeza tranzivitatea; dacă eu sunt mai mic sau egal cu tine şi tu eşti mai mic sau egal cu el, atunci eu sunt "mai mic sau egal" decât ele şi decât oricare dintre noi, voi, ei, ele... *Tranzitivitatea era o "conjugare" a "ordinii", subtituind "declinările posesive" de orice fel. Al meu, al tău, al lui, mie, ție, vouă, fiind absorbite, în această ordine, de tranziție, de tranzitivitatea excesivă.* Ceauşescu a continuat să împingă aceste "preordini" la *ordinea comunistă, pe care o visa realizabilă într-un an apocaliptic 2000;* observând, diabolic, că, *fără desființarea oricărei proprietăți individuale, ordinea comunistă la care aspira nu era posibilă.*

Liberalizând aparent dreptul de proprietate a cuvântului, el a identificat uşor atolii intelectuali ai conştiinței naționale, ai conştiinței artistice, subjugându-l libertățile de expresie scopurilor sale propagandistice, demențialei sale ambiții de a ne zidi o epocă de aur; noi suportând cartela la alimente, el mâncând din farfuriile metalului epocii visate. De-aici ni s-a tras nemiloasa denumire a vieții noastre pe pământ, a vieții noastre cu armata securității la cap; bine hrănită, cu armata unor politicieni cu studii de şcoală profesională la dosar şi cu veleități de codoş, dovedite la locul de muncă, în societate, în familie.

"Ordinea" comunistă nu reuşea să depăşească "preordinea socialistă. "Ordinea totală" cerea simetria relațiilor: "Mai mic sau egal" nu este simetric, iar el simetrizat ar fi implicat egalitatea -egalitatea: relație foarte periculoasă - motiv de revoltă, de solicitare a unor drepturi egale, a unor libertăți egale.

Asta ar fi însemnat privilegii, iar privilegiile generează proprietate, generează "nimeni nu mai e mai mare" şi atunci ordinea

111

politică s-ar distruge. Farfuriile de aur ar fi vândute la licitație, industria construită de toți - nu se ştie de cine anume - ar cădea pe mâna unora. Fiecare om ar pretinde că este Dumnezeul celuilalt şi asta ar fi sfârşitul. Doamne ăsta ar fi începutul unui alt mod de viață: necomunist, necapitalist, un început de lume între două sisteme: unul mai rău decât altul, asta ar fi o nouă naştere a neamului românesc, între lumi paralele: mereu estice şi vestice, mereu în conflict.

Ce n-a văzut comunismul lui Ceauşescu, sociologii lui; fabricați la Ştefan Gheorghiu, politicienii lui de duzină; educați la cursurile rapide ale şcolilor de partid, la cursurile similare condamnărilor la locul de muncă; ca timp, ca scop, ca eficiență, ce n-a văzut această armată agramată, era - dincolo de complicata observație a simetriei în relațiile sociale pe care le propovăduiau cu î din i - era neobservarea dihotomiei şi trihonomiei, neobservarea acestor importante proprietăți ale relațiilor interumane, fără de care nu există ordine totală. Şi ele se enunțau astfel: *oricum vei lua doi indivizi din societate primul este mai mic decât al doilea sau primul nu este mai mic decât al doilea. Dihotomia deci trezea conştiința lui "mai mare decât altul" şi, prin asta, prăbuşea preordinea societății socialiste în care fraze ca: "satisfacerea tot mai crescândă a nevoilor", "omul multilateral dezvoltat" nu erau decât expresii dihotomice, ascundeau ordinea dihotomică, ordinea totală.* Aşa s-ar fi materializat legile fundamentale ale unei societăți, mereu conduse cu relația "mai mic decât altul", de sus în jos, tranzitiv, descendent. *Trecerea, prin vămile arhontice, planetare, a "ființelor astrale comuniste",*

nu a reuşit să păcălească diavolii de acolo, poposind pe pământ, plini de duhuri rele: molipsind această parte de lume cu o credință falsă în om şi între oameni, în Dumnezeu şi între Dumnezeii neamurilor ei sărace, nefericite, veşnic nefericit de sărace.
Aşa am trăit noi cei de aici cu credință în rai, cu o credință falsă în raiul din apus, conştienți totodată că nicăieri nu putea fi mai rău decât în această jumătate, sfert, fracțiuine de lume; în care sufletul n-avea valoare, unde materia de orice fel era smoală topită, lumina era diabolic economisită, pâinea era nemilos împărțită în ere.
112
Trihonomia! da! trihonomia!; *"dacă oricum am lua doi oameni pereche atunci unul este mai mic decât altul sau altul este mai mic decât unu'sau ambii sunt egali.* Aceasta ar fi o fundamentală "lege" a oricărei ordini, de tip social, de tip microsocial, de tip instituțional, de tip familial.
Să nu mai vorbim de completitudine: orice adevăr, din mulțimea adevărurilor ordonate, se demonstrează cu un adevăr din această mulțime.
Ar fi trebuit să urmeze convergența, ca formă ordonată a organizării societății: prin monotonie şi mărginire. Ar fi trebuit să fie determinată limita, limita acumulărilor în societate, natura acumulărilor şi a singularităților: apartenența lor - şi de ce nu -dinamismul lor, felul dinamismului lor tranzitiv, formele reflexive ale simetriei lor. Ar fi trebuit - ca şi acum - ca societatea să-şi accepte un destin al ordonării ori o ordine totală destin, prin legi neimpuse, dar cunoscute; recunoscute ca alternative; de existență, de continuitate; în spirit şi în materie, de libertate posibilă şi imposibilă; pozitivă şi negativă, de necesitate şi suficiență. Sau, dimpotrivă -mai simplu - ne-ar fi trebuit o societate necesară şi suficientă numai în coordonatele orizontale ale existenței geodezice; azimutale, temporale, ecuatoriale. S~ar fi cuvenit să trăiesc în această lume după aceste legi, derivate din gândirea mea, din experiența viețuirii mele pe pământ, la acea vârstă de percepție senzorială şi analitică a realului: prin similitudinea gândirii cu limbajul interior, prin suprapunerea senzațiilor cu ritmul cardiac, prin pulsații arteriale iluzorii...
... Cercul este ecuația $x^2 + y^2 = R^2$, spuse profesorul Gîlcă, în umbra cărămizie a tablei: iluminată de locul geometric al vârfurilor cretei, târâită egal depărtat de un punct fix, văzut numai de mâna lui.
- Domnule profesor, nu-i o mulțime de puncte care are proprietatea "distanței constante" față de un punct fix?
- Aia este o definiție discutabilă, deveni el meditativ. Dacă considerați însă ecuația lui veți obține toate cercurile din lume... Această explicație filozofică a cercului ne-o dădea domnul profesor, în ziua de duminică, într-o zi de pregătire pentru maturitatea care bătea la uşăr, prin iarna lui 1961, spre primăvara lui 1962.
113
Regretasem "absența mea" la şedința lui de recapitulare, în această duminică petrecută acasă, la Tuluceşti.
Amintirea privirii lui fixe pe figura cercului; gata să-l sfărâme ori să-l facă rotund, perfect de rotund, mă ademenea într-un vis greu de reprodus.
Frânturi de comportament didactic, un amestec de euristic şi catihetic, erau conversațiile lui cu el; niciodată cu noi, aşezându-ne cu răbdare, în autoconversații, în semne de întrebare cât o "cheia sol" zvârlită-n portativ, aiurea.
"Hei! Vezi? Cine este irațional în pătratul de latură unu? Cine? Diagonala, desigur! Ea este numărul "nerațional" radical din doi! *Este nerationalul irațional?* Cum construim radical din trei? dar din cinci? ei? Ei!" Aşa se sfădea pe sine, bătrânul profesor, la fel cum ne certa domnul profesor de educație fizică Manolescu Puiu cu un "Măi băiatule!" atunci când dădeam pasa aiurea; la handbal sau la volei, azvârlind mingea mai departe decât trebuia, mai aproape decât se cuvenea să fie prinsă de altul, imposibil s-o

folosească altul, repetând mişcarea aceleiaşi mişcări în plase, în setcile verticale ale tangenței în punct, ale tangenței în gol.
"Mă băiatule!" ascultam strigătul din interiorul meu. Şi, ca prin minune, mingea se aşeza fix, în brațele întinse ale celuilalt, ori, sărind în aer după ea, o loveam tare, *ca pe un balon de săpun ce-mi scăpase din suflare şi trebuia nimicit; să nu otrăvească fluturele soarelui cu bioxid de carbon în aripi şi cu prea multă durere pământească în ochi.*
"în cerc putem înscrie un pătrat? Da! în pătrat putem înscrie un cerc? Da! *Cine? Cine măsoară aria discului circular cu pătrate? cu un număr întreg de pătrate unitate?* Nimeni! N-a reuşit nimeni, până acum pe pământ Da! Da! Problema asta este o problemă de cuadrare a suprafeței circulare. Ce spui? ce spui? Dacă diametrul nu împarte cercul într-un număr rațional? Nu? îl împarte într-un alt fel de număr, într-un număr semn dumnezeiesc, în numărul "pi". Păi! nici el nu este rațional. Are o infinitate de zecimale ca şi radical din doi, din trei, are...".
Aşa treceau duminicile şi mai ales duminicile de iarnă, de consemn, *între "raționalul şi iraționalul" recapitulărilor "învățăturii*

noastre", cu vorbele calde ale profesorului Gîlcă, cu vorbele lui mirate; extrem de mirate, pe suflet omenesc.
Eram la nuntă în după amiaza acestei duminici. Cu o zi înainte, un dor nebun de mamă, mâ-mpinse din oraş spre bariera Traianului, spre nord...
... Mergeam pe jos; privindu-mi bătăile inimii în suflare, pe drumul din dreapta şoselei pietruite. Am fugit prin fața râpii lui Tuluc, prin fața locului unde a fost omorât ofițerul român de-o maşină rusească, uitând de hoții din vadu' Ungului şi din Bădălan de altă dată, uitându-mi de copilăria mea bântuită de negurile lor în timp.
Urma sâ-ntâlnesc aceleaşi segmente de drum - amintire, bătute în numeroase întoarceri de la internat acasă, de la oraş la sat; sus, în carul tras de boi, ori pe jos: desculț, prin sângele fierbinte al țărânii, la început de toamne; cu trufanda de cudric vândut prea devreme.
în acest marş prin țarini, prin această periferie liniară de urbe comunistă, mergeam înainte, spre "nordul meu natal", măsurând distanța zenitală cu latitudini oscilante, cu paşi-sinusoide de călcâi în aer, cu paşi pendul şi riglă şi compas.
Drumul era o loxodramâ pe meridiane; un unghi constant oprit să mă culeg din urne de nisip, înainte, spre oameni dragi.
- Băiatul meu! mă-ntâmpina mama la poartă; în văzul lumii, să se ştie că sunt fiul ei, *să se ştie că ea este mama mea.* Şi nimeni nu te-ntâmpină aşa decât mama, de eşti chiar fiu risipitor, de eşti chiar fiu netrebnic.
Trecusem pe lângă crâşmă. îl văzusem pe tata. I-am făcut un semn şi l-am lăsat acolo, să nu-şi oprească pofta de taifas, de vorbă goală printre frați, de singurătate şi de revoltă ascunsă.
- Mă, Andone! Mă, Roşule! Da, pe ăsta, ce-l faci? Unde învață ăsta, mă?
- La liceul Vasile Alecsandri, mă! se foii tata în scaunul cu spetează împletită din lemn de fag fiert şi lăcuit.
- Măă?! Da ăla-i liceu mare, mă! Alâ-i liceu pentru ştabi! Cum de-o fi ajuns acolo fiu tău?
- Mă Marchidane, şi tu, mă Bogatule, ar trebui să ştiți câtă bătaie am luat eu, ca să-l văd pe el acolo. Ați uitat? N-ați dormit şi voi cu mine în '57 în beciul miliției să semnați cererile?

- Care "cereri", mă Andone? Care bătaie? Tata, îi privi lung şi, ca răspuns, spuse:
- Hai noroc! Apoi izbi paharul de țuică; gata să se verse jumătate, numai de paharul lui moş Gheorghe Pintilie.

- Lasă, mă! Nu te supăra! Că ăsta o să se amestece cu fii ştabilor de acum şi va fi "mare" şi n-or să ți se mai vadă, la bătrânețe, vânătăile alea din suflet.
Aşa vorbeau ei despre mine şi despre alții întorşi în sat, oamenii din crâşma lui nanu Anton, în fiecare sâmbătă şi duminică, sub clopotele bisericii preoților Ciobanu şi Chiorpec, *sub clopotele privirilor lor încercănate de întuneric, încercănate de întunecimea sudalmelor nerostite.*
Toate acestea erau amintiri de o zi, de o clipă. Eu priveam hora. Un taragot şi o tobă învârtea parcă tot satul, în ograda unui Nistor sau a unui Istudor. S-a plâns o oră în casă cu cântec -descântec: "Ia-ți mireasă ziua bună..." cu cântec de jale: "la, la, si, do, mii, mii, re, do", dintr-un cilindru bătrân. *Flautistul cu picior de lemn uscat; ca şi trupul lui suflecat pe muştiuc, intona o doină sau o romanță, fără distincție, amestecate ca la înmormântare.*
Hora se făcea din ce în ce mai mare. Cei din cercul ei exterior ieşeau din ogradă, să le facă loc învârtitorilor de paşi în cerc, semeților nunții, invitaților ei.
Eram acolo toți liceenii, înghesuiți prin unghiurile drepte ale ogrăzii mirelui sau ale miresei - nu mai ştiu, prin porțile larg deschise în afară, în ulița plină de praf.
Am mai privit odată la "pumnul de oameni" zvârlit pe pământ şi m-am simțit străin de ritualul nunții lor şi am fugit afară ca dintr-un ritual antropofag. Ceva se schimbase în mine, pentru mine. *Eu nu mai aveam substanța necesară, în trup să-mi umblu, ca-n suflet să-mi umblu cu noi credințe-n trup. O nouă conştiință de sine mă-ndepărta de templele zidite cu migală în carnea mea, la început de lume. O-ndreptățită teamă, de contopire cu colectivități primare "înfierbântate", mă-ndepărta de sfânta binecuvântare colectivă a căsătoriei.*
Flautul m-a ținut de veghe, până spre miezul nopții, în pat, în tindă; călătorind cu el spre nuntă, şi, înapoi, în singurătatea mea, în cetatea sufletului meu, ocolind prin lume după omul drag, după omul drag.
116
Candela ardea la picioarele mele sub icoană. Oglinda mi se încrunta pe trup la cap. Muşcatele din geam iradiau în busuiocul din grindă. Şi deodată am adormit pe strigăte de spaimă vechi, umblând prin pod, prin pereți:
..."Hoții! hoții! Foc! Foc! Care eşti acolo mă futu-ți 'mnezeii măti!"...
Adormisem. în zori aveam să plec în lume, înapoi în lume. *Un cântec de cocoş, parcă aşezat alternativ în lacrimile sonore ale flautului îndepărtat, sfârşea într-o bătaie de tobă, un fel de: "Do, re' mii! Cucurigu! bum! Mi, sol, fa! Cucurigu! bum!,* Apoi am auzit cuvintele profesorului Gruntierg de filozofie: *"Relația a fi rudă cu" este reflexivă simetrică şi tranzitivă".* Privea undeva în tavan şi de acolo la mine, prin reflexie, printr-o reflexie îndepărtată, prin oglinda de la capul meu.
- Pi este irațional, îl contrazicea moş Gîlcă.
- *Relația de rubedenie este o submulțime a. produsului cartezian om-femeie şi este rațională şi este ordine dumnezeiască pe pământ. Ce ştii dumneata? Ce ştii dumneata? Speculant de numere ciudate, de muturi false transcendentale?!*
Candela s-ă stins. Luna umbla prin florile de vişin ca o albină din alt târâm.
Eu făceam visul miere în fărâmele de somn veşnic din care aveam să mă trezesc în zori.

ION şi GRECU, ION GRECU

Hotelurile ştăbimii se ridicase în centru, pe fundații cu oseminte de om neştiut la rădăcină şi cranii de cal plutind în aer.

Cele două etaje cărămizii, din cărămidă purtată pe mâini de copii, se pitulau la vederea blocurilor din preajmă - cu patru etaje; mândrie şi prejudecată a bunăstării avutului obştesc. în ele, desigur, au fost repartizați, cu judecata judecății de apoi - tipic comunistă, personalitățile regiunii de atunci, o fărâmă din cele raionale şi ici, colo, câte un director constructor înfocat de socialism şi câte un nelipsit secretar de partid valoros din preajma lui.
117
Eminescu privea de peste stradă, cu Veronica lui în trup, zvârlit într-un parc cu boscheți, pe locul magazinului "Modern" de acum: neîncrezător, supărat pe cuburi şi prisme statice, gata să-şi plângă încă odată înfățişarea-i de luceafăr şi credința în neam, în neamul care a fost "de la Nistru pân' la Tisa", în neamul ancestral care va fi mereu: "dacic", "romano-dacic". Le-au trebuit mulți ani edililor comunişti până când să se trezească din nostalgii răsăritene. Ca-n tot ce făceau, în loc să zidească statui, mutau statuile neamului, din umbră în penumbră, niciodată la lumină, să nu se întunece mai mult trupul lor, să nu le fi ocultatâ trupoşenia lor comunistă, paloarea colectivității lor anonime; de zinc topit în apă, a colectivității lor de nelinişte idioată; de o inexplicabilă nelinişte pentru altul; fără a fi cineva anume în jurul lor, de care să aibă grijă, de care să-i fie milă. O impersonală ființă; partidul, poporul, țara, cetățeanul, orăşeanu', săteanu', cadrele, tovarăşul, era identitatea lor anonimă, confuză, diavolească. Fortuitul confundat mereu cu "forțat de împrejurări", era chiar "neaşteptatul, "inopinatul" zidirii lor nefaste, era o permanentă scuză a pripelii, a greşelilor în lanț; în decizie politică, în execuție administrativă. Nimeni nu mai putea centraliza situațiile "fortuite" ale greşelilor lor, în chirurgia socială aplicată pe spiritul şi trupul românilor - înzestrați dintotdeauna, din plin, de Dumnezeu, pe această față a pământului cu amintirile tainice a vremilor apuse, cu adâncă cugetare la prezent şi viitor. Nimeni nu-şi poate concepe o statistică a victimilor comunismului de atunci, după cum nimeni nu şi-ar propune acest studiu acum; în această "tranziție", fiindcă în sacrificii, în sacrificarea umană, nu există justiție, doar un suprem tribunal ad-hocîn fiecare: numai "Neuitare", numită "amintire tristă la capăt de vis neîmplinit". Nu moare nimeni de fapt, nici o persoană identificabilă, în astfel de anotimpuri ale neamului, Murea doar o parte din credința noastră în neam, în Dumnezeu: credință moştenită ancestral; repetând în oameni răsadul "celor şapte ani de-acasă" şi semnul crucii mereu pe frunte. Chipul nostru, privit printr-o lunetă de văzut suflete, la sfârşitul unei şedințe de partid, a unei şedințe de sindicat, era stâlcit dinspre dinăuntru în afară, nu invers. Invers, eram toți un zâmbet isteric de accepțiune a prostiei comuniste, de încolonare în şiruri cu capete plecate, de dezbrăcare a personalității fiecăruia ca s-o îmbrace
118
altul, ca s-o azvârle altul la gunoi - dacă e prea strâmtă, dacă e prea largă.
în curând "oraşul nou comunist" îşi făcea drum prin oseminte, prin dărâmăturile bombardamentelor americane şi germane şi ruseşti. Nu se mai ştie cine a zvârlit bombe peste această țară, nu se mai vrea să se ştie cine ne-a înfipt cuțitu în piept, cine n-a reuşit să ne-ngenuncheze şi să ne fure identitatea neamului: comuniştii mai mult decât hitleriştii; Hitler mai mult decât Molotov.
în curând oraşul comunist - "newstadul" nostru comunist -ştergea urmele vechiului oraş, care, cu bun simț, se retrăgea în mansardele clădirilor vechi, spre Grădina Publică, pe ulițe cu macadam de o sută de ani, pe fundații cu viță de vie şi iederă -suind la cer, prin sfere de cântec de pasăre nemigratoare; eternă în spațiu diurn, slobozită din cuiburi de ghiață topită pe sub streşini, peste oameni bătrâni, peste oameni plini de amintiri.
Ştiam pe de rost acest oraş bătrân, acest "Oldstadt" al Galațiului, de copil, umblând în verticalele lui accesibile; generatoare de verticalitate, de zbor, strigând: "Hai la pepeni!" "Hai la pomană!" pe Lozoveni, pe Traian, pe Domnească, pe Dogăriei, pe Cereş, spre

port, spre Dunăre. Obsesia geometriei paralelipipedice: elementar spațială, cu apă de băut la chiuvetă, cu apă de canal în alte canale, dezvăluia ideologia comunistă; ideologia colectivistă de întrecere a zgârâie norului capitalist, neobservând că norul atins de cealaltă societate avea la bază principiul valorii individuale, desprinderea de pământ a individului aflat în competiție ascendentă cu alt individ, avea la bază ascendența în fblosul aşezării orizontale a comunității, în folosul schimbării sărăciei ei diferențiate în "sărăcie" acceptabilă, în "sărăcie" protectoare, în "sărăcie" vindecabilă.
Cu o structură administrativ politică piramidală şi cu o prismatică suspendare a ideologiei trupurilor lor în spații arhitectonice, conducerea comunistă ucidea încet, încet, istoria bătrânului port Galați, ştergea urmele negoțului cu orientul şi occidentul, strangula sfânta libertate a ieşirii noastre în lume, în lumea de orice fel. Securitatea, chemată la ordine prin serviciile de cadre, stătea la pândă cu exces de zel, departe de partid, întrebând partidul unde să privească, unde să lovească în "intern", ce să culeagă din "extrem", ce să protejeze din "obştesc", unde "să închidă" ochii pe greşelile "politice" ale favoriților.

119

în prânzul acelei zile de mai, Ion Grecu - un prieten mai mare, ce terminase liceul de un an; fiul unui cunoscut învățător din Cuca ne vizită la internat, pe toți cei care l-am iubit; şi nu numai, pe toți cei care l-am cunoscut; şi nu numai.
- Măi băieți, azi dau de băut! Am luat salariu, am luat primul meu salariu de profesor.
- Şi ce predai, mă Grecule, la Cuca?
- Matematică, măi băieți! Matematică! Nu ne surprindea. Ion Grecu fusese coleg cu Felea Victor, cu Totolici Ştefan, cu alți băieți; "buni la matematică" şi avea un motiv temeinic de a muşca dintr-o viitoare meserie, intelectuală, apolitica şi totodată eretică. Ion voia să ne scoată cu orice preț din "jalnica Bastilie" a internatului. Aranja, sau mi se păru că aranjează, o "învoire" a preferaților. Printre ei mă aflam şi eu.
Friptura, promisă de Ion la restaurantul Hotelului Dunărea, îmi înfierbântă stomacul. Am refuzat prânzul cu supa lui de tăiței. Am refuzat prânzul şi cu tocana lui de mazăre. Mazărea e o plantă grea şi lăptoasă care nu reuşeşte la maturitate să şadă vertical şi atunci, fiind târâtoare: lighioană pe pământ, o coseam zvârlind-o în căruță.
O *ştiam din vremea când era păstaie, din câmpul verde de la Traian, lăptoasă, verde, lăptoasă. Boabele ei erau o sămânță -perlă în cochilia unei scoici terestre. Sfărâmate în gură, rupte în gură, înainte de zdrelirea lor în dinți, îmi țineau de sete şi de foame, făcându-mi cerul gurii pungă acră şi limba cârlionț de carne, salivând.*
Nu, nu era ca fasolea, era mai dulce amarul ei de poamă gata să dea-n copt.
Mazăre, mazăre, sămânță rară cu păstăi în lapte şi cu țărâna îmbibată în lumină şi-n câmpul vechi din valul lui Traian.
Tocană de mazăre - un sfert de viață sau mai mult - în internatul liceului cu fântâni cerebrale, în cărți adânci, în timp fiind oprit şi-n trup de om pornit prin alte lumi.
- Mergi, mă absolventule, să bei cu mine un vin la Dunărea, să mănânci şi tu o friptură cu cartofi prăjiți, să vezi şi tu lumea de afară? Mergi, mă, Toderiță?
- Vorbim noi, mai încolo, Ioane! I-am oprit eu pe celălalt Ion să mă ademenească.

120

Ar fi fost întâia oară, când să calc regulamentul în picioare, când să intru, eu "flăcău" de 18 ani, în crâşmă, aşa ca tata: fără frica cuiva, fără ruşine de oamenii care beau pe-ascuns acasă şi-şi bat nevasta pe ascuns, fără teamă de sticleții UTM-ului şi ai miliției şi a-i partidului nu ştiu cui.
Mazărea-fructul blagoslovit de "câmpul lui tata" - îmi sătea în gât. O *foame de carne şi de sărbători dionisiace, o hedonică pornire de viață pusese stăpânire pe mine, prin vorbele demonic repetate de Grecu, prin chemarea lui la libertate şi la păcat: "hai la o friptură, hai la o friptură!" Ioane! Ioane!...*

Asceza vieții mele trebuia să ia sfârşit. Nu cunoşteam nimic din tainele, din sâmburele acestei forme de revoltă.

Am smuls matricola din mâneca stângă. Blestematul număr 365; galben, pe dreptunghi albastru, mă privi mirat, mă întrebă parcă: "Ce faci? Ai curaj să renunți la mine?. Păi! eu sunt identitatea ta, sunt săpat în carnea ta, nu ştii? Nu ştii?

Un elev, alt elev, îmi împrumută un pantalon mai curat, mai "neros în fund" de bancă, mai "nerontujit" în genunchi de rotule.

Da! Eram pornit să fug din casa diavolului, din casa fluierelor orbului cefalic, pluricefalic. Nu regretam ordinea părăsită, ordinea penetenciară. Lăsându-i în urmă pe supuşi-triste umbre flămânde peregrinând tăcerea prin meditații false.

- Hai, Hai! mă îndemna Grecu; Ion Grecu, în jos pe Mavromol, în jos pe pământ, pe jos, printre casele vechi stând încă în picioare să le facă în ciudă cuburilor suspendate din centru, printre casele cu geamătul muribunzilor în tencuială, cu cântece de defilare plângându-le în streşini.

Case naționalizate, case confiscate, case cu noi stăpâni, cu adevărații lor stăpâni alungați, cu stăpânii temeliilor lor în puşcării, uitați acolo să moară-n lanțuri, să moară cu dor de casă, să dispară "imposibil" din istoria neamului lor.

Treceam prin legănarea lor ca printr-o pânză de păianjen, ca printr-o privire hipnotică.

Libertatea mea nepermisă în libertatea lor, mă înălța să umblu înainte, în oscilații amortizate de paşi, de dor, de gânduri.

Era fuga mea din Eden, prin est de Eden, prin nemurire, mai mult decât prin cunoaştere, decât prin veşnicii interzise pe pământ.

121

- Hai Ioane serveşte-te! Şi, cum îți spuneam, sunt profesor, mă băiete, la noi la Cuca, vorbi el de unu singur. Duceam la gură, cu grijă, lingura cu supă de perişoare, aburindă. Țineam florile ei de argint în mână: flori nichelate prin electroliză într-un ciubăr de-acid sulfuric, într-o întreprindere de baterii electrice. Lumina mă electrocuta reflectându-se din farfurie, din fundul ei, pe irisul ochilor mei flămânzi, de parcă o cumpănă sprijinită de-o stea cobora ciutura soarelui în zeamă, să m-ademenească, să mă răzbune de sete.
- Tata ar fi vrut să mă însor mai degrabă decât să merg la facultate. Vai! da, nu ți-ai băut nici coniacul?
- Mâi Grecule! îl beau la friptură.
- Nu, mă! ăsta se bea înainte, se face strat la "pară", la zeamă, la suflare, mâ-nțelegi?
- Lasă-l naibii de coniac, că eu am vrut numai să fug din internat. Ştii, m-am săturat să stau patru ani în el, să tot flămânzesc, să tot...
- *Ştiu, mă, ştiu! de-asta te-am şi scos afară...* Nu-l mai auzeam. Vorbea, cu o pofta nebună de vorbe lungi, mătăsoase, c-o poftă de prieteni şi de prietenie. Da, Grecu avea un suflet de moldovean, un suflet moştenit din poporul lui Petru Rareş în Valea Cucilor, în pădurea satului lor de altă dată. "Da, lui Ion Grecu i-a fost milă de mine în această după amiază de duminică şi trebuie să-l ascult să-l înțeleg", mi-am spus, ferindu-mâ să nu-l jignesc, să nu-i impietez discursul despre cum este viața lui pe pământ.
- Păi, cu facultatea o rezolv eu la anu'. Da, m-am hotărât! Mă fac profesor de matematică, îi auzeam nefericirea; ideea sau idealul nefericirii sale de mâine, mărturisită sincer, după coniacul băut şi suit în tâmple cu suspin.
- Unde-i facultatea ta?
- La Iaşi, la Bucureşti, oriunde. Doar aproape de Cuca să fiu. Cât mai aproape de... Nu ştiam de ce restaurantul era gol. La o masă, aproape de intrare, *doi necunoscuți vorbeau în şoaptă, parcă în limbi silabisite, parcă însoțindu-şi sunetele "limbilor lor" cu brațele; ca doi muți orbi pipăindu-şi în aer semnele digitale cu palmele, cu un "răcnet necuvânt".*

Ion comandă friptura şi vinul alb, cum se cuvenea la întâlnirea unui prieten pierdut: de-o vreme încoace, uitat în alte amintiri veşmânt, uitat într-o veşnică-ncercare de alint.
122
- Ăştia fac friptura pe plită, ca saramura. La noi friptura se face la grătar, cu lemne de salcâm. Să-ți tai câte-o felie în văzul lumii, pe Valea Covurlului, *în drumeție la Oasele,* în drumeție prin pădurea cu bujori de la Băleni, spre Mițele ori în pădurea lui Rareş spre Fîrțâneşti spre Tîrgu Bujor, prin lanu' de ceapă mai întâi, apoi *pe drumu' de căprioare, peste cumpăna apelor şi, în sfârşit, prin carnea verde a frunzei de stejar şi prin carnea de sunet a păsărilor nevăzute.*
Doamne! atunci se-nfulecă carnea, în văzul fiarelor hămesite, să uiți de cruce şi de-mormântare, să sfârteci aerul cu bătu'zvârlit în câini flămânzi şi-n şarpele stând la pândă pe sub ochiul frunzei: creangă vie în vârful crengilor uscate.
- Ioane! Ioane! îl trezii din visare. E prea mult, e prea...
- Ce-i prea mult, mă Ioane? N-am făcut noi zidurile astea. N-am aruncat noi cărămida la mâna zidarului acum trei ani? Ai uitat? Ai uitat?
încet, încet friptura avea gust de mazăre verde, lăptoasă. Trupul îmi ieşise din suflet şi din scaun şi umbla în jurul mesei privind la sticla de vin, băută pe jumătate. Apoi s-a-ntors la loc cuminte ca o păstaie în vrej.
"Ioane, Grecule! Ioane, Grecule!" cuvintele - nume se repetau în aer, în prisma cu miros de plită încinsă.
Deodată, în fața mea, nu mai era fiul învățătorului din Cuca.
- "In been greek! I am greek!" îmi vorbea un om aşezat în scaunul lui Grecu.
- "Ce cauți aici domnule, la masa mea? Ce cauți dumneata în România?"
- "I came for bombing - am venit să bombardez" "I am pilot - eu sunt pilot". "I came by sheeping, by water, by air - *am venit prin aer, prin apă",* bâiguia necunoscutul. Avea ochii adânci, descarnați. *Gura îl atârna orizontal şi totodată oblic între maxilarele proeminente.*
Lumina trecea prin el nestingherită, proiectându-i scheletul pe mine, înfricoşător, greu - de plumb topit, de beton turnat, în temelia unei case.
-"Greek, Greek, yes! I'm..." se repetau cuvintele lui şi deodată vorbi româneşte, clar, să nu-ți crezi "urechilor".
123
La noi la Salonic, erau bombardiere în '42 câte vapoare în toate oceanele lumii. Şi m-au trimis să zbor aici. Şi n-am avut noroc în noaptea aia cu reflectoare şi cu antierianâ - cățea. M-au doborât, m-au doborât aici: înțelegi? Aici!"
Eu nu puteam vorbi, puteam numai să privesc şi să ascult. Eu nu puteam nici să mă mişc, nici să-l ating cu mâna, nici să fug de prezența lui; tot mai supraomenească, gata să-mi fure fărâmele mele de suflare, gata să-mi atingă fărâma trupului meu cu gust de mazăre fiartă în "carne".
- Cu cine vorbeşti în engleză? I-am auzit deodată, pe Ion Grecu, în spatele meu.
- Păi cu grecu! cu pilotu! cu marinam' de la masa aia, încercai eu să mă apăr, privind spre uşa, spre masa de lângă uşa de la intrare.
- Care masă? Nu suntem decât noi în restaurant. Mă Ioane te-am lăsat o clipă singur şi delirezi. Du-te şi tu la veceu şi mai uită de fantome: "de bombele din Salonic" căzute pe noi.
M-am întors în sală. Un chelner, mai lung decât stâlpul ce sprijinea hotelul de deasupra: să nu cadă peste noi, socotea, murmurând, o adunare de cifre ştiute pe dinafară, de felul: Mâr, mâr, mâr, mââăr... Apoi semnă pe hârtia murmurată, cu o semnătură de ministru activ, şi o rupse în două, zvârlind jumătățile ei pe masă.
Afară, soarele era gata sâ-şi protubereze ultima explozie a zilei pe oraş.

întoarcerea la internat deveni lungă: pe lângă Magazinul Universal, din nou printre case naționalizate mai instabile ca la prânz, mai nefireşti ca altădată.
Un strigăt de om sugrumat: pițigăiat şi totodată autoritar, m-a ajuns din urmă, sub teii crescuți în zidul de piatră al şcolii în care aveam de gând să intru cu Ion Grecu.
- Mă, voi doi! Ia stați!
- Şi de ce, mă rog? se răsti la el c-o întrebare, Ion Grecu, ca la un elev obraznic din clasele lui de la Cuca.
- Păi! uite de ce! Şi scoase o hârtie murdară cu o poză la minut lipită pe ea, cu o jumătate de cuvânt lizibil... "curitatea", primele litere "se..." fiind şterse de grăsimea falangelor lui buboase.
124
Arăta ca un scăpat din puşcărie, căruia, în loc de zeghe, i se îmbrăcase un costum şi cravată, i se încălțase pantofi de lac; ca unui mort cald, ca unei strip-teaseuze bătrâne.
- Ei, şi? zise curajos Ion. Şi ce am eu cu hârtia din mâna ta?
- Păi, ăsta a vorbit cu Greeku! A vorbit! L-am văzut!
- *Şi ce dacă a vorbit cu un necunoscut?*
- Păi! n-avea voie, că-i străin, nu ştiți legea? înseamnă că nu ştiți legea!
- Mă securistule sau ce o-i fi tu, nici tu, nici noi nu cunoaştem toate legile. Suntem pe pământ nişte imprudences legis - *nişte necunoscători de legi, înțelegi?* înțelegi? Şi ca să dăm cărțile pe față, şi el, şi tu, ați cam avut multă imaginație în dupâ-amiaza asta. E sunt Grecu, Greeku căruia i s-a vorbit în după amiaza asta în restaurant.
Securistul sau ce-o fi fost, omul cu poza la minut, citi în buletinul lui Ion; alb pe negru, cuvântul Grecu, nemaiştiind ce acuzație să mai aducă cuiva.
- Şi pot da declarație unde vrei tu că nu sunt ubicuu, ubicuu, înțelegi, mă? Adică în două locuri, în două țări, în două legi deodată, înțelegi?
Securistul, scăpatul din puşcărie, cu legitimație, murmură mai întâi ceva ca un: "fir-ar a dracului de întâmplare", apoi se îndepărtară de noi, nemaiprivindu-ne, nemaiprivindu-se, şoptind "auzit":
Ciudat! ciudat! Şi eu care credeam că e un singur Grec în sală. Şi eu care credeam că *se vorbeşte cu un "necunoscut" în restaurant. Şi eu care credeam că mi-aş fi împlinit azi o misiune, o misiune...'*

Academia rugăciunii mamei

Cererea de înscriere la marină comercială am făcut-o pe genunchi, în fugă, să nu-l pierd pe tovarâşu' ofițer în civil, pe nu ştiu ce căpitan de rang par sau impar, cum erau în armata de pe mare: probabil denumiți aşa, după cum stătea fiecare în răspăr cu vântul pe punte, ori în palma vântului pe catarg.
Pozatul, măsuratul membrelor şi a înălțimii vertebrelor omeneşti, cântâritul în amiază, pe stomacul gol, a trupului meu osos, s-au
125
făcut în taină, s-au consemnat cu cifre strâmbe în formulare cu chenare negre, secrete.
Examenul se dădea la Constanța. Biletele de tren ni s-au pus în mână din vreme, cu două săptămâni înainte.
Periplu cercetării mele cetățeneşti; sociale politice, morale, s-a desenat în zig-zag, din poartă în poartă la noi la Tuluceşti, în văzul lumii. Gradatul civil, cu rang ambigu, punea aceeaşi întrebare: - ce fel de băiat e Ion ăsta?" şi primind acelaşi răspuns: - "aşa şi pe dincolo; pe dincolo, e aşa", îşi nota, îşi nota lungi fraze de prisos, lungi păreri despre altul, cu o perseverență stupidă, cu încruntări de frunte fără motiv.

Apoi, "îngerul negru", se oprea la primărie, într-o cameră milițienească de oaspeți. Cercetarea continua la securitate; numai ei ştiind câte alte păreri aveau consemnate de la alții despre tata, despre bunicu, în dosarele lor cu şină, în clasoarele lor cu păianjeni. Trec peste timp, prin timp, privind în urmă şi mâ-nspâimîntă curajul inocent al trăirii noastre în această veghe de fiară la pîndâ, în această veghe de lunetist; cu câtarea țintind pe inima oricui, în această veghe de mitralieră gata să clănțănească din dinți. M-am trezit într-o unitate militară - a şcolii de marină comercială - într-un dormitor asemănător cu dormitorul meu din internatul liceului V. Alecsandri.
Băieții din toată țara *îşi pregăteau sufletul să treacă; să călătorească peste pleoapa mărilor şi oceanelor lumii: prin furtunile lor năprasnice, prin nemişcata aşezare a placentei pământului, între țărmurile neantului primar.*
Eu, Petricâ Bujeniță şi Florea; colegii mei de liceu, eram un triunghi al îngrijorării de a fi fost examinați în curând.
- Nu ştiu viteza unghiulară. Nu ştiu mişcarea oscilatorie, nu ştiu mişcarea circulară, se plângea câte unu'.
- Lasă, mă, că ai să-nveți asta când s-o scufunda vaporul, când ai să te îneci prima dată! mă încuraja un golan de Bucureşti.
Mulți dintre concurenți *intrau şi ieşeau* în examen de *parcă se ascundeau de propriile lor ființe, de fărâma lor de spirit pe pământ.*
Probele se dădeau la două zile sau nu mai ştiu eu la ce interval de timp hotârît de alții. Un tramvai murdar, ca un cărăbuş pe şine mă dezechilibra sinusoidal într-un geam fierbinte, într-o după

amiază de iulie. Am fugit din şcoala ce ar fi trebuit să-mi fie a doua Bastilie, să văd Constanța.
Foarte cudat! în această şcoală clădirea dormitoarelor şi a sălii de mese erau ca o corabie fără catarg, clădirea era ca o corabie cu trup de cărămidă, în timp ce şcoala propriu zisă, cu sălile ei de examinare, era un şir de barăci, ca nişte epave eşuate pe malul unei mări, ca nişte cetacee muribunde azvârlite pe plajă. Nu-mi amintesc nici în câte stații s-a oprit tramvaiul din acel "sfârşit de lume - şcoala în care mă aflam - până în inima oraşului, până în mijlocul nepăsătoarelor clădiri ale centrului oraşului antic.
Trecuse două luni de când fusesem întâia oară la mare, de când trecusem prin această fascinantă poartă deschisă pe neant, *prin această poartă de vis.* Echipa de handbal a liceului meu participase la o competiție "pe zonă", participase la o rostogolire de sfere în trupuri de foc. Nu ştiu cum am ajuns pe strada de atunci; paralelă cu marea, păşind parcă un semicerc cu centru în Cazinou, călcând pe străzi uimite de semicerc, de paşi străini.
Nu! Nu era prima stradă, era o a doua stradă de la mare; cea care lega centrul oraşului cu ținutul portului, cu bazinul portului, ca un intestin subțire, ca un vierme intestinal într-un abdomen uriaş.
Am vizitat acelaşi muzeu - cu statui şi pietre funerare - din vechea cetate Tomis, cu priviri de neîncredere în trecut, cu priviri de neîncredere în viitor.
Era o duminică ciudată, o după amiază de duminică ciudată. Oamenii stăteau ascunşi prin case, în zonele periferice centrului, de parcă îşi luau startul în corvezile săptămânii ce era gata să înceapă prea devreme. Oamenii aşteptau parcă în trupurile lor, în celule lor regeneratoare, repetarea infinită a unui metabolism neînțeles; fărâme de vis scăpate din tăcere - con, din clepsidrele speranței: tăcere-con cu o pânză; infinit despletită în țărmuri nevăzute, într-un timp inexistent, imperceptibil.
Apoi am părăsit muzeul, ieşind afară, eliberat de magia pietrelor cenuşii şi albe şi îngălbenite de linia frântă a soarelui, mutilat de geamurile din apus a clădirii vechi, gata să se prăbuşească.

Fețele pietrelor lor, scrijelite cu scriere greacă şi latină, purtau anii intraductibili ai plămădirii neamului din amestec de oseminte, mereu din amestec de oseminte; inseparabile în învinşi şi

127

învingători, în împărați şi sclavi, în muritori şi nemuritori; în ceea ce suntem şi în ceea ce am fost.

Un ghid, cu chip de mort, mă impresionase cel mai mult. Se aşeza în fața unui grup static sau în fața unor vizitatori dinamici şi, după o cercetare atentă a nu ştiu căror elemente constante, a nu ştiu căror elemente izomorfe, a celor din fața lui, pornea prin culoarele labirintului muced, prin pietrele umede, ca prin excavațiile arheologice de unde au fost culese; relicvele de preț, ca prin sângele curs a celor transformați în piatră, a celor uitați în arhietipuri necunoscute.

Această "umbră", inumană, nu pretindea nimănui o ordine a călătoriei sale în timpul trecut: doar îşi făcea apariția la începutul întoarcerii vizitatorilor în timp, contopindu-se cu ei în această aventură, contopindu-se cu statuile de marmură care şedeau vertical; fără picioare, care şedeau în coate; fără mâini, care şedeau în trunchi, fără nume. Ghidul era, în comportament şi în înfățişare, *o recurență ciclică a istoriei nescrise.*

Ghidul, nevorbind, gesticula sumbru istoria dacică scrisă strâmb, amenințată de urmaşii neamului, mai mult decât de scrierile unui pergament palimpsest.

Eu care eram născut la Vadul lui Traian, la hotarul de răsărit a vechii dacii, înțelegeam stările lui de nelinişte; *neexplicațiile prezenței lui printre marmorele funerare, neexplicarea cuceririlor barbariei din noi, reincarnarea miturilor dacice în alte mituri, enumerarea sacrificiilor dacice de supraviețuire în timp.*

Am părăsit spațiu apăsător de amintire a acelor sacrificii cărora de fapt le aparțineam: care de fapt nu încetaseră, care de fapt se săvârşeau continuu în tăcere.

Pe aceeaşi stradă, la un număr impar, pe jumătate şters, se afla clădirea în care dormisem cu echipa de handbal în luna mai. în acest cămin de şcoală profesională; cu paturi suprapuse, cu cantină înghesuită între pereți afumați; de nu se ştia dacă salonul de mese nu şedea cumva pe cazanul de fasole, am dormit trei nopți.

Un vaiet prelung era noaptea. Noi auzeam marea cufundați în cărămizile şi cenuşele nopții, cu un timpan la pândă, cu tâmplele pline de gânduri.

Plecasem întâia oară de casă, într-un tărâm sudic, cu văzduhul prăbuşit în sare şi cu glas de pescăruş ucis în vânt.

128

"Măi băiatule!" I-am auzit pe domnul profesor Manolescu strigând la mine, *când am împins uşa spre interiorul curții fără portar, acum, călătorind a doua oară în țărmul mării vecine în țărmul amintirii îndepărtate.*

Un lacăt minuscul stătea prins ca o unghie în zalele unui lanț; trecut prin două belciuge, la uşa căminului pustiu.

- *Care eşti mă? strigă cineva printr-o fereastră aflată în cer.*
- Un elev, i-am răspuns, un elev!
- Ce, nu ştii că e vacanță?

Am rămas cu mâna întinsă pe clanță, furând un gram din liniştea mortuară a spațiului zăvorât...

..."O să-i batem, mă Ioane!" se fălea Bandrabur Constantin: pivotul echipei noastre, atunci, când la ultimul etaj a stivelor paturilor suprapuse, în prima noapte de dinaintea zilei primului meci, ne vindecasem de claustrofobie conversând, ne vindecasem de teama de a fi fost înfrânți, strigând unii la alții fără motiv, încurajându-ne.

Şi i-am bătut în prima zi pe "nu ştiu cine". în a doua noapte, înaintea căderii ei peste noi, striga înspăimântat, de data asta, domnu' Manolescu în persoană: *"Mă băieți! Mă băieți!" să nu plecați la mare,* să vă odihniți. Mâine e o zi de luptă. *Extremele! Să joace*

interii extremele! Auzi Gicâ, auzi? Mă, Pisarciuc, mă băiatule, nu mai scăpa mingea din turnu' ăla care-ți sade în oase...
Şi iar era noaptea un vuit prelung... *Şi iarpoposeau percăruşii cu aripile rupte în țărmul somnului nostru, pe valurile zbuciumate ale visului nostru; călătorind pe sfere sparte, călătorind pe corăbii fără catarg.*
Câştigasem şi în a doua zi un meci greu. Jucătorii echipei adverse erau nişte brute dezlănțuite în dreptunghiul cu semicercuri albe. Săreau pe noi cu genunchii înfipți în pieptul nostru, cu coatele rezemate de frunțile noastre.
Mă băiatule! Mă băiatule, striga domnu' Manolescu, de pe margini, din perimetrul mobil al sălii, din perimetrul cuştii cu lei.
Am sărit cu mingea în mâna dreaptă, *din locul meu de extremă dreaptă.* Portarul din fața mea, la o palmă de mine, la un braț întins în aer de mine, îmi luase unghiul de atac, unghiul de gol.
"Mă băiatule!" am auzit prin aer *"Dă! Dă!"Am* scrâşnit din dinți de durere. Acolo sus, unde eram o fărâmă de unghi drept; care

circumscria capul portarului, era singurul spațiu de gol. Am țintit şi am aruncat mingea din toată gravitația căderii mele pe pământ.
Portarul, îndărătnicul paznic de tărâm necunoscut, îşi feri țeasta, lăsând-o mai jos; tupilându-se ca în fața unui fulger. Mingea - sfera corp elastic, pneumă elastică, îşi făcu loc în spatele craniului lui zbârlit, descompus, mutilat. Ochii lui scoteau scântei de mânie. Gura lui: o indiferentă cavitate intermandibulară, din alt timp, se incarna acum, strâmb, în aer, gata să mă muşte.
Gool! Gool! strigau rezervele noastre pe murmurul, pe mârâitul de câine turbat al spectatorilor nemulțumiți, pe mulțimea convexă de spectatori adverşi. Da! Aşa a fost! Ce trist! N-a mai rămas nimic din ce-a fost. *Ce caut eu, singur din câți am fost în echipă, pe urmele lor, pe urmele mele de atunci? O altă singurătate, diferită de cea din bătălia pentru a fi cel mai bun, pentru a fi întâiul din cel mai bun, mă năpădi în această întoarcere în amintiri.*
Marea era la capătul străzii, cu muzeul uitat de lume, cu paşii impregnați în monotonia sunetelor lichide din pavaj. îi vedeam freamătul pe digul din port. *Paşii numărau pe degete teii înfloriți din intersecția a două străzi necunoscute.* Deodată, Cazinoul îmi opri privirea, să se odihnească, înainte de a vâsli pe mare, spre vapoarele din zare.
Eminescu, pe o faleza *aşezată deasupra mării, îşi scria versurile pe genunchi, în văzul lumii, pe suflarea nevăzută a lumilor din mare.*
M-am aşezat la picioarele lui, la umbra unui frasin izolat, ce învăța să se-nalțe în aerul acid.
Marea oscila memorând frecvențele şi amplitudinile valurilor, în țărmul cutanat.
- *Ionele! Ionele!* m-am auzit strigat din sud, din portul cu vapoare suspendate în aer, din cale fără lest. "Cine? Cine să mă strige? în acest spațiu necunoscut. Cine să mă strige din amintirile mele afară, din amintirea lucrurilor pe care am călcat; pe care le-am călcat, pe care le-am văzut, pe care le-am visat, afară, afară...
Nu ştiam pe nimeni în stare să mă strige pe nume în aceste reverii atemporale:
- Sunt eu, Geta! Sunt eu, Geta! -Care eu? care?...
- Sora cumnatei tale Marghiolita, de la Tuluceşti. Ai uitat? M-ai uitat?

O clipă, mi s-a părut că din Cazino, un *râs de om s-a despletit pe mare.*
Doi milițieni, aproape la braț, patrulau pe o linie imaginară; din bancă în bancă, legitimând perechi de îndrăgostiți.

Frasinul s-a urnit opus mie. Eu, fără voie, m-am îndreptat spre glasul femeii ce pretindea că mă cunoaşte.
Cu el, a rămas în urmă, toată lumea de marmură şi de bronz a nopţii visului meu.
Un pescăruş conjuga la timpul trecut: "am zburat", într-un mod
"indicativ", perimat.
"Voi muri"! ascultam în timpul viitor dangătul unui ceasornic medieval.
Femeia mă luă de mână şi-mi arătă sub pământ o casă de lemn. Pe o faleză, cât un val mediu într-o furtună de gradul 7, pe Marea Neagră, se-nşiruiau barăcile lucrătorilor din port.
Am coborât zece trepte de piatră cenuşie, spongioasă, fluidă.
Marea creştea într-un flux incert de ierbi foşnitoare: albastre, fierbinţi. Am făcut încă un pas spre mare şi am văzut cum un vapor se rezema de cer, cum ostenea pe apă, în babord şi în tribord şi-n provă, ca o covată cu pâine mestecată în coloana vertebrală a unui copil scăpat din faşă.
- *Narcisele! Vezi narcisele! strigă femeia la mine, împingându-mă pe o alee de flori necunoscute, nemaivăzute, spre uşa de lemn a unei case de lemn: cât o cutie de chibrituri.*
în prag mă aştepta un bărbat, bărbatul femeii ce m-a strâns din mal, ce m-a adunat din căderea soarelui în amurg.
- El e? El e? întrebă neîncrezător, stăpânul acelei grădini semiramide, stăpânul ţinutului cu miros de peşte şi sare, cu miros de pâine coaptă, într-o brutărie subacvativă.
- *Da! E Ion, e nefericitul de Ion, ce vrea să-şi arunce viaţa în neant pentru o bucată de pâine.*
- *Da? Atunci hai la masă, mă băiete! Hai la masă şi, cu viaţa, vom mai vedea noi cum se trăieşte.*
Ca un descântec, conversaţia dintre mine şi cei doi gâzduitori ai singurătăţii mele pasagere, m-a prins în mreje, într-un ritual uitat pe pământ.
131
- *Tu nu eşti făcut pentru a fi unu pe pământ! spuse ea, femeia.*
- *Tu nu eşti făcut s-aştepţi un ţărm din ape să te cheme, ci-n ţărm, spre ape, numai să priveşti!* spuse el, bărbatul.

Sfat în dreptunghi cu timp oprit

Drumurile în timp sunt mereu conexe-acoperiri de împlinire şi neîmplinire afectivă, raţională, omenească.
Sensul acestor drumuri e definit, ca şi în plane vectoriale, de aşezarea originii lor pe o dreaptă, e desenat de axiomele separării, de intersecţiile coliniarităţilor originilor lor dinamice cu alte drumuri, cu alte intenţii de a săvârşi un drum, în planul existenţelor de orice fel.
Drumurile-timp se-ntorc în noi translatori, omotetice - simetrii cu orice chip, nostalgii ale inversabilităţii, ale deplasării cu metrici constante.
Curgerea nisipului în clepsidră învaţă punctul şi sămânţa -rădăcini primare în spaţii disjuncte, să penetreze lumina cu sinteze, să-nfrunte exegezele nemiloase ale diviziunii somatice, ne învaţă sufletul să şadă-n trup.
Timp drumeţit terestru, din om în om, din clipă în clipă, timp compus după reguli de triunghi deschis ori de paralelogram turtit, dedus din existenţa unei paralele într-un punct, timp euclidian, timp hieroglif!...
Timpul e măsura lucrului atins. Timpul este cauza neliniştii de a te privi în oglindă. Timpul este credinţa noastră în imaginea răsturnată a lumii.

Drumurile în timp sunt pârghii ce răstoarnă aşezăhle constante, ecosistemice, în molecula fiinţei universale la care aspirăm, pe care ne-o crucificăm în treime, pe care ne-o punctificăm în forme şi spaţialităţi transcendente.
Rugăciunile mamei s-au împlinit, I-am împlinit dorinţa de a mă avea pe pământ", de a nu fi smuls de corăbii pe ape, de duhuri necurate în furtuni.
Simţeam că destinul meu nu-i acolo, în "Academia morţii", în "Academia comerţului cu latitudini", în indiferenţa plutirii pe oceane în oale de tuci.
132
- Ai tensiunea şaispreze cu opt! mă ameninţă medicul examinator.
- Nu se poate! Am făcut handbal. Tensiunea mea este treisprezece cu...! Lăsaţi-mă să vă dovedesc, mergând la o policlinică! într-adevăr, în oraş, o aveam treisprezece cu nouă.
- Cam mare, cu nouă! Cam mare, cu nouă! mă ameninţă, din nou, individul cu ochii afumaţi de băutură tare şi cu faţă ovală, de om fără personalitate. Intră la examenul teoretic şi vom mai vedea...
Am luat probele teoretice. Sub candela din tindă, departe de mine, mama se ruga în genunchi. "Tatăl nostru Carele eşti în ceruri..., nu-l duce pe el în ispită,... şi-l izbăveşte de cel viclean... Amin, Amin..."
Eram gata să plec la gară, trăind bucuria unui alergător pe o pistă, care nu abandonase cursa în ciuda genunchiului însângerat, în ciuda sufocării sale de moarte.
- Toderiţă din Galaţi, m-am auzit strigat, şi cu Avădanei din Bucureşti! să veniţi la comandament.
-Tovarăşi elevi! ne întâmpină cu o amabilitate exagerată şeful comisiei de examinare. Avea o uniformă plină de stele pe mâneci şi de trese unghiulare pe epoleţi. Ne bucurăm că aţi luat examenul teoretic, dar cel medical încă nu s-a terminat. Dumneata ai tensiunea prea mare, iar dumneata ai dioptriile prea mari. Veţi merge la Spitalul Militar Central din Bucureşti.
- Păi! eu de ce să mai merg? că n-o să mi se micşoreze dioptriile?
Cei prezenţi şuşotiră din priviri fixindu-şi "ochii vorbitori", ca la o comandă, pe dosarul lui, deschis la o - nu ştiu ce - caracterizare nevăzută.
- Vei merge şi dumneata. Ai şi dumneata tensiunea mare, ai tensiunea mare...
Miopul nu mai scoase nici o vorbă. Era orfan de tată. Mama lui era o ştâbulească prin partidul comunist bucureştean.
Eu simţeam rugăciunea mamei:"... nu-l duce în ispită, şi nu-l duce în ispită, Amin, Amin!".
M-au terorizat două săptămâni în Spitalul Militar din preajma Gării de Nord, din preajma Ministerului Transportului. *în fiecare zi;* dumineaţa la prînz şi seara, *mi se lua tensiunea, cu răbdare de*
133
cronometru oprit la sfârşit de clipă; să-nceapă alăt clipă - oprit în amiaza echilibrului său indiferent, în amiaza unui pendul nepăsător în spaţii, de scripete diurn descompus.
Două săptămâni de coşmar. Asistenta mă privea cu milă, stând pe marginea patului. O "pară" de cauciuc pulsa în palma ei şi o alta în pieptul meu: inimă, inimă nebună.
Da! Făcusem tensiune. Devenisem hipertensiv. Comisia de generali medici ori de medici generali, a decis: *"Să fie trimis, acasă!".*
Mama nu mai putea de bucurie. Tata vorbea singur, vorbea prin ogradă, mai mult decât de obicei. Drumul, "îndreptat" spre ei, n-a fost uşor. *Trecerea mea, prin vămile deznădejdii, n-a fost uşoară. Trecerea lor, prin rugăciuni, prin îngenunchieri sub icoană, le-a fost răsplătită.*
- Să te-avem la cap, la moarte, mamă! îmi mărturisi mama.

- Să-mi fi aproape în viață, mă băiete! mi se destăinui tata, mi se tângui omul care pretindea că este tatăl meu.
îmbătrâniseră, mai mult decât li s-ar fi cuvenit. Trecuseră prin timp, nepermis de repede, prea repede, ca să se bucure de simetria lui în carnea lor, ca să se întristeze de conştiința aşezării lor în timp.
M-am odihnit o săptămână la vie, pentru a-i convinge că sunt viu, că sunt din nou al lor.
Satul suferea de sindromul sărăciei colective. O parte din case se dărâmase, în ciuda "falnicei" propagande comuniste verticale. O mai mare parte - de *oameni - se scufunda în ființe descompuse, în trupuri descompuse.*
Zarzărul fusese trăsnit de fulger şi sângera în firul cu plumb, cu o parte din trup, vânătă, plângând în nord, cu o altă parte cafenie privind în sud, în sud est, de lacul secat. Vara călca cu-n picior în toamnă, pândind la poama aguridă, privind lăstunii dintr-un nor penat şi la graurii nebuni din vii, şi la prepelița rămasă fără cuib în mirişti.
Lanul de porumb, a lui Moş Manole, se legăna în săbii de frunze uscate, ademenind vântul pe vie, pe somnul meu din colibă.
- Şi unde-ai să te duci, acum, mamă? încotro ai să apuci, Ioane?
Destinul meu era un drum în inima ei, un drum tăinuit de o nelămurită uimire. Percepția lui o făcea să mă întrebe pe mine:

posesorul întâmplării naşterii mele, posesorul unei părți din viața ei la moartea mea, ca pe un străin oprit la troiță; în care parte începe lumea mea, din care parte aştept sfârşitul lumii de până acum?
Sfârşitul minciunii comuniste Ce gând, ce posibilă răsucire a osiei lumii în firul cu plumb? Ce funie s-arunc pe scripetele lumii ca să se-nalțe piatra de moară din poala Râpii Bălaii, ca să avem făină de lumină pe masă, ca să avem făină de întuneric pe masă, ca să aşternem pe pleoape un sărut.
- Nu ştiu mamă! Nu-mi ştiu gândul de mâine.
- Lasă în seama lui, Ioane! spuse mama din gura colibei. *"în seama lui, în seama lui"...* repeta vântul prin vie, sub cobilița sorilor umezi din amurg, chemarea destinului hărăzit.
Tata venea călare pe cal, dinspre pădure; cu strigătul salcâmilor din ea după el, cu paşii umbrelor stejarilor falnici pe urmele lui: presărându-i cenuşele în trup. Căruța îl aştepta pe un drum închipuit, pe hatul dintre noi şi moş Manole Toderiță.'
- Mă Andone! să mă despăgubeşti de ştiuleții călcați în picioare: în copite, în roți, cu un coş două de poamă! Auzi, mă? Auzi?
Tata, cei drept, tăiase un rând de tulpini verzi din lanul lui, cât să hrăneşti un vițel o seară, dar nu-i răspunse.
Tăcerea lui însemna: *"între frați nu se dă dijmă, mă nene: între frați se-nchide ochi la averi trecătoare".*
- De ce nu pleci acasă, Veto? aproape strigă tata la mama, descălecând.
- Păi! ce să fac acasă, Andone? *Nu vreau să mai văd casa aia plină de dihori, plină de grajduri goale şi cu samalic fără plug, şi cu acoperiş de stuf putred, şi cu prispă gata să se dărâme în rădăcina vişinului şi în zarzărele de pe pământ, şi cu beciul de la coada chilerului prăbuşit.*
- Nu te mai plânge femeie, că-i a noastră, că-i a noastră aşa cum este!
- Nu mă plâng, doar oftez şi eu în vorbe amare, doar îmi vărs veninul ce mi s-a adunat în suflet, vorbind.
Cât a ținut dialogul lor, soarele a căzut ca o ghilotină, pe o cumpănă a unei fântâni din Tîmîşoaia.
Dinspre moşia lui Ciucâ, de la aria cu batoze, o şiră de paie ardea, ca o lumânare pusă pe Drumul Mare.

- Fă nişte ouă, Veto! o rugă tata pe mama. în cotlonul din via mărginită de colibă în nord şi de un nuc cu pui în sud, ardea un foc de bețe de floarea soarelui şi de crengi uscate de salcâm.
Tigaia stătea pe răsteiele ce mângâiau altă dată gâtul boilor în jug. Prezența mamiferelor blânde trezi în noi amintirea numelor lor, şterse din reflexele vorbirii noastre. Ouăle sparte de buza neagră a cavității concave, au sărit albe în sus şi, cu o prelungă alunecare galbenă, în jos, s-au întins să se odihnească în uleiul încins din fundul tigăii. Era untdelemn din "răsărita" noastră, din a noastră "foare a soarelui", coaptă la capătul viei, la capătul bostanii dinspre râpă.
- *Să pui sare, Veto! Să pui destulă sare!* se trezi tata, vorbind în jurul ei, cu un pumn de vorbe de prisos.
Doar ce întinsesem mămăliga rece, în zeama fierbinte a tigâii, pe un fund de lemn. *Doar ce înălțasem în aer crucile - cioplite apăsat - cu mâna pe frunți.*
Apăru în dreptunghiul popasului nostru, în vie, dinspre nucul pe care răsărea luna, a lui Şoarece. *Apoi, atraşi de mirosul de ouă prăjite şi de undelemnulprăjit, parcă vorbiți, ieşiră din pământ a lui Chirană, a lui Drăguşan, a lui Priț şi, ultimă apariție, moş Tudor.*
- *Poftă bună! spuseră toți, deodată.*
- *Poftiți la masă! îi invită mama, desenând cu mâna în aer un cerc, pe care să aşeze oaspeții.*
Ouăle s-au multiplicat, s-au divizat în tigaie, ca-ntr-un proces de diviziune. *Mămăliga s-a lărgit pe ştergar, cât să-i ajungă fiecăruia între degete.*
Pumnii lor, la capete de mâini drepte, au desenat arce de elipsă şi de parabole, în aerul alb: îmbibat cu lumină selenară, între gurile lor şi pământ.
- O să plouă! spuse "unu" la întâmplare.
- *Ăsta-i ultimul an când mai trăiesc!* spuse altul.
- *N-aş fi crezut că o să mănânc de la alții, că ziua e un ciur de o sută de puncte.*
- *O să plouă!* spuse "altul" la-ntâmplare.
- *Nu, cât vom fi noi în câmp...*
- Pachița voastră a venit de la Bacău. Era la poarta ogrăzii voastre, spuse a lui Chirană.
136
- Ştie unde-i cheia: peste răplaz, într-un cui bătut pe dinăuntru în stânghia de sub cer, răspunse tata.
- *Fântâna lui Dogan a secat...*
- *Fântâna lui Anton Bratu are un câine mort în ea...*
- *Cea din nord de tine, Andone, trebuie ispolită,* spuse a lui Drăguşan.
- *Cea din sud de casa voastră trebuie sfințită,* spuse moş Tudor.
- *Vezi că se stinge focu'l* spuse mama cuiva dintr-un punctul diametral în spațiu, opus ei.
- *Vorbiți încrucişat, o să vă certați!* spuse cineva de deasupra lor.
Era zarzărul, era zarzărul din răsărit. îşi alungise coroana până peste noi, să ne audă.
- *Nu ne-au mai rămas decât via şi ograda...*
- Dar casele?
- Dar sufletul?
- Dar copii şi femeile?
- E/7 *Ei suntem noi!*
- *Dumnezeii lor de comunişti!*
- *Taci, mă! că bate vântu'!*
- *Vorbeşte şi tu, mă! că te usuci de atâta tăcere.*
- ... dă-o dracului de mare, dă-o dracului de apă fără izvor. Mormintele, acolo, n-au cruce la cap.
-... pe pământ să mori e o cinste. -... sărac şi curat... -... sărac şi bogat...
- Săracul şi bogatul vrei să spui, mă, Veto?

- *Şi-ar fi fost via lui pe rod... Bandiţii!...*
- Arde grâul la "Batoze", l-au blestemat oamenii...
- S-aude că mai avem oleacă şi plătim Ruşilor despăgubirile de război...
- Toată ţara cară grâul la Reni...
- Conducte lungi de vin şi de undelemn şi de păcură curg într-una la ei, peste Prut, peste Prut...
- *Taci, mă! că bate vântu' din apus...*

137

- *Lasă, mă! că lacul e secat şi nu ne mai poartă vorbele în stârv...*

Apoi moş Tudor vorbea clar, ca un povestitor bătrân, plecat pe cârjele oaselor, la capul unui copil legănat.

"La Stalingrad mă băieţi a fost un ger în '42 c-a îngheţat glonţu' pe ţeava. Trăgeam unii în alţii cu ochii deschişi, cu bulgări de suflare ce se făceau pe buze sânge îngheţat, ce se făceau strigăt cristalin de mamă.

- Şi, atunci cum aţi pierdut războiul, moş Tudore? Şi cum de-aţi fost înfrânţi?
- *Păi, dintr-o întâmplare, ca la naştere! Păi, dintr-o întâmplare, ca la moarte!*

<u>Sentinţe atemporale</u>

Vasile Anghelescu stătea pe Ştiinţei; stradă liniştită, situată într-un fascicol de străzi paralele şi perpendiculare pe Basarabiei de acum, pe 6 Martie de atunci.

Nu ştiu cum, în toamna lui 1962 ajunsesem să dau admiterea la matematică, la Sorbona Galaţilor, care fusese înfiinţată de ştâbimea comunistă locală să-şi fabrice mai repede profesorii la ţară, să-şi căpătuiască odraslele mai uşor cu o diplomă "universitară", cu o patalama la un statut social de privelegiaţi ai marxismului românesc.

Examenul ne-a unit pe mai mulţi colegi de L.V.A. Eu am fost găzduit de Vasile, pe mijlocul "Ştiinţelor", în casa lor cu pereţi groşi, cu dormitor la stradă, în casa lor cu ferestre înalte şi cu verandă rezemând curtea strâmtă; să nu se îngusteze mai mult, să nu-i migreze iedera în cer pe uluce, să nu-i adoarmă în cotloane de pietre trandafirii însângeraţi.

Vasile era un băiat talentat la muzică şi la pictură, la vorbă sfat şi la timp petrecut cu rost. Cam mult pentru un băiat de 19 ani cât aveam şi eu, cam puţin pentru un adult care nu ştia - ca şi mine - încotro să apuce în viaţă.

Sfârşitul de liceu e o uriaşă inconştiinţă de sine, e un semn nesfârşit de întrebări fără răspuns, e o mirare de ce ţi s-a întâmplat fără ştire, înainte de a şti, despre ce-i întâmplarea de a fi pe pământ.

138

Vasile, *era prieten cu toată lumea: cu Goliţă, cu Oaie, cu Căldăraru din alte clase; băieţi de cartier, băieţi ce iubeau - ca şi el - o parte nevăzută a fiinţei omeneşti: după cum spui om înfăţişării lui Dumnezeu în tot ce faci, după cum spui Dumnezeu aceluia din tine ce ţi se pare a semăna cu un om.*

Mama lui Vasile şi sora lui îl ocroteau, ca pe un înger, ca pe un diavol domesticit, alături de tatăl lui: şi el semănând cu fiul şi fiul semănând cu el.

Să fi fost mijlocul lui august ori a treia lui pătrime. Peste paralela 45°, unde ne aflam noi, sfârşitul verii era oricând toamnă; când la sud de stepa Ucrainiei, oricum, toamna ne ameninţa cu iarnă de la început, când nu eram decât o livadă coaptă la acea vârstă de percepţie a unui singur fel de lumină.

Examenul - scris şi oral - avea centru de greutate pe polinoame la algebră şi pe derivabilitate la analiză.

- Ia spune băiatule! se mai descompune "ies la a patra plus unu?..."

Nu l-am luat în seamă pe bătrânul examinator şi nu m-am temut de el.

- Depinde! i-am răspuns.
- Depinde, de ce? insistă omul făcând ochii mari sub o claie de pâr alb.
- Depinde de corp, l-am mulțumit eu, cu un răspuns pe jumătate. *Şi, ca să fie sigur parcă de conştiința mea; de accepțiunea descompunerii oricărui suflet într-un corp, întrebă apăsat:*
- Care corp domnule? Ce corp?
- Real sau complecs! îl liniştii eu.
- Complecsus cu "cs" nu cu "ies" înțelegi? "mai cuprinzător" nu "complicat", înțelegi?
- Da, domnule profesor! m-am mulțumit de data aceasta cu explicația lui etimologică. Şi, ca să nu-i mai semăn neîncredere, am spus dintr-o suflare: "în corpul real polinoamele au şi factori ireductibili de gradul doi, în timp ce, în corpurile "compleese", sufletele se descompun în factori ireductibili de gradul unu.
- Sufletele? Sufletele? ridică în sus, bătrânul, drumurile paralele ale frunții sale, memora în frunte şanțurile tectonice ale uimirii sale, ameliora efectul subtituirii unui cuvânt cu altul în spații.
139
Mă privi cu "ochii albaştrii ai tatălui meu", cu "ochii căprui ai mamei mele".
- Următorul! strigă profesorul dezlănțuit, gata sâ-i plesnească venele de la gât, înfuriat pe trădarea omului blând din el.
Da! bătrânul ciudat, mă plăcuse. Ştiam că *voifide* acum încolo, *în împărăția spiritului său, o fărâmă de om ce trebuia mai întâi îngenunchiat, până la sângerarea trupului, în neştiința duhului matematicii, şi numai după o amănunțită căutare a formelor lui, numai după o reală asociere cu rațiunile existenței acestor forme, să i se permită mersul în picioare, privirea pe lumi.*
Vasile, a intrat şi el la facultate, ca şi ceilalți prieteni, ca şi Gottesman, ca şi Dan Cărare, ca şi Căldăraru.
Am petrecut evenimentul bucuriei de a fi student la "Oaie", la băiatul cu părul creț - motiv al poreclei sale. Casa lui Oaie era pe Basarabiei, la piciorul perpendicularei străzii Ştiinței pe ea. O dărâmătură de cărămidă umedă, aşezată pe un beci, cu creneluri de aerisire la stradă, ne primi, gata să se prăbuşească la trecerea tramvaiului spre Traian, spre Domnească.
- Măi băieți mi-a fost o frică de moş Panaitescu, că turma de iepuri înşiruită după mine s-a dublat, s-a triplat, fâcându-se un iepure uriaş ce-mi rodea din țeastă, spuse Vasile.
- De ce mă? întrebă Oaie, el nu-i om?
- Şi ce mai om! se făli că-l ştie şi Gotto.
- Nu ştiți că unul din anul trei, un student s-a sinucis din cauza lui fiindcă nu i-a dat ultimul examen, *ultimul examen, repetă Căldăraru, de parcă el ar fi fost în locul studentului sacrificat de bătrân pe altarul matematicii ori pe altarul răutății sale.*
- O fi fost o puşlama, îşi dădu cu părerea Oaie care deşi reuşise la limba română, nu la matematică, ca noi, îl apăra pe moşneag, în loc să-l condamne filologic, filolozofic.
- Eu nu ştiu, că m-a plăcut, spuse Vasile.
- Şi pe noi, şi pe noi... rostirăm în cor ceilalți, în afară de Oaie.
- Vedeți, că aşa a fost şi cu studentul care s-a sinucis. A avut la început numai note mari la examenele lui, la examenele de calcul infinitesinal ale moşului, *observă cineva necunoscut mie din grupul nostru.*
140
Dacă-i aşa, atunci am să plec din facultate la sfîrşitul anului întâi, *cât o fi moşu' bun.* Am să plec la politehnică, spuse Vasile, înspăimântat de cele ce se spuneau.
- La politehnică? Asta-i o facultate de fiare îmbârligate, de piulițe la chilogram, nu de oameni, mă Vasile! Tu eşti o fire de artist. Tu ai suflet de octavă cântată la botez, la nunți, la înmormântare, vorbi al doilea necunoscut dintre noi.

- Octavă? spuse Vasile, poate solfegiu! poate "anacolut muzical"... şi-şi murmură vorbele mai departe în barbă, să nu-l auzim, să nu i le înțelegem.
- *Dar nu ştiți totul despre "Tatăl calculului infiniterimal", nu ştiți totul! ne provoacă un al treilea necunoscut.*
- Ce nu ştim, domnule? ce nu ştim? se repezi la el Cărare. *Se făcu o linişte nefirească, o linişte de dincolo de liniştea de*
orice fel, pământească.
- Studenții din grupa mortului, din grupa sinucigaşului au vrut sâ-l omoare pe bătrân, *au vrut să-şi omoare "Tatăl spiritual".*
- Cum? Cum? îl întrebarăm toți în cor, îl întrebarăm într-un cor cântat; *cuuum! cuuuum!*
- Da! au vrut să-l omoare pentru sacrificarea colegului lor, pentru luarea vieții unui tânăr, pentru nişte infiniți absurzi.
- *Nu cred!* spuse Căldăraru, *nu cred fiincă el trăieşte,* n-ați auzit? *el trăieşte şi ne-a examinat.*
Dintr-un scaun, din al treilea scaun, de la stânga lui Oaie, al treilea necunoscut, povesti. *Era într-o zi la prânz; Moşu' cu părul lui alb-vâlvoi, cu ochii lui albaştrii; să nu-i poți privi, s-a suit în tren.* Un pas îl ridică pe pirma treaptă, apoi acelaşi pas îl înfățişă tuturor pe a doua treaptă, şi umbra lui se contopi cu trenul, şi umbra trupului său se dizolvă în culoarul unui vagon. Se rătăci într-un compartiment; iluminându-i-se deodată spațiu cubic, suspendat, fâcându-şi loc într-un dreptunghi de pluş. *Trenul a scârțâit; ieşind din repaos, deplasând tot ce era omenesc fa urmă, pe şine, înainte, pe roți.*
Apoi, coloana de prisme mobile, coloana de cuante; şirul de bile elastice împinse pe şine, de primul impuls, trase pe şine de-un lucru mecanic inițial, se pierdu sub pământ, în pânzele freatice ale Traianului, în rădăcinile fântânilor din Fileşti, din Tirighina.
141
-"Sunteți domnul profesor Panaitescu? îl întrebă pe bătrân un tânăr din cei patru apăruți în uşa compartimentului gol, puternic luminat. *"Da"! spuse păstorul de oameni, crescătorul de turme de oameni fără trup, plăsmuitorul de spirite omeneşti.*
"Am venit să vă omoram"! spuse tot întâiul, în numele celor trei din spatele ființei lui.
"De ce să mă omorîți?"
"Fiindcă l-ați făcut pe MIhai să se sinucidă!" Fiindcă sunteți răspunzător de moartea lui!
"Oamenii mor când vor ei, nu când vreau eu. în ei se află cauza morții lor, nu în mâinile mele.
- "Nu-i aşa! Cauza morții lui ați fost dumneavoastră, ştiți bine, nu-i aşa?".
"Cauze ale morții se află oriunde, în iubirea voastră în setea voastră de a şti mai mult sau în nepăsarea voastră față de timp, față de timpul ce va fost dat, față de timpul care vă este dat". "Trebuie să moară, înainte de a ne convinge să nu-l omoram, spuse cel din spatele lui Minai, şi anume Mihai Mihail. "Trebuie să plătească moartea lui Mihai" spuse al doilea din spatele lui Mihai şi anume Mihai Gavrilă. "Dacă ziceți voi!" confirmă şi Mihai Ioan ultimul din cei patru; privit fiind foarte insistent de primii trei, de primii trei Mihai. *Trenul parcă nu mai mergea pe sub pământ. Lumina se stinsese toată în trupul lui de şarpe...*
Povestitorul; al treilea necunoscut, făcu o pauza, să-şi tragă suflarea pierdută în cuvinte pătimaşe, în cuvinte bulgări, în singurătăți ştiute numai de el.
- Şi? Şi? întrebă unul dintre noi. Casa lui Oaie, foarte ciudat, era o masă în formă de u mare de tipar, la care stăteam noi, grupați ca-n cina cea de taină a lui Leonardo da Vinci, câte trei: în patru grupe de câte trei, în mijloc stând Oaie, ca un sfânt, ca un judecător suprem al judecății celor patru Mihai din povestirea necunoscutului.
Necunoscuții, foarte ciudat, nu se aflau la această masă. Numai noi studenții de la Sorbona Galaților, numai noi: viitorii studenți ai facultăților ei diversificate.

- *Şl l-ați omorât? şi l-au omorât? se corectă Dumitriu Petrică, zis Oaie, stăpân pe spațiu propriei lui case, pe spațiu propriei lui ființe.* Atunci am văzut mai bine aşezarea noastră la masa în formă de u mare de tipar, am văzut clar aşezarea noastră în grupe de
142
câte trei oameni, deoparte şi de alta a lui Petrică; travestit în miel, în ființă destinată sacrificiului, când curios de sacrificiu celuilalt, când curios de sacrificarea unui sacrificant.
Necunoscutul, unul din necunoscuții ce nu stăteau la masă, ce s-ar fi aflat undeva în spatele fiecăruia dintre noi; de parcă ar fi vorbit prin noi, povesti mai departe.
"L-au luat din compartiment, pe întuneric, şi l-au trecut, din Mihai în Mihai, pe culoar, spre uşa-deschisă a vagonului. O lumină cât un punct de plasmă îi absorbi căderea trupului său infim în zidul umed al tunelului; în pleura lui de apă, în urletul subpământean a mişcării uniforme cu accelerație constantă, din rădăcinile salcâmilor exteriori.
Cei patru Mihai; ba, nu, cei cinci Mihai, au coborât din tren la "Tirighina", la cetatea romană veche de 2000 de ani râzând cu rânjet, plângând cu strâmbături neomeneşti.
"Să se ştie că există o justiție pe pământ! Să se ştie că noi suntem tribunalul ce poate să-l condamne şi pe El, să-i condamne şi lui dreptul de destin; să-i condamne Lui spiritul excesiv şi nemărginita Lui poftă de a şti noi cât ştie El".
Nu mai respira nimeni la cina noastră de pe pământ. Şoaptele noastre, în cele patru grupe de câte trei oameni, nu ajungeau la timpanele celuilalt, rămânând suspensii punctiforme de interferențe acustice în aer, între noi. Ca o rezonanță, ca o întretăiere de bocete, acordeonul lui Vasile le adună din spațiu, pentru noi; cu pe o gamă apăsată pe piept, ca pe un solfegiu apăsat pe clape de sidef, cu o modulație terestră generată într-un oscilator numai de el ştiut.
Do, re, mi, fa, sol, laaaa... Do, re, miiii... Peretele cu uşă, din sudul casei, se desfăcu înăuntru, într-un dreptunghi de lemn şi, *în imensulgol-alb de lumină solară, se văzu* un om dilatându-se dintr-o frunză curioasă care ne privea peste prag. *Rotația uşii şi scârțâitul ei lung, înăuntru, opri povestea celui de-al nu ştiu câtelea necunoscut.*
Foarte ciudat, foarte ciudat, era Oaie - stăpânul minor al acelui spațiu de ospeție, stăpânul major al ospeției noastre înăuntru casei lui.
Mă băieți! Ştiați că profesorul vostru examinator de azi a fost
143
aruncat din trenul de Galați -Brăila în tunel? Ştiați că cel care l-a aruncat era fratele studentului ăla "Mihai nu mai ştiu cum" care s-a sinucis în ultimul an de studenție?
- *Ştiam! ştiam! răspunseră cei dinăuntru, cei din jurul mesei, privindu-şi fiecare, fără altă mişcare, propriile mâini, unii apucând paharele cu vin să le ducă la gură, alții atingând cu vârful degetelor fărâmele de covrig dintre ele.*
- Ştiați? exclamă, Petru Oaie, nefericit.
- *Da! da! da!... cântau oaspeții parcă în solfegii diferite, parcă în game diferite.*
- *Şi ce s-a întâmplat după asta cu moşu, ştiți?*
- *Nu! nu! nu! se repetă aceeaşi muzică corală.*
- Ei bine, el a ieşit din Tunel, de parcă nimic nu s-a întâmplat acolo.
Se spune că a fost aruncat exact într-o nişă luminoasă, într-un refugiu de acar: de acar ce n-avea timp să iasă de sub pământ, înainte ca şarpele să-i sfredelează trupul cu suflare fierbinte şi cu seisme pe şine paralele. Deodată grupurile s-au desprins. Fiecare vorbea singur, fiecare îl privea pe Oaie cum străbate încăperea cu oala de vin în mâini, cum se aşează la masă; în mijlocul ei. La rândul lui îi îmbrățişa cu privirea pe toți iertător, omniscient.
- *Să nu ştiți voi cum a supraviețuit El mâniei Sinucigaşului, să nu ştiți!?* le reproşa celor de la matematică, - filolog indiferent, aparent indiferent la toate.
- *Eu nu cred!* spuse Cărare. Eu nu cred nimic din povestea asta, înțelegeți?

- *Păi, într-o minune nu crezi, o accepți sau nu. Fără această atitudine nu ai şansa vindecării sufletului, trupului. Fără această alegere nu poți beneficia de remediu credinței în El, în om.* Era Gottesman, era Gottesman - evreul cu ochi mari, evlavioşi, cucernici.
Atunci, abia atunci, Vasile, ne cântă la acordeonul tatălui lui un tedeum ori o horă românească, un cântec de leagăn sau pur şi simplu o frântură din cântecul mireselor ce ne însoțeau, fără să ştim, la această adunare plâsmuitoare de psalmi şi de cugetări efemeride.
144

Căminul de la teatru

Căminul nostru studențesc, al "sorboniştilor"; aşa cum ni se spunea nouă; studenților de la Institutul pedagogic - mai în derâdere, mai în serios de fețuitorii de fiare: politehniştii, de chimiştii alimentari - viitorii tăietori de jamboane, de "navalişti"; viitorii călători pe mări în hamace şi viitorii macaragii pe corăbii cu peşte congelat în cale.
Porecla era o jignire bine ticluită - de un ştiu cine - *exprimând, printr-o altă proporție, relațiile dintre intelectualitate şi clasa muncitoare, exprimând chiar raportul dintre suflet şi trup în societatea comunistă. Comunismul înflorea, zi de zi, gata să dea în fruct; în fructul mâniei "lucrătorilor-albine"pe trândăvia "regilor din stup", pe puturoşenia "trântorilor din stupul comunist", gata să răstoarne printr-o proastă "împărțeală efectuată"; contrară definirii sublime - matematice - a raportului; de cât neefectuat, gata să răstoarne omul în "fiare" şi "fiara" în om.*
I-am văzut pe mulți fugind de la "pedagogic", de la Sorbona, la politehnică, simțind şansa, destinul, bucuria, de a se afirma cu buzunarul plin, în industrializarea centralizată a țării, în răsturnarea cerului şi pământului peste noi, peste fărâma noastră de speranță în om, în lac, în pădure, în pasăre, aşa cum le-a făcut Dumnezeu, aşa cum ni le-a dat el la începutul lumii.
O *molimă cuprinsese lumea de atunci:* de la noi şi de la alții; să avem sonerie la poartă, în loc de o privire peste poartă, cu-n strigăt de om: "Ce mai faci, mă Ioane"; s-avem porțile şi ogrăzile suspendate în aer, *să trăim mereu desprinşi de pământ: incert, difuz, indiferenți; să-mi fie dor de frunza căzută, să-mi fie dor de-o mână întinsă, în propria mea cădere din "luceferi falşi". Ei aspirau la materie, noi şedeam în sufletul omenesc privindu-i trist. Ei pretindeau că-s "zburătorii" din visul ascensiunii comuniste spre nimic. Noi eram mulțumiți cu descendența în mit mioritic, în mitul meşterului Manole, privind cu mânie spre culmi ucigaşe, privind cu milă la zidul prăbuşit privind la omul drag cu teamă; să nu-l fi zidit mai mult decât nu-i drag.*
145
Aşa m-am rătăcit, prin facultate, la etajul întâi, de nu mai ştiam unde era biblioteca. Am găsit-o. Uşa de stejar, înaltă cât cerul în amurg, se răsuci mai întâi în mine, apoi înapoia mea, pe holul uriaş plin de vibrații imperceptibile.
O sală, cu mese lungi de lemn câinesc, în stânga şi cu un piedestal înalt în dreapta; după care presupuneam că ar fi un ochi să mă vadă - întotdeauna trebuia să ne vadă cineva - după care ar fi trebuit să se afle o bibliotecară, mâ întâmpină luminos, cald.
- *Vreau o "Analiză Matematică"de..., vorbii eu singur, cu ochii ațintiți curbiliniu dincolo, dincolo de ce vedeam. "Gardul" lăcuit şi plin de carii totodată, a piedestalului - zid, a piedestalului - frontieră, dintre cartea ascunsă privirii mele şi cartea ce mi se cuvenea s-o cintesc, s-o ating, s-o respir, gardul vorbi:*
- *Cine eşti?* mă întrebă, o voce neomenească, de dincolo.
- *Un student.*

- Ce *înveți?*
- Matematică, -în ce an?
- în anul întâi.
- *Numele?!...* Şi văzând că mâ tem să-i spui numele - aşa luat pe nepregătite - strigă încă odată: Ce nume ai?
- Ion...
- A! da! Nu poți avea "Analiza" până nu ne aduci înapoi "Mecanica" şi "Geometria" şi "Aritmetica". Ne eşti dator cu ele, ai uitat de ele?
- Nu, n-am uitat! Le am acasă, le am la cămin. -Acasă? sau la cămin?
- *Păi, n-am casă,* eu nu sunt de-aici... Eu sunt din afara oraşului.
- Ce bâigui acolo, tovarăşe? Cum nu eşti de-aici? eşti sigur de-aici! *Eu te-am "înscris" aici; alb pe negru, auzi? Alb pe negru? Să nu-mi spui mie că n-ai fi cine eşti! Am mai văzut eu din ăştia, dar nu le-a mers. I-am prins cât ai zice peşte. Şi mi-au adus înapoi cărțile furate. Şi mi-au adus înapoi cărțile necitite. Ce canalii, ce proşti! Credau că-mi scapă. Credeau că n-o să-i prind...*
Vorbea dezlănțuită, revoltată pe cei care umblase în cărțile ei, în proprietatea ei de carte; ca un nebun, ca o ființă înebunitâ de neascultarea celor din jurul ei.
146
- *Îți dau "Analiza"* numai *la sala de lectură,* auzi?
- Mă mulțumesc şi cu atât, *numai să fie "Analiza lui Apostol" din New York.*
- Ce analiză? *A cui Analiză?* mă întrebă speriată ființa feminină de dincolo. Nu avem o astfel de "analiză" tovarăşe. *Aici avem numai "analize" din răsărit, tipărite la Moscova, în original ori traduse gospodăreşte în româneşte. Auzi, "Analiză de Apostol", "Analiză de un apostol"?* Dumneata pe ce lume trăieşti? *Toate "analize noastre" sunt făcute* de om, sunt scrise de oameni simpli; *fii ai clasei muncitoare,* cum eşti şi dumneata, *nu de apostoli,* nu de Dumnezei închipuiți.
îmi era greu s-o fac să înțeleagă, pe ființa necunoscută, aflată după tejgheaua din fața mea - foarte asemănătoare cu cea din Crâşma lui nanu Anton; de la noi, de la Tuluceşti - Îmi era greu să-i explic numai, că Apostol este un nume de matematician, nu un apostol al credinței în Dumnezeu; cum se temea ea, de care se temea ea
... Analiză de Miron Nicolescu; Editura Academiei; carte pe înțelesul tuturor, biblie a calculului infinitesimal didactic, fundamental. Am apucat-o cu nădejde din mâna ființei necunoscute de dincolo; din mâna ridicată în aer, ca o mânuşă de actor într-un teatru de păpuşi, ca o mână la rampă, la vedere; caraghioasă eroină de basm mimat, de basm înscenat mut în aer.
M-am răsucit spre stâlpul principal al sălii de lectură, ce sprijinea tavanul sâ nu se prăbuşească peste mesele de lectură, gata sâ fac un pas în sală, gata să fug de himera vorbitoare de dincolo, de dincolo. *Dar,* din spatele meu, *un strigăt şoaptă tulbură* sensul răsucirii mele, *fericirea îndepărtării mele de o himeră.*
- Tovarăşu', tovarăşu' n-ai semnat, n-ai semnat...
Un nume scris pe un dreptunghi infim - de carton - ca un ochi stilizat - numai iris - plutea în aer, neştiind dacă este al meu sau al altui pretendent la analize infinetisimale, neştiind cine îmi cerea o semnătură; o identificare a celui ce presupuneam că aş fi fost, în acea lume; în acel spațiu de pândă a lumii mele.
Cartonul poposi pe tejghea, mai întâi ținut de palma zburătoare între două degete, apoi ținut orizontal, de carpiene, de metacarpiene şi în sfârşit de falange; de parcă palma exista fără braț în aer.
147
Arătătorul îmi indica, cu mişcări de tic-tac, locul, suprafața mărginită de linii paralele, unde să semnez, unde să-mi aştern accepțiunea scrisă; de împrumut a cărții, unde să-mi confirm prezența în timp. Zăbovii să-mi caut stiloul în buzunar, dar o altă mână, o altă

mână; de data aceasta mâna dreaptă, decupată până la rist; probabil a aceluiaşi personaj feminin necunoscut, ţintea spre tavan cu vârful unui pix bont, obosit.
- *Hai tovarăşe! hai, semnează odată,* bătu "darabana" cu doua din cele cinci falange mâna stângă şi se înălţă până în cot, mâna dreaptă, în aer spre ochii mei.
Am mâzgălit cu stiloul meu, în sfârşit, scos din buzunar, două litere; un te şi un i mare de tipar, oprind gesticulaţia dementă a mâinilor fără om vizibil, a mâinilor fără antebraţe.
Lumina, în sala de lectură, se făcu cenuşie, vânătă şi, deodată, infraroşie. Extrăgeam din carte semne greceşti, paranteze cu indici, litere cu exponenţi, într-o punctuaţie nemaiîntâlnită, într-o ortografie necunoscută mie până atunci.
- "Pas! Cip! Pas parol!" auzeam după fiecare rând citit. Dar asta se întâmplase parcă astă noapte?! când Emil şi Conu şi alţii jucau pocher, când eu îl aşteptam pe Bebe; din aventuri amoroase, lungit în patul meu vecin cu al lui. Dar asta se întâmplase altă dată, nu acum, *când receptam frazele deşuchiate ale raţionamentelor infinetisimale; scrise în "Analiză", mărturisite în cartea sfântă.*
Citeam: *Creşterea funcţiei pe creşterea argumentului, supusă la limită, supusă la creşteri infime, microscopice, în vecinătăţile unui punct de acumulare, se numeşte derivata funcţiei într-un punct".* Primele interpretări ale acestui fenomen sunt viteza şi tangenta ei la drumuri curbilinii. Newton, *Newton a fost cel dintâi din această lume care nu a acceptat viteza medie, derivând "spaţiu"; derivând funcţia lui de existenţă carteziană. Newton a desprins căderea pietrei din turnul lui Galileo-Galilei, să explice în vârful peniţei, pe hârtie, dacă drumul ei este un atribut al gravitaţiei, dacă sucifienţa inerţiei ei în spaţiu nu poate fi extinsă la omul aruncat în afara spaţiilor de orice fel, la sufletul omului rătăcit într-un trup universal.*
Am privit în jur. Sala era goală, inertă, vidă. Trei stâlpi o sprijineau vertical să nu cadă pe mine.

Mai aveţi zece minute! se auzi aceeaşi voce cunoscută, *într-un popas al respiraţiei mele: oftată repetat, să-mi trag suflarea pe adevăruri - monade, pe adevăruri scăpate prin fante de lumină, peste tărâm, peste tărâmuri necunoscute.*
Deodată, la ultima fereastră, *am văzut o fată.* Citea într-o carte mai mare decât a mea, cu pagini groase, colorate, transparente.
Avea ochii albaştrii: de înger rătăcit pe pământ şi liniştea sălii parcă făcuse aripi şi vocea duşmănoasă ce-şi măsura timpul de existenţă transcendentă, în depozitul de carte, cu-n chip necunoscut; acolo după tejgheaua înaltă, se minună muţind, se prăbuşi; amortizată de tăcerea mea şi a fetei, într-un punct sonor indiferent.
- La ce facultate eşti? întrebai, temându-mâ să nu-i tulbur freamătul privirii îndreptată spre mine: blând, protector.
- *La biologie.*
- Parcă te-am mai întâlnit undeva, parcă te cunosc de undeva îndrăznii eu să mă prezint ei, într-un fel discutabil, într-un fel nepotrivit.
- Da, ne întâlnim zilnic, dimineaţa, în capătul holului facultăţii tale. Viu cu Angela la Vivi, la colegul tău de grupă.
Deodată lumina s-a stins nemaivăzând decât scăpărarea ochilor ei mânioşi prin întunericul ce ne-a cuprins o clipă. Era semnalul luminos al închiderii bibliotecii.
Ne-am ridicat ca la o comandă şi, fără o numărare a paşilor făcuţi spre uşă, fără o măsurare a distanţelor dintre noi şi necunoscuta de dincolo, am trântit fiecare, din mers, cartea lui, pe zidul chinezesc din sud, *ieşind împreună prin apus,* intrând amândoi în crepusculul de neon al holului infinit, din afara sălii cu mistere.
- *Noi!* strigă cineva în urma noastră, sus în capătul scării pe care coboram, strigă cineva jos la piciorul scării ce ne socotea, ce ne acumula, descendenţa.

Scara era în spirală, cu două popasuri orizontale, cu două noduri de încetinire a descendenței. Noi, fără motiv, ne țineam de mână; eu şi fata cu ochii albaştrii, pregătiți să întâmpinăm privirea mânioasă a portarului de la ultima treaptă, pregătiți să-i înfruntăm începutul lui de noapte, nesfâşita lui veghe în timp.
- *Bună seara Noi! mă salută el adânc, de parcă ne-am fi*
149
cunoscut de mult, nepăsându-i că sunt însoțit, de parcă nu mă Vedea decât pe mine de parcă eram proprietatea lui în trecerea mea prin spațiu...
Noi! Noi! se auzeau strigătele aproape, foarte aproape, să-mi spargă timpanele. M-am trezit. O inexplicabilă conversație, cu un inexplicabil personaj, avusese loc în clipa dinaintea visului spulberat.
Ion! Ion! auzeam clar de data asta vocea lui Bebe şoptindu-mi la ureche, pe întuneric, numele. *Doamne! "Noi" din vis, era "Ion" din trezire, din ființa mea trează.*
- *Ce-i Bebe?* Ce ai de mă trezeşti la ora asta?
- *Ion împrumută-mi fâşul tău. Mă întâlnesc în parc cu o femeie necunoscută. Dă-mi şi cămaşa ta, dă-mi şi pantofii tăi.*
- Ia mă, ce vrei! ce ți se potriveşte de la fiecare şi lasă-mă să dorm în pace. Somnoros, privii în jur la celelalte *zece paturi goale.* Da, unde-s ceilalți?
- *Joacă pocker,* în sala de lectură a căminului. Nu-ți mai aduci aminte? doar ai fost şi tu acolo!
- Dar tu, da tu, unde ai fost?
- *Eu am umblat toată seara după o fată şi am găsit-o în amurg; e bărână şi urâtă. Mă aşteaptă în parc. M-a lăsat să-mi schimb înfățişarea, vreau să zic cămaşa; că-iplină de ruj... M-a lăsat să-mi iau cele necesare, de incarnat, de înnoptat vreau să spun. Şi eu n-am nimic Ioane! Şi eu n-am făcut nimic să o merit, să o petrec pe sub teii înfloriți, pe Domnească în jos, spre Dunăre, peste Dunăre...* Adormisem.
Adormisem, fără să ştiu, fără să fi ştiut. Bebe dispăruse; plângând parcă, pe uşa vopsită cu var a *dormitorului nostru cu douăsprezece paturi.*
Parcă mă plimbam prin fața Teatrului Dramatic cu fata cu ochi albaştrii. Prin uşa deschisă, prin geamurile cu lumini de diamant, printre coloanele lui de marmură se auzea Hamlet; *să fii, e o adâncă taină, prin moarte de vrei trece cugetând.* Fata mă ținea strâns de mână şi o simțeam până în inimă încleştată de trupul meu; mergând în pas cu mine, spre nord, spre castanul uriaş din grădina publică a oraşului. Prin fereastra deschisă a dormitorului meu se auzeau: Pas! Pas! Parol! Cip! Pas!... trei aşi, chintă mică! Aaa!. Aaa...!
150
Fata din mâna mea stângă, fata cu ochi albaştrii, se pleacă la pământ, şi, ținându-mă strâns cu mâna dreaptă, ridică, cu stânga, un cărăbuş şi mi-l aşeză în piept, pe cămaşă, sub cămaşă, pe inimă.
- Care mi-ai luat, mă! pantofii, mă! strigă cineva în zorii zilei, în dormitor, trezindu-mă a doua oară.
- Poate l-ați uitat pe unde ați umblat astă noapte.
-Astă noapte? Astă noapte am fost aici lângă tine. Dormi de rupi pământul în două. Am jucat pocher. N-ai auzit nu-i aşa. N-ai auzit vorbi obosit, hăituit de nesomn, Tiluş, şi, tot el, continuă:
Noi o să ne culcăm. Tu du-te la cursul de Analiză şi vezi cum ne pui "prezent", că "moşu" vede şi ştie tot, că "moşu" nu iartă absența de la cursul vieții lui, bâigui omul din fața mea, prins la ultimul joc, cu trei aşi, de o chintă mică; stupidă, imprevizibilă.

La intrarea în institut, Geta: prietena mea de la biologie, mă întâmpină zâmbind.
- *Ştii te-am visat astă noapte, îi şoptii eu, urcând scara în spirală, la primul ei popas.*
- *Cum? Cum.*
- *Mi-ai băgat un cărăbuş în inimă, ținându-mă de mână să nu țip, băgându-mi unghiile în carne să vezi dacă țip.*
- *"Şi ce să însemne, ce să însemne asta?" vorbi privirea ei albastră, oprită, cât un răsărit de soare, pe mărturisirea visului meu stupid.*
- *"Că vei fi a mea o viață, o viață... O! viață" i-am răspuns eu, cu capul plecat în poala ei, cu capul rezemat de fruntea ei îngândurată.*

Democrația

Facultatea noastră, colegii mei de la matematică, umblau ca îişte umbre prin mulțimea de oameni, cu lozinci, cu eşarfe, cu ilacarde înfipte bine în aer; la vedere, cât mai la vedere. >ubmulțimea Institutului nostru era un segment dintr-o coloană, îtă de opt-zece oameni şi lungă - nu se ştia până unde - cât era 'uschin de lungă, până la Grădina Publică şi, mai departe, spre ord, spre steaua polară.
151
Activiştii cu banderole roşii la brațul stâng, încadrau "grosul carnal" al turmei noastre, ca-ntr-o menghină umblătoare în spirale nevăzute, ca-ntr-un pumn de uriaş, în care noi - sămânța pământului - eram ținuți strâns în aer, departe de pământul roditor, departe de germinații libere, cugetătoare.
Câte unul dintre cei aliniați îndrăznea să-şi părăsească locul; pe riscul lui, căutându-şi presupuşii prieteni, căutându-şi propria-i ființă în altă parte, printre alți oameni, printre necunoscuți.
Femeile de serviciu, secretarele - administrativul - chicoteau de-ai fi crezut câ-s la botez sau la nuntă; aşa de veseli fără motiv erau, dând impresia că suntem veseli toți, toată țara, toată galaxia. Alți activişti; secretarii cu propaganda, organizatorii grupelor de sindicat, tâinuitori, le şopteau la ureche unor "favoriți" din submulțimile puterii lor politice şi ad-tive, le şopteau lozinci şi instrucțiuni de mers în coloană, în "marş" infinit:
- "Ce-i mai sfânt, avem sub soare, clasa, clasa muncitoare" asta să strige electricianu'; auzi! auzi! se "oțâra", unu cu banderolă, la o secretară durdulie de "pemere", că, privind-o mai cu atenție, uitai să strigi lozinci politice, uitai să-ți intri în refren.
- Tu să țipi, mă! să strigi, vreau să zic, cu convingere, din rărunchi: "Unu Mai e sărbătoare cât vom fi mereu sub soare". Mecanicul căruia i se adresase îl privi uimit şi-i spuse:
- Dar eu port "tabloul" lui "tovarâşu"'. Şi-i arătă activistului mânios, poza înrămată în cârpe roşii a marelui "tovarăş Gheorghe Dej".
- Tovarăşu Botezatu, sări cu o părere Icreverzi de la vopsitorie. N-ar fi fost mai bine să strigăm: "Nici pâine fără muncă, nici muncă fără pâine"?
- Taci, mă! îl apucă de mână Bouroş, prietenul lui de la strungărie.
într-adevăr trebuia să tacă. Securitatea era în misiune de serviciu "pe trasee": în "punctele fixe şi în punctele mobile ale demonstrației. Ofițerii şi subofițerii ei, în

civil: vizibili de la o poştă; mai puţin vorbitori, ori, dimpotrivă, excesiv de vorbitori: după cum îi ducea mintea să vadă, să tragă de limbă ori numai să fie prezenţi "la datorie", şedeau la pândă la piciorul teilor înfrunziţi, din cincizeci în cinzeci de metri, din suflet de om în trup de om.
152
Botezatu, activistul, mereu vânăt de băutură, se făcu nevăzut lăsând paralizat mâna în jos; mina care-l indicase orizontal pe mecanic, să-i strige, să-i sonorizeze, voinţa lui.
- Lasă mă! că-i băiat bun. Strigă ce ţi-a spus! îl sfătui un prieten nevăzut din mulţime.
- Păi! nu mai ştiu ce mi-a spus, se scuză mecanicul. Nu mai ştia fiindcă îşi "lungise urechile" prea mult la conversaţia "tovului" cu Icreverzi. îi plăcuse chestia cu munca şi pâinea, că ştia el cum stau lucrurile în întreprinderea lui, ştia el cum se dau locuinţele prin sindicat şi prin partid, cum se "fac" statele de plată... Ştia el cine munceşte şi cine nu. Bine i-a zis-o Icre-verzi ăla, bine i-a zis-o Icre ăla "Ce, eu n-am destui copii să am dreptu' la bloc, la apartament? Vasile are muierea borţoasâ cu secretam' de partid, de asta i-a dat "casă" şi "masă" şi "normă" dulce. Ah! ochii verzi ai muierii, fundu rotund al diavoliţei de Măria!
- Mă! îl trezi din "lipsa lui de memorie" unu' din spate; unu' care văzuse şi auzise tot, unu' care părea să citească în om ca-ntr-o carte. Mă! tovarâşu' activist ţi-a spus să strigi: "Azi e zi de sărbătoare pentru clasa muncitoare".
- Nici asta nu merge, spuse Gheorghe Poalelungi; matriţierul, i-am jigni pe cei din învăţământ. Uite studenţii sunt colo...
- Mă! şi tu eşti tâmpit, toţi sunteţi tâmpiţi, îşi ieşi din pepeni cel mereu aflat în spatele lor. Nu înţelegeţi că azi e ziua internaţională a muncitorilor?
- Şi ţăranii de ce nu au o zi?
- Ţăranii? se scarpină în cap "atotştiutorul". Păi, au şi ei o zi ca asta; ziua recoltei.
- Da! dar nu "ziua ţăranului". Aşa s-ar cuveni. Că din câte ştiu şi tat-tu-i ţăran şi tata-i ţăran şi toţi oamenii din lumea asta sunt ţărani. Şi Adam şi Eva au fost ţărani, mă! mă împuţitule!
- Mă! pentru vorbele astea ar trebui să fi arestat.
- Tu mă? Cine să mă aresteze! Tu mă? Voi de la serviciu cadre. Voi care băgaţi mâna şi-n rahatu omului ca să ştiţi ce mănâncă, ce gândeşte, ce rude a avut, la ce munci sâ-l puneţi.
- Ăsta-i nebun! ăsta-i beat! se apără "cadristul" controlându-şi ţinuta băţoasă; gulerul de la fulgarin, dunga de la mânecile lui, de la crăcii pantalonilor: vizibili numai între poalele fulgarinului şi pantofii lăcuiţi.
153
Lucrurile luaseră o întorsătură neplăcută. Apărură, ca din pământ, directorul întreprinderii mecanice, secretarul de partid; înconjurându-l mai întâi pe "tovu" imprudent de la "cadre", apoi, cu uimire şi curiozitate, pe muncitorul revoltat.
- Dumneata unde lucrezi? îl întrebă directorul "uzinei" pe muncitor.
- La dumneavoastră în întreprindere! La întreprinderea noastră P.E.F.A.Ţ.A.!
- Nu asta am vrut să te întreb. La ce secţie lucrezi, am vrut să ştiu.
- Păi! de ce să ştiţi? Ca să mă daţi afară? Ca să mă daţi pe mâna prăpăditului ăsta? care priveşte şi rânjeşte la toată lumea ca un diavol.
- Nu, nu!Tovarâşu...
- Gheorghe.

- Şi mai cum?
- Gheorghe.
- Tovarâşu' Gheorghe Gheorghe, noi vrem să-ți ştim motivele
supărării dumitale.
- Păi! dumnealui care ştie tot, ştie şi motivele supărării mele. El ştie şi cauzele supărării mele, dar nu le spune nimănui, le scrie numai într-un dosar, în dosarul meu, din fişetele lui, de parcă eu, muncitorul Gheorghe Gheorghe, n-aş exista pe lume decât prin el Pârloagă Marin, că aşa îl cheamă, că aşa i-a dat - cine i-o fi dat -numele ăsta, acolo, de unde vine, la Puțuchioaia. Probabil că n-au avut nici lut în cur de-i aşa cu nasu' pe sus.
- Despre cine vorbeşti tovarăşe? Despre şeful serviciului nostru de cadre? Dar dumnealui se numeşte tovarâşu' Mîndrescu
Marin, nu Pîrloagâ...
- Nu poate să se numească tovarâşu Mîndrescu, că ar fi un "mîndrescu" al tuturor, că ar fi cum vrea el să fie; mândria tuturor, de asta şi-a schimbat numele. Eu îl ştiu mai bine. A făcut profesionala cu mine, dar a avut un unchi în securitate. Pe tat-su, în Puțuchioaia, îl porecleau Tîrîie-brîu. Bine ar fi să i se zică toate numele ce le are, cu tot cu grad, aşa: locotenentul Tîrîie-brîu Pîrloagă Marin din Puțuchioaia.
- Ce sat e ăsta? îl întreabă directorul pe un inginer care predase, ca suplinitor geografie la țară, înainte de facultate.
154
- E satul Viile, din comuna Fîrțăneşti, tovarâşu' director.
- Poate-i satul Valea Mărului, de acum?...
- Nu! nu! Ăla-i fostul sat Puțeni. Vă spun eu că sunt de acolo, sări şi Mereuță Putoare şefu sindicatului; inginer cu protecția muncii.
Deodată, mulțimea la "obtura" conversațiile, le diminua din pofta de anchetare a muncitorului revoltat pe securistul întreprinderii:
"Ura! Ura! Gheorghiu Dej! Ghe-or-ghi-u-Dej! Gheorghiu-Dej! Ura! Ura!..."
Şi în depărtare, şi mai departe: "Clasa, clasa muncitoare, forța mea conducătoare"!
Apoi, din senin, pe liniştea dintre două "ura", s-a auzit clar un refren disonant: "Pâine fără muncă, muncă fără pâine"!
- Ce-ai strigat, mă!? se auzi imediat, se furişau nişte fulgarine cu guler scrobit, spre îndrăzneț, spre imprudentul ascuns printre rânduri.
Era Icreverzi. Strigase înfăşurat într-un steag roşu; cu "secerea şi ciocanu'" albe; gata să taie şi să lovească în cei din jur, în tot ce era înjur. L-au desprins de steag, de însingurarea lui falsă, primitivă. Omul nu voia să iasă dintre cârpele ondulate de vânt pe coapsele lui; imitând o falsă cămaşă a lui Hristos, pe trupul lui îmbrăcat cu alte cârpe, pe trupul lui hrănit la cartelă, pe sufletul lui cartelat de trup.
Cu gesturi brutale, doi milițieni graşi, bine hrăniți, cu bastoane de cauciuc în mâini, şi-au făcut mai întâi loc în coloană, până la imprudentul manifestant, străpungând piramida de oameni ce-l proteja parcă, ce nu voia să-l scoată la vedere, ascunzându-l ca pe un faraon necunoscut în Egiptul singurătății noastre pe pământ, în antichitatea dacică a neamului românesc.
- Lăsați-l, mă! Lâsați-l, mă! îl apărau oamenii. A băut şi el o bere... Milițienii au smuls de pe el steagu' dezgolindu-l. Icreverzi arăta roşu, galben şi albastru, ca steagul neatins al prietenului său Bouroş, ca toate vopselele amestecate la el la vopsitorie. Ținea strâns în mâini, bățul gol al steagului, gata, gata, să-l folosească la nevoie. Prietenul său se agăță de el. Mulțimea înconjură locul altercației; luptei "singulare" dintre un om cu el însuşi, dintre un om şi dorința lui de dreptate, strângând, în interiorul unor cercuri
155
concentrice, adeziunea ei față de revoltat, ființele neputincioase ale securiştilor şi milițienilor.

în primul cerc, tangent exterior grupului aflat în conflict, se aflau cei de la vopsitorie, în al doilea cerc cei de la strungărie, apoi în alt cerc, mecanicii, şi aşa mai departe, până ce coloana a devenit un pumn trântit de Dumnezeu pe pământ, acolo în strada Puşkin, între Gării şi Calea Prutului.
Directorul, cu sprâncenele ovale şi cu umerii concavi în aer, rezema spaţiu vid cu un: "Vai! vai!" repetat, cu un: "tovarăşi muncitori!" repetat.
Securiştii şi miliţienii strânşi în chingi de trupuri revoltate; de trupuri înfierbântate de un cuvânt, de trupuri amestecate de muncitori şi ingineri, de femei şi bărbaţi, unite, altă dată, să producă, să procreeze, unite acum să-şi salveze parte cea mai însemnată din fiecare; adevărul, tristul adevăr al înfometării lor - muncă fără pâine, pâine fără muncă - securiştii şi miliţienii au luat mâna de pe omul căutat, şi, privind în jur după ajutor; de negăsit, înţelegându-se deodată, din priviri, înfăşurară steagul URSS peste "viitorul condamnat", peste revoltatul curajos, lăsându-i şi pe alţii să le vadă blândeţea, făcându-i şi pe alţii să le redea lor libertatea.
Deodată, ca un fulger, s-a dezlănţuit un: "URA! URA!" din interiorul primului cerc, din gura lui Bouroş. Apoi toate cercurile la un loc strigau: Ura! Ura! de parcă, Arhimede, le-ar fi tăiat cu rigla secant, diametral, radial, exploziv. Ca o nemaivăzută şi nemaiauzită înţelegere între muribunzi, se auzea pretutindeni "Ura, ura"; precum pe un câmp de luptă "la atac înainte", precum în ultima clipă de viaţă "mamă, mamă".
Coloana aştepta să se pună în mişcare. Coloana devenise o coloană de eroi. Parcă se auzea un imn: "Cântând noi petrecem, o viaţă ferice..." din Aida lui Verdi, parcă un românesc: "suflecată pân' la brâu, ducea, ducea rufele la râu, parcă un murmur de rugăciune străbătea, din om în om, oraşul, străbătea ţara şi "lagărul socialist".
- Nu va scăpa! n-o să scape! vorbi un sceptic din mulţimea -erou, din mulţimea -justiţiara.
în sfârşit, coloana porni. Steagurile fâlfâiră plictisite în mâini omeneşti, indiferente, gesticulând sinusoidele trupurilor înălţate de

156

paşi; în aer, pe pământ, în aer, pe pământ. Fiecare om era un călcâi al unui uriaş nemulţumit că înainte de a-şi da duhul în lume - înainte de a-i fi venit destinul muritor, aflase că şi-a irosit nemurirea de prisos. Oamenii, săgetaţii de ochii diavolului din jur, călcau în pietrele pavajului şi în bitumul căii lactee a oraşului comunist - pe Domneasca spre Dunăre, prin Parcul Eminescu, prin faţa tribunii. Difuzoarele le spărgeau urechile. Crainicii cu rândul făceau logoree şi spume şi salivă; proslăvind demenţial realizările socialismului autohton, "producţiile" de tot felul; glorificând minciuna, pe care purtătorii de pancarde o acceptau, o purtau în fluviu. Cei care priveau coloana demonstranţilor râdeau, făceau haz pe margini, unul aşezat pe picioarele celuilalt; sâ vadă, să audă, să râdă.
Demonstraţia de 1 Mai era o paradă a muncitorului bucuros câ-i muncitor, a ţăranului bucuros că e ţăran, a intelectualul" bucuros sâ-i "împăturească" in cuatro, in duo, in septo, pe primii; cu gândul la suprastructură, la etica socialistă, la materie absolută. Coloana era un "in errore perseverare (a stărui în eroare). Oamenii zâmbeau, fluturau din mâini, confirmând prin asta că trăiau par errorem (din neştiinţă), că trăiau din nemurirea neştiinţei nepăsării, ştiinţei indiferenţei, ştiinţei iubirii lor de oameni.
- Strigă, mă! Strigă, mă! se auzea printre rânduri şi atunci în loc de "pemere", "pemere" în loc de lozincile învăţate, repetate în cor la întreprinderi, în loc de plângerea melodioasă a distihurilor pseudopoetice, medievale, o tăcere glacială a cuprins segmentul de coloană a întreprinderii P.E.F.A.Ţ.A. Crainicii au amuţit, răguşiţi. Fanfara s-a oprit să-şi tragă sufletul în muştiuc, în tobe, în tromboane. Se auzea clar o singură lozincă, ca o singură suflare a mulţimii:
- *Nici pâine fără muncă! Nici muncă fără pâine!*

Cuvintele loveau ca o secure chipurile, timpanele figurinelor de piatră cenuşie, a celor din tribune. Cuvintele penetrau zidurile dintre tărâmuri. Cuvintele străbăteau cerurile, imitând cântecul sferelor şi trecerea noastră cu fruntea sus prin vămi.
Nimeni nu la mai văzut pe Icreverzi la "FAȚA". Se spune că s-ar fi însurat şi de asta nu ar mai fi fost de văzut, plecând cu femeia lui în altă lume. Se spune că l-ar fi luat într-o noapte, din pat,
157
băieții cu fulgarine şi cu pistoale la şold: aşa cum le plăcea lor mereu sâ ne schimbe cămaşa de noapte cu o pijama în zeghe.
OM să fii că poți lucra şi acum la P.E.F.A. Ț.Ă., unde tot acelaşi director a devenit capitalist: acționar cu capital de stat, primul trădător al mulțimii de atunci, ce s-a sacrificat pentru un alt fel de OM, care - *foarte bine* - *se mai află şi acum în fiecare din noi, strigând: "Nicipâine fără muncă, nici muncă fără pâine, nici..., nici... nici... nici...*

Schitul amintirii lor

Totuşi, am acceptat sâ plec, în tabără la Costineşti. UASR-ul sau UGSR-ul, uniunea generală a studenților din România, îmi oferea şansa de a mă întoarce pe urmele dorului meu nebun de evadare, trăit atunci la sfârşitul liceului, ca o peripeție în imposibil, ca o trecere printr-un gard electric de sârmă ghimpată, pus între lumi, pus între rai şi iad.
Nu mai rămăasese nimic din lacul Brateş. Casa părintească se ruga, într-un genunchi, la Crivăț şi la Zefir, să nu se prăbuşească. Mama se ruga şi mai mult la Dumnezeu s-o ierte pentru păcatul de a fi gândit prea mult la oameni, despre oameni, despre ea. Tata nu mai ieşea din crâşmă, ținând sfat cu oricine îi ieşea în cale, ca un om fără căpătâi, ca un om fără trup, fără proprietatea de a fi om.
- Băiatu' a primit bilet să meargă la Costineşti, Andone! Andone! Nu mai auzi? Nu mai vezi? Ce-i omule cu "dumneata"? Mama nu-i vorbea astfel decât în pragul unei mari rugăminți. O făcea din dragoste pentru mine, uitând de iubirile ei de femeie, de iubirile ce i s-ar fi cuvenit ei de la alții şi chiar de iubirea lui Dumnezeu, ce o ținea în viață.
- Ce-i? Ce-i Veto? se dezmetici tata dintr-un vis lung, dintr-un vis fără o destinație precisă, ca o scrisoare trimisă prin lume fără adresă, la cineva care a murit sau cuiva care nici nu s-a născut.
- Băiatu'...
- Ce-i cu băiatu'?
- Dumneata nu mai auzi? nu mă mai auzi?
- Ba, aud, Veto! Ba, aud chiar înainte de a vorbi tu. Eu te aud femeie de când începi tu să-ți pui toate întrebările tale; deodată, ori
158
câte una: pe rând, în capu ăla plini de psalmi şi de cântece din "Oastea Domnului", de cântece preoțeşti.
Vorbea singur, de parcă mama n-ar fi fost acolo sâ-l audă, de parcă între ei, un zid sonor îi proteja de auzul vorbelor rele, îi ferea de mânia vorbelor şi de întunericul lor fluid.
- Băiatu' pleacă la Schit! strigă mama peste el, la el.
- La Schitu? O mai fi trăind soră-ta. Ce-or mai fi făcând Gujbă ăia care m-au salvat de sărăcie, care m-au salvat de foame, la sărăcie, că, de sărăcie, nu ne scapă nimeni în țara asta, care, după '48 încoace, e mereu în sărăcie. *"Țara asta, mă Andone, spunea domnu' Cătană la crâşmă, e o vacă pe care o paşti aici pe baltă şi o mulgi la dracu-n praznic, peste Prut, peste Nistru, o mulgi o dată şi bine; la un an, la cinci ani, colo la Moscova că aşa-i făcută lumea: vaca de lapte să fie mulsă de cine are vacă de-mpuns şi vaca de-mpuns să meargă în turmă, înainte, să ne apere de şerpi, de-o altă vacă*

nebună. Şi una şi alta sunt bune de carne sunt numaibune de jertfit; ca oamenii, ca oamenii"
"Cu chestia asta, cu vaca mulsă, cu vaca paznic, domnu' Cătană dă cu bâta, şi-apoi mângâie, exact ca în cireada, exact ca la el în clasă; printre copii mai mult sau mai puţini nebuni, mai mult sau mai puţin supuşi".
- L-au trimis, de la facultate...
"Ce-mi pasă mie de facultatea lui. Mie mi-au luat toate "facultăţile", chiar şi pe cea de a gândi, c-am auzit eu - cum spunea domnul Giurgea, profesorul de lb. română, că asta ar fi cea mai înaltă facultate a cuiva pe pământ. De parcă omu' s-ar fi născut cu toate gândurile lumii în el, ca de-acolo să-şi aleagă ce-iplace: gândul la mamă, gândul la iubită şi, din când în când, gândul la moarte".
- Şi-am să-l trimit în Schitu s-o vadă şi el *pe soră-mea dacă o mai fi trăind...*
"Dacă o mai fi trăind. Cred şi eu că trăieşte" vorbea din nou tata cu sine, trezindu-se din conversaţia lui interioară, din când în când, să-şi ia cuvintele potrivite de afară şi să le sfărâme apoi înăuntru, pe nicovala judecăţilor lui, pe altarul credinţelor lui în cuvintele de orice fel.
Vorbele mamei, cuvintele ei blânde, strânse într-un mănunchi de sunete, însemnau: "Ia şi dumneata Andone seama la ce
159
se-ntâmplă în jur. Vezi că ţi-a crescut şi băiatu' ăsta fără să şti, că numai pe mine mă laşi să văd asta. Ia şi dumneata Andone o felie de grijă pentru altul, din pâinea asta ce-am dospit-o, ce ţi-am frământat-o, în toamna căsniciei noastre, în dimineaţa iubirii mele" îi priveam, cum unul vorbeşte singur şi celălalt tăcea singur, ocolindu-i cu privirea, citind ceva de prisos, dintr-o carte de prisos.
Lumina era vânătă, în acel sfârşit de aprilie 1963, într-o după amiază de sâmbătă. Parcă apăsa cineva, pe sat, cu o palmă de uriaş pedepsit, să ne suporte cărbunii gândurilor încinse, să ne suporte nemulţumirea de a fi fost ai nimănui pe acest pământ, nemulţumirea dea fi trăit fără rost în acest colţ uitat de lume.
- Ştii? Ionel împlineşte douăzeci de ani azi! încercă mama, să-i aducă aminte lui tata, de ziua naşterii mele.
- Da? întrebă tata uimit de parcă nu m-ar fi văzut niciodată, ori aflând despre mine, parcă i-aş fi fost cunoscut de undeva.
Aşa, cum stătea, lungit în pat, fără griji, fără nimic în jur care să-i genereze grija prezenţei lui în lume, arăta ca-ntr-un pat de moarte - de fapt era acelaşi - în care avea să moară.
Nu ştiu când, mama dărâmase soba, pe care-mi făcusem eu copilăria şi temele din clasa întâi la citire şi la scriere, cu primele litere oblice, paralele, cu primele cuvinte silabisite, pe care-mi făcusem primele socoteli cu fructe nevăzute, pe care desenasem primele numere întregi şi zecimale. Da! Soba mea încălzită cu paie, prin nordul casei noastre, prin gura ei, de-acolo, din calea mătuşii Arsinia, din grota cu stalactite a iernilor fără sfârşit, a iernilor mereu polare şi veşnice din noi, soba nu mai era în preajma mea, să mă ocrotească, să mă înalţe pe pământ.
Doar geamul nu se mutase din muşcate, doar amurgul şi chipul ogrăzii de sub el privegheau, la fel, în acelaşi fel, spaţiu; altfel aranjat de alţii, al fiinţei noastre, mereu aranjat în fiinţele noastre...
Deodată, mama frământă aluatul, într-o covată bătrână. Deodată, tata s-a ridicat să umble, prin ogradă, fără rost: când spre grădină, când spre beciul cu vin şi tochitură, când, spre "afară", la poartă, Privind în jos, spre crâşma lui nanu Anton, de parcă, uitase pe cineva acolo, de la prânz, şi se temea să nu-l fi pierdut, şi se temea să nu-l piardă.

S-a înserat. Eu m-am suit în tindă, în casa curată cu acoperiş greu; de stuf putred, cu bagdadie de scânduri putrede, cu busuioc în grinzi.
Spațiu acesta rămase neschimbat. Era un invariant al amintirilor, genera amintirile, întâmplările de atunci, dintr-un timp pe care n-am să-l mai trăiesc, dintr-un timp de vis; mereu de trăit, mereu de "retrăit".
"Hoții! Hoții!" "Foc!" "Care eşti, mă acolo?" Apoi îl auzeam pe tata: "Eu mă trec fără copii la CAP, mă, auziți?"Apoi se auzea moş Tudor; "La Stalingrad, măi băieți, era un frig că..."
- Azi, am 20 de ani...
- Ba, nu, azi împlineşti douăzeci şi trei de ani, auzii din camera cealaltă o voce de fată. Da, o voce de fată. Da, era vocea ei. Era vocea fetei cu ochii albaştrii, fetei din sala de lectură, fetei din descența mea pe spirale scării cu respirații; cu popas în sinusoide spațiale, cu popas în lemniscate şi-n paraboloizi astrali.
- Dar, cu cine mi-am făcut "onomastica", atunci în 1963?
- Cu Fănică Totolici, aşa mi-ai spus. Maică-ta ți-a făcut un lighean de gogoşi şi ți Ie-a trântit sub icoană la picioare. Taică-tu ți-a adus o damigeana de vin şi ți-a pus-o la cap, pe plită, acolo unde avea obiceiul să bea cu Tudor, acolo unde te-a scăpat o clipă din ochi ca să loveşti pe şină brandul nemțesc, ca să arunci în aer tot satul. Nu-ți mai aminteşti?
- Nu.
- Tu mi-a povestit toate astea.
- în ce an suntem?
- în 196...
- Dar...
-Dar?
Apoi, nu ştiu cum, s-a întâmplat să umblu înainte, în timp, cu fata asta de mână, spre Grădina Publică, să o sărut cu patimă sub un castan, oh sub un trandafir însângerat albastru, oh pe marginea de răsărit a grădinii publice semiramide, în ochii lumii, pe ochii lacului nicicând secat sub noi.
Apoi mi-am văzut drumul lung prin noapte, de pe strada Morilor unde stătea fata, spre căminul studențesc de pe Domnească. M-am văzut, călcând pe Tecuci, cum mă opream la brutăria plină de
161
mirodenii - din piață, cum un brutar tânăr, alb, alb, îmi ieşea înainte să-mi dea o bucată de pâine fierbinte, ruptă dintr-o pâine fierbinte, pe care o ținea în mână fără să-l ardă. Apoi, Doamne! ea era, da! ea era, cum îmi băga în sân un cărăbuş, râzând, râzând nebună, cum îmi scrijelea, cu unghiile degetelor ei lungi, carnea din palme, să vadă dacă lăcrimez de durere, să vadă dacă mă-nspăimânt de dihonii.
Da, m-am văzut cu ea în brațe, sub felinarul stâlpului din fața curții cu oțătari. Cum bătrânul cizmar bețiv Sterică, vecinul ei, îmi recita din Eminescu ca şi pedagogul Mazilu. Dar, parcă, asta mi s-a întâmplat cândva. Doamne! în care timp mă aflu? Dincolo, în camera din care vorbeşte fata cu ochii albaştri; la fel de albaştri ca ai tatălui meu, ne-au prădat hoții zestrea surorilor mele, cu baionete ruseşti scrijelind întunericul de acolo, cu ochi de câine rătăcit în pădure, cu şoapte ce nu mi le pot scoate din carne. Dincolo, în camera zăvorită aici, se află o voce dintr-un "timp netrăit" dintr-un "timp necunoscut": predestinat, dintr-un timp viitor atins, viitor destin, viitor imposibil.
- Lasă, mă! Nu fi trist! Era Fănică, prietenul meu dintotdeauna. Nu fi trist Ioane! în august am să împlinesc şi eu douăzeci de ani.
-"îți mulțumesc Fănică" i-am răspuns în gând. Lampa pâlpâia pe muşcatele din geam şi pe respirațiile noastre în tindă. Un cocoş cânta de "miezu nopții".

- Tu, de unde vii? I-am întrebat fără să ştiu de ce, I-am întrebat de parcă nu am fi fost în casă, ci, undeva în afara satului, pe un drum necunoscut, pe care eu şi el eram doi necunoscuți.
- De la Mihaela! îmi spuse el, de la Mihaela mea...
Da! Fiecare trăiam în destinul lui; cu destinul lui, mărturisindu-ne destinul unul altuia prin cuvinte rare, fără sfârşit; fără a sfârşi cuvintele, fără a ne sfârşi întâmplarea de a fi, întâmplarea a ce vom fi, inexplicabil, inexplicabili.
Am dat un "noroc" ciocnindu-ne cele două pahare de sticlă din mâini, cei doi cilindri "vegetali" din pumni. Acesta a fost onomastica mea. Şi onomastica sfântului Ioan s-a sfârşit. Plapuma grea de cârpe, mă apăsa cu tot cu aşezarea nopții pe sat, pe oameni fără nume; fără proprietatea elementară de a fi om. Vinul pe care-l băusem nu era din via noastră, era dintr-o altă vie, dată tatălui meu
162
de CAP de prin grădinile din Tărtăcuța, de prin râpile acestui ținut fără vlagă; scobit de ploi în coasta satului; ca o suliță, de ostaş nelegiut, înfiptă în coasta lui Hristos, ca un nor penat înfipt în ochiul soarelui pe moarte, în amurg. Şi din nou am auzit-o pe mama:
-Are nevoie băiatu'ăsta de un ban. Că nu poți merge la mare, şi nici la fântână, fără bani. Şi nici prin lume nu poți merge fără bani, şi nici la biserică, şi nici la crâşmă, şi nici la cimitir, şi nici pe lumea cealaltă... Lua-i-arfocu' de bani, de ochiu'dracului, de...
- Lasă Veto! că am să prăşesc la IAS-ul ăla din fundu' lacului. Iau şi băiatu' şi-n patru zile fac trei hectare.
Doamne! Acolo unde tăiasem papură în apa până la brâu, acolo unde dădeam cu vologul, acolo unde mă rătăcisem în alt tărâm: neştiind să umblu prin maluri, acolo îşi făcea loc sapa din mâna mea, făcând cărare "oțetită" prin melci şi scoici şi raci, şi prin nisipuri moarte, şi prin neantul fărâmițat în palme.
Hârşc, Harşc! Hârşc, Harşc! Sapa sărea, la fiecare pas de om, din stânga în dreapta rândului de porumb nesfârşit, de sub lac, de sub sălciile însetate din maluri.
- Adă la tata, apa din capăt!
Doamne! Când ştii că, odată, ne "adăpam" ca vitele din lac, făcând din palme cană de băut?! Când ştii că adăpam vitele din rădăcina asta de cer - acum pe moarte, acum fără argint?!
Bău mai mult decât îi era sete, din ulciorul răsturnat în cer, pe ochii înfierbântați ai soarelui din amiază. Apoi începusem de la început praşila; năprasnicul maraton al scormonirii fundului de lac:
'Trei hectare-n patru zile, trei hectare-n patru zile, nouăzeci ori trei fac două sute şaptezeci şi... trei hectare-n patru zile, nouăzeci ori trei fac două sute şaptezeci şi trei...
Acesta era prețul energiei noastre omeneşti, consumată de luni până joi. Atâția au fost banii dați pe ea, vândută pe nimic făuritorilor unui alt fel de comunism; comunismul statal, cu proprietate privată în oseminte de peşte şi-n oseminte de cântec de broască.
Nu ştiu ce-au făcut ai mei cu banii semnați în statul de plată a funcționarului ăla cu voce de "buhai de baltă", ce pândea satul din spațiul fostei cherhanale, din spațiul fostelor ghețării ale cherhanalei de altă dată, din spațiul secerat al pădurii de plopi ce lega odată
163
satul de lac şi invers, care lega apa de funiile bătăilor de clopot a bisericii din maluri.
- Where are you geting down? m-am trezit, în trenul de Mangalia, vorbind cu un asiatic: unde cobori, unde cobori?...
- La Costineti, îmi răspunse el într-o românească învățată cu brațele.
- *La "Schit"?* l-am întrebat eu, de data asta în româneşte, uitând să pronunț cuvântul "Schitu" întreg.
- *La Schit spuse birmanezul.* Eu mă numesc Moung Zaw Win, *eu mă numesc "izbăvitorul".*

Tabăra arăta jalnic. O unitate militară rusească, desfiinţată peste noapte, îşi uitaseră corturile acolo, pe nisip, cu tot cu saltele, cu tot cu mirosul de cismă, de tutun şi de mitralieră.
Dormeam, într-un astfel de cort, cu încă un român - student. Jucam volei, de dimineaţă până seara, pe un teren improvizat, în ciulinii dintre noi şi satul Schitu.
- *Ăsta-i Ion al Vetei* Basalîc! îi strigă Niţă Gujbâ; un vâr bun, în urechea mătuşii mele.
- Da? Radu?
- Nu! nu! El este Ion!
- Da? Eu nu-l ştiu pe ăsta. Când l-o fi făcut soră-mea? Când?... Niţă, îmi făcu semn că mai mult de-atâta nu se putea, nu mai
putea s-o facă sâ-şi întoarcă fiinţa înapoi în timp.
Bătrâna mă privea fix, fie nevăzându-mâ prea bine, fie descoperind ceva, în ea, ce semăna cu mine, ce~i aducea aminte de mine. Deodată, vorbi:
- *Tu? Cum spuneai că te cheamă? Tu-i semeni tatălui meu* loţa! Doamne! Cum ne-a părăsit atunci în 189... cum ne-a părăsit, Dumnezeu să-l ierte, pentru pustia aia de America... Cum îi semeni...
Ziua se sfârşise în "Schit". Pe sub pleoapa înserării, l-am părăsit, călcând semicercul şoselei spre Costineşti. într-una din cele două vile, erau cazaţi studenţii străini.
- *Pe cine cauţi, mă! se repezi la mine un portar "în civil".*
- */ came for Zaw,* for Moung Zaw Win, i-am răspuns. Atunci răspunsul veni de la ultima treaptă a intrării, în celălalt tărâm.
- *Intră! Intră!* I was expecting you! *te "aşteptam". Te "aşteptam" demult...*
164
Nu mai ştiu cine vorbise, cine mă cheamă înăuntru sau afară, nu mai ştiu.
Eram sigur, într-o cameră fără pat, în genunchi, cu faţa spre o namilă de om care mă lovea cu o curea peste cămaşă, peste coloana vertebrală.
- *De unde-l şti, mă? De unde-l ştii pe mulatru' ăsta,* pe Uncie Sum ăsta, pe chinezul ăsta, pe...
- Din tren! din tren! din tren!...
- N-ai auzit, mă, de legea 23? N-ai auzit, mă? Atunci l-am auzit pe Niţă.
- *Lasă-l, mă nene! că ăsta-i văru-meu* de la Galaţi.
- *Cum? Păi, atunci îi şi al meu,* spuse namila mamiferică.
- Da! şi *seamănă cu el.*
- *Cu cine seamănă, mă* vere? continuă securistul, paznicul "civil" al vilei studenţilor străini.
- *Seamănă cu bunicu' loţa care a fugit la Americani în 196...* Cei doi s-au aşezat în faţa mea muţi. Paznicul îmi spăla
cămaşa într-un lighean cu apă rece în care până atunci îşi udase cureaua să mă lovească.
-Da, trezeşte-te odată, măi Moldovene! l-am auzit, strigând la mine, pe Ardeleanul de pe salteaua - pat pe pământ, din cortul în care dormisem, adânc, în simphonia valurilor mării negre, în simphonia valurilor negre ale unei mări albastre.

<u>Vulturii în timp</u>

Iubirea este memoria dinaintea săvârşirii păcatului de orice fel. Ea este un strigăt spre care întorci privirea nedorind acest lucru, este un strigăt pe care-lauzi, dar nu vrei să-l auzi, ea este o lumină la flacăra căreia vedem fiecare alte lumi, alte lucruri, diferite, imaginile diferite ale contopirii noastre cu lumea noastră, cu o lume înconjurătoare dinainte presupusă, dinainte predestinată.

Iubirea este marginea supremă a oricărui fel de gândire; omenească sau neomenească. Iubirea este o stare extremă a sufletului întrupat şi o stare unică a trupului însufleţit. Suntem singuri în faţa acestui impuls de contopire, oricâtă proprietate de contopire ar avea cuvântul, oricâtă energie absoarbe

165

din înconjur flămânda celulă, privind numai divizarea lui unu în doi, diviziunea lui doi în patru, regenerarea naturalităţii pare prin naştere; impare prin moarte, a naturalităţii liniare în timp, a naturalităţii exponenţiale în spaţii, fără un drum anume în univers, fără un scop anume în suflete călătoare.

împerecherile diviziunii sunt oarbe. Ele nesocotesc legile morale ale creaţiei, ele acceptă incestul procreerii, ele răstoarnă armonia timpului curs.

O altă judecată, mai puţin omenească, cu mult mai neomenească, guvernează viaţa pe pământ: superioară percepţiei armoniilor de orice fel.

, Purtăm sămânţa singurătăţii Demiurgului creator, efigia singularităţii sale prin Logos, prin cuvânt nerostit, în marele logos -drum cinetic, prin spaţii de tăcere oarbă şi de timp fărâmiţat, în spinii aşteptării unicei întâmplării de a fi, mereu într-o alta întâmplare de a fi: mereu din întâmplarea dea fi fost.

Sfârşisem examenul de ad-tere şi un oftat cât să mai am suflare, pusese stăpânire pe începutul studenţiei mele, pe veşnicia neştiinţei citirii de carte, pe efemera veşnicie a cărţii citite.

Frizerul Popescu şedea pe Domneasca, colţ cu Vultur, într-o casă cu tei la stradă, în uşa prăvăliei lui cu oglinzi prăfuite de timp şi de chipuri nebârbierite.

După ce serveam masa la cantina studenţească minusculă, aşezată între căminele cu blocuri moştenite de la armata de ocupaţie rusă, îmi suflecam suflarea într-un pat cu arcuri cât să nu adorm, cât să-şi ademenească trupul elongaţiile sale pe Ştiinţei şi la cursurile din acea zi, în matrici viitoare de vis şi memorii, în creuzete de gânduri şi întrebări cuvânt.

Locuiam într-un bloc; numit blocul Sorbonei printre celelalte cămine bloc, impunătoare - proprietatea politehnicii, la sud de ele, tangent cu gardul grădinii publice, împins parcă anume în arbuşti Şi lucerne domestice, în braţele îndrăgostiţilor de chitară şi de sărut prinşi pe băncile aleilor astrale, în nordul magnetic şi în pasărea stelei polare, acolo unde erau, acolo unde se căutau privind.

După amiaza se sfărâma lent în ceasornicul unui timp nemăsurat, într-un ceasornic invizibil, latent. Eram tineri, aşa de tineri, că veşnicia ne-ncolţea în palmă, mereu fără a şti că naşterea

166

şi moartea era un interval deschis în moftul omenesc de a fi, era o axiomă a genezei fără consecinţe, o "neidee"a primul cuvînt rostit.

"Să pleci! să pleci prin lume!" mi se şoptea deodată. Şi părăseam căminul prin strada Florilor, până în Domnească. îmi luam un covrig din chioşcul care aştepta mereu înfometaţii de la cantină, în colţul plin de trandafiri al parcului public. Treceam apoi pe lângă "Cuza"; cu trupul înconjurat de mulţimea de piatră a unioniştilor, prin faţa porţilor de fier forjat a grădinii oraşului; lăsându-mi gândurile să mi se odihnească într-o privire, pe aleea ei centrală ce sfârşea în răsărit, în fântâna nevăzută a lacului Brateş şi în şarpele nevăzut al Basarabiei.

Nu, am să ocolesc statuia. Am să trec pe'sub Divanul ad-hoc al Unirii, pe cealaltă parte a "Republicii", pe la "Episcopie" în jos, spre Dunăre, lăsând "Vasile Alecsandri" în dreapta, ca şi stadionul Portu Roşu; cine dracu' l-o fi numit aşa - cine dracu' vedea apa sânge şi lacrima floare, în această urbe medievală părăsită de Dumnezeu, lăsată de Dumnezeu antihrisnului răsăritean, mai mult decât puteam suporta fiara în carne, mai mult decât purtam în noi, atunci, la începutul lumii, o fiară scăpată în fiinţă.

Apoi băteam la poarta frizerului, ridicând belciugul de fontă în aer şi lăsându-l să cadă înapoi pe broasca cu cheie pe dinăuntru, ori încercând, cu cercul de metal în mână, sâ-l răsucesc în sus şi-n jos de clanţă: cline, clone, cline, clone, ca pe un pendul de ceasornic cu arcul rupt din întâmplare.
Fiul frizerului ieşea în pragul uşii, din curtea cât o linie bătută cu ciocanul pe nicovală. *Căsca, îşi freca ochii, se trezea din somn în picioare, îndrăznind să privească la soarele căzut în salcâmul din "mini-infinitul" curţii sale fără perspectivă, fără aripi. Eu aşteptam să mi se deschidă poarta, traumatizat de nepăsarea lui omenească, uimit de indiferenţa primirii mele în tărâmul lui de somn, de inhibiţii totale.*
Tranc! Zăvorul se opri în cuiul limbii lui şi uşa scârţâi înăuntru pavajului făcut din dale de mormânt, pe marginea sprâncenelor streşinii casei proiectate pe pământ, pe fărâma de pământ a ogrăzii - linie dreaptă a ogrăzii funie de cânepă întinsă între doi ţăruşi.
- Hai! Hai! mă ademeni băiatul înăuntru, uitând să-mi dea "ziua bună". Şerpuiiprintr-o tindă la dreapta, prin două uşi de lemn lămbuit, uşi de lemn feţuit vertical, cu dălţi primitive, pe tăblii rombice, hazlii.
167
Se vedea lumina neagră, dinăuntru, prin crăpăturile uşilor, aşa cum veneam de afară. Se vedea spectru dispersiei luminii terestre niin uşi, aşa cum şedeam înăuntru. Un dor, de fugă prin câmp şi prin pădure, mă năpădi în inimă şi-n gânduri negre, şi o teamă anume mă întreba de ce am să fac în incriminarea mea, de ce am să fac cu neştiinţa omului din faţa mea.
- *Repetă! Repetă!* Aranjamente de en luate câte k este un produs, de k factori descrescători, începând cu n. Repetă! Repetă!
Elevul - om pe care aveam "misiunea" să-l fac să înţeleagă permutabilitatea lumii, combinatorica armoniei ei, mă privea cu ochii bulbucaţi, nedesprins dintr-un somn etern; dintr-un vis nesfârşit, nedesprins de tărâmul inconstanţei lui genetice, de inconstanţa genezei lui omeneşti.
- Produsul dintre permutarea de k elemente şi aranjamentele lor, într-o mulţime de n elemente, este numărul "combinaţiilor mulţimii; combinărilor a n obiecte în grupe de k obiecte.
- Obiecte? întrebai eu.
- Da! Obiectele lumii sunt elementele mulţimilor!
- Ai dreptate! Au dreptate! confirmai eu, îndepărtându-mă de exprimarea strictă, de educarea unui limbaj strict matematic, neomenesc.
în această conversaţie, apăru doamna Popescu; coafată de un meseriaş destoinic. Femeia era incomodată parcă de culoarea străină a părului ei. Femeia mamă era incomodată şi de halatul ei de mătase, nevoit să se întindă leneş pe sâni şi pe torace, trădând asimetria timpului depus în carne, trădând simetria trupului ei încă tânăr. Fixasem preţul la 5 lei ora. în douăzeci şi două de ore, puteam să-mi cumpăr o pereche de pantofi. De-ar învăţa odrasla asta puturoasă matematica pe care i-o spun. *De-ar auzi cuvintele ei ascunse în genuri proxime şi diferenţe specifice, de ar simţi operaţiile propoziţiilor ei conjuctive, disjunctive, contrarii; implicaţia Şi echivalenţa, necesarul şi suficientul. Doamne, şi iar necesarul inductiv şi suficienţa deductivă... De-ar înţelege ce mis-a comunicat Şi mie din alte lumi, adevărul şi valoarea de adevăr - zero şi unu* -3 *lumii în care trăim şi din care nu facem parte, a lumii în care trăim Şi prin care trecem ca printr-o oglindă spartă, ca printr-o pădure de*
168
arbori cu rădăcinile în sus, ca printr-o pădure cu păsări fremetând în rădăcini de stele stinse de demult.
Cafeaua fumega în mâinile roşii, în unghiile de sidef ale gazdei.

Doamna Popescu lăsă cafeaua pe masă, privi apoi peste noi binevoitoare şi se îndepărtă năpăsătoare la cuvintele pe care le auzea, ca de o boală molipsitoare, incurabilă.
"Târgul" meditaţiei fusese făcut între patru ochi; ai mei şi ai domnului Popescu, atunci sub oglindă, când omul avea briciul în mână, când orice mişcare în plus; a gâtului, a ochilor, dar mai ales a limbii, ne-ar fi costat răspunderi majore reciproce, cum ar fi fost: răspunderea sângelui curs, răspunderea vorbei rostite, răspunderea gândului să mute mâna în spaţii; prinsă de cuţit, prinsă de epiderme.
Vorbele au fost făcute ca să nu mai fie repetate. Fiul asculta de tată, aşteptându-mă zilnic, în pragul deşteptării sale, dintr-un somn fără sfârşit. Mama îşi făcea doar prezenţa ocrotind tainele ascunse ale învăţării de carte, ale trezirii fiului ei la o viaţă spirituală cu raţiuni exacte, de netăgăduit.
- Ai grijă! Ai grijă! Produsul a n numere consecutive se divide la n factorial? Să nu uiţi! Să nu uiţi!
Aşa s-a sfârşit prima şedinţă. Aşa se vor sfârşi următoarele. Noi - eu şi elevul pe care îl meditam - fiind produse consecutive ale creaţiei aleatoase, mereu divizibile la factoriale necunoscute, ascunşi în factorizări de mulţimi pemutabile.
Aşa sfârşeam ziua de luni, din după amiaza acelei primăveri a anului 1964, gata să mă lovesc, ridicându-mă din scaunul de oaspeţi plătiţi, de razele violete ale soarelui căzut în geam, din salcâmul de afară, prevestind amurgul.
Viaţa nu este altceva decât "facultas ultra procedendi", nu este decât putinţa de a trece mai departe; pentru care ne rugăm, ori, fără credinţă în primul impuls, ne mulţumim cu atributul ei vectorial în timpul şi în spaţiul rotaţiei diurne a pământului pe axa lumii.
Părăseam sub crepuscul casa frizerului, pribegind înapoi, mai întâi prin faţa vilelor ştăbimii comuniste, aflate între Politehnică şi Episcopie, apoi prin "grădina publică", prin poarta ei de la Teatru Muzical, spre cămin.
Sfârşeam ziua banal, trivial, ca pe o soluţie la un sistem omogen, cu o singură ecuaţie, ca o pe singură manifestare a unui sentiment, ca pe un "plus doloris" al clipei ce a trecut.
A doua zi - există doar
169
uneori a doua zi, cum rareori există a doua şansă, a doua speranţă, Q doua iubire, aveam să merg în casa lui Bolohan.
Destinul meu era a doua zi - o incertă a doua zi de viaţă. Atât. O suficientă a doua zi. O necesară nevoie de o altă zi, de un alt timp cascadă, timp lumină, timp măsură. Bolohan îşi pregătea examenul de maturitate, în pragul terminării cursurilor de liceu seral. Auzise de mine de la frizerie, de la frizer. Trăia, cu soţia şi cu un copil abia născut, pe Vultur, la numărul 23 sau la numărul 32, nu mai ştiu. Casa mă aştepta, într-o curte împrejmuită cu fier forjat, semn al istoriei ei nobile, acum împrumutată unei părţi din clasa muncitoare, acum naţionalziată în numele proletariatului, ce venise la putere, în România, atunci în 48, fără a şti nici el cum, fără a şti
nici el de ce.
Chiriaşii, cu diferite grade de rudenie; cu diferite grade de relaţii faţă de ştăbimea comunistă, au împărţit-o între ei; după voie şi nevoie, după legi greu de scris şi de aplicat vreodată. Intram, printr-un hol de acces comun la mai multe încăperi, în camera cu un singur pat, cu o singură sobă de teracotă, cu o singură masă sub geamul uriaş de la stradă. Un copil de câteva luni plângea în braţele mamei; privind speriată spre bărbatul ei - elev în mâinile mele şi spre mine - meditator plătit.
- Am înţeles!Am înţeles! se încuraja omul din faţa mea, gata să rupă coala albă de hârtie în fărâme, în vârful creionului ce repeta exerciţiul făcut de mine cu o clipă mai înainte.
- Ai grijă! îl avertizai eu, *derivata oricărui real este nulă, este zero.*

- Da? Da! Derivata constantei este zero. Ştiu! ştiu! îmi răspundea omul din fața mea, grăbit să deriveze o funcție rațională, cu rațiuni proprii, pe căi numai de el ştiute, în matricea universală a vectorilor gândirii omeneşti.
- Nu uita! Derivata produsului este suma produselor cu câte
un factor derivat! Nu uita!
- Oa! Oa! primeam un răspuns neaşteptat, din brațele mamei care-şi alăpta copilul, *privind nepăsătoare, trist, spre Vultur, spre o stradă ştiută numai de ea, ce lega vieți de oameni, ce dezlega entitățile lor pe pământ.*
Femeia, cu sânul dezgolit, nu ne lua în seamă. *Prezența ei era indiferentă* la truda minții noastre, *față de simbolurile*
170
înspăimântătoare ale derivabilității; ale corespondentelor dintre produse casteziene şi puncte plane, ale migrației numerelor împerechiate în spații cu timp, în trup cu celule. Ea îşi trăise împerecherea ei pe pământ. Ea îşi acceptase martirajul împerecherii omeneşti, fără a scormoni în alte mulțimi decât în cele percepute instinctiv, decât în cele similare fenomenelor ploii, fulgerului, luminii, decât în cele prinse în senzații; de la începutul lumii şi în percepțiile sfârşitului lumii ei: sfârşitului uneia dintre lumile prin care a călătorit.
Cu zâmbet cinic, femeia lui Bolohan - elevul meu tată, asculta enunțurile matematice: *"orice funcție derivabilă este continuă, după cum orice funcție continuă, definită pe un compact, este mărginită".* Ea era un mesager între lumi paralele, între două lumi diferite energetic. Ea era prezentă, într-una din câte sunt, pentru a mărturisi saltul în orbite atomice; potențialul diviziunii, spirala germinației nevăzuta emanație a luminii.
Graful funcției raționale era aproape gata. O asimptotă oblică îl alinia; în cadrane opuse, în conjucții astrale.
Bolohan năduşea căutând linia curbă ascendentă, suind pe ea cu întregul lui trup, negru de mânie, încruntat de uimire.
- *Doamne, câtă trudă pentru a lega punctele de la marginea planului, cu punctele finite ale axelor ortogonale. Parcă aş veni din marginea lumii, desculț pe jăratec, în cântecul neînceput al păsării cenuşă. Parcă aş fi o frântură din strigătul de mamă oprit; să mor întâi, la prima silabă... Aşa se-mpotrivea bărbatul, bucuriei sale de a învinge formula magică a unei legi* - *expresia algebrică, de a-i pipăi înfățişarea liniară, curbilinie, în celuloze şi grafit, în simbioze respiratorii carnale.*
Deodată, copilul a adormit. Mama îi desenă urma trupului său infim în spațiu printr-o parabolă descrescătoare cu vârful în brațele ei; întinse peste noi, peste cei care stăteam la masă, spre un pătuț aşezat în colțul călduros al camerei. M-am ferit din calea ei "ridicându-mă" din somn.
- Eu am să plec, îl înştiințai pe stăpânul casei, care se ridică, să mă conducă în hol, neluând în seamă grija mamei pentru copil.
Ne spusesem "bună seara". în spatele uşii, am auzit un oftat lung, de parcă locul nostru rămsese gol, şi, o suflare nevăzută, năvălise pe urmele noastre.
171
... *Fugi diochi' dintre doi ochi, semnul rău din pleoapa stângă în privire să se frângă, fugi diochi napoi în ochi, diavolul să cadă-n gropi…*
- Bună seara! m-am trezit eu că spun fără să vreau, de parcă
cineva mă dădea afară din casă; afară din curtea cu tei uriaşi.
Casa mă privea oblic, prin uluce, prin streşini de tablă ruginită,
roşie ca sângele amurgului aşternut pe oraş.
Şi acum îl văd pe Bolohan, stând în poartă ca într-o gară goală, făcându-mi cu mâna, eu fiind într-un tren nevăzut, ce nu se mai opreşte, el fiind într-un spațiu cât un punct, ce nu se mai vede.

Şi iar se repetau în urma mea, în sus pe Domneasca:
...fugidiochi, flămîndde ochi...
Din meditația tatălui descântat, mi-am cumpărat cărți şi rigle şi compas şi cerneală şi un top de hârtie galbenă, de ceară: de luat notițe - matematice - într-un curs nesfârşit. Timpul a acoperit strădania mea cu diplome-sigilii în destinul celuilalt. Bolohan îşi luase maturitatea şi suise cu câteva rânduri bune în statele de funcțiuni ale Sfatului Popular Galați. Dosarul îi era bun, cu origine sănătoasă, şi privilegiul mutării, de pe Vultur, într-un apartament din Țiglina, îi fusese imediat satisfăcut.
Peste câțiva ani însă frizeria dl. Popescu fusese dărâmată din ordinului "nu ştiu cărui ştab" comunist ce locuia în vecinătatea ei. Casa, de la nr. 23 sau de la numărul 32, a rezistat tuturor cutremurelor de pînă acum. Păşesc azi cu teamă, spre "Puşchin" şi spre "Traian", departe de descântecul copilului din camera cu judecăți grafice, raționale. Bolohan a fost găsit mort într-o canalizare şi nu se ştie dacă el şi-a făcut drum acolo sau aşa i-a fost scris de alții, sistematic.

Seminarii Seminarii

Dumnezeul a creat universul printr-o sentință: "sufletul să fie condamnat la întrupare şi trupul să-i fie condamnat la însuflețire", luând forma lumilor din diviziunea protomateriei; condamnându-se Pe sine prin asta, impunându-ne nouă - entități călătoare - exemplu judecătorului ce se condamnă, condamnând.
172
Aceasta este conştiința accepțiunii superiorității sale față de infima noastră existență, aceasta este universalitatea existenței sale. Şi ne mulțumim cu lumina întunericului "naşterii în lume", şj ne supunem întunericului luminii "morții din lume" firesc, natural. Clipa nu-i decât un număr repetat în gând; 201,201... ori 3, 3,] 3..., după cum numărul ți-a fost dat; să ştii câ-i al tău, să-l repeți în gând, între naştere şi moarte: inima bătându-ne pe ritmul "cântării" lui repetate în minte, mintea judecând după "bătaia" inimii trupului ei.
Mai purtam încă icoana mamei la piept In 1963; în toamna lui 1963, când urmam matematica Sorbonei în anul întâi, în fosta clădire a Şcoalei comerciale: desființată de comunişti.
A trebuit s-o ascund, cu şi mai mare grijă, în casa pe jumătate prăbuşită, ce-i fusese dată mătuşiimele în chirie, de "gospodărirea locativă a Galaților", mătuşii mele Ioana - soră vitregă cu mama, j *care-mi împrumuta pe-ascuns, phn vecini, făina de acasă, şi-mi* j *dădea, prea devreme, la câini, mămăliga ce-ar fi trebuit să-mi fie "pâine esențială zilnică"; parte constituentă a dumicatului mânjit cu ochiuri de ouă prăjite, în undelemnul făcut la noi la Tuluceşti, îri oloinița de la Râpa Bălaii.*
Da! mătuşa Ioana cea fără copii, ce m-ar fi adoptat oricând; să nu moară singură, neştiind, ca mulți dintre noi, că *aşa se moare: singur, în boxa condamnaților la amintire, singur în celula luminii întunecate, ori a întunericului - lumină din noi.*
Da, mătuşa şi neuitatul drum, de la casa ei, de pe Gloriei 8, până la "Sorbona": de parcă, Sorbona de aici, ar fi fost o puşcărie, iar *eu, întemnițat la învățătură, eram un veşnic pândit de evadare,* în concepții eretice despre lume: despre *lumea lor comunistă, ce-mi sufoca* gândurile, ce-mi sufoca dorul de libertate, *dorul de rătăcire pe pământ. Călcam,* pe osemintele amintirii ultimilor întâmplări, din ziua trecută ieri, *într-un calendar nevăzut;* numerotat cu grijă, de nu ştiu cine. *Eram prea tânăr să înțeleg valoarea numărării inverse, eram prea bătrân să nu observ că există numărarea; că-mi va fi probabil şi mie sortită invers, mereu invers, decât numărăm.*
Seminarul de "Analiză Matematică" era un tărâm de linişte adâncă, de meditație infinitesimalâ unică. Asistentul Iacob, ca şi

sfântul al cărui nume îl purta, stătea în icoana ferestrei înalte, străpuns de lumina dispersată în siliciul nisipului; topit vertical, între cercevelele de stejar bătrân, desfrunzit cândva pentru oameni.
Un exercițiu, ales cu grijă, să ne dea bătaie de cap, scris mărunt, cu mână înceată; sfătuitor de înceată, cu voce melodioasă plină de solfegii cu întrebări: "Ei! cine rezolvă? Cine vede soluția?" Un exercițiu nemilos, ne țintuia pe toți în băncile lungi şi vechi de fag.
Seminarul era o linişte de moarte. Asistentul, singură ființă rațională în această linişte, zâmbea, văzându-ne disperarea necunoaşterii, simțindu-ne freamătul interior al neputinței de a fi cât o parte din el; cât acea parte din el care era acolo pentru noi.
Ştiam că era căsătorit cu o studentă de la filologie, şi asta ni-l făcea şi mai apropiat nouă, şi asta îl contopea cu mulțimea noastră de pelerini, spre troița cărții, spre crucificarea noastră în cuvânt.
Erau frumoşi cei doi Iacobi - asistentul nostru şi fata de la filologie, şi mulți, foarte mulți, îi vedeam aşa, fiindcă ei au avut curajul să-ncalce canonul comunist al libertăților dirijate, al moralei stricte: încorsetată în false principii de conviețuire; în care, până *şi iubirea* față de om, ne era "planificată", *ne era consemnată" în catastife apocaliptice.*
Erau frumoşi ca şi Iacobii noştrii de la Tuluceşti, ce-şi purtau copii prin câmp să trudească, ce îşi serbau zilele de naştere, în fiecare zi, fâcându-şi cruce.
Prin nu ştiu ce minune, fericirea lor iradia în conştiința noastră, în viitoarele noastre conştiințe de profesori, ca un motiv iovic de supraviețuire într-o lume demonică, absurdă.
Ora de seminar era o lungă aşteptare a germinării grâului -gând, a germinării duhului matematic din noi.
- *EH? Cine a găsit soluția?*
Şoaptele, interioare şi exterioare, încetaseră. Asistentul avea fața plină de lumină. Ochii iluminau privirea cu sclipiri de scântei furate din siliciu prin care privise afară, în sud, la soarele ce vestea amiezi.
- *Eu! spuse unul dintre noi,* gata sâ-l dărâme cu îndrăzneala lui de a şti, gata să răstoarne, *gata să dărâme liniştea adâncă, °dihnitoare, din noi.*
- Du-te la tablă!

Fără suflare, *studentul îndrăzneț,* înşirui *"soluția lui" la "problema"pusă nouă de asistent, de parcă o ştia dinainte, de parcă îl învățase cineva dinainte, cum să răspundă la o eventuală întrebare încuietoare, cum să-şi manifeste ştiința necunoaşterii unui răspuns precis.*
Exercițiu, problema asistentului Iacob, nu era decât un model cunoscut de calcul a ariei unei suprafețe spațiale printr-o integrală dublă, printr-o cuadrare succesivă, pe direcții ortogonale, într-un plan orizontal.
Studentul era fericit să vadă căile ascunse ale "însumărilor integrale", ale integrării, ca o izbândă supremă, ca pe un mare salt în timp.
Asistentul nu-l luă în seamă, îl ocoli cu privirea intenționat, îi evită mâzgălelile albe de la tablă, trecu printre noi, căutând în noi, în fiecare din noi, ceva ce nu ştiam, ceva ce noi nu vedeam.
Deodată, neluându-l în seamă pe îndrăznețul de la tablă; neacordându-i atenția pe care acesta o aştepta, pe care aceasta o cerşea, vorbi cu vorbe omeneşti:
- Cine a fost aseară în sala de lectură? împietrisem. Trebuia să răspund. Omul acesta ştia de călătoria mea crepusculară de aseară. De unde? cum? *Da! "necunoscuta" m-a trădat, "necunoscuta" i-a şoptit numele meu: din teatrul ei de păpuşi, din cartonul semnat de mine între falangele ei vorbitoare. Oare* voi avea curaj să-i spun că am fost eu? *Dar, poate a mai fost cineva dintre noi acolo, fără să ştiu eu, fără* să-l fi văzut eu.

Nu, nu era nimeni decât "studenta la biologie" în sala de lectură cu stâlpi înalți, cu coloana pozitivă a infiniților îndreptată spre cer, îndreptată spre ceruri.
- Eu! M-am trezit vorbind singur; vrând astfel să mă acuz pe mine însumi; mai mult decât să fiu sincer, decât să răspund la întrebarea lui ciudată.
-Vezi că ți-ai uitat caietul de seminar acolo! E la bibliotecara, şi...
Un fior mă săgeta în coloana vertebrală. Femeia, "necunoscută", a pus mâna pe "analizele mele", pe notițele mele "infinitesimale". Cum de-am uitat, cum de-a fost să uit de funcțiile
175
mele "trascendente", de "derivatele" lor, de sumele lor integrale, pjemanniene...
Se sfârşise ora de seminar. Urma cursul profesoarei Weisman cj apoi seminarul asistentului ei, Codau.
Sala de lectură mi s-a deschis în nas de către un student grăbit, dinăuntru, ce voia să iasă afară. *Piedestalul de aseară era mic,* cu ceva mai înalt decât mesele de brad din fața lui. Caietul meu stătea, la vedere, lângă un teanc de fişe de "împrumutat carte". De sub coperta superioară ieşea un dreptunghi de carton - cel de aseară -parcă explicându-mi că mă aşteaptă să-l văd, că mă cunoaşte de
nu-l văd.
...Unde-i bibliotecara? mi-am zis. *Dar, ființa necunoscută de aseară nu era nici azi unde ar fi trebuit să fie; la vedere, la vedere*
oricui.
Am scos cartonul de sub copertă şi o lumină vâscoasă, aspră, iritantă; cu miros de piatră arsă, năvăli în sala de lectură, printr-un geam deschis în răsărit, la masa unde şedea fata cu ochii albaştrii aseară...
- Şi spui că nu poți determina lungimea unui vapor care să poată trece printr-un fluviu cu lățime dată? cotit ortogonal spre sud? *Dar, asta-i "analiză matematică", domnule, asta nu-i mecanică,* vorbi în şoaptă profesorul Simionescu, privind spre locul bătrânului conferențiar Panaitescu, spre catedra lui, din uşa sălii în care, *nu ştiu cum, ajunsesem să cer consultații, în după amiaza acelei zile; în care eu credeam că trăiesc dimineața, în care eu vorbisem cu asistentul lacob, şi tot eu, în mod cert, îmi recuperasem caietul de seminarii; fiindcă îl aveam în mână acum, fiindcă îmi şi desenasem "rigla" vaporului cu lungimea necunoscută; acolo la "curbura ortogonală a râului, acolo, pe un fluviu închipuit, între două linii paralele şi apoi, deodată; fără motiv, îndoite spre sudul magnetic al spațiului plan, al spațiului orizontal în care gândeam, în care respiram cu greu; prin care mă strecuram, să-i ştiu consistența cardinală, cuanternară, metrică.*
Parcă, trecusem, pe rând, la fiecare dintre cei prezenți acolo, cu acelaşi caiet în mână, mai mult să vorbesc cu fiecare, decât să rriă "consult" cu fiecare, decât să-mi recunosc vina de a nu fi ştiut
176
tot din puținul pe care-l ştiau ei. Suma "consultațiilor" din această după amiază era suficientă prezenței mele în seminariile de mâine, era necesară trecerii mele în ziua de mâine.
Profesorul Panaitescu; "moşu", privea, în vârful stiloului său, gata să-şi sfârşească semnele în marginea unei coli de hârtie albă, incandescentă, de parcă, părăsind acel spațiu mărginit, "fântâna cu cerneală" ar fi secat şi s-ar fi pierdut în fibra pupitrului vechi ce o sprijinea, penița ar fi umblat în carnea mea, învecinată ei, în trupul meu ce-i percepea asprimea apăsării în semne matematice.
"Bătrânul" nu luă în seamă mustrarea "lectorului": aluzia lui răutăcioasă despre "puterea analizei" de a rezolva problema de mecanică ci, dimpotrivă, *demn, scufundat în vecinătăți prin apartenențe punctuale, în incluziuni de mulțimi deschise, acoperea liniştea, tăcerea dintre două cuvinte rostite rar, cu-adâncă cugetare.*

M-am ridicat şi, tiptil, *am părăsit* încăperea, *sanctuarul cu fulgere şi întuneric vânăt, de la subsol, de la demisol; acolo unde se aflau corifeii "cursurilor" de sus, din sălile noastre de curs; infraroşii, ultraviolete, cu dispersii de lumină necunoscută pe pământ: continuă, vegetativă.*
Şi totuşi era dimineață, trăiam dimineața unei zile siderale, diurne, terestre. Umblam vertical, prin spații cu ființa bipede; sfârşite cu măşti şi sfere cerebrale, cu țeasta lui Yorik incarnată, şi-n loc de bună dimineața, în loc de un salut omenesc, aceste ființe - foarte bine cunoscute mie - se salutau cu un diftong shakesperian; a fi sau nu a fi, să fii ori să nu fi, ar fi să fi,...
Nu! Nu, era seminarul de geometrie analitică... Asistentul Codau scrisese mărunt, pe un sfert de tablă, problema ce trebuia rezolvată de grupa noastră. Ne privea cu răbdare, pe fiecare, scriind în dreapta problemei *"teoria"* ce-i sprijinea rezolvarea.
Răbdarea lui era o aşteptare de răspuns la o întrebare nepusă; să vadă în noi, în fiecare, cât citisem din "curs" până atunci; până la începutul "seminarului" său.
Noi, tulburați, o auzeam departe pe doamna Weisman:... "Forma canonică a ecuației unei conice plane este... Atenția la discriminanți... a unu unu, a doi doi, be unu unu, be doi doi,... Taci! taci, că asta vede şi-n om, asta vede indicii din om..." Dar ecuația dreptei este...

- Care este ecuația dreptei printr-un punct şi de drum dat, de direcție dată vrem să spun? se corectă asistentul de geometrie analitică. *Care este ecuația drumurilor noastre în univers?...*
Nu-l mai auzeam. *Nu mai avea rost să-l mai aud.* Aveam, toate astea, notate într-un dulap la cămin. Am să caut acolo... *Vai fâşul, fâşul meu, ce-o fi făcut nebunu' ăla de om cu el aseară...*
-Tovarăşu' student n-ai avut dreptate să-i iei apărarea colegului tău în şedința uteme de săptămâna trecută...
- în care şedință, tovarăşă secretară Stăhescu? Stăteam de vorbă cu *profesoara mea de metodică.* Era
secretara de partid a Institului. A facultății noastre? nu mai ştiu... Ce ştiam, ce îmi aduc şi acum aminte, era că Ivanovici nu-şi luase nici un examen în sesiunea din ianuarie. Ştiam că poate învăța dar juca mult volei. Ştiam că-i plăcea să joace prea mult volei la o echipă de muncitori: de la fabrica "Fusu", ori de la "Muncă şi Artă"; nu mai ştiu.
- Ai spus, atunci, că noi s-ar cuveni să vedem în om mai departe de promovarea lui, decât promovabilitatea lui, aşa ai spus.
- Eu? Eu...
- *Ai mai spus că n-are nimeni voie - dintre oameni - să se atingă de om, numai Dumnezeu, numai Dumnezeu, nu o "organizație" de oameni, aşa ai spus.*
- Dar, dar...
- *Lasă, lasă, nu te mai strădui să negi. Ştiu eu că-ți place "Analiza". Să ştii că Aritmetica este regina cunoaşterii, că numărul natural este urma materială a infiniților pe pământ.* Şi eu care voiam să-ți fac dosar de membru de partid. *Şi eu care n-am ştiut că tulburi şedințele noastre", seminariile noastre politice, tovarăşe Ioan. Noi suntem începutul şi sfârşitul tuturor rațiunilor din această societate. Noi te aşteptăm să gândeşti ca Noi, să ai asemănarea noastră, să crezi în "materiile" noastre. Tu poți, poți, dar; nu ştiu ce, nu ştiu cum, mai ai de învățat, mai ai de meditat la lume, despre lume...*
- Toderiță, strigă la mine cineva, din uşa sălii de curs. Toderiță sâ iasă la vorbitor... Colegii stăteau dezordonați printre bănci, la catedră, la fereastră, semn că eram în pauză. Eu nu observasem trecerea opului, nu-i receptasem blânda lui atingere în carne; înşelându-l cu o clipă de visare, cu-n sfârşit de amintire, la capăt de vis.

Afară, mă aştepta, fata cu ochi albaştrii, înaltă suplă, felină. Am luat-o de mână mergând la sala de lectură. Am să chiulesc, am să chiulesc azi de la cursul "bătrânului de analize", mi-am spus în gând, cu teamă, cu tristeţe.

***Martie* 1965**

Murise Gheorghiu Dej. Noi, studenţii Sorbonei Gălăţene, ne urcaserăm ca toată tara în trenul de Bucureşti, O coadă lungă străbătea lapoviţa şi ninsoarea acelui anotimp astronomic. Un alt anotimp, de speranţe, era în sufletul trupurilor înşiruite pe caldarâm, spre Palat, spre chipul strâmb al făuritorului socialismului rural, spre chipul "iradiat" de prea multe "vizite de plecăciune în răsărit", a unui adevărat trădător de ţară.
- Şi cine crezi că va lua puterea? mă întreabă Oprea în şoaptă, la ureche, excitându-mă cu chica lui de păr negru şi des, ca o blană de astrahan.
-Gheorghe Apostol! prognozai eu, ambiguu.
- Pe dracu! se enervă Tiluş. N-ar accepta asta sovieticii în ruptul capului. Ei l-ar numi în fruntea ţării pe Chivu Stoica, o să vedeţi! O să vedeţi!
- Gheorghe Apostol, Chivu Stoica, tot oamenii lor sunt. Tot de ei au fost numiţi la putere, spuse Buraschievici.
Trenul, în legănarea lui pe şine, nu contrazicea pe nimeni. Mai mult, parcă ne provoca la confesiuni politice mocnite în conştiinţe, în creuzetele inimilor noastre de români puri, de români adunaţi la sfat la privegiul morţii unui mare voievod.
Gheorghiu Dej fusese un "proletar dictator", o inconştiinţă a dezastrului istoriei naţionale, un "instinct al sinelui comunist" ce molipsise lumea, ce întorsese lumea în momentele ei glaciale, în anteriorul creaţiei, înaintea scrierii primului "Testament" pe pământ.
A/t/-/ *regreta nimeni decât copii cărora li s-a spus că a murit cineva ori cei ce-i semănau la chip şi la vorbă tăinuită. O mare curiozitate faţă de înfăţişarea diavolului învins, bântuia ţara în acele clipe de speranţă în moartea antihistrului, de speranţă în crepuscul, într-o mână întinsă spre noi de la americani, de la francezi, de la Tito, de undeva de peste Ungaria măcelărită, de undeva din cer.*
179
În sfârşit, şarpele mulţimii curioase, priveghiul dinamic din capitală, se aşeză, în linie dreaptă, spre poarta deschisă a curţii palatului.
Acolo, la câţiva paşi de ea, *ne încolonam altfel, parcă robotizaţi (je privirea miliţienilor din preajmă; câte doi, câte trei, spre uşa palatului.*
Gheorghiu Dej era aşezat într-un sicriu înconjurat de coroane, gra vânăt; mutilat de învineţire, contrazicând chipul din portretul de la picioarele cadavrului său, în faţa căruia ne închinasem 15 ani, sub care ne depersonalizasem trei cincinale şi nu ştiu câte congrese pemeriste.
- Ăla! Ăla! va fi urmaşul lui, îmi şopti în fugă un coleg - nu mai ştiu care -îmi şopti un om din preajmă; din aceeaşi linie cu mine, în translaţia mea militărească pe aleea de intrare în Palat.
în curtea Palatului, lângă Maurer era un om mic de statură, mai mult ţigan decât român, îmbrăcat într-o haină neagră de piele. Pe cap purta o şapcă tot de piele şi în picioare avea pantofi de piele. "Tuciuriul" era mult mai mic de statură faţă de Maurer şi avea un chip de "om îndurerat la comandă". Era Ceauşescu. Omul care l-a ajutat pe Gheorghe Dej să facă colectivizarea cu pistolul în mână, în multe sate din România trimiţând "chiaburii" la canal şi omorându-i pe cei îndărătnici în beciurile "sfaturile populare", în beciurile "miliţiei comuniştilor" şi în hrubele "securităţii" unui stat degenerat.

Am tresărit privindu-l. O privire schimbătoare îi era întreaga ființă. O privire duşmănoasă ne împroşca din trupul minuscul - pe noi cei din fruntea coloanei înfiptă în mort - în încăperea întunecată a sorcofagului celui "presupus" a fi murit.
Atunci, am simțit că nimic nu se va schimba. Atunci, privind mortul viu de afară, ce se spunea că-i va urma mortului dinăuntru 'a putere, am ştiut că nu se va shimba nimic.
Doamne cum mai semăna ce era viu în noi, cu ce era mort în noi, atunci în trecerea Prin "Palatul" năruit pe oameni; înşiruiți la comandă să bocească, să proslăvească prin bocet cultul puterii comuniste, cultul partidului unic, cultul prostiei. Atunci, atunci, era toată țara un "in errore Perseverare"- a stărui în eroare, "pererrorem - din neştiință. Adică ,n rioi, din nou "pererrorem", eram fiecare o făclie pentru "exardesco
180
ad sperm libertatis" - a se arpinde de speranța libertății, pentru aj *se aprinde cel puțin cu speranță, dintr-o speranță neîmplinită până atunci.*
Țara era împinsă de propagandişti la capul unui conducător ce o mutilase, a unui conducător fals; vândut pentru trei țechini ideologiei totalitariste răsăritene. Omul care îşi zidise "comunismul morții lui" aici, pleca dincolo, rânjând înspăimântător în fiecare dini cei care-l priveau. *în fiecare sat dezmoşteniții aşteptau cu sufletul la gură să-şi primească "moşiile" înapoi; plugul, grapa, boruna,* tânjala, vitele-sfintele vite; zeități ale supraviețuirii neamului românesc, iubiri de oameni ascunse mamiferic, dor de fugă în câmp şi în păşune şi în gânduri cu sârătură de ape, cu stârv de soare I lumină izvorând din lac.
Da! în acel 20 Martie 1965 *am văzut cum dintr-o fiară se năştea altă fiară, cum o putere nevăzută moşea naşterea unui alt diavol,\ cu îngerii prigoniți de pe pământ.* în Martie 1965 *speram să avem o\ fărâmă din istoria ce-am fost, din românul care am fi fost acum,\ departe de tentacolele paralizante ale caracatiței leniniste, staliniste,\ dejiste, ceauşiste.*
La prânz deja străbătusem Palatul cu himere, în care fantomele regilor României; de altă dată, alungau spiritul negru al unui mort proaspăt, ce nu avea drept de proprietate în spațiul lor, în transcendentele lor revoltate.
Grupa noastră, studențească, îşi făcu prezența în fața unui aparat de fotografiat. Exact în momentul declanşării obturatorului, în momentul răsturnării luminii trupurilor noastre în camera obscură, în pelicula fotografică, îşi făcu apariția ca din pământ un milițian. |
- N-aveți voie să fotografiați! ne comunică el, nehotărât. Cel cu aparatul de fotografiat se făcu că nu aude şi mări pasul spre' "Adam" spre "Cişmigiu". Noi, făcându-ne că nu am auzit, conversam cu "seriozitate":
- Ce trist este tovarâşu Dej! Ce trist arată! Milițanul zâmbi, înghițând momeala "supuşeniei" noastre. La câțiva paşi de ieşire, lăsând în urmă vorbele nemernice pe locul iradierii celuloidului în alb şi în negru, lăsând vorbele să se facă scrum, o explozie de râs' ne odihni, după moarte, fuga de "moartea parțială" a unui ucigaş. |
181
- 'mnezeii mamii lor de studenți! auzii în urmă pe milițianul trezit jjn credulitate, din somnul puterii lui de golan.
Ne-am întors la Galați, la fel de bucuroşi, cum plecaserăm la Bucureşti. Scăpasem trei zile de cursuri. *Avusesem parte de un turism gratuit la "mormântul unui necunoscut". Ştiam că acceptase ca rigla şi compasul rusesc să ne măsoare țara în lung şi-n lat. Ştiam că un segment din elipsa cu numele de Basarabia - ne fusese smulsă din coasta țării-ngenunchiate, că Bucovina - un sfert din inima întreagă a României Mari se pulverizase, în nord, ca-ntr-o gurolă otrăvită. Ştiam că "bățul indicator" al unui neştiutor de geografie a fost zvârlit pe Dobrogea, pe loul unde cei mai buni fii ai neamului aveau să moară, săpând canale între fluviul Dunării şi o Neagră Mare, între Soare şi Pământ, între trecutul plin de amintiri sfinte şi un prezent fără trecut. Ne-am întors acasă, ca într-o*

vizuină de bursuci, privind înspăimântați afară, la lumină, la aer, la cuvinte rostogolite prin țărână de oameni uriaşi îmbrăcați în uniforme de hăitaşi, în uniforme de vânători sălbateci.
Era securitatea; atotştiutoare, făcătoare de portrete robot - pe placul ei, făcătoare de politici interne medievale, o adunătură de "bătăuşi" plătiți, de "ghiogari" la normă.
Tata umbla prin ogradă, pe sub amurg, aşteptându-mă parcă dintr-o călătorie fără întoarcere. Mama citea la geam, aceeaşi carte, de la început, mereu de la început, nesfârşind să înțeleagă încă odată, ce a înțeles cândva; la naşterea ei şi a noastră, din creație, din apocalips.
Am adormit "in tindă, în casa curată, pe patul cu saltea de paie, pe chituci, sub oglindă, sub icoană, *sub respirația lungă ca un oftat,* a *muşcatelor din geam, ce ascultau cu urechile frunzelor şi a florilor bocetul privighitorilor din oțătarii mătuşiiArsinia.*
A doua zi, satul se răsucea în jurul mormintelor din cimitir, scrâşnind pe gura râpii lui Bulearcă.
La fântâna lui nanu Anton era mai multă lume. îşi făcea cale ˢPre ea toată suflarea satului, să audă să vadă, să vorbească.
Crâşma era plină. La Căminul Cultural, un difuzor mare cânta ^uzi că de înmormântare. Un crainic vorbea plângând teatral: rar, Măsurat, de parcă-i murise mama, ori iubita, ori cineva presupus a-i fi fost drag.

- *Lasă, mă, să se ducă!* se auzeau, ici-colo, câte un strigăt aspru de om revoltat. *Că ne-a luat pământu'că ne-a luat pâinea de la gură pentru ruşi...*
-Şi cotele? Doamne! ce cote ne-a mai pus! Vă amintiți? Nu vă amintiți?
- Da, mă! Da, a fost pace! Am avut pace, în vreme ce la Unguri ați văzut! Ați văzut cum i-au măcelărit?
Mardare Măzărache - zis Haplea - avea o sută cinzeci de chilograme şi domina spațiu minuscul al crâşmei. Tata îi era prieten şi îşi lăsase grija rostirii vorbelor sale în seama celuilalt, cu încredere, cu nădejde.
- Mă Andone! îl trezi din somn Pintilie.
-Tu ce spui, mă? Tu, cu cine vrei să ne-mpărțim ziua de mâine, îl provocă la mărturisire şi Ioniță Brînză. -Păi! eu, cu...
- Cu cine? Cu cine Andone? sări la el cu întrebări iscoditoare şi a lui Vicleanu...
-... cu Veta mă, cu nevastă-mea, că-i mai sigur.
- Ce Vulpoi! ce Vulpoi! exclamară în cor întrebăcioşii.
- Păi, nu i se spune Vulpoiu? îi luă apărarea Haplea - prietenul • uriaş - ținând paharul cu secărică în mână ca pe o piatră magică, ca pe o pietricică verde, găsită într-un pârâu de munte.
- Mă! continuă tata neaşteptat de sincer. *Acum zece ani, am băut la masa asta cu ruşii, ce-ar fi ca în următorii zece ani să bem cu americanii? Ce-ar fi să ne mai schimbăm tovarăşii de băutură, de cărăuşie, de drumuri pe pământ?*
-Tovarăş de băutură ne poate fi oricine, mă Andone! Tovarăşii de cărăuşie vom fi cu ei dacă ne-or da boii înapoi.
- Ce boi, mă? Care boi? Nu i-ați vândut ori i-ați acuns înainte de colectivizare?
- Păi, atunci să ne dea câte un tractor la zece oameni.
- Măi! Oameni buni! Să ne dea pământul înapoi! că om vedea noi cu ce să-l arăm! îmi fac plug din două sape! îmi fac cotigă din roata fântânii! îmi fac brazdă cu unghiile! spuse a lui Lepădatu.i căzând, în rănile lui nevindecate, în rănile sufletului **unuH** dezmoştenit.
- Mă, voi sunteți nişte lunatici! Credeți că o să îi lase Ruşii pe Americanii să vie la noi? aşa cu: *"Poftiți veniți şi voi în România",*

că *noi am muls-o destul, că noi ne-am săturat să-i băgăm în puşcării, că noi i-am păcălit destul cu "războiul de eliberare' de cruci îmbârligate.* Sunteţi nişte visători! Asta sunteţi!
- Putem fi şi cum spui tu, mă, Brânză! dar dacă nu eram aşa, ţn anii ăştia care ne-au trecut, *n-am mai fi băut azi la moartea lui Qheorghe Gheorghiu ăsta, care nu ştiu ce mamă a avut de ne-a lăsat pe drumuri, care nu ştiu ce cap a avut să ne vândă lui Stalin, care nu ştiu ce inimă a avut să-şi "condamne la canal" cei mai gospodari oameni ai neamului.*
Viclanu şi Brânză şi Lepădatu se dădură înapoi din faţa vorbelor lui Mardare Haplea, afundându-se în fumul crâşmei printre alţi consumatori de vis.
- S-au supărat, măi Mardare? întrebă tata mai mult pentru el.
- Nu ştiu, mă, Andone! Eu ştiu că frica îl face pe om şobolan. Ţara asta a ajuns un câmp de hârciogi, o latrină în fundu' grădinii, un ţinut subpământean, mă!
- Ca iadu', Mardare? bâigui tata.
- Ca iadu', mă Andone! confirmă Haplea. Şi nu mai vorbi, şi nu mai vorbi; *muţind în adâncul sufletului său de uriaş rătăcit pe pământ, rătăcind cu gânduri uriaşe prin lume, pe pământ.*
Petromaxul - lampă modernă cu injecţie de gaz - atârna de tavanul crâşmei, oscilând ca o făclie de seu în mâini nevăzute, picurând în oamenii verticali lumină galbenă fumegândâ.
- Tăceţi, mă! Tăceţi! se auzi vocea lui nanu Anton de după tejghea. O *altă voce, dintr-un difuzor de radio, tăia în felii liniştea de mormânt ce căzuse pe pământ,...* "în fruntea partidului muncitoresc român a fost numit tovarăşul Nicolae Ceauşescu..."
- *Cine dracu o mai fi şi ăsta? se auzi în carnea luminii dispersată de fum şi alcool.*
- Cică, unu pe care l-a lăsat urmaş, Dej ăsta, înainte de a nuiri.
- *Mă! ăştia şi după moarte fac ce-au vrut în viaţă. Ăştia-s vânduţi diavolului şi pe viaţa de-aici şi pe cea de dincolo.*
Cine erau cei care vânduse sau se vânduse, nu mai avea '^portantă, în "taverna satului", în "clipa de sfat" a clipelor trecute.
Oamenii, lunaticii statului - dezmoşteniţii în viaţă ai celor morţi, s© îndreptau spre locuri predestinate, din planul orizontal al

existenţei lor, din planul vertical meridian al ascensiilor astrale, spre casele, spre ogrăzile lor pustii.
Comunismul avea să continuie transformarea socialistă a satului "spre o şi mai" adâncă pierzanie: exodul industrializării. *Nimeni, nici moartea unui diavol, nu putea întoarce timpul înapoi, nimeni nu ne mai putea da înapoi o parte din sufletul pierdut în democraţia mincinoasă şi absurdă a "dictaturii proletariatului".*
Mama era neliniştită.
- Du-te şi cheamă-l la masă pe tat-tu! îmi ordonă ea răsturnând mămăliga pe masa circulară de brad; cu trei picioare scurte pe pământ.
- Tată! îl strigai eu, din uşa crâşmei, pe omul aproape nevăzut printre înelele colorate ale difracţiei luminii de petromax..
- Ce-i, mă? îl auzii, îndepărtat, în crâşma goală, apropiindu-mă de el, *secerînd spre el cenuşele luminii arse şi ale fumului lichid. Lângă el, stătea îngândurat, cu ochii holbaţi în vid,* Mardare Haplea - *uriaşul înţelept şi paşnic al satului. Se scutură de gânduri învălmăşite, mă privi cu ochi luminoşi şi strigă bucuros.*
- Iată, mă Andone, *că a venit un american!*
- *Ce american?* îi întrebă tata trist! Ăsta,.peste o lună, va fi profesor. *Ăsta-i comunist, mă! Ăsta-i mai comunist decât toţi ruşii la un loc. Ei l-au crescut, eu numai i-am dat de mâncare şi l-am îmbrăcat.*
- Hai, tată! lasă! îl rugai.

- Bine, mă! Dacă zici, tu! *Să lăsăm pentru mâine ce s-a întâmplat azi. Du tu, mâine, mai departe, ce s-a întâmplat azi, că eu abia de pot ajunge acasă. Tu tată ai să porneşti prin lume. Eu mă întorc din ea, eu...*
Mărdare, Măzareanu - Haplea, nu mai era lângă noi. Plecase cu gândurile împletite într-un bici de judecăţi simple, într-un bici de judecăţi sentinţe.

Armata de rezervă

Armata populară, armata poporului, cum au tot numit-o comuniştii, n-a fost decât o altă cale de îndobitocire a neamului, de îmbolnăvire, cu fantasme, de deprindere a existenţei şi a *supraexistenţei în turmă. Armata comunistă era o şcoală de*
185
educaţie obligatorie, era o şcolarizare obligatorie a neamului la umbra sloganului patriotic: "Cum să mori fără să-ţipară rău", "Cum sâ trăieşti fără să mori curând": că de murit tot vom fi murit odată, pentru nimic altceva decât, de dragul morţii.
O haită bine hrănită, de ofiţeri şi "ofiţerese", ne păzea mersul cadenţat, cântecul de marş, ţinuta "vestimentară", etica "păşitului pentru onor", privirea dreaptă, curbilinie, frântă; surâsul, zâmbetul, rânjetul diurn; salutul, salutatul, strănutul, tot ce făcea parte de reguli-amente, "tot ce ţinea de "regul-ament", tot ce făcea parte din închipuirea ideologiei paranoice, ideologiei "civile" aşezată pe linia de ochire, pe linia de tragere; pe drumul ecliptic, diurn, al soarelui pnn lume.
Primele întâlniri cu plăcerea de a sta vertical; ca o lumânare, le-am avut în liceu, la orele domnului profesor Manolescu, dar, făceam asta, fiindcă tare îi mai stătea bine în acea poziţie inimitabilă, neluând în seamă că noi, fiecare, aveam o altă coloană vertebrală decât a lui, că pasul omului nu poate fi imitat, neluând în seamă că aceste unicate, precum vocea, precum forma coapselor şi a craniilor, nu au decât un specific, nu o asemănare, nu au decât un sens, nu diferenţieri modelabile într-un model unic: "sportivul idee", "apărătorul ideal al patriei", comunistul unic al universului.
O maşină cu prelată verde, cu bănci groase de lemn pe caroserie, cu scara pusă pe pământ în urma ei, oprită, plictisită, aştepta s-o încărcăm cu trupurile noastre. Noi, pluton de viitori teterişti, îmbrăcaţi tot în verde, ca şi ea, aşteptând cu dinţii strânşi comanda de urcare; noi, studenţii flămânzi de dimineaţă, ea, fiinţă mereu sătulă, rumegând sub tei, pe Carnabel, vizavi de "Sorbona", de institutul profesorilor la minut, de Institutul pedagogic Galaţi.
- Urca-rea! comandă o voce din faţa ori din spatele dreptunghiului nostru cu trei coloane. Nimeni însă nu se mişcă, nimeni însă nu-ndrăzni sâ facă un pas spre mastodont.
Aveam în mâini arme de război, înzestrate, ca şi atunci în războaiele necunoscute nouă, cu baionetă, ca şi atunci, prin ce războaie or fi fost: cu baionetă închegată de sânge, ca şi atunci, prin câte trupuri 0r fi străpuns ele cu oţelul rece al mâniei omeneşti.
Mă cutremura gândul mânuirii unei *"bâte ucigaşe"* şi mulţi din Cei pe care-i priveam *lăcrimau în privirile lor cuvinte sărate, cuvinte srnare; de ce să ucid, cum să ucid, pentru cine să ucid?*
186
"Urca-rea!" era o precomandă, o comandă pregătitoare: *ca-n nu ştiu ce regulament, scris înainte sau după primul război al lumii] înaintea primei sau ultimei căţărăripe lună, să ni se deschidă pofta de declinaţii, de ascensii, de lumină proaspătă pe o felie de retină, să ni se aşeze, mai mult, irisul pe cumpene astrale.*
- Grupa întâi!...
Şi pentru că nimeni nu receptase comanda, băieţii fiind cufundaţi în privirea studentelor voalate, ce-i aşezau cu coada ochiului sub pleoape, ca pe nişte fluturi, ca pe nişte puncte de lumină în pata oarbă a privirii femeieşti de orice fel, în fântâna nevăzută a

privirii de om; mărşăluind graţios pe toace, pe călcâie sau pe vârfuri, | spre sălile de lectură - ah, spre sălile de lectură cu ochi albaştrii, cu floare de tei în silicii, şi, pentru că nimeni nu receptase prima comandă se auzi o altă comandă, o altă...
- Grupa întâi! am ordonat şi eu fiind comandantul ei nemilos, comandantul ei obosit de marşuri mecanice pe caldarâm, în câmp, pe câmpuri imaginare de luptă.
- Ă! Uu! Mă! interjecţii însoţind efortul trupului să sară-n cuib; niciodată pasăre, efortul păsării să atingă pământul; niciodată om... j
... *Parcă, urcând acolo sus, nu se ştie unde, parcă nu eram în maşina cu coviltir. Eram într-o gară, pe o bancă, lângă două şine de cale ferată, pe care îşi dădea duhul o locomotivă cu trei vagoane după ea, numai cu trei vagoane. Fata stătea aproape de mine, cu ochii albaştrii, cu pletele despletite în vânt, cu mătasa fustei lipită de trup; gata să-şi rătăcească fiinţa în mine şi în lumina înconjucătoare a gării şi a peroanelor ei suspendate.*
"Ai! am! Ai! am!" Locomotiva poseda sonor orice conversaţie, orice încercare de comunicare între mine şi ea, între oamenii veniţi \ în gară şi între cei care aveau să plece din gară.
Un fluier lung se sfărâmă, prin trei ecouri, în trei puncte j *cardinale: în lac, în Dunăre şi în Basarabia, reverberat de podişul Galaţilor; întins, deasupra noastră, cu o funie între două biserici,* j *între mănăstirea Mitoc şi gura tunelului.*
... "La Iaşi!" am strigat eu... "La Craiova" îmi strigă ea. Nu, într-adevăr, nu ştiam în care parte, mă va duce trenul. Am urcat j *mai mult smuls de cineva în sus, mai mult tras de altcineva de pe pământ.*
187
Fata stătea dreaptă, lângă bancă, suplă, ca un fir de păpădie crudă, ca o floare ancestrală...
... Dar, o groapă mai mare, făcu maşina, să se oprească, să tuşească, să să-mpiedice, ca un om beat pe un drum nepietruit.
- Atenţiune! strigă la noi un ofiţer cu o supărare nemotivatâ. Mulţi dintre noi puneam cuvântul în sipetele înţelesului omenesc -al îngrijorării lui faţă de mulţimea noastră - mai mult decât îşi propunea el sâ-l luăm în seamă prin acest cuvânt, să-i dăm ascultate lui pentru ceva ce are să fie: o treabă serioasă, un ordin, un imperativ, o sentinţă.
- în coloană, câte trei, aduna-rea! Neştiind de unde începea coloana, studenţii s-au aşezat de voie, la-ntâmplare, în spatele primului "întâlnit" în cale.
- Aţi uitat să ne daţi "Direcţional", tovarâşu' maior! Lăsând-o mai moale cu comenzile aducându-şi aminte că nici nu ni se predase "şedinţa cu adunarea în front", că eram doar la 'întoarcerea de pe loc", că abia de făcusem "poziţia drepţi şi pe loc repaos", maiorul zâmbi şi ne lăsă liberi să ne aliniem, de voie, în rânduri de trei oameni. Eram suspendaţi pe dealul Fileştilor, cu faţa spre dealul Smârdanului, cu faţa spre noua construcţie a "infernului pe pământ" - combinatul siderurgic Galaţi...
Nu ştiu ce vorbea maiorul, nu ştiu cu cine vorbea el că eu călătoream în viitor, spre Craiova, în trenul cu trei vagoane rezervate, în trenul alunecând pe şine pernă de aer şi pe raze paralele de oţel.
Unitatea militară era înprejmuită cu un gard de sârmă... în noaptea aia de smoală, fusesem caporal de schimb.
- Cine eşti?
- Caporal' de schimb!
- Luminează-ţi faţa!
Apoi cu o santinelă nouă lângă mine; în spatele meu, pe urmele mele, cu lanterna aprinsă la tâmplă, alunecam înainte în păcura nopţH, spre postul fix al santinelei fixe. Stingeam lumina când celălalt ne recunoaştea; cel care era înspăimântat de toate

duhurile nopții, tfe *cântecul cucuvelelor, de căderea frunzelor, de câinii umblând prin butoaiele de cantină, de pisica umblând după şoareci.*
188
Cei doi îşi şuşoteau nişte vorbe, numai de ei ştiute; de nimeni altcineva ştiute: învățate pe ascuns de la unii, de la alții, de la alții, de la unii. Apoi, ca un semnal şi mai ciudat, ne spuneam la ureche:
"Dor nebun"; parola, parola trecerii prin pândele nopții.
Nu ştiu cine făcuse de pază, la depozitul de muniție, în schimbul III. Era postul 3, da! era postul 3. Postul 1 era la poartă, postul 5 era la câmpul de mine, postul 2, la "efecte" şi cel mai greu post, postul 4, păzea cantina: să mori de mirodenia fasolei cu afumătură de aseară, să leşini de spaima butoaielor răsturnate de câini flămânzi.
Mai erau parcă un post la armament, unu la comandament: şi alte posturi şi alte străji în noapte, în afara cazărmii, cum erau straja Stelei polare şi marea veghe a Urselor, a Balanței, a uriaşei Căi a Laptelui răsturnată peste noi, prelinsă în fiecare din noi.
Băieți stăteau de vorbă singuri, pe întunericul de afară, aprinzându-şi, fiecare, o luminiță înăuntru, cât să-i lumineze chipul iubitei, chipul mamei, chipul cuiva drag, ce se afla întotdeauna - de la naştere - în fiecare din noi.
"Tovarăşi! războiul a fost şi mai este dovada înaltului progres a tehnologiei economice ce se răsfrânge în tehnologie militară...
"De ce? îl opri din logos, unu de la fizică, pe ofițerul de învățământ ideologic sau de tactică - nu mai ştiu - atunci, în după "amiaza noastră" de "studiu la sală" a regulamentului de tactică, a regulamentelor de front şi de foc.
"Fiindcă aşa-i de când lumea şi pământu'! spuse unu de la filozofie, să distrugi ce ai zidit cu aceleaşi unelte ale zidirii, cu aceleaşi forțe ale creației".
"Ce tâmpenie! spuse altul de la "biologie". De parcă omul ar fi fost făcut de două ori pe pământ, de parcă cineva şi-ar fi dorit să fie pe pământ de atâtea ori de câte ori doreşte altu' să-l omoare, de câte ori vrem noi să ne naştem murind...
"Tovarăşi! Armata apără cuceririle revoluționare ale societății noastre multilateral dezvoltată; vreau să spun în prag de a fi multilateral dezvoltată, se corectă maiorul".
"Care cuceriri revoluționare? vorbi filologul. Noi să ne apărăm limba"
"Teritoriu! sări şi unu de la istorie"
189
"Obiceiurile, mă! obiceiurile să ni le apărăm, se vaită, Niță, filozoful...
- Cine-i?
- Caporal de schimb! mă trezii eu din somnul scurt de gardă, în fața unui nou schimb de santinele, în fața unui post apropiat de camera de gardă...
O *rafală lungă, un: Pârrr...rr! un pârâit ca de zgârâietură pe creier spintecă liniştea nopți, de jos în sus, din postul nr. 3 spre răsărit, spre câmpul de păşunat al unui C.A.P. nevăzut.*
Un țipăt sfâşietor, ca un sughiț, ne spintecă inima în felii, aproape de durere, aproape de lacrimi.
Un oftat lung acoperi apoi unitatea militară şi un somn şi mai lung acoperi lumea din afara ei.
I-am strigat parola în urechi lui Niță; santinela de la postul trei, de la depozitul de muniție. M-am apropiat cu grijă de el, cu grijă de mine şi de necunoscutele manifestări ale omului înspăimântat de
acolo
- *"Dor nebun!" \-am* strigat. *"Dor de om"! mi-a răspuns.*
- Ce-i, mă Nițule? De ce tragi ca nebunu'? îl întrebai eu, cu vorbe omeneşti, pe fostul meu coleg de internat, pe campionul de lupte greco-romane, pe băiatul unui moldovean din Piscu. Stăteam culcați la piciorul digurilor de protecție, a depozitelor de muniție.

- S-a mişcat ceva, Ioane, zău! s-a mişcat cineva dincolo de sârma asta ghimpată.
- Şi de ce ai golit tot încărcătorul?
- De frică, Ioane! de frică!

Ne-am târât spre gard. Nu se vedea nimic.

Noaptea, cu-n lung cântat de cocoş, îşi tăinuia ființele pe pământ. M-am întors la "corpu' de gardă", lăsându-i un alt încărcător, plin, lui Niță, schimbându-ne paralele.

Am adormit. Cineva, prin somn, conversa cu maiorul în răspăr: "Cuceriri revoluționare? Eu dacă îmi apăr mama, iubita, prietenul din preajma mea, din țara asta, înseamnă că-mi apăr "cuceririle revoluționare" ale țării? Nu accept ca iubita mea să fie o "cucerire revoluționară", auziți? Eu am cucerit-o domnule maior cu ochii ăştia negrii ai mei, cu palmele astea ale mele: de făcător de oameni, nu °u revoluții marxiste, nu cu "bâta proletară".

190

"Taci, mă! Vorbeşte, mă, mai încet! că ăsta doarme, că ăsta-i frânt de nesomn, că ăsta a fost de gardă - caporal de schimb - şi Q omorât trei cai la depozitul de muniție, cu unu' Niță, cu atletu'ăla de la filozofie, care poartă singur mitraliera pe umeri la instrucția de zi cu zi, antrenându-se la lupte, la învățământ ideologic, la predarea marxismului în şcoală: pentru când s-o elibera".

Apoi îl auzeam prin somn pe Bobeică; de la chimie alimentară, cum nu voia să execute ordinul "Aviație inamică"; dat de maiorul lancu din toți plămânii lui; că noi intram în pământ să nu ne cadă bombele în cap, că noi ne puneam mâinile pe ceafă, lungiți pe pământ, de parcă bombele, ce aveau sâ cadă pe noi, erau nişte surcele ori nişte fulgi de zăpadă...

"Aviație Inamică", tovarăşu' Bobeică! Studentul chimist, calm, stătea în mijlocul drumului, râzând, ținându-se cu mâinile de burtă să nu cadă în genunchi de atâta râs. De ce nu execuți ordinul? De ce nu-l execuți, tovarăşe student? Tovarăşe inginer? Trei zile de arest! Trei zile fără hrană! Auzi? Auzi?

"Tovarăşu' maior! Permiteți-mi să raportez!? Permiteți-mi să vă explic, o luă, Bobeică, mai pe nemilităreşte cu explicația lui.

"Ce să-mi explici? Ce?"

"Ceva foarte simplu, foarte simplu. Atunci când dumneavoastră mi-ați ordonat: "Aviație inamică!", eu trebuia să mă adăpostesc", aşa scrie la regulament.

"Ei, şi?"

"Păi, eu eram adăpostit sub un copac, asta nu înțelegeți dumneavoastră..."

"Du-te-n..." auzii oftatul omenesc, simplu, al ofițerului om, al unui ofițer coborât printre noi pământ...

M-am trezit. O trompetă dădea alarma. Tiluş mă zgâlțâia zdravăn, ca să revin la viață. Dormeam, la "parterul" unui pat etajat, încălțat şi îmbrăcat, sub pătură, cu automatele lângă noi: la îndemână. în cinci minute, eram aliniați afară, gata de luptă. Numai un singur ostaş lipsea. Era Bobeică. Calm, aproape căscând, fără armă, fără cizme în picioare, apăru în careul de adunare.

- Tovarăşu' Bobeică! Trei zile de arest! Trei...
- Tovarăşu' maior! Permiteți-mi să raportez, îl calmă absolventul politehnicii Galați, neştiind să ia sau să nu ia poziția de drepți; aşa desculț, ori să salute; aşa descoperit, somnoros.

191

- Apoi, deodată, renunțând la reguli de politeță militară, la formule fixe de conversație, maiorul se învineți şi-i spuse, aşa ca pe stradă, ca la rând la pâine:
- Spune, mă omule! Că mi-ai mâncat zilele! De ce nu te scoli la timp? la alarmă vreau sâ zic.

Atunci neaşteptat de grav, Bobeică se încorda, îşi lipi călcâiele unul de altul, simulând o pocnitură de cismâ, ridică mâna dreaptă la tâmpla ciufulită şi raportă.
-Tovarăşe maior, ostaşul Bobeică, prezent la acest raport, nu s-a prezentat la subunitatea lui, la semnalul de alarmă, fiindcă...
- Fiindcă? repetă maiorul scos din minți.
- Fiindcă am fost luat prizonier de inamic.
- Şi acuma? De ce eşti acuma aici, soldat Bobeică?
- Foarte simplu, domnule maior! Foarte simplu! Am evadat... Trenul, acelaşi de atunci; "cu trei vagoane rezervate", trecu de
Bucureşti, ne luând în seamă capitala zidirii comuniste centralizate, ne luând în seamă stingerea supernovelor în univers...
... Nu puteam uita ultima conversație a celor de la filologie:
"- Ghiță a semnat.
- Care Ghiță?
- Ăla din Cotoroaia. Ala care a terminat filologia noastră.
- Şi tu? Tu de ce n-ai semnat?
- Eu n-am făcut ştiințe umaniste să vânez oamenii, mă deşteptule! Semnează tu, dacă ai chef să fii hăitaş!
- Şi, cuceririle revoluționare? Cine să le păzească, mă? se auzi din spatele lor vocea lui Niță - marxistul; ideologul - luptător, filozoful cu mitraliera zilnică pe umeri.
- Calu'ăla, pe care l-ai omorât tu, în noaptea când era să tragi ?i-n mata de frică! Calul ăla, mă! răsturnând căruța cu proşti pe pământ, mai încolo de țara asta, cam prin ceas oprit, ne-ar fi izbăvit de paznici câcăcioşi, ca voi, de degetul vostru pe trăgaci.
- Taci, mă! Taci, mă! auzeam în urmă. "Taci, taci, mă, mă", auzeam înainte, cum trenul îşi dădea duhul pe şine, cum trenul ne Purta spre libertate, departe de gardul cu sârmă ghimpată a conştiințelor celor care-şi semnase adeziunea la eternitatea falsă a unui diavol comunist.

în gara Galați, la aceeaşi bancă, mă aştepta fata de la începutul visului urât numit armată, numit ofiterie în rezervă, de rezervă.
Avea ochi adânci de aşteptare multă, de revoltă față de irosirea nemiloasă a unui timp primordial.
Avea ochi albaştri, ca un trandafir înfipt în carnea mea, sâ *înflorească de la început petale roşii ca florile de mac.*

Întâia zi de şcoală…

Viața e o întoarcere fără un motiv anume la origini; un şir de drumuri înainte şi înapoi între conştient şi inconştient, între ființă şi neființă. A fi şi a nu fi, sunt expresii - vămi; parole cu înțelesuri diferite, în aceste întoarceri. De nu eşti aici, sigur eşti dincolo, şi! invers; ce nu poți fi acolo vei fi aici. Aşa se explică speranța existenței de orice fel, ca spirit universal, coetern-imuabil. Iubirea de aici: tristețea bucuriei de a fi aici, este o parte reversibilă a iubirii de dincolo, este bucuria tristeții de a fi dincolo.
Segmentele întoarcerilor noastre din conştiință în inconştient, din senzații în fără simț, "ni se întâmplă" ciclic, ca ziua şi noaptea, ca somnul şi trezirea, ca pleoapele deschise şi închise pe fântâni de iris.
Toată această succesiune de rațiuni-iraționale, de iubire-ură,' "de a fi şi a nu fi", de naştere şi moarte, este însoțită de spații, de forme, de timp: precum în teoria lumini - inexplicabilă structură în univers - particula - cuantă, a unei raze luminoase, e însoțită de unde magnetice, de unde electrice şi de un neştiut, de un neştiut duh-lumină.

Şi toate se petrec în mit, prin mitul suprem al "creației". Cei de dincolo, iubind mai mult decât le este permis, ajung aici prin naştere. Cei de aici trec dincolo iubind, zeificând iubirea prin moartea de aici care nu-i decât naşterea de dincolo şi, invers, oricând moarte.
Şi aceste rațiuni-iraționale nu se referă exclusiv la om, ci la întregul univers; aperceptibil, transcendent şi ancestral, din acelaşi timp.
Spațiul este forma ce însoțeşte spiritul universal, numit uneori suflet; en-divizat în ființe fără trup, este forma ce se hotărăşte în ultimul timp să accepte inerția duhului călător, nedefinit, ce se
193
îndeamnă să aibă un nume, ce se-ncumetă să-şi aleagă un timp de ființă, un ciclu de repaos printre lumi.
Spațiul poate fi un punct, o dreaptă, un plan, măsurabil într-o anume lume, respectiv cu punctul zero, cu segmentul unitate, cu pătratul întreg. Molipsindu-ne de frumusețea existenței sale, îi spunem "spațiu" celui tridimensional, pe limba lumii noastre şi-l ignorăm, voit, în această lume, când ştim că poate avea mult mai multe sau mult mai puține dimensiuni. Aşa invocăm punctul şi dreapta proiectând forme tridimensionale greu de acceptat; una din ele fiind chiar propria noastră ființă tridimensională, gândind în proiecția lor însuşiri punctiforme, microscopice. Căutăm în proiecțiile noastre originea şi cauza formei proprii în aşa zisa lume nativă, până la neputință, până la disperarea de a nu afla nimic. Şi totul, fiindcă încercăm o trecere prin spații, uitând de timp, uitând de neputința opririi lui, să vezi în spațiu, fără a distruge spațiul însuşi.
O! dacă ar fi posibilă întoarcerea noastră în spații arhetipale, dacă ar fi posibilă o întoarcere în vârste, ignorând timpul, făcând disecții în curgerea lui... Nu, nici o întoarcere în spații nu-i posibilă fără un timp oprit. Şi atunci saltul sau întoarcerea e însoțită de cenuşa formei spațiale şi atunci spiritul călător îşi începe o nouă aşezare, în alt uter spațial, de la o nouă secundă zero, într-un alt ceasornic: cu alt pendul, cu alte ritmuri astrale.
Viața este un fenomen fără valoare logică. Există numai şi atât; fără a şti unde, când, de ce. Noi suntem reprezentări ale ei, însoțite de timp şi de spațiu: inseparabile componente ale dovedirii lui unu. Noi suntem un spirit îndurerat; liber în univers, îndurerat să-şi aleagă înrobirea sau numai să-şi odihnească infinita libertate de a fi.
- Tovarăşi, strigă din uşa cancelariei minuscule, activistul de partid, la cei şase, şapte, profesori navetişti, care stăteau la o masă scorojită, pe scaune fără spetează, în fața pachetelor de hrană rece desfăcute. Sunteți tineri cunoscutători ai ideologiei marxiste. Trebuie s-o propovâduim în sat. Oamenii se mai roagă la Dumnezeu şi cred în descântece şi cred în vraci, ca în evu' mediu. Ei nu ştiu ce este materia, materia dialectică, tovarăşi!
- Păi! ce-i materia? întrebă Grosman, schizofrenicul de limbă rusă care stătea lipit de soba incandescentă, pe un taburet, cu un
194
carnet pe genunchi, în care stenografia ce spunea tovarăşul Mazilu.
- Cum? dumneata, tovarăşe Grosman, nu ştii asta?
- Nu! Eu, la examenul de materialism dialectic şi istoric, nu m-am dus şi m-am trezit promovat.
- Nu-i posibil! nu-i posibil! să vaită şeful primăriei din Frumuşița, de parcă el ar fi dat examenul în locul lui Grosman. Şi eu care credeam că stau de vorbă cu nişte "ideologi formați", cu nişte credincioşi în ateismul existenței noastre. Vai! vai! ce şcoală comunistă avem! Vai ce facultăți avem!
El nu avea terminată facultatea începută la Bucureşti. O abandonase momentan din dragoste pentru partid, pentru îndatorirea lui de preşedinte a Consiliului popular

Frumuşița. îşi exercita în fața tinerilor profesori din Ijdileni şi din Tămâoani - satele comunei, un fel de poftă de învățare, un fel de inițiere în cursurile mai grele de marxism, pe care avea să le învețe odată şi odată, pentru a fi examinat, acolo la Bucureşti, la Ştefan Gheorghiu, la Academia ştiințelor economice comuniste. Rămase uimit de lipsa de interes a tinerilor pentru această filozofie, față de filozofia lui despre marxism.
- Eu predau chimie, spuse Gina Gargalîc, fosta mea colegă de liceu, şi...
- Vai de mine! păi! tocmai dumneata poți să le explici bine elevilor ce este materia, prin reacții, prin...
- Păi! n-am eprubete!
- Prin observarea plantelor şi a viețuitoarelor microscopice, continuă instructorul comunal de partid.
- Păi! n-am microscop, domnule! îl întrerupse tot Gina care preda în completare de normă şi biologie pe lângă fizică.
- Profesorul de matematică măsoară volumul corpurilor, profesorul de fizică îl răstoarnă pe planul înclinat; observându-i mişcarea, iată exemple de recunoaştere a materialității lumii noastre, de cunoaştere a materialității ei.
- Şi sufletul? spuse schizofrenicul de lângă soba incandescentă, gata să-şi ardă stenogramele din caiet.
- Care suflet, tovarăşe Grosman? Ce, prisma are suflet?
195
- Păi! eu vorbeam de sufletul viețuitoarelor puse sub microscop. Microscopul nu le vede decât apa din ele şi ceva suspensii celulare în ele. dar cum facem să le vedem sufletul? asta mă întreb!
O clipă, instructorul intră în panică. Privind, înjur, după un ajutor, deveni şi mai deznădăjduit. Nimeni nu se oferea să intre, cum ar fi vrut el, în dezbaterea "problemei" pusă de Grosman. Ceilalți, aproape zâmbind, îşi înfulecau din pachetele de mâncare. Nebunul cancelariei i-o făcuse instructorului. N-avea rost să te bagi între doi nebuni, unul mai nebun ca celălalt, n-avea rost sâ-ți dai o părere despre ceea ce ştiam că e o chestiune politică, ideologică, filozofică, ce scindase spiritul uman de secole: necesitatea şi întâmplarea, în balanța liberului arbitru, din vremi cu istorie sfântă până acum, în legea stupid - fundamentală a socialismului, satisfacerea nevoilor tuturor oamenilor. De parcă am fi stat la rând, la un veceu public cu o singură gheretă, în centru lumii. De parcă el; cel dinăuntru - partidul, nu ştiu din ce motiv, nu-şi mai termina nevoile lui, iar noi cei de afară - poporul, suferind mereu de aceleaşi nevoi, ne mulțumeam făcând pe noi ori pe alții făcând până la urmă în spatele gheretei partidului. Şi aşa miroseam; toți la fel, de foame, de sete, de tăcere, în jurul mesei din cancelarie. Instructorul era un intrus în acest spațiu, era un profanator de "morminte", era un ciur spart, plin cu vorbe fără cap şi coadă, o moară măcinând un singur bob de grâu. Şi-n sacul de la gură nu curgea nimic decât urme de piatră sfărâmată, şi umbra valțurilor sfărâmată şi strigătul morarului de durere.
Propagandistul se trezi, ca un "simplex" - unul singur un "dixi P'eraque omnia", "un" am spus aproape totul derutat, stingher, derutant.
Eu venisem din armată, din ofițeria mea în rezervă. Eu eram la Prima zi de învățâtumânt. N-aveam scaunul meu în cancelarie. Avea să mi se comande unul mai târziu, dar până atunci, m-am aŞezat lângă director, între pupitru lui şi fişetul metalic cu arhiva Şcolii; parcă direct pe duşumea, pe un scăunel, ca cel din bucătăria n°astrâ de iarnă, de la Tuluceşti. Mă simțeam bine aşa, văzând în cancelarie "masa rotundă cu trei picioare" de acasă. Oamenii din Wr, profesorii, colegii mei de liceu, erau surorile, frații mei, din duminica întoarcerii fiilor risipitori. Directorul, din umărul meu stâng:

profesor de limbă română, era tatăl meu. Nebunul, din colțul opus mie, era un înger travestit în nebun.
Trecusem prin sat mai înainte de a fi venit aici, şi îmi găsisem gazdă la nea Chiachi Bandrabur - om căruia-i murise un băiat, în râpa de la pod, în râpa lungă de lângă şoseaua ce urca în podiş, în Petru Rareş, cu tractorul răsturnat pe el, cu ochii ațintiți deodată spre cer. Petrecusem deja o noapte în casa bătrânului îndurerat. Mâncasem deja din pomana fiului lor; soția lui Chiachi Bandrabur I mângâindu-mâ întruna din priviri şi cu mâna pusă pe capul meu, pe umerii mei, plângând într-una, aproape fără motiv. Aveam să aflu mai târziu câ-i semănăm mortului, fiului lor; la fel de "bălan", la fel de înalt, cu acelaşi mers şi cu aceeaşi vorbă. Doamne! da! semăna cu mine, semănăm cu el. "Uite poza băiatului nostru". O femeie tânără, cu un copil ce-mi semăna, a împietrit în uşă, vâzându-mă, la lampa din chiler, unde m-am aşezat la masă. A păşit cu copilul peste prag şi s-a aşezat pe pat, să mă privească cu mâna la gură, mai bine, mai atentă, mai uimită decât s-ar fii cuvenit față de prezența mea acolo.
- Dumnezeu a vrut aşa! spuse mama Alexandra, femeia lui moş Chiachi Bandrabur, neştiind ce să cred; că plecase prea devreme fiul lor din lume, ori că le revenise unu în casă; care-il semăna, prea devreme să le aline dorul, prea târziu să-i vindece de dor.
Noaptea m-am ascuns, aproape îmbrăcat - era în noiembrie, în "crivățul" unei "camere curate" cu lut pe jos şi cu un şifonier lai cap, în camera unde stătuse mortu' vreo două zile şi două nopți; să nu-i fie dor prea tare, pe lumea cealaltă, de lumea asta fără chip.
Au venit în zilele următoare toate rudele Bandraburilor să mă vadă, ca pe un miracol al învierii fiului lor. Eu afundându-mă sub plapumă, cu o cruce mare pe frunte şi cu una făcută cu limba în cerul gurii, acolo în crivățul lugubru al camerei închiriate vremelnici priveam în gol, nemişcat.
în peretele dintre camera mea şi chiler, plânsul mamei j Alexandra; femeia cât o lacrimă - față de omul ei mare şi ciolănoş - se aşeza ca un sughit în mine, prelungindu-se până spre miezul nopții, până în ultimul cântat de cocoş al dimineții. Cuțitele tăcerii

plânsului ei mă tăiau în două: hârş, hârş, în ritmul unui bocet neîntrerupt.
Apoi, din casa de sub lună, din sud, s-a auzit plânsul fără durere a unui copil în scutece. Un cântec de leagăn, îi cânta mama lui văduvă, ca un descântec de moarte, ca o dezlegare de deochi, parcă fredona: "dormi bărbate şi nu-ți pasă, noi cu moartea stăm ia masă. Ni s-a stins şi focu-n sobă, n-avem cui şopti o vorbă"...
Femeia tânără îşi plângea povara iubirii ei, idependent de plânsul celor care i-au adus iubirea pe lume, idependent de cel care renunțase la iubire.
Stăteam pe scaunul rustic cu două picioare: o stânghie orizontală şi altele două verticale bătute în cuie de ea, cât să nu te prăbuşeşti pe pământ, cât să-ți odihneşti coloana infinită a trupului pe o vertebră inferioară, neprâbuşit de gravitație la pământ. Urma sonoră a unui clopoțel se desena în aer: înafară şi înăuntru, purtat în degete firave de copil.
învățătorii erau deja încolonați la poartă să-şi prindă autobuzul spre Galați, lăsând cataloagele, cu o oră mai devreme, în rasteluri şi renunțând la cinci minute de desen, ori de educație fizică.
- Tovarăşi! eu cred că ne-am cunoscut! spuse Mazilu preşedintele comunist al comunei, instruit direct la raion cum să ne cunoască, cum să ne convingă de nevoia educației ateiste la sate, *de primordialitatea materiei față de spirit.* O să ne cunoaştem mai bine, acolo la țăran în casă, în săptămâna culturală.
- Care săptămână culturală, tovarăşu Mazilu? spuse Dolore Gorunescu, ce avea să predea limba română pe catedra rezervată a directorului. Eu nu-mi fac decât orele pentru care sunt plătită şi plec acasă. N-o să umblu prin sat la miezu nopții ca o cățea în călduri: "Je ma fiş!" pe munca asta. Nu dă țăranu' nici doi bani pe lălăiala mea ştiințifică,

culturală. El trage sapa toată ziua, rugându-se 'ui Dumnezeu sâ-i țină ciolanele întregi. Seara bea până i se umflă toate venele în trupul lui vlăguit şi noaptea face copii. Când să mă asculte pe mine despre Marx? Despre conştiință? despre structura domului? Zău, glumiți, glumiți?!
Mazilu, tovarăş cu noi ori nu, se înroşi, se învineți, luă toate culorile amiezii şi repeta mecanic:
- Tovarăşa, tovarăşa... cum spuneați că vă spune?
198
- Dolores.
- Tovarăşa Dolores, dar se poate să gândiți aşa, să vorbiți aşa de misiunea dumneavoastră la sate? Sunteți tineri intelectuali, făuritori ai conştiinței comuniste la sate, dar se poate?...
- Ei, dar eu nici n-am post. Asta pe care am venit este a domnului profesor Chiculiță, că la oraş nu se mai găsesc posturi de română.
- Păi, da! că-i repartiție guvernamentală şi n-ați avut medie mare!
- Tovarăşu', Mazil..., se înăcri Dolores. Eu am terminat cu medie mare, cu opt şi un sfert, dar inspectoratul n-a dat doi bani pe media mea. Ei au grijă să ascundă posturile vacante pentru absolvenți; să nu rămână cumva soțiile ştabilor de la regiune, de la raion, fără post. Unele din ele nu au nici studii pe post; aproape de ştiu să citească şi să socotească.
- Ei! lasă că socotesc banii bărbaților lor din "partid". Apropo, dumneavoastră cât aveți pe lună tovarăşiu' Ma...? îl întrebă fără jenă Grosman, oprindu-şi stenografierea. Că am auzit c-ați fost tipograf, şi că v-au făcut peste noapte primar. Ce logică au ăştia dom'le, ce rațiune? se vaită nebunul de judecățile altora.
- Păi! eu? spuse derutat Mazilu, uitând de cine credea că este, acceptând să nu mai fie decât un om ca şi noi. Păi, eu am cam 3000 de lei socotind şi... şi...
-Aha, va-să-zică, aveți trei salarii de-ale noastre, spuse Gina, vedeți! Vedeți că ştie ceva Grosman al nostru?
- Eu sunt al nimănui! sări nebunu'. Auzi? Auziți? Eu nu sunt al cuiva anume! Eu nu sunt proprietatea voastră!
- Bine! bine! eşti "al nimănui", glumi pe vorbele lui, directorul Chiculiță: fiind singurul de care asculta şi de care se temea.
- Tovarăşa Gargalic, tovarăşe director, dar eu sunt la origine muncitor, sunt maistru tipograf, de asta mi-au dat mai mult, de asta am trei...
- Plus diurnele, plus sporurile de cicăleală ale unuia şi ale altuia, plus indemnizația de lămurire a noastră să facem educația aşa şi pe dincolo: la şcoală o fărâmă - cât mai mică - în ograda țăranului, la "Căminul cultural", cât mai multă.
199
- Păi! da! Noi suntem pătura intelectualității săteşti, nu? *Noi trebuie să-nvelim clasele cu minciuni şi filozofie iar ele să rânjească lg noi; acoperindu-şi ochii înroşiți de băutură cu noi, înegriți de prostie, odată cu ai noştrii, spuse o absolventă de liceu care preda Istona. medievală a României şi, care, n-avea de gând să termine o facultate didactică vreodată.* Păi, da! Eu primesc pe lună 700 lei, cât o pensie de urmaş, cât o bursă studențească, se plânse, se revoltă pe toți juna cancelariei.
- Eu ştiu de ce ne-au repartizat aici, spuse Gina, eu ştiu de ce! Vor să ne măritām aici, să ne "stabilim" la țară, *să ne amestecăm pofta de învățătură cu pofta de muncă fizică.* Ştiu eu! Ştiu!
Nu, eu m-am născut la oraş, acolo vreau să trăiesc, acolo vreau să mor, tovarăşe Mazilu. *Cine s-a născut aici să trăiască aici, aşa zic eu că-i bine,* nu cum vrea legea cinci, sau legea 666 a antihistrului.
- S-a sunat de intrare. Tovarăşu' Mazilu ne aşteaptă elevii, spuse directorul.

- Păi, eu am sfârşit ce aveam de spus. Dacă mai sunt întrebări vă rog, dacă mai aveți nemulțumiri, spuse el împâciutor, vă rog să mi le mărturisiți.
Din colțul meu subteran, de sub colțul mesei directorului, fără a mă ridica nici în ruptul capului în picioare: ca o dovadă de participare la dizidenta celorlalți, am ridicat două degete ca un şcolar timid.
Toți m-au privit curioşi. Simțeau, nu ştiu cum, câ am să le viu în ajutor colegilor mei de liceu: cu numele marelui Vasile Alecsandri, eu, colegul lor de o zi, în această şcoală tristă.
-Aş vrea să ştiu..., începui eu.
- Da? Da! spuse omul de partid, orice! orice!...
-Aş vrea să ştiu de unde pot cumpăra nişte ouă tovarăşu... Cancelaria a izbucnit în râs.
Instructorul raionului de partid ajuns preşedinte comunal, minți cu neruşinare, apărându-se cu un răspuns neputincios:
- Nu ştiu tovarăşu! Zău nu ştiu de unde, se bâlbâii, repetând un verb incompatibil unui ateu.
- Nu cred! i-am răspuns eu ridicându-mâ de jos în picioare.
200
Mazilu împietri văzând că-l depăşesc în înălțime, neaşteptându-se să-l întreb o asemenea banalitate contrară concentrării sale intelectuale; de absolvent a unei şcoli de partid, de pe Mavramol colț cu Gării.
- Da, dumnealui, cine este? îl întrebă pe directorul Chiculiță.
- Aaa... am uitat să vă spun, avem un nou profesor de matematică. Abia a venit din armată...
- Daa..., spuse Mazilu.
Eu ieşisem din cancelarie. Din urmă m-au ajuns, m-au depăşit pe rând, colegii, colegii...
Numai Grosman ajungându-mă din urmă se bâlbâii, de parcă, fără stenografiere, de parcă fără abrevierea sunetelor auzite, nu mai putea să le pronunțe:
- Braaa... vo! brr aa... vo!
Ceilalți, intrând la sălile de clasă, căzură în explicațiile materialiste ale lecțiilor lor, cu sau voia lor, fără a mai fi revoltați pe ceea ce de fapt eram toți, față de cum gândeam toți - comunist, unic-comunist; îndobitociți de alții, de invazia unui punct cardinal îngânserat de seceri şi ciocane - fluturând în aer amenințător; dispretuitor, pe capetele noastre plecate, pe trupurile noastre convrigate. Ceilalți - noi - ne vindecam în "cuvânt pur românesc", acolo, în satul cu Bandraburi şi Diaconi; amestecați în vremuri de invazie, cu Donose şi Beşleagă, cu cei veniți şi cu cei plecați, ca-ntr-un dârmoi de grâu şi neghină înălțat în vânt, în cerul lăcrimat de ploaie pe pământ.
Mazilu - preşedintele - instructor - nu era om râu. Molima comunistă nu-l îmbolnăvise pe omul ce tipărea cândva cuvântul în matrițe de plumb topit, în matrițele sufletului omenesc aflat în toate.
Noi, numai noi, îl trezeam din când în când - eroi de o clipă -din întunericul ce-i năpădise mintea, din pânda minții sale pe ființe, din "orbirea puterii" ce-i fusese dată fără sens în mâini, fără un alt scop decât acela dea fi fost "cineva de peste el"; puternic, fără o altă cauză decât aceea de a ni se demonstra condiția noastră umană; bine definită de Dumnezeu, bine determinată de creația apocaliptică, de creația cognitivă, de marele umblet a duhului omenesc în şinele universal.
201

Telescopul

În seara dinaintea unui "azi" fără valoare citisem, recitisem, jjp "Astronomia" mea veche. Manualul din liceul tinereții mele pierdute într-un internat cu cină mereu de taină; cu mațe goale, cu prânzuri de aşteptare a segmentării pâini în unități fracționare infime lângă castronul de fasole ori mazăre fumegândă, avea alte valori ştiințifice acum, avea alt parfum, ca o carte sfântă; coborâtă din biblioteci antice, în casa lui "moş Chiachi" - tatăl tractoristului mort.
Am fost trist. Dincolo de trigonometrie sferică şi nelipsite ipoteze de existență a nimicului în constelație, era un gol uriaş în această carte: al disperării şi al "nedeterminării" noastre în univers.
Dragonul, Ursele şi Cassiopeea şi, puțin cunoscutele, Girafa şi Cefeu, mereu vizibile pe boltă, stăteau la sfat cu Balanța în acea noapte de noiembrie 1965. Mă strecurasem cu grijă de pe drumul şcolii în ograda pustie a lui Bandrabur. O lampă cu fitil mic licărea prin geamul de la chilerul bătrânilor suferinzi; de durerea amintirilor, de amintirea fiului lor mort.
Un luceafăr bătut ca un cui pe boltă, mai sus de şcoala pe care o părăsisem eu şi copii, eu şi colegii navetişti, echilibra constelațiile mereu vizibile, şi dezechilibra, invizibil, Balanța zodiacală în apus. Săgetătorul umbla desculț în sudul bolții nocturne, Hercule împingea Coroana Bozeală în amurgul stins şi țâra după el Lira, mai pe sub Dragon: pe sub Lebădă.
Intram în ogradă pe o poartă bătută de vânt: c-o clanță ruginită, fără zăvor, deschisă pentru oricine ar fi dorit să intre, ori pentru oricine nu se hotăra să intre.
Auzeam cum trosnea pe urma mea poarta; în balamale şi în smoala întunericului, de parcă m-ar fi amenințat cu vorbele omeneşti: Ai intrat?" Ai intrat!. Am ocolit intrarea în chiler, "ndreptându-mă spre scările boiereşti ale casei curate, ale unicei camere curate - acum goală - fără altă mobilă decât un şifonier şi un crivat; închiriată de mine cu 360 lei pe lună din 950 lei, cât aveam salariul în acea vreme de Noiembrie -1965.
Cubul de tablă, din mijlocul casei, mirosea a zinc ars şi a rugină arsă: semn că mama Alexandra îmi făcuse mai devreme focul în
202
sobă, cu un combustibil îndoielnic, cu motorină sau cu gaz san pur şi simplu cu anvelope de cauciuc. Pe jos era lut. N-am înțeles la început, de ce nu aveau un petecar aşternut pe jos sau o rogojina' ca la noi la Tuluceşti. Abia în următoarele zile mi s-a spus că tot ce era pe pereți şi pe duşumea; toate țesăturile de preț, ca şi cele fără preț, fuseseră date de pomană la moartea băiatului lor; fiind ma întâi trecute peste mormânt şi, apoi, cărate ca ofrande de Beşlegi de Bandraburii, de Donosii neamurilor lor şi de alte neamuri venit să vadă numai mortu', venite numai să le vadă sacrificiul trăirii p pământ.
"Am să-mi fac un telescop, în singurătatea asta devastatoare Am să-mi fac un telescop!" mi-am zis, privind din pat, de p marginea lui cu saltea de paie, la lutul zdrelit din odaia mortuară din odaia în care, cu două săptămâni mai înainte, *mortu'îşi plimb sufletul* prin camera în care - cu nu ştiu câtă vreme mai înainte făcuse cu femeia lui un copil; trecuse *pe aici pe pământ.*
Acel mort, *parcă nu ieşise din cameră, parcă stătea lângă min în pat, eu fiind pus - de nu ştiu cine - să-i încălzesc picioarele, să aduc la viață.*
Taman, când gândeam aşa, moş Chiachi ca o fantomă reîncarnată apăsă clanța uşii, fâcându-şi mai întâi apariția prin geamul uşii; răsfrânt prin perdeaua lui; cu coloana vertebrala cambrată, cu capul căzut în piept şi cu o cană de vin în mâna dreaptă. Brațul stâng a împins încet uşa pe "neantul" camerei uriaşe. Apoi cu piciorul stâng calcă peste prag, în gol, cât să strigi: valeu!! Apoi, descălecând "şaua pragului", pe lut, cu celălalt picior, se răsuci în aer, ținându-se cu mâna stângă de mânerul uşii. Oftă, dezechilibrându-se într-o privire care mă căuta în întuneric.
- Domnule profesor, domnule profesor, dormiți?

- Nu, moş Chiachi.
- Da, n-aveți lumină? *Am uitat să v-aduc lumânarea!*
- Ce lumânare, moş Chiachi? îl întrebai eu împietrit în întuneric
- Lampa, vreau să zic...

Atunci a apărut dinspre chiler, mama Alecsandra, cu o fărâma de lumânare în mână, cu o fărâmă de lumină în palme.

203

- *V-am adus puțină lumină,* spuse ea, neluându-l în seamă pe moşu ei. neluându-mâ nici pe mine în seamă.
- Adă lampa, fă! se îndreptă moşu' de coloana lui vertebrală la vederea ei.

O lumânare, parcă dată de pomană la un botez, s-a aşezat la capul meu într-o cutie de conserve pe o nişă a şifonierului plin de
carii.

-V-am adus o gură de vin! spuse bătrânul. Unde-o fi cana? A!
da! se trezi, aducându-şi aminte că o avea în mână,
întinzându-mi-o.

Avea ochii umezi la lumina lumânării: Alexandra, femeia lui.

Ocoli camera căutând ceva şi se opri, deodată, parcă fără motiv, lângă sobă. Se plecă, îi deschise uşa, luă două vreascuri de pe jos şi, contrariată, scoase din buzunar chibriturile.

- *Nu trebuie să-i fie frig, îi trebuie căldură...* Am să-i fac focu'. Repeta cuvintele cu respect pentru repetiție, cu respect pentru cineva ce s-ar fi cuvenit să o asculte.

Eu dusesem cana moşului la gură, când, deodată, l-am văzut cum face ochii mari, cum face ochii negri, privind spre mine, prin lumina galbenă - roşie a lumânării, prin scânteia chibritului aprins de femeie, în aer, în uşa sobei.

Timpul s-a oprit singur, ori cineva îl oprise pentru noi. Spațiu s-a făcut de cristal. Noi eram suspensii somatice al unui spirit necunoscut. Camera se dilatase luând proporții nemâsurabile.

- *Cât îi semeni?* m-am trezit mângâiat de amândoi pe obraji; Moşu' pe obrazul stâng, Baba pe obrazul drept; ei stându-mi în stânga şi în dreapta pe pat, pe marginea lui prăpăstioasă.

Mai țineam cana în mână, neştiind ce să fac cu ea, când, mama Alexandra, suspină.

- *De sufletul lui...*

-De sufletul lui, spuse şi moş Chiachi Bandrabur, oftând adânc.

- Sâ-i fie țărâna uşoară, spuse şi cineva din uşă; o ființă neagră cu un trup alb, infim, în brațe. Era soția tractoristului mort. Scoase de sub trupul copilului un colac şi ridică în aer, din tindă, de pe Pământul ei, o altă cană cu vin, înăuntru camerei de cristal. *Atunci s-au produs strigătele omeneşti; cuvintele rare ale suferinței Universale.*

204

- Mamă, tată...

Şi umbrele plângeau şi umbrele strigau sfărâmând duhul cjQ dinainte ce ne împietrise; umanizându-l.

Apoi timpul şi-a intrat în ireversibilitatea lui şi în conştiința meg veşnic reversibilă.

Nu mai era nimeni în camera mortuară, pe care o închiriasem, în care fusesem primit în gazdă... Pe un taburet, şlefuiam două bucăți groase de sticlă, circulare, stând pe acelaşi loc a marginii sale, stând în acelaşi loc pe pat.

- *"Sticla de sus se va face "concavă" şi cea de jos se va face "convexă";* aşa scria un astronom necunoscut în cartea deschisă, din care, citind, mă retrăgeam în reazemul dintre silicii, cu piatra abrazivă şi cu forțe normale adverse, cu forțe de frecare erozive.

"Da! am să construiesc mai întâi oglinda sferică!"

"Orice corp ceresc se va vedea mărit de 50 de ori: plantele, chiar şi petele solare, pot fi proiectate în afară, pe plane verticale, în elevaţii la scară dorită". "Voi vedea, ca-n palmele mele, prin ochiul telescopului Newton, Marea Fecundităţii, Oceanul Furtunilor şi chiar Carpaţii ei şi chiar Carpaţii noştrii"...
Aşa conversam în camera mortuară închiriată, la Ijdileni, în prima lună din viaţa mea de profesor, în noiembrie 1965. Era aceasta o altă noapte de conversaţie cu ateismul meu, cu neîncrederea mea în "cartea astronomică" aşezată pe genunchiul stâng.
Zeama de piatră abrazivă se scurgea cu felii invizibile de sticlă, pe taburet şi, mai jos, într-un lighean, tulbure, fierbinte. Aveam s-o strâng cu grijă în borcane de dulceaţă dată de pomană, în borcanul de ardei iuţi mîncaţi cu ciudă de om la masă, sâ-i stingi cuvintele în pumni, şi oftatul în sughiţ - înjurătură
Până mâine, s-o decanta piatra polen, piatra pulbere, piatra cenuşă, până când, în a 36 oră de şlefuire, oglinda telescopului va fi ovală, cu ochii deschişi spre cer, va fi gata să prindă kjminile paralele din stele în focar - în semi-centru sferei mamă, în planul retinei ochiului omenesc - prin prisma ocular, prin segmente răsturnate de pasăre cuantă, de pasăre undă, de pasăre gând.
Noaptea căzuse ca o secure într-un trunchi de salcâm, aruncată de-o mână nevăzută, în pădurea ce creştea la deal, pe

deal, în apus, dintr-un perete nordic al şcolii.
Donose şi copii lui -12 la număr - cu lămpi în mâini umblau prin scoală; prin cele şase săli ale ei, câte doi la un spaţiu ce trebuia săturat, ce *trebuia aşezat pe pământ pentru a doua zi.*
Ceremonialul trecerii familiei îngrijitorului prin aceste spaţii se repeta. Dimineaţa, rostind cuvinte ne-nţelese, o rugăciune pe fiecare bancă ştearsă cu cârpa, pe fiecare geam cu muşcate îngheţate; seara dând cuvintele altora afară din clasă, cu mături de crengi de alun, cu mături de măturică legată cu sârmă de mijloc.
Dimineaţa, fumegau hornurile cu fumuri paralele, atingând cimitirul din orizont, ori ce mai rămăsese din pădurea în care se săpau periodic gropi pe măsura trupurilor omeneşti; câte doi stejari: gropari ai soarelui, în amurg, câte doi salcâmi cu săbiile scoase din teacă: gropari la picioarele oricărui trup.
Familia Donose cu 12 copii născuţi, şi cu nu ştiu câţi morţi dintre ei, se îngrijea de învăţătura de carte a tuturor, de dimineaţă până seara târziu, *de parcă şcoala ar fi fost biserica satului fără biserică, de parcă şcoala ar fi fost locul lor de veci, mai jos de cimitir, aici în lumea cu nisipuri mişcătoare, aici printre oameni urcând la deal în amiază; fără motiv, privind în răsărit cu părere de rău, la Prutul de peste duhul bălţilor secate.*
Focul, din prisma de tablă căptuşită cu cărămidă pe dinăuntru, se stinse.
Moş Chiachi care-şi rumegase gândurile lângă mine, vreme de-un ceas, netrădându-le decât cu un oftat, spuse:
- Şi-ai să vezi dumneata prin sticla asta şlefuită ce-i pe lună? -Da...
- *Fugi* domnule profesor, *că dincolo de noin-a privit nimeni, că dincolo de noi n-a văzut nimeni prin nici un ochean.*
- Dar...
- *Ştiu, dumneata ai capu' plin de cărţile astea comuniste, cu cifre multe şi cu multe cuvinte fără înţeles. Poate că ele, amestecate* ª$a *ca boghii de fasole şi de porumb altă dată, ar spune ceva, dar* ca *să faci cu ele o gaură în cer, dar ca să-ţi faci cale prin oglinzi, la stele, nu-i decât o închipuire, nu-i decât un păcat al privirii.*
- Da...
Nu apucasem să-ncep o explicaţie, că moşu' era deja la uşă.

Apăsă clanța. Un nor alb, de ninsoare caldă, luă forma unie femei în alb, dansând deasupra duşumelei, peste prag, în jurul sobei mele de tablă; vopsită cu zinc, semn că mă părăsise bătrânul oaspete. *Sticlele şlefuite, vidate de frecarea spații/or lor de contact, erau un singur corp magnetic. Le-am despărțit din împreunarea lornedoritş cu greu; cu degetele tremurânde, însângerate.*
Un oftat - la desprinderea lor - semăna cu oftatul bătrânului ce-mi părăsise camera mai înainte.
0 cărămidă, din sobă, se prăbuşi; semn că de afară frigul regla contracțiile, regla dilatațiile căldurilor interioare de orice fel. Am adormit, aproape îmbrăcat, sub plapuma de cârpe de acasă, făcută de mama în alte ierni, în lungi ierni cu fantasme: "Bâiatu mamii"! "Bâiatu mamii"!... se auzea un plâns de femeie în peretele din nord - era mama Alecsandra.
~ Lasâ-I fă, să se odihnească, îi răspundea, cu voce înlăcrimată, cu voce de bas, bătrânul gospodar al curții şi al satului, stăpânul cerului şi al pământului la un loc.
...Şi se vor vedea luna sipetele solare şi toate planetele; de la Mercur, în zorii zilei, până la Uranus şi Pluto în miezul nopții şi mai departe, se vor vedea planetele nedescoperite, şi, mai departe, se va veda cometa ce va sfărâma pământul în anul 3000 şi... Visam un vis de început de lume ori de sfârşit a-nceputu/ui ei în mine.

Marxismul navetistului

Domnul Mazilu intructorul comunal, preşedintele comunei Frumuşița nu glumise.
- Tovarâşu' Toderițâ, munca culturală la sate va lumina întunericul.
-Vorbiți de propaganda ateistă, materialistă, marxistă...
- Da! da, aceasta este adevărata educație comunistă. Că de comportare, de bună ziua, au grijă alte instituții.
- Şi ce vreți de la noi? sări Gina Gargalâc.
- Conferințe ştiințifice.
- Cine să asculte teoria luminii sau legile dinamicii, de la mine în satu ăsta prăpădit.
- Tovarăşa Gina, satu' ăsta e satul țărănimii muncitoare.

- Ştiu! ştiu! prietenă cu clasa muncitoare. Nici ea nu ştie de *e* Muncitorii au salarii - "bine mersi" - la oraş, iar ei mor de foame
f,ci la CAP.
Cei care au fugit de sapă, foarte ciudat, sunt prieteni cu cei *care* abia țin sapa-n mână. Nu vedeți ce case au muncitorii navetişti? Nu vedeți cum le sunt îmbrăcați copii şi nevestele care nici nu mai muncesc la C.A.P.?
Țărănimea muncitoare de care vorbiți dumneavoastră nu-i decât un moft.
- Moft? pufni Dolore Gorunescu, fugi dragă! Țărănimea de aici Q mulțimea babelor şi moşnegilor, cum ar spune Ion, cu casa într-o rână, cu grădina în paragină, cu o şiră de paie lângă latrină şi cu un porc slobod prin vecini.
- Ne străduim, tovarăşi, sâ-i ținem aici pe navetişti, sâ-i întoarcem la munca câmpului, dar nu-i uşor. I-am oprit să urce în tren. Le-am luat cele cinci arii de vie, i-am căutat pe unde muncesc... Nu-i uşor, nu-i uşor să-i convingi să stea în sat.
- Păi? nu stau în sat? Le place la țară, numai că nu sportâ cât le dați la CAP. Dați-le mai mult pentru munca din câmp, de la vite, de la cules, de la arat şi vor sta aici. Cu un sac de porumb şi cu unu de grâu, cât le dați dumneavoastră la sfârşitul anului pentru 360 zile muncă, n-au cum să trăiască nici o iarnă aici, darămite sâ-şi mai mărite fata, darămite sâ-şi vindece nevasta de bolile aducerii pe lume a unui plod.
Toată această pledoarie, pentru atragerea concretă a țăranului în sat, pentru smulgerea lui din 'fuga la oraş" ca să câştige un ban, ca *apoi să-şi iubească nevasta sub clar de*

lună, în zile de iarnă şi de vis, fu declamată de Munteanu, de profesoara de istorie ce locuia fo ieşirea dinspre Galaţi a comunei Frumuşiţa, căsătorită cu un tractorist sau cun un zootehnist; nu se ştia cu cine.
- Trăim domnule Mazilu într-o lume de navetă încrucişată. Noi venim spre sat; cu repartiţie în cinstea Congresului IX al p.c.r., 'âsând locurile din oraş libere pentru soţiile ştabilor, iar ei fac naveta sPre oraş din nevoie de bani, lăsând libere locurile lor de veci din c,rnitire, din tarlalele colectivei. Fiecare umblă încolo şi încoace; Unii umblă de nevoie, alţi din nevoi greu de explicat. Cândva, o să ne blestemăm zilele, că din ţăran am făcut muncitori, că din profesori
208
vrem să facem ţărani, că din preoţi facem propagandişti şi di^ bisericile lor ridicăm şcoli şi blocuri. O să ne blestemăm aceste ideologii, domnule Mazilu, ca să nu vă mai spun cum vreţi; tovarăşe spuse Dolore cu un lung oftat. Aceste confesiuni aveau loc ^ cancelaria, "de şase pe doi" metri; un fel de discuţie la gura sobej rezemată de Grosman - schizofrenicul stenograf- un fel de tăietura Dedeckind în marxismul de la sat, un fel de explozie în convensaţjj vocalice, vocative.
Asta se întâmpla între noi; Mazilu fiind, între noi, *la strâmtoare cu logica răspunsului la întrebări sfredelitoare, cu consecvenţa lui revoluţionată comunistă la strâmtoare, cu simpla explicaţie* a *fenomenelor contradictorii ale dezvoltării socialismului la sate; noi find la rândul nostru la strâmtoare cu credinţa într-o ideologie falsă, cu credinţa în mărinimia binefacerilor dintre congrese, dintre cincinalele segment*
Acolo în plenarele organizaţiei p.c.r., ai căror membrii eram din ordin, nu vorbea nimeni. Strânşi în sala Căminului Cultural - instituţie a culturii şi cultularizării supreme, extreme, dintre praşile, nu vorbeam cu tovarăşu Mazilu, ca aici: aşa de la om la om, ci stăteam în grupuri, pe şcoli, în turma intelectualităţii săteşti, în marea turmă a comuniştilor de la sate, chemată să ştie, să asculte, vocea supremă a totalitarismului comunist.
-Tovarăşi, striga Mazilu, îmbujorat de moment, de importanţa momentului, de prezenţa "oaspeţilor" de la raion. Ne-am adunat aici să analizăm viaţa comunei, viaţa ei economică, culturală morală...
- Ce demagog, îmi şopti la ureche, Sorin Cerneski: absolven a Universităţii Alexandru Ioan Cuza, prigonit şi el, cu titularizare guvernamentală, aici; profesor de matematică, la centru, la comună Ce dracu căutăm noi aici printre ştăbimea asta mincinoasă? Mă Ioane, ştii cine sunt ăştia?
- Nu! îi răspunsesem indiferent şi curios totodată.
- Păi, ăla gras, de la prezidiu, din stânga celui de la Galaţi, e preşedintele c.a.p-ului Frumuşiţa. Nu mai are nici ochi în cap de umflat ce e. Ăsta are într-o lună - din cât fură - cât avem noi salariu în zece ani.
209
- Da, ce studii are?
- Studii? Glumeşti? Patru clase şi dosar bun, şi maşina trimisă ia timp la Galaţi. îl vezi tu pe ăsta mâncând din pachetul zilnic ca n0i în cancelarie? Ăsta, când mănâncă, din două îmbucături, termină o găină. Din alte două masticaţii termină o pulpă de oaie şi tot aşa suge o găleată de vin peste ele.
Nu vezi ce ghiurghiuliu e la pepenele ăla de hoit, nu vezi cum nu i se mai sfârşeşte burta peste masă?...
Sorin bârfea cu metafore, cu suduieli între cuvinte; exagerând voit proporţiile naraţiunii lui şoptite, dimensiunile prezenţei comuniştilor de vază în cămin, conştientizându-mi rostul printre aceste umbre străine, apărându-mă de vreo credinţă "sfântă" în ele, de-o contopire prostească cu ele.

Aveam să fugim amândoi din acest tărâm al îndobitocirii, a contopirii noastre cu un ideal impus; de a ne face casă în drumul hoților şi troiță în calea lor şi sfântă rugăciune; a zilei de azi pentru ziua de mâine, în văzul lumii.
Avea personalitate colegul meu, avea putere să secere iarba parazită, să separe neghina de grâu; fiind exploziv în judecăți şi "ferm" în susținerea lor.
- Da, noi, ce căutăm aici? Ce treabă am eu cu producția voastră la hectar cu: de ce se munceşte sau nu în c.a.p.? Noi suntem învățători şi profesori, "cadre didactice" cum ne spuneți voi.
Noi facem didactica la şcoală, nu la căminul cultural, nu în câmp la "practică agricolă", la "furajat sfeclă, la cârtițat cartofii, "la tescuit dumade în remorci".
- Tovarăşu' profesor, supunem dezbaterii, în continuare, şi învățământul! Aşteptați! Aşteptați!
Apoi ascultam fragmentele fixe ale analizei învățământului... "şcoala are un procent de x % promovați, sub y% cât este procentul de promovare pe raion... numărul neşcolarizaților este în creştere tovarăşi, alarmant de mare...
- Sunt țigani! tovarăşu' Mazilu! ăştia n-au poftă de carte! strigă directorul şcolii Frumuşița profesorul Grosu Mihai deznădăjduit.
- Dar la Tămâoani? Dar la Ijdileni?
- Păi, ăia sunt fii de ciobani, şi-s plecați de astă primăvară cu oile în munți.
210
- Dar mai sunt şi fii de cooperatori, tovarăşe director! Păi! mai sunt şi copii în sat care nu vin la şcoală!
- Se duc cu părinții la c.a.p. Ce, nu-i vedeți în câmp? Ce, nu-i normați dumneavoastră preşedinții de aici, acolo? Ce vină am eu?
- Tovarăşu' tovarâşu'... ridică vocea pe noi, instructorul comunal sau cel raional, de la tribună. Mulți îndrăzneți sfârşeau *"figo oculos în terram"* cu ochii în pământ *ante omnia,* mai presus de toate, infailibili, inefabili.
*Elucubrațiile apologeților comunismului erau susținute de terapia*eludării oricărui adevăr.*
Dările de seamă ale comunismului: din adunărilor generale de organizație, din plenare, din congrese, nu erau altceva decât manifestarea neputincioasă a analizei exhaustive, de sus în jos. *Critica era lăsată "celor de jos să zvârle cu pietre spre ce de* ***sus,l*** *iar când aceasta devenea supărătoare, când pietrele dureau, se aplica autocritica: un fel de; "dumneata nu ai nici o vină în ce greşesc tovarăşii conducători ai partidului?" Vorbitori specializați -propagandişti instruiți în instituțiile şcolilor de partid, în universitățile serale de partid - pozau şi mimau conştiința comunistă adevărată, lacrimogenă, a sacrificatorului sacrificat, a neghiobului înțelept.*
Apoi cine începuse cearta puținelor spirite reale, epiloga la nesfârşit, măcinându-ne timpul scăpat în carne de-o nefirească răsturnare a clepsidrei în spațiu, de-o nefericită întâmplare a trecerii noastre prin el.
Domnu Chiculiță - fostul meu director, fusese schimbat din funcție la cererea lui sau la cererea altora; nu s-a ştiut vreodată. Plecase la şcoala Tătarca, din comuna Şivița, în perimetrul aceleiaşi legende a lui Petru Rareş. Mi se încredințase, cum spuneau cei de la partidul raional, atunci când m-au chemat; într-o zi de sâmbătă, să mă bage în partid - mi se încredințase funcția de director.
- Să facem şi noi nişte activități culturale ca să ne mai lase tovarăşu' Mazilu în pace, îi rugai pe foştii mei colegi de liceu, pe colegii mei de cancelarie.
- Ioane! Eu ți-am mai spus... îmi luă din elan Gina, eu, nu vorbesc în fața nimănui, despre fizică, în afara şcolii.

Într-adevăr, lunea dimineața, veneam şi eu cu navetistele la şcoală. Mergeam uneori, sâmbăta, acasă la Tuluceşti să-i văd pe ai mei.
Tata parcă îmbătrânise fără voie. Mama îi priveghea bătrânețea lui uitând de-a ei. Casa părea fărâmă din tinerețea lor numai prin amintirea ei de altă dată în spațiul constant al ogrăzii; numai prin coroana mai înaltă a pomilor desfrunziți.
- Ai ajuns mamă profesor! Te-am făcut mamă profesor! scăpă mama în cuvinte truda ei din anii şcolarizării mele; îmbrăcării şi hrănirii mele să învăț, să învăț carte.
- Ei, şi? oftă tata, el câştigă mai puțin decât un socotitor la c.a.p.
- Nu-i tot una, Andone, nu-i tot una. Lui o să i se spună: "domnule profesor", în trimp ce ăstora nu li se va spune decât: *"ia vezi, bă, câte puncte mi-ai pus pe ziua asta de muncă? câte "zile muncă" am făcut din zilele anului care mi-a trecut din viață?*
- Păi, îi pune o zi în plus şi tot "domn" este; ba, mai domn ca profesoru' tău, câ-i iese şi lui ceva: un chil de grâu peste gard, o găină la ceaun. Ce ştiți voi? ce ştiți voi? n-i se adresa tata, lungit în pat, privindu-neîn jos, cu milă, pe mine şi pe mama, îmbrățişați de mulțumire, la masa de la geamul bucătăriei. Aveam nouă sute cinci zeci de lei pe lună salariu. Le aduceam acasă şase sute de lei. Mama nu ştia ce să mai facă - cum să facă - să-i gospodărească; să-mi arate că ştie să folosească banul muncii mele. Mie îmi era indiferent de ce va face cu ei. învățasem de multă vreme să trăiesc fără bani; din internat, din căminul studențesc şi asta mi-a prins bine toată viața, neocupându-mi-o cu artimetici sterile. *Cu griji mărunte de supraviețuire vegetativă.* Aveam şi marea bucurie -satisfacție, de a-i fi răsplătit pentru "muncile lor", de a-mi purta "ființa" prin sărăcia lor, prin zbuciumul lor de "înfăptuire" a destinului meu. Dincolo de drumurile mele în carte ei, erau purtătorii crucii destinului rneu, erau purtătorii călătoriei mele în destinul predestinat. *Ei erau tumina ce m-a împins înainte, prin laguna, prin noaptea comunismului barbar, prin migrația ideilor marxiste, stupide; de dezmoştenire şi de depersonalizare a omului din viața lor, din sanctuarul vieții lor.*
212
Această tăcere a conştiinței mele de atunci, este amintirea sfântă de acum a părinților mei, a icoanei sufletului lor întruchipat în umbre şi-n priviri albastre şi căprui, şi-n chip suprem de mamă şi tată.
Sâmbăta întoarcerii mele acasă, era o sâmbătă a întoarcen'i fiului risipitor din lume.
Fănică, bunul meu prieten fusese repartizat la Folteşti; tot departe de casă, deşi eram născuți sub stele; mai aproape de ele, deşi eram născuți la țară; în târâm de sfere cântătoare şi-n păsări rătăcite-n pumni.
Eram obligați, sâ stăm acolo unde am fost repartizați timp de trei ani, prin nu ştiu ce contract semnat cu diavolul; cu diavolii serviciului personal al inspectoratului raional.
Trei ani am cerut transfer în comuna Tuluceşti, dar locul pe care-l solicitam, era rezervat, pentru nu ştiu ce fică de ştab, studentă la Iaşi, cât sâ termine la facultate, cât "sâ-l prindă" pentru o navetă la Galați. Aşa credeam eu la început. Mai târziu însă s-a adeverit să pila nu făcea naveta la Galați, ci în mod suprinzător, călătorea de la Tuluceşti la Folteşti; adică de la un sat mai îndepărtat de oraş la unul mai apropiat de oraş. Victimile acestor pile am fost eu şi Fănică mai mulți ani. Ştiam, simțeam că ori de câte ori îmi doream ceva cu insistență se întâmpla contrariul, se întâmpla un salt invers în destin, o răsturnare de aşteptări; o altă aşezare decât cea dorită în balanțele nevăzute a visului împlinit, în balanța împlinirii visului de orice fel.
O vreme, cu viscolul în față, călcând pe şinele de cale ferata, am crezut că sunt călător spre polul nord; călcând calota polară sub cerc polar. Gina şi Dolores erau în urma mea, nevăzătoare, induse de câmpul magnetic al vântului răsucit pe mine, în trupul meu, în locul gol rămas din deplasarea lui înainte. O *fantomă albă ne striga în balta secată de întuneric, până în Prut; indefinită, cârlionțată, indefinit în vântul năprasnic, căutând malul lui stâng: | Basarabia. De-acolo, din pânzele freatice ale Moldovei şi al* j *drumului nostru*

prin lume, alunecând în sud; spre Reni, spre Ismail, ne urmărea o istorie tăinuită; ştiută de noi din cuvânt părintesc, din cântecul de leagăn al bunicilor.
- Ioane! strigă Dolores: Opreşte-te! Ce dracu alergi aşa? Că nu s-or muta Ijdilenii mai departe, *cu Năvălici lor, cu Maldeşii lor,*

213

cu *Beslegii lor, cu tot cu refugiaţii ăştia din Basarabia de pe vreme evoluţiei bolşevice.* Ei spune! vor sâ înveţe carte pe viscolul ăsta, v0r pe dracu...
Vorbea singură, oprindu-şi suflarea la fiecare cuvânt, gâfâind la adăpostul meu şi al spatelui ei, întors din când în când, spre nord, spre nordul sălaş al crivăţului nebun.
- Hai sâ plecăm de pe calea ferată să nu ne calce vreo drezină, vreo dihanie umblătoare pe şine, spuse Gina.
- Nu umblă nimeni, pe o vreme ca asta pe nici un fel de drum. Numai noi putem fi nebunii care să ieşim din casă şi să ne aventurăm în haita lupilor din lumea asta, din văgăuna asta de sat...
Grosman încălţat în bascheţi, cu şireturi din cabluri electrice, ne ajunse din urmă. Se opri, la cuvântul "nebuni, rânjind prosteşte.
- Hai Grosmane! hai! îl încuraja Gina.
Nebunu' ne privi, oprindu-se în curburile vântului înfăşurat pe noi, pe spatele nostru, şi, deodată, parcă împins de-o forţă nevăzută; din sud spre nord, ţâşni înainte, lâsându-ne în urmă; noi nevăzuţi în urma lui; el nevăzut înainte noastră.
- Lasâ-l dracului de nebun! spuse Dolores, întotdeauna încurajându-ne cu exemplu ei de indiferenţă calculată, cu indiferenţă intelectuală.
încet, încet dibuind segmentele paralele ale traverselor noastre, am ajuns în sat. Scâpaserâm de coşmar, respirând omeneşte, pe uliţa cu garduri de beţe de floarea soarelui şi de stuf.
încet, încet, prin poteci închipuite, afundându-ne până în genunchi, eram la şcoală.
- Ştiţi? ne întâmpină Ion Donose, îngrijitorul şcolii; cel cu 12 copii născuţi, ştiţi şcoala s-a închis. învăţătorii au plecat. S-a spus la radio că...
- Eram "sigure" câ aşa o sâ fie! exclamară într-un glas cele două colege ale mele de liceu, cele două colege de învăţământ njral. Ioane! tu trebuia să fi ştiut primul de chestia asta, nu? doar eşti director, nu?
Fetele s-au întors în şosea sâ facă "autostopu", înapoi la Galaţi sau sâ prindă o "Rată" ieşită din orar, cu lanţ la roţi şi şofer cu '°Pată la volan.
Eu m-am adăpostit la "moş Chiachi", la mama Alexandra, la 9azda mea; cu cameră mortuară închiriată vieţii mele de profesor,

214

la începutul anului şcolar; ca să le alin durerea pierderii unui fiu, ca să le alin durerea însingurării lor.
M-am întins în pat, îmbrăcat, şi am adormit în căldura cu miros de zinc ars, cu miros de tămîie arsă. Umbre cenuşii umblau prin odaie, prin bocetul ce penetra pereţii chilerului din nord.
- Doarme? a întrebat cineva de dincolo de uşă.
- Da! doarme flămând? Nu se poate! nu se poate! i-a răspuns cineva dinăuntru de lângă mine.

<u>În celum specfare</u>

Mai erau puţine zile până la vacanţa sărbătorilor de iarnă. Mă obişnuisem cu sobele calde de la şcoală, din clasele imposibil de încălzit vreodată. Mă deprindeam să am răspunderea aprinderii şi stingerii focului "la timp", de parcă mă întorsesem "în timp" la internatul liceului V. Alecsandri, de parcă eram acum de serviciu "la tăiat lemne" o viaţă

întreagă, de parcă eram "de serviciu" la aşezat trupurile plăpânde în bănci şi spiritele flămânde în cuvânt: "să se odihnească şi să se hrănească". Un "frig constant" era grija mea, o înfrigurare repetată era manifestarea ei pentru alții. Şi n-am să uit nici iarna de afară, şi nu pot uita nici tăcerea hibernală a camerei mele închiriate la Constantin Bandrabur, a vibrației ei de bocet continuu, nici umbrele îndurerate mutându-şi suflarea prin ogradă, nici boțul alb de carne al celui rămas fără tată; plângând în sud, în casa iubirii ce l-a plămădit.
Cum se succed, în şiruri de aripe, păsările pe bolta vânătă de toamnă, aşa înşiruim clepsidra în pulberi de nisip, din bob, în bob ori între picături de apă, lăsând cărare clipei, s-avem din duh o *parte; o parte din suflarea întâiului născut.*
Cât de aproape îmi sunt acele imagini, acele înşiruiri milenare, *în evul conştiinței de acum,* în geneza trăirilor de atunci, călcată în picioare de-un comunism feroce şi stupid.
Menirea unei ființe pe pământ este de a identifica o parte din imaginea lui Dumnezeu în ea; trăind astfel, cu Dumnezeul ei, în] planul orizontal şi temporal al creației ei, în ecosistemul ordonat a/j *existenței ei terestre.*
215
Contopirea cu alte ființe, cu alte geneze, rămâne astfel o dorință; «O voință a lui Dumnezeu", o vrere a lui - mai mult s-au mai puțin posibilă de împlinit - după cum noi suntem mai mult sau mai puțin contopiți cu el; cu divinitatea din care am fost plămădiți. Efemeridele sufletelor noastre scrise la poarta dintre clipe, dintre spații; numite uneori veşnicie sau tărâm, sunt pline de "întâmplarea ființei", de fnetemsomatismul spiritului ei. Superioritatea judecăților noastre; de a fi egali sau nu cu alții, este puterea de contopire a fiecărei ființe cu Demiurgul ce a plămădit-o atunci în prima sau în a şaptea zi, atunci în creația lumii dintr-o suflare.
Nu poți să-i ceri această identificare omului mai mult decât Dumnezeului aflat în el: despre care numai presupunem că ar accepta congruența, identificarea reciprocă.
Omul, desprins o clipă de păcatul conştiinței sale de a fi, acceptă identificarea, uitându-şi o clipă de păcatul cunoaşterii, repetând creația lui Dumnezeu, firesc, elementar.
Această dublă dependență, această relație binară nu se explică, nu se deduce; ea există dincolo de rațiuni omeneşti, ea există în rațiuni universale, ca fenomenul om, ca fenomenul Dumnezeu, ca fenomenul Om-Dumnezeu. Conştiința acestei treimi la om este tot o neputință a prezentei sale în lumi, într-o lume presupusă.
Deci, contopirea spiritului uman - în formă de suflet - cu trupurile, ca şi a omului cu duhul din treimea: Tată şi Fiu şi Sfântul Duh, este o *existență fenomenală de tipul absorbției de lumină sau a iradierii ei, de tipul formării norilor şi a vântului, de tipul curgerii apei şi a formării ei din magme şi sigme împerechiate; stinse în adâncuri cu-n cuvânt necunoscut.*
Percepția vântului nu-i suficientă pentru a şti cauzele lui. "închipuirea" lui Dumnezeu nu-i suficientă pentru a te contopi cu e'- *Structura noastră somatică ne protejează de contopiri totale.* Câf *timp o deținem ne va ascunde înfățişările lumii exterioare ei, tocmai pentru a trăi în această lume. Altminteri, migrații fără limită fi număr, de entități diforme, ar strânge universul la loc în punct; într-un nimic perpetu, într-o gravitație negativă-antigravifică.*
Ce rost îşi mai are încă o taină omenească în această taină ^destăinuită, imposibil de destăinuit, a fenomenelor spiritului [u]niversal, a fenomenului căutării sinelui în neant?
216
Dincolo de această aşezare de umbre în plasme, dincolo de această separare de lumină, dincolo de această îmbinare de întuneric şi lumină, eu vreau să mai fie ceva, eu îmi doresc o altă explicație a ceea ce cred că sunt, a ceea ce cred că sunt alții. Cu aceste gânduri priveam cerul în acel sfârşit de noiembrie 1965, IQ începutul drumului meu de adult prin lumea de atunci comunistă: strânsă în chingi de vorbe idioate, de ideologii confuze.

Comunismul, cu resentimentele sale față de bogați, se va prăbuşi tocmai prin această imposibilitate de a sărăci pe toată lumea; de pământ, de casă, de suflet. în manifestarea lui asupra omului, nu reuşea să explice şi nici să înțeleagă, în totalitate sau parțial, cum cel bogat să dea de pomană tot ce avea, cum cel cu suflet să renunțe la trup şi, atunci, se prăbuşea încet în necredințele propăvăduitorilor, în necredințele propovăduiților.
- Ce-i dihania asta, domnule profesor? spuse moş Bandrabur Chiachi privind luneta de pe trepiedul înalt cât deregul, până aproape de florăria casei, până aproape de streaşină casei lui.
- O lunetă, o lunetă, îl încurajai eu să o plivească, împrumutasem de la Liceul VasileAlecsandri acest ansamblu;
ca o lăcustă gata de salt, ca un scorpion gata de împunsătura fatală, să-mi țin "conferințele" mele de astronomie, direct pe bolta cerului, direct pe ochiul neîncrezător al omului, al sărmanilor țărani din jurul meu: cu capul veşnic în pământ, cu gândul veşnic la ziua de mâine.
Mai aveam mult până să-mi şlefuiesc oglinda concavă a telescopului şi mi s-a părut prea îndepărtată dorința mea de stele mărite, şi de luceferi măriți, şi de lună plină purtată sub pleoape.
-Adică un ochian? vorbi bătrânul, curios sâ-l înconjoare, curios să mă descoase.
Stăteam pe prispă; eu, bătrânul şi "ochianul", toți cu înfățişări | de "ultra cum locum", de "dincolo de acest loc", cu chipuri diferite pe dinăuntru şi pe dinafară.
- Am sâ-l mut în ogradă, în ogradă, până vor privi la cer toți oamenii din Ijdileni: chiar şi orbii, chiar şi nevâzătorii de oameni... j
- Domnule, da ce ghioagă zdravănă, găurită pe dinăuntru, e drăcia asta?! *Şi se plecă pe coloana lui vertebrală, înainte, sub ocular, cu ochiul pe sticla prismei ocularului; tuşind mai să dărâme trepiedul, mai, mai, să aburească imaginea cerului în lentile.*
217
- *Ai grijă! ai grijă* moş Chiachi, mă repezii eu să-mi apăr *cornoara împrumutată, apucând cilindrul lunetei, fără nici un ^spect, cu ambele mâini de gât, de-ncheieturile lui cu pământul.*
-Aşa, zise moşu', ținându-l şi el să nu-i scape; de coadă, de capâtul subțire.
'
Tuşea ise oprise. Ochii i se făcu mari, ieşindu-i parcă din orbite. Sprâncenele i se zbârlise peste pleoapele grele de bocet, de bătrânețe.
- Unde să mă uit, domnule profesor? Unde să mă uit, Ionică? fnă alintă Bandrabur cel Bătrân, gazda mea pe pământ, în noaptea de iarnă cu vântul stins în aşternutul zăpezilor fosforescente.
Casa văduvei şi a copilului orfan, din sud, se clătină sub aripa lunii pline, călătoare. Un scâncet de copil se auzea înăuntru: IIA! jia! ia!... Apoi o femeie, o voce ca un cântec de leagăn, îi răspundea plângând: Ilauu! iiauu! Nu ştiu sigur, nu ştiu clar, plânsul copilului semăna alteori cu Maaa!... Maaaa!... iar plânsul mamei cu: Taa!... Taa.L.Era un "in celum spectare" - a privi spre cer, sonor, diferit de calea privirii noastre în cer, prin imagini răsturnate în retină.
Durerea, omenească, sonoră, din sud, sprijinea bucuria tăcută, oprită în suflare, în trupuri, a celor din nord.
Am rotit luneta pe ochiul bătrânului; la stânga la dreapta, în sus şi în jos, până când o pată de lumină galbenă îi lumină cristalinul.
- *Acuma, acuma, te afli pe lună/îl* încurajai eu. Şi omul mă luă în serios. Se agăță de coada lentilei, se agăță de cămaşa ocularului cât un deget, şi nu-i mai dădu drumul din mâini, şi nu-şi mai rezema trupul pe picioare.
- *Aaa... spuse Brandrabur, de parcă s-ar fi înțepat într-un țăp de salcâm, umblând după vite* copil desculț prin râpa din apus a satului.

în sud, în casa din sud, un copil adevărat; nepotul lui, fără tată, fi răspunse:
- Aaa.'Oaa!...
Nora lui cânta acum clar: "Nani, nani, puişor... Nu-ți fie de nimeni "or- Câ-ai să pleci curând prin lume, să îți faci un rost şi-un nume.
- Da, au munți albi, albi de tot. Şi ce de lunce, mâi taică, şi ce Qs mări... Să tot alergi prin ele. *Moşu vorbea singur de parcă o °ase razna. Ptiu, au şi zi şi dealuri şi văi şi..., continuă să se Minuneze.*
218
- *De ce spui că au?* îl întrebai eu într-un târziu.
- *Cum aşa?* Nu vei fi crezând dumneata că *acolo e pustiu-cu-atâta lumină, cu-atâta lumină.* Am tăcut. Deodată l-am auzit:
- *Eu domnule profesor cred, chiar cred din noaptea asta,* ca" *noi murind aici ne mutăm acolo. Pierzând lumina din noi aici,* Q *regăsim în grădina lunii, strânsă pentru noi încă odată de Dumnezeu.*
- Păi...
Uşa de la tindă; parcă aceeaşi cu uşa de la tinda casei noastre, se deschise înăuntru şi, mama Alexandra, parcă speriată, ne privi, de sub broboada ei mereu neagră, cu doi ochi scânteind.
- Constantine a venittovarăşu' preşedinte de C.A.P., tovarăşu' Țecu.
Nu sfârşi de vorbit, că *un om uscat ca o fantomă, ca un plop uscat umblând în noapte, apăru peste prag.*
- Cea faci, măi tovarăşu' Bandrabur? i se adresă direct stăpânului casei, de parcă eu nici nu aş fi fost lângă el pe prispă.
- *Uite privesc la capătu' lumii, că la sfârşitul lumii numai mă gândesc, îi răspunse ursuz bătrânul.* Da, ce doreşti? îl întrebă, neaşteptat de repede, pe oaspetele nepoftit. Şi, fără să-i aştepte răspunsul, apucă din nou luneta, din mâinile mele, din trepiedul sprijinit de mine, să-şi vadă mai departe de oceanele şi de mările lui liniştite de acum o clipă.
- Ei, am trecut şi eu pe la matale să văd ce mai faci.
- De când ți-o fi ție aşa dor de mine, mă Țecule? Că despre ce fac ştii că-mi plâng băiatu' pe care mi l-ați omorât voi, cu tractoare^ voastre, cu nenorocita voastră de campanie de toamnă, de arătura fără hat, de arătură fărâ cap, cu arătura voastră pânâ-n măduva oaselor strămoşeşti.
Moşu spuse dintr-o răsuflare toată această frază: ca să nu plângă, ca să nu înjure, ca să nu-i scape vorbele aspre din gura; ce-i stăteau în gât, în cerul gurii, în carne.
- Eu voiam să te chem la vite, la zootehnie, scăpă dintr-odatâ secretul venirii sale preşedintele.
Bătrânul înțelese, înțelesese, că baba lui aranjase aceasta întâlnire, seara târziu, la el pe prispă, cu şefu' satului, să-l scoată mâine din casă, să-l scoată din căderea lui în suflet, sâ-l facă să uite căderea de-orice fel.
219
- Oi vedea, m-oi gândi până mâine şi, în loc de o mulțumire adresată celuilalt, spuse:
- Mă Țecule, tu ai văzut vreodată luna de colo, stându-ți aici în palmă, de parcă ar sta pe casa lui Grumâzescu, pe grădina lor.
Preşedintele înțelese. Se apropie de mine, îmi spuse un "bună seara" ca unui străin pe uliță şi-şi înfipse, în loc de ochi, nasul în ocular.
profitând de neştiința lui de-a da ochii cu prisma ocular, se întrebă indiferent:
- Dumnealui o fi profesorul de matematică a lui ficioru-meu?
- Nu te mai face că nu ştii mă Țecule, că tu, din câtă carte ai învățat, oricum n-ai să ştii nimic din ce-i în satu' ăsta, niciodată. Mai bine dă mâna cu domnu' director, mă, şi-ntreabâ-l sincer cum îți învață plodu'.

într-adevăr, vorbele bătrânului meu protector, îl loviră unde trebuia pe preşedinte. Se fâstâci ca să aleagă între lunetă şi mine. 0 mână slabă, cu palmă osoasă, îmi strânse mâna pe întunericul umbrei streşinii.
- Noroc! tovarăşu' director, noroc! Cum să văd şi eu prin drăcia asta?
îl ajutai, uitând să-i răspund la salut, la onoarea exprimată cu "tovarăşu' director", în noaptea sfântă a "observației" mele astronomice.
- Aşa! şi aşa! gesticulai eu, pozițiile trupului şi ochiului, la coada ochianului.
- Da! daa! spuse Țecu, preşedintele - om, nepotu' lui Chiachi Bandrabur, venit să-şi salveze unchiul din crâncena durere a fiului mort.
- Dddaaa! dddaa! îi răspunse copilul, neadormit de cântecul de leagăn; din cealaltă casă, din casa unde s-a crezut că adormise, SIJb luna adusă de lentile şi de prisme şi de ochi, aproape, foarte aProape de vis, de suflare.
Cumpăna fântânii din ograda Grumâzeştilor scârțâii prelung. ^ Pasăre neagră săgeta în semicerc, ca un bumerang, văzduhul de peste noi.
- *Dar, are o singură față? întrebă Țecu, cu ochiul lipit de lentila ilarului rece.*
220
- *Nu! Are două fețe! dar, cealaltă, nu poate fi văzută de pământ...*
Nu, nu răspunsesem eu. Nu răspunsese nici moş Chiack vorbise cineva, din prispa întunecată a casei, din sud. *Cinevş nevăzut de acolo vorbise; era mama copilului din faşă, era martiş orfanului nevinovat, era femeia omului plecat nefiresc din aceasta lume.*

Vecinătăți multiple

După cum există în acelaşi punct - cât de cât material - o masă inertă şi o masă grea; caracterizate de comportamentul materiei la viteză şi la atracție universală, caracterizate de gravitație, aşa există şi în om o dualitate, o trinitate, o cuaternitate; o multiplă şi infinită partiției a ființei sale.
Topologia (din matematică) a fost inspirată de comportamentul uman în natură şi în societate. în orice societate: necunoscută ființă conştientă a binelui inconştient, mulțimea, grămada, turma, colectivitatea de indivizi, de însuşiri, de senzații, de chipuri cu aceeaşi natură sau cu aceeaşi proprietate, îşi explică existența prin operațiile reuniunii infinite, a intersecției finite şi prin "nevoia" complementarii oricărei mulțimi: şi prin asta a mulțimii vide şi a mulțimii totale. Nu orice mulțime: familie de mulțimi, satisface aceste deziderate, şi, pentru a evada din modele confuze, s-au invente vecinătățile şi punctele de un anume fel.
Existența prin vecinătate e o formă superioră de existent caracterizată de două relații aproape identice cu relațiile interuman* aproape identice cu relațiile dintre obiectele şi fenomenele lur reale.
Acestea sunt apartenența şi incluziunea. Obiectele lumii real[1] - numai ale lumii reale - aparțin sau "nonaparțin" mulțimilor; mulțimea se include în altă mulțime sau are capacitatea de a include o alt dintr-o familie de părți ale ei, cu natură similară ei.
Dacă mulțimea este o totalitate, unită printr-o adâncă tăcer instinctivă, sau printr-o uriaşă energie nemasurabilâ, greu d^ măsurat, vecinătatea este o mulțime: prag între lumi, *d* caracterizează eul obiectului lumii. Astfel, o mulțime este numit
221
vecinătate a unui număr, dacă există o altă mulțime deschisă ce pține numărul şi se include în mulțimea numită vecinătate.
Există deci vecinătăți ale numerelor, există vecinătăți ale nrnuM, în măsura în care există o mulțime deschisă intermediară ce "absoarbe" şi se lasă "absorbită".
Această aşezare descendentă a definiției vecinătății unei ^ultimi poate fi exemplificată prin: izvorul fântânii este o vecinătate a ciuturii prin fântână, neantul este o vecinătate a

omului prin oglindă, iubirea este o vecinătatea a omului prin om. "Prin ceva anume" este mulțimea deschisă, care nu poate fi înțeleasă decât prin "clarificările tipologice" ale interiorului şi exteriorului, ale zonelor de frontieră şi ale izolării, ale acumulării şi ale aderenței la o mulțime - idee, societate, corp, suflet, om.
Această aşezare anabazicâ nu este decât o proiecție a eroului "eu", din inconştient, din arhetipuri inconştiente, autonome, în protuberante de conştiințe primare, în mitul anticipat al creației.
în societate, ca şi în alte topologii, nu se clasifică vecinătățile, ci indivizii aflați într-o vecinătate sau alta, folosind expresia lingvistică "vecinătatea" ca o dorință de identificare a eului cu şinele din care provine, ca o identificare a lumii cu mitul creației ei.
Capacitatea de reuniune şi intersecție a vecinătăților rămânând tot o vecinătate, acest potențial de apartenență şi incluziune poate fi individualizat. Astfel se intuiesc izolarea, aderența, acumularea de tip uman. Astfel există senzorialul şi raționalul, ca vecinătăți ale frontierelor inconştiente şi conştiente, ca topologii distincte. Vecinătatea este efigia divinității multiplicată în arhetip. Arhetipul este urna vecinătăților netopologice care n-au învățat sperarea prin intersecție şi reuniune, prin complementare, este urna din care eul conştient se hrăneşte cu forme; timp şi spațiu, unic, inconştient, cu instincte dinamice, energetice.
Conştiința de orice fel este un "assimulo litteras", un "a imita literele", cunoscute în arhetip - formă de energie primară instinctivă ^irîjată prin vecinătate. Cîte capcane ascunde: "să ne aflăm în vecinătatea cuiva", în loc de "să-mi fii vecinătate", cum se răstoarnă aporturile antropice în lume generând antropomorfii?
- Universul e făcut din galaxii şi metagalaxii. Galaxiile au

constelați, constelațiile au roiuri stelare şi stelele... Până la urm$ am acceptat să țin o conferință în Petru Rareş, punându-mâ u încercare cu propriul meu ateism, cu propria mea credință f* "nimicul" protomateriei, în nimicul ipotetic al antimateriei.
Zdranc! Zdranc! bătea spata bătrâna de la războiul de țesut din camera spațioasă, cu lut pe jos, cu trandafiri în pereți.
Alte două babe o urmăreau din pat; cum îşi strecura suveica printre ițe, cum ghemul de cârpe se deşira pe pământ, cum spata rânjea, înainte de a fi trasă de mâna osoasă; să se zbată, să se vaite. Suveica ieşea şi intra în ițele care rânjeau desfăcute. Spata desena cârpa - funie transversală - paralel translatată cu celelalte cârpe spre pieptul concav, coşcovit, al bătrânei şi, c-o mişcare mânioasă de scripeți, picioarele ei nevăzute interferau ițele: ascendent, descendent.
"Zdranc! Zdranc!" vertical şi orizontal. Spata oscila în brațele ei prinse în tavan şi în alte oase de lemn uscat de salcâm sau de stejar bătrân; spata bătea secunda siderală în spațiu zidit cu lut şi paiantă şi încălzit c-o plită într-un triedru ortogonal.
- Cine-a făcut pământu' domnule? Cine? aproape că strigă la mine femeia din răsărit.
- E prea tânăr să ştie, îi răspunse cea din apus, cea cu ochi-ncercânați şi gura fără dinți.
- Există mai multe ipoteze...
- Păreri?
- Da! păreri. Că s-a desprins din soare şi s-a răc îndepărtându-se de el.
- Şi cu viața, cu viața cum rămâne? Cum rămâne? întrebară ele deodată.
Aoleu - mi-am spus eu - nu voi reuşi să conving pe nimeni aici. Nu voi reuşi să aparțin niciodată vecinătății lor nebune. Nu voi reuşi niciodată, sâ-nving ce ştiu ele de demult.
- Păi! viața a apărut din fulger şi din apă, din cuacervate; încercai eu să le atrag atenția, să le surprind cu etimologii rare.
- Auzi, din fulger? -Auzi, din apă?
- Da, da! li se împotrivi bătrâna. *Da, asta a fost în a treia când a separat Dumnezeu apa de uscat. Asta a fost în diminea zilei a treia a facerii lumii. Ştie el ceva. Ştie!*

223
- Am uitat să vă spun *că fără lumină n-ar fi fost viață,* pe pământ, n-ar fi fost...
- Păi, da, maică, spuse femeia de la război. *Lumina în facerea lumii e ca ițele din războiu'meu de țesut.*
- Eca spata, spuse femeia din răsărit, cu ochii albaştrii, fără vârstă, cu dinți-i de lapte, ieşindu-ipe buzele inferioare.
- E ca suveica spuse femeia din apus. Apoi, deodată, punându-şi mâinile la gură, spuseră împreună.
- *Păi asta a fost în prima zi, în zorii primei zilei a facerii lumii! pe unde ştii tu de lumină ? De unde ştii?*
- Lumina are o natură foarte ciudată şi proprietăți ciudate, le explicai eu din caietul meu cu notițe. Ea este ondulatorie şi liniară. Ea este crepusculară şi energetică.
Luneta stătea răsturnată, ca o capră rumegând, în tindă. O lăsasem acolo pe pat şi o ştiam acolo.
Auditoriul meu - complicat - *de femei bătrâne, de femei prea bătrâne pentru o conversație omenească,* m-a făcut să uit de ea, de lunetă.
Printr-un geam din spatele țesătoarei, luna s-a suit pe muşcate argintându-le.
Afară se auzeau voci de bărbați şi de femei.
- Lasâ-mă şi pe mine, Gheorghe, striga o femeie tânără la bărbatul ei bătrân.
Mi-am întrerupt conferința de la război, să văd ce-i afară. Un şir lung de oameni stăteau la rând la ceva nevăzut.
Doamne! este luneta mea, m-am dezmeticit eu. Mazilu îi punea pe rând sâ-şi rezeme ochiul de ocular, să şi-l dilate până dincolo de iris, prin cilindru, spre obiectiv, unde luna, luna se plimba cu-n grad pe minut la dreapta, în sus.
- *Ce minunăție!* spuse femeia tânără. Cât argint topit! câtă cenuşă stinsă! vorbi fără sens lângă bărbatul ei.
- *Luna se-nvârte în jurul pământului!*'încercai eu să-i fac curioşi, ?' are o singură față îndreptată spre noi.
- *Păi, sigur!* spuse Gheorghe - omul cu acest nume - botezat de femeia ce nu-şi desprinderea ochiul de cer. Păi, sigur! *fiindcă ^mântui este în centru universului. Şi soarele se-nvârte în jurul*
224
nostru, şi steaua polară, şi tot cerul se învârte în jurul pământului şi...
- *Nu-i adevărat...* mă aşezai eu să-mi continui teoria, heliocentrică, distrugându-i credința lui geocentrică, *mă aşezai eu în calea vorbelor lui bătătorite de gânduri neştiute.*
- Într-adevăr, nu-i adevărat că pământul se-nvârte în jurul soarelui. Aşa e domnule, nu-i adevărat; *întoarse el cuvintele mele,* din destinația pronunțării lor, *din destinația scopului prezenței mele printre ei.*
- Văd o mare, o mare liniştită! spuse femeia care se agățase cu ambele mâini de coada lunetei.
Instructorul ținea trepiedul să nu se răstoarne şi rotea luneta în aşa fel ca femeia să vorbească, deci să vadă.
- Uitați-vâ dumneavoastră, domnule profesor şi spuneți-i cum se cheamă marea aia?
- E Marea Fecundității, o lămurii eu. Mai la stânga, e Oceanul Furtunilor.
-Auzi, fa, ăsta ştie cum se cheamă mările şi oceanele de pe lună, cum se cheamă munții de acolo. Da, oamenii? da, oameni? nu sunt acolo?
- Nu s-au descoperit încă, nu s-a descoperit pe lună omul, le confirmai eu.
- Vezi domnule, suntem singuri în univers? se răsti la mine Gheorghe; bărbatul femeii fără nume.

- Haide, mă! Lasă-ne şi pe noi să vedem! *Lasă-mă şi pe mine să-i spun femeii mele ce-am văzut* prin trestia asta scufundată în cerul nopții...
Bărbații care îşi spălau ochii în lunetă, privind plictisiți imaginea lunii, bărbații se aşezau roată în jurul meu într-un cerc turtit. Aproape nu le luau în seamă pe femei, pe femeile lor, ori pe ale altora, privind neîncrezători, când la lună, când la pământul din ogradă.
- Mâi ăsta, a lui Nour, ce-ai sâ-i spui muierii acasă? Ce-ai văzut prin ghioaga asta înfiptâ-n cer?
-Am sâ-i spun că l-am văzut pe Dumnezeu, măi Gheorghe!
- Ei aş, ştii tu cum arată ca să-l mai şi vezi?
- Cum aşa? Arată ca şi mine, ca şi tine. Nu suntem făcuți după chipul şi asemănarea lui?
225
- Tovarăşi, strigă din senin instructorul auzind sporovoiala peateistă a bărbaților. *Trebuie să ştiți că în cer mai există lumi ca gle noastre, că nu suntem singuri în univers! Asta vrem să vă arătăm în aceste clipe. Asta vrem să ştiți.*
- Ei lasă, tovarăşu' Mazilu, că putem trăi şi noi aici fără ei acolo.
- Dacă or fi la colectiv ca noi, păi, degeaba mai sunt în univers. -Tovarăşu'! Tovarăşu'! îl mustră Mazilu pe țăranul îndrăzneț. -Vă supărați degeaba. Eu ştiu că chestia asta cu luna şi stelele
are socoteala ei, dar ce socotesc ăia de la CAP cu noi, cu zile noastre de muncă, nu socotesc ei. Mai bine am pleca pe lună că acolo mă pot hrăni cu azbest, cu sulf, cu ouă stricate, în timp ce aici...
- Păi, nu primeşti o căruță de ştiuleți mâine să-ți tai porcu' sătul de Crăciun? îl luă peste picior, pe Nour, omul de la vaci.
- Eu zic, mâine seară, când îi şedința aia la c.a.p., să-l privim pe Țecu cu luneta asta, să vedem clar *cum se face ca un an de muncă să aibă doar o sută de zile,* iar o mie de chile de porumb să fie o căruță de ştiuleți?
Femeile plecaseră. Instructorul încă mai ținea în mâini trepiedul lunetei, când ar fi trebuit, să răspundă la ultima întrebare pusă de Năvălici.
I-am desprins palmele să le poată răspunde liber, să nu se mai ascundă în imagini virtuale opuse.
- Tovarăşi, spuse el, scuturându-şi palmele, de parcă, se murdărise de noroi stelar, îndreptând luneta spre cer. Tovarăşi, voi fi prezent la şedința de mâine seară de la C.A.P. Voi analiza ce mi-ați spus.
-Aşa ne-ați spus şi data trecută şi anul trecut. Ei vă conving uşor cu o găină la camera de oaspeți.
- Cu una acasă... spuse altu?
- Niscai fasole şi brânză, se auzi mai departe.
- Un porc de sărbători...
- Tovarăşu' Năvălici, tovarăşu' Nour, tovarăşu' Lungu, cum Puteți să...
- Să v-o spunem în față? vorbi Gheorghe.
- *Fiindcă am privit la lună, împreună, în seara asta tovarăşe*
226
instructor, fiindcă am privit spre Dumnezeu împreună: Şi suntem mai curați şi-ar trebui să fim curați - mereu aşa -înțelegeți? înțelege-țj ce vreau să vă spun? vorbi şi Nour.
-Ați văzut, domnule profesor, ce-au înțeles ei din astronomia dumneavoastră, din conferința dumneavoastră ateistă? mi se adresă intructorul, în momentul cînd pusesem luneta pe umăr, ca să ies din ogradă.
- Păi, în marxism, tovarăşe Mazilu, gândirea trece prin stomac. Aici e greşala, aici e "esența" prostiei comuniste.

M-am întors în casă, la babele "părăsite" pentru observația astronomică din ogradă.
Zdranc! zdranc!
- *I-ai deschis "luminatorul"? spuse baba din răsărit babei din apus.*
- *Nu! asta e treaba ta. Eu deschis "tăria" între ape, nu ştii? Ai uitat?*
-Am uitat, am uitat, mamă, deşi eu sînt cu două zile mai tînără ca tine. Dar, nu te supăra, lasă-mi luna şi soarele acolo unde sînt, în tăria ta, aşa cum a vrut Dumnezeu.
- Ce vorbe-s astea? Ce vorbe? Bineînțeles că am să le las unde sunt.
- *Ia nu vă mai certați! zise baba de la spată, că eu țes de-o viață pe-ntuneric. Ia nu mai fiți supărate pe ceea ce aveți!*
- *Noi nu sîntem de vină, soro, că tu te-ai născut înainte de facerea lumii.*
Zdranc! zdranc!
- Noapte bună! le spusei în şoaptă celor trei babe.
-Ai văzut tu pe cineva printre noi, soro? o întrebară cele două surori tinere pe sora lor cea bătrână.
- *Nu, nu-i decât un cuvânt neauzit, un cuvânt trecut prin ziua a şasea a facerii lumii...*
Deodată m-am trezit în chilerul casei lui Bandrabur. Mama Alexandra pusese masa şi-n jurul ei stăteam eu şi moş Chiachi. Pe pat stătea nora lor cu copilul.
Zdranc! Zdranc! au trosnit farfuriile de lut zvârlite pe masă, înaintea noastră, de cineva.
227
- *Şi spuneai că vrei să pleci de la noi cu tot cu băiet?* Du-te maică, du-te! Poate vei avea mai mult noroc în altă lume. *Poate vei avea mai mult noroc în altă parte din lumea asta.*
Zdranc! Zdranc! Farfuriile de lut fuseseră strânse de cineva din fața noastră.
- Noapte bună, le spusesem, neprinvindu-i, neîndrăznind să-i privesc.
Ciudat. Din urmă am auzit.
- Noapte bună, domnule profesor! Şi să ne trăieşti mulți ani!
- *Ai lăsat stelele afară Constantine,* ai lăsat poarta deschisă la tărie şi luminatorul plînge şi luna culege suflete din râu. Doamne! Doamne! cum nu vii să ne iei de pe pământ, cum nu vii să ne duci acolo de unde suntem. Uşa s-a închis după mine. Zdranc!, Zdranc!

Visul

Exista o clinică, o mănăstire de tratament a răului din om, în depărtare, spre nord de Mamaia, dincolo de Hanul Piraților, spre Hystria.
Un far, o lumină ca un alt soare pe pământ, strălucea spasmodic în apus, iar pe malul mării se afla mănăstirea împrejmuita cu gard de sârmă, cu clădiri joase în formă de casă fără acoperiş, în formă de grădini privite de sus.
Eram la acest tratament balnear cu tata, ori cu un prieten necunoscut. Ne aşezam mai întâi pe jos, întinşi pe jos, trup lângă trup, goi, unul lângă altul, şi ascultam o rugăciune, privind, aşa întinşi pe jos, cu capul spre mare şi cu picioarele în soarele din apus, privind la vorbele neauzite rostite de o maică, stând în picioare deasupra noastră în sud-vest, lângă soarele nefiresc de opac.
Apoi fiecare se aşeza cu spatele la soare. Eu îmi vedeam trupul proiectat pe el, aşa de mare, că soarele nu se mai vedea. Eu îmi vedeam trupul stând în malul mării, spre malul mării, şi mă îngrozeam de ce vedeam: "din fiecare neg al trupului meu ieşeau furnici negre afară, plimbându-mi-se pe trup în jos, pe pământ, în Pământ. Cele mai multe ieşeau dintr-un neg cel aveam sub clavicula stângă, deasupra inimii şi din altul, din obrazul stâng".
228
"Vezi, te vindeci, vezi ți s-a împlinit ruga, ți s-a împlinit rugăciunea, vezi?

După această eliminare de gândaci şi furnici, din bubele trupului, din negii trupului şi din anumite părți trupeşti; fără vreo urmă de vătămare, trupurile se aşezau în noi cei care le priveam şi pluteau peste o livadă plină de case somptuoase; goale, transparente. Se vedeau camerele acestor case, cu ferestre mari sau fără ferestre, cu perdele albe; uriaşe pe golul lor, pe locul pereților transparenți.
Am plutit, peste această aşezare de case părăsite, spre apus, spre o presupusă aşezare omenească a livezii. într-adevăr, grupuri de tineri, ocupau locuri la mese: câte cinci pe un loc. M-am aşezat la o masă unde mă cunoşteau, parcă, unii din ei.
N-am stat mult acolo: cât pentru o şoaptă în doi, cât pentru a fi băut un elixir dintr-un pahar mare galben. M-am trezit din nou la mănăstirea împrejmuită în apus. Ştiam fără să văd că în răsărit era marea, că se ascundea marea în cămările ei interioare, de unde apăreau şi dispăreau maicile făcătoare de minuni.
întârziasem în plutirea mea prin livada cu conace părăsite, ce-şi suspendau transparent în aer perdele albe; în locurile goale ale uşilor şi ale ferestrelor, pe umbrele cenuşii ale zidurilor ireale.
Perdelele erau albe, extrem de albe, aşteptînd nemişcate vântul: suflarea, în aşezările conacelor glaciale, proiectate descendent de privirea mea călătoare în spațiu, de ochiul sufletului meu fără trup, într-o câmpie, sub amurg, la răsărit de amurg; într-un adânc lugubru, sub nivelul mării, la apus de țărmul ei nevăzut.
Şedeam în brânci pe duşumeaua unde, mai înainte, la începutul intrării mele în mănăstire, fusesem țintuit orizontal; lângă alții - trup lângă trup, gol să ascult rugăciunea maicii în grija căreia eram dat: ... în brânci, îmi căutam papucii, papucii mei roşii. îi căutau într-o ladă de zestre, aşezată în interiorul peretelui din sud al încăperii, unde nu se mai afla nimeni, decât eu - om cu trup şi om cu suflet, uniți acum pentru o singură dorință; să-mi aflu papucii, fără de care aş fi plecat desculț din mănăstire, prin poarta de apus: luminoasă, pe acolo unde plecase parcă o bună parte din cei care fuseseră aici, din cei care se vindecaseră aici.
229
Hai, să asişti la ceremonia de închidere a slujbei de vindecare, pai! îmi vorbise maica însoțitoare, maica mea vraci, mag, înger.
într-o sală, plină de o lumină venind dinspre apus, printr-un perete de sticlă, stăteau statui de bronz înalte, privind nemişcate spre soare.
Erau metalice, maronii şi suple; fără nimic sanguin, fără deosebire de culoare, brun-tumefiate de o energie statică, verticală, nemaivăzută. Brațele lor erau întinse spre cer. Cu pasul lor ridicat în aer, alergând, îmi arătau că ieşise din mare. Părul lor flutura "împietrit": ca o coamă în ceafă, ca un mănunchi de alge împletite în vântul ce a fost oprit să mai bată. "Eu unde sunt? am întrebat-o pe maica ce mă însoțea pretutindeni. Se uită cu luare aminte la figurile negre cărămizii: inexplicabil de negre; moarte vertical în fugă, ca nişte statui de fier alineate magnetic pe razele soarelui din apus. Mă privi pe mine. Le privi din nou, cu luare aminte, pe ele. Deodată, dintr-o fantă violetă situată în muchia sud-vestică a încăperii cu statui de plumb tumefiat, se apropie de noi o femeie înaltă, suplă, semănând cu statuile, şi întrebă în şoaptă: "Ce-i?". Maica îi răspunse arătând în acelaşi timp - nu ştiu cum - spre mine şi spre încăperea cu trupuri nemişcate "El, nu-i!". "Să văd! să văd!" spuse femeia cu înfățişarea identic asemănătoare, da, identică cu cei din sală; dispunând doar de o mişcare fără paşi, de o muşcare prin translație şi de un trup neondulat. Se întorsese înapoi cu un catalog în mână, cu un registru de nume şi figuri în mână, răsfoindu-l înainte şi înapoi.
Maica privi în el, apropiindu-se mult de el, suprapunându-se, parcă, cu ființa ei pe el. "Nu-i! Vezi? Nu-i!". "Da! da! Şi ce facem?" "îi dăm drumu'! Aşa!". îl lăsăm să plece! Aşa!"

- Păi! m-am vindecat? strigai eu. Şi papucii? Şi papucii? Eu nu plec desculț! Deodată, am văzut papucii roşii; ce ştiam că erau roşii, că erau ai mei, în picioarele femeii cu catalogul în mână. Da! erau ai mei!
... M-am trezit atunci, cu dureri mari de inimă - dormisem pe 'nimă, dormisem pe inimă... Ştiu sigur că tata plecase din mănăstire, prin poarta din apus; în lumea luminoasă de afară sau dinăuntrul altei lumi şi eram tare trist că nu mă aşteptase, ca să-mi vadă statuia mumificată - dovada vindecării mele. Şi eram trist că-mi fuseseră furați pantofii roşii, de
230
acea femeie stăpână pe vernisajul de sfârşit a pelerinajului meu prin mănăstire; stăpână pe turnarea în bronz şi în plumb, în piatră maronie şi în tumefiere, a trupurilor din care s-au scos, prin rugăciune şi ardere la lumina soarelui, furnici negre şi fluturi şi viespi şi alte insecte, ortheoptere, hymenoptere, diptere, lepidoptere; negre, mai negre ca smoala...
Eram în casa lui Chiachi Bandrabur, într-o dimineață de sâmbătă; cu o săptămână înainte de paşti, trăind prin vis cât mi-a fost dat ca să visez trăind.
-Azi, vă dau vie, în grădinile nisipoare de la răsărit! mă amenință bătrânul, în loc să-mi spună un "Bună dimineața" bolborosit indescifrabil; cum avea obiceiul să-mi spună, când îmi deschidea uşa lung, că să mă trezească, înainte de a vorbi cu scârțâitul ei, de balama ruginită, cu apăsare de linişte în muşcatele din fereastră.
- Ce vie dom' Bandrabur? Ce vie?
- Via lui Diaconu sau a lui Botezatu sau a lui Tăgîrțoiu, se strădui el sâ-i amintească pe cei desmoşteniți de viile lor. Acele pământuri erau ştiute numai de fiii cu părul cărunt, ai satului, erau cunoscute numai de fuga lui prin spini, prin *măceş,* prin *lemn câinesc,* prin *liliac, prin păducel,* prin *pălămidă,* prin *susai,* prin *cânepă şi pelin, prin pădure,* cu poama-n mâini, cu poama-n dinți, cu poama-n trupuri sfârtecate. Un murmur ca de rugăciune, fredona bătrânul la uşa sobei în care băga cărbuni, stând cu-n genunchi în pământ şi cu umărul stâng în aer spre tavan... *Prunus spinoza* (porumbar), *artemisia* (pelin), *matricaria* (muşețel), *chrysantemum* (spiculețe), *achillea* (coada şoricelului), auzeam dinspre el, prin cameră, spre mine. Da, era bătrânul - o pârghie între două forțe nevăzute, cu sprijin într-un punct astral, din piatră cenuşie vorbitoare, cu focul în mâini, hrănind cilindrul sobei de fontă vopsită cu bronz; cilindrul statuie cu alte plete de cilindrii suprapuşi ascendent: în bâceac, în cerul de lut al camerei mele închiriate, cilindru care cândva fusese prismă şi piramidă şi punct nevăzut.
... *Matricaria, artemisia, achillea; vorbea bătrânul*dintr-o suflare, semănând cu tata la vorbă, semănând cu trupul lui vid, într-un spațiu nepământesc.
- Ce-i asta? Ce spui? I-am întrebat, privindu-l din patul meu; din care nu îndrăzneam să mă ridic, privindu-l parcă dintr-un pat de moarte.
231
- Un descântec, domnule profesor, pe care l-a găsit Alexandra fYiea într-o carte.
- Dar astea sunt buruieni domnule! Astea nu sunt cuvinte de rugăciune.
- Nu ştiu! *Eu nu ştiu mai mult decât să fac ce mi-a spus femeia,* sâ le rostesc. *Şi nu mi-i uşor,* domnule profesor, *nu mi-i uşor,* că sunt în altă limbă, că sunt cu alte vocale şi cu alte sunete "constitutive"; parcă aşa se spune, *"constituiente";* respiră "cu greu bătrânul, suflând în cărbunii din sobă, în focul, gata să plesnească, din cărbuni afară.
"Ce l-o fi apucat pe bătrân? mi-am spus, răsucindu-mă în pat, cât un muşchi svâcnit în trup de o mână nevăzută". M-am trezit, m-am trezit a doua oară. Prima dată, atunci când scăpasem din mănăstirea de sub unghia mării, nu mă trezisem, căzusem în alt vis, mai aproape de epiderma lumii mele, mai aproape de odaia încălzită cu paie şi cu tulpini de floarea soarelui şi cu *prunus spinoza* (porumbar) şi cu *spini-curdus-curdus* şi cu rădăcini de salcâm -*robinia, robinia şi cu lemn câinesc - ligustrus, ligustrus şi* cu mlădițe de *liliac - siringa, siringa.*

Focul duduia în sobă pronunțând numele lemnului ars, trosnind scântei în cuva de cenuşă şi prin grilajul uşii; *prunus, pru-nus spinoza, ro-bi-ni-a, rob-in-ia, rob-in-ea, sirin-ga... lig-us-trus, ligus-trus.*

Fiecare flacără avea silabele ei, fiecare scânteie era o linie între consoane, ca o cuantă între două înşiruiri de lacrimi, ca un impuls între două particule de lumină.

Mama Alexandra terminase de fiert ceaiul pe plită şi, din ceainicul cu toartă, îmi turnă într-o cană de lut o zeamă aburindâ, o fiertură de ierburi numai de ea ştiute.

- Cu zahăr? cu zahăr? domnule profesor, mă întrebă ea, cobilițatâ pe aburii miresmatici din odaia scundă, prăbuşită şi ea Pe o lumină de lampă chioară.

- Cât mai puțin, mamă... Era tare bucuroasă sâ-şi audă numele Menirii ei pe pământ, să i se aducă slavă prin această menire îrripijnită, împlinită de multe ori.

Şi am băut însetat din ceaiul de plante necunoscute, îndulcit cu zahăr, trecut prin cristalele de zahăr cu alotropie infinită.

232

Şi am ieşit din chilerul întunecat, în aerul infraroşu al dimineții de april. Soarele stătea cățărat pe bâgeacul casei lui Rolea, dincolo de şosea, dincolo de Cotul Prutului de la Şivița. Din salcâmul proiectat pe cercul lui de incandescențe învolburate, din ramurile salcâmului, păsările ieşeau ca nişte furnici, ca nişte insecte, din negi de muguri iluminiscenți, din inelele de diamant ale cioatelor liberiene concave şi convexe pe pământ.

Era un salcâm bătrân, înfipt în marginea şoselei ascendente, ce privea satul cu mânie; oamenii fiind, în albia Ijdilenilor din vale, spectatori ai dispersiei luminii în pletele lui, în necunoscutele lui ramificații astrale.

Era un salcâm în fiecare ogradă, gata să-i răspundă strigătului trâmbițelor celui dintâi - păsărilor termite negre, păsărilor dospite în ramuri de un anumit fel de lumină, salcâmul era o aşezare de trupuri bolnave, o gravură cromofotografică. Salcâmul era substanța cromogenă a terapiei sale. Pasărea era o picătură de suflare celestă; străină de tărâmul pământesc, o picătură de neant gravific, de neant accesibil.

Un om mă aştepta în poarta din ulița şcolii, ce lega răsăritul din vii cu apusul din cimitirul satului.

- Să mergem, spuse omul la primul pas făcut în poartă, în uliță.

M-am lăsat târât de omul cu paşi mici; măsurați cu grijă la vale, spre vii, spre drumul de nisip, printre garduri de dracilă şi de oțetari ascultând din nou cuvintele magice ale bătrânului din al doilea vis al dimineții mele: înşiruită ca o săptămână de paşti în trupul meu: ligustrus, lig-ustrus, Rhustyphina robinia, rob-in-ea... lemn câinesc, le-m-n, oțetar, oțetar, salcâm, sal-câm...

O salcie mirositoare ne deschise poarta într-un gard de dracilă şi de clocotici, de holeră moartă şi de urzică moartă.

Omul desenă în aer, cu picioarele compasului răsucit pe umărul drept, un con; o pâlnie, în care să curgă sineala cerului, încercând să-mi facă loc pe lângă el, înăuntru, înăuntru spațiului desțelenit al viilor nobile.

- Aici e palma ta de pământ pentru care am fost trimis! Cinci arii cât are toată lumea! Cinci arii, moştenire, din vatra satului *pe* moarte! Şi măsură cu compasul cinci deschideri, de la nord la sud

233

cj apoi mai multe veuri; numărate numai de el - în gând, până în $p_6$ria de cătină albă din malul nisipos al pârâului secat în răsărit, până ce funia drumului lui în neant era gata să smulgă alunii casei cu cerdac din apus.

- Bine! i-am spus, cu jumătate de gură, trimisului care avea să-mi măsoare ograda mea de rădăcini de şarpe, ograda mea cu dijrnă, la un stăpân necunoscut.

Omul îmi citi pe buze cuvîntul "bine" şi se îndepărtă fără a fi clătinat, câtuşi de puțin, de mulțumirea mea, de vrednicia mea, să tai primul butuc.
Din poarta cu dracilă, ferindu-se în lături, omul sau ce-o fi fost, strigă lăsând jos instrumentul lui de măsurat linii frânte pe pământ.
- Asta ca să rămâi pentru totdeuna aici! Cu noi! Aici în satul de nisip şi de sălcii plângătoare, în satul înțelenit de cătini albe şi de salcâmi cenuşii! Să ştii! Să ştii! Ca să rămâi cu noi! Nu l-am mai văzut. O dâră de compas; un "ve" în şpagat, desena prin aer o sinusoidă dublă, defazată, semn al paşilor săltați de un trup de om pe nisip.
Soarele îşi făcea cuib pe cumpăna casei unui Bandrabur. Tăiasem zece butuci rari ca nişte oameni neînrudiți pe pământ, ca nişte călugări trimişi prin lume dintr-o mănăstire neştiută.
Ciocârlani şi vrăbiile şi cucuştiucii se-nvredniceau să zvârle cu suspine şi bocete silabisite rar, ori des, măcinate sub pleura văzduhului înalt de miriştea infraroşie a amiezii.
Butucii tăiați luau înfățişarea unor statui împletite din funii priponite de câte un harag uscat, în aer, prin lumini. Umbra Punctiformă, meridiană, a nucului din nord-est, mă ademenea fără motiv. Aerul era încă polar şi nepăsător; purtat de vânt, din lunca ^rutului spre Fântânele, spre Scânteieşti, spre inima județului Covurlui, spre pădurile ascunse privirii drumețului necunoscut, spre Cuca şi Oasele, spre mănăstiri uitate de lume, în calea lui Petru °areş şi Ştefan cel Mare, în calea voievozilor Moldovei rătăciți în tlrnp nesfârşit.
Deodată, în această fântână de sudalme şi ecouri, de stele pătând în inima pământului, un bătrân ieşi din linia albastră a Râului din răsărit, şi păşi, spre mine, neîndrâznind să-nfrunte hatul Palmei mele de pământ, neîndrâznind să lase în urmă cătina albă semanată în nisip.
234
-Tovarăşe, to-va-râ-şe, strigă "necunoscutul bătrân", de parcă ar fi, strigat: Apă! Apă! Mi-i foame! Mi-i sete!
Bătrânul purta mai mulți ani în trup decât îi dădeai la prima vedere, rostea mai multe cuvinte decât se auzeau rostite, avea alți paşi mai tineri, mai verticali, decât cei pe care-i credeam eu târşiți, pe fundul pârâului secat, în rădăcinile oțătarilor din vale.
M-am apropiat de el, mai mult sâ-l aud decât sâ-l văd.
- Ştii, cele cinci arii pe care le tai cu foarfecă, dumneata acolo, sunt ale mele. Ți le-am dat de pomană pentru sufletul meu şi a celor ce m-au iubit. Ți le-am dat de pomană! Să ştii! Să ştii!...
Am mai făcut un pas spre răsărit şi bătrânul a dispărut ca prin minune. Poate m-am rătăcit în reflexiile distructive ale luminii meridiane, poate pasul meu a fost prea mic, poate pasul meu prea mare a trecut din nebăgare de seamă în spații fără ființă, în spații fără chipuri omeneşti...
O sete nebună îmi inundă trupul. Apă! Apă! Mi-i sete! Mi-i sete! m-am auzit scâncind, ca şi atunci la începutul rostirii primului cuvânt; Mamă! Mamă!...
Am bătut cu piciorul, grădinile din apus, căutând o fântână. Casele, goale, mă priveau înspăimântate, cu ferestrele deschise şi cu perdelele fluturând albe; afară spre răsărit.
- Care eşti, mă, acolo?! strigă dintr-un bordei săpat în pământ un om, mai înalt decât "groapa" din care ieşise; săpată sub rădăcina unui stejar rătăcit în vii.
- Eu! Eu! mă apărai de apariția subpământeană a necunoscutului.
- Ce vrei domnule? Ce vrei?
- Puțină apă! că mi-am tăiat via şi mi-i tare sete.
- Când tai ce-i viu bei vin, domnule, nu apă! Eu nu am decât vin! De când a murit cu tractorul pe piept băiatul lui Bandrabur. colo sub malul pârâului secat, mi-a secat fântâna de sub nuc, mi-a secat fântâna din apus; mă lămuri el pe îndelete.

Dispăru o clipă şi sui nişte trepte nevăzute pe pământ cu ° cană roşie de lut ars în mâini.
- Ia şi bea! mă îndemnă el, deodată, nepoliticos.
Am înghițit cam cu noduri lăurusca lui dinăuntru: sanguina-leşioasă, acrişoară.
235
- Tu eşti, profesorul, ăla, care i-a luat via lui Maldeş, care i-a luat via Bătrânului Maldeş.
- Taci mă! auzii, eu, din pământ, o voce de femeie aspră că 0mul ei de pe pământ tăcu şi-şi plecă ochii în pământ. Taci mă! că via aia nu-i a lui Maldeş, e a lui moş Toderiță! Ai uitat?
- Păi, bătrânul mi-a dat de pomană, acum o oră, la capătul viei lui, la capătul celor cinci arii măsurate de Nor de omul de la primărie! Ce bătrân? care Nor? Se minună omul din pământ, ce se ştergea pe ochi de lumină cu mâneca, cu dosul palmei brațului stâng; cu dreapta ținând cana de lut plină cu vin în aer, în sodemicele arderi din jur.
Ăştia au murit demult, ăştia sunt lut de oale demult, acolo, în cimitirul din dealul şcolii. Bătrânul a murit cam acum o sută de ani, iar Nor a murit la Canal. Nu ştiu cine ți-a măsurat via ta, pământul tău? Nu ştiu cu cina ai vorbit tu, la capătul de răsărit a viei?
- Păi, eu sunt Toderiță! precizai fără să vreau aproape în şoaptă, aproape numai pentru mine, cu teamă de prezența mea "între vii".
Namila de om, uriaşul subpământean intră în fugă sub pământ, cu mâna la gură, lăsându-mă singur afară cu cana lui de lut în mâini. Am lăsat-o jos, picurând câteva lacrimi negre pe pământ; din nebăgare de seamă, prin burluiul țuguiat.
Şi am părăsit grădinile cu case goale, cu ferestre deschise spre răsărit. Şi am părăsit grădinile din care oamenii plecaseră la deal în apus.
Şi atunci m-am trezit cu-adevăratîn camera mortuară închiriată de la moş Chiachii pentru o iarnă, până-n paşti, pentru primii paşi în viața de profesor, pentru numeroşii paşi ai unei vieți de om.

Sacrificiul lul Aristoiel

Cum au trecut anii. De fiul învățătoarei mele Olimpia Andreescu aproape că uitasem. El fusese prima mea amintire a unei dizidente afe *de începutul comunismului în România. El întruchipa în* °°*iştiința mea dezaprobarea mea față de "aducerea la acelaşi ^mitor a cauzelor şi scopurilor trării pe pământ", față de toarcerea acestora în colectivități inconştiente - eu fiind făcut de Urnnezeu să ştiu, să accept păcatul de a şti, de-a împlini erezia*
236
de a mă desprinde din neştiința mea în neştiința altuia şi astfel sg *accept individualitatea - cărămizile separării luminii de întunen'c motivele stingerii întunericului din noi în apocalipse.* -Alo! Alo! Asociația deținuților politici?
- Cu cine doriți? răspunse o neştiutoare de istorie, o voce de şomeră ori de disponibilizată sub prăbuşirea economiei comuniste după '89.
- Aş dori telefonul domnului Andreescu Titel, fiul învățătoarei mele... eram gata să continui.
- Fiul cui?
- N-are importanță! N-are importanță pentru dumneavoastră! mă răstii eu la vocea curioasă a posibilei informatoare de dincolo.
De zece ani securitatea ținea de dosarele noastre, ținea să nu ne spună cine au fost informatorii. Noi toți ştiam cine au fost, fiindcă trădătorii de neam se cunosc uşor. Voiam numai ca ei să se purifice mărturisind, cerându-şi iertare cu un "bună ziua"plecat, cu capul plecat în fața noastră - victimele lor. Laşitatea lor însă a fost apărată de "parlamente-reuniune", de "găşti reuniune", de foşti participanți la actul "îndobitocirii națiunii prin comunism" prin marxismul-suveran, specific României de atunci, adâncind

şi mai mult prăpastia dintre spiritele naționale, egalând fals şansele renaşterii noastre din cenuşele istoriei, din cenuşele arderii personalităților în crematoriile totalitarismului, adâncind şi mai mult renaşterea noastră în ființe stinse în dor de libertate.
-Alo! Alo! Familia Andreescu Titel?
- Da, Da, domnule! auzii o voce caldă, dincolo, la celălalt capât de lume - lumea altui om.
- Eu sunt Ioan T... din Tuluceşti, un elev al mamei dumneavoastră, un elev al doamnei Olimpia Andreescu.
- Da! mi-aduc aminte de dumneata! de dumneavoastră! se corectă sărmanul om, neştiind ce grad de familiaritate, ce grad *de* prietenie să abordeze.
- Aş dori domnule Andreescu să-mi povestiți "întâmplarea" când ați fost arestat atunci în 1948, după câte îmi aduc eu aminte.-
- în 1949, în 1949, mă corectă omul, cu o voce sugrumată c# un oftat eliberat de pieptul lui în pâlnia timpanelor mele deschise *p*e cuvinte, pe cuvinte...
237
- Am să vă scriu, în câteva rânduri, "întâmplarea despre care ^i-ați amintit", domnule profesor. Parcă asta sunteți, profesor, nu?
- *Da! spusei eu ruşinat de meseria ce-o aveam, de meseria cgre de când o aveam, era un peiorativ a divizării claselor sociale s0cialiste, comuniste; unde clasei muncitoare - forță conducătoare cu numele, i se spunea că am fi pătura ei, unde suprastructura socială rămânea, nu ştiu cum dracu, în urma materiei, în urma betelor frecate de omul primitiv - să nu fure scânteia din cer, ci sâ-şi producă scânteia lui pe pământ, din instinct, din revoltă pe carnea crudă, din revoltă pe îndepărtarea pământului de soare, din revoltă pe glaciațiuni nemernice.*
Da! repetai eu, fără sens, fără alt rost decât să uit conexiunile profesiei mele cu trecutul acepțiunii ei, cu prezentul faptului împlinit; de a fi fost profesor: cândva, cuiva...
Doamne cum trec anii. Meditam în fața omului necunoscut din fața mea, chiar în momentul în care ne prezentam reciproc în cancelarie.
- Eu sunt Andreescu Aristotel fiul lui...
- Eu sunt Toderiță Ioan fiul lui... şi elevul lui...
- Ştiu! ştiu! mă opri el, la timp, să nu mă rătăcesc în cuvinte de prisos, să nu mă folosesc de identificări false cu alții.
Omul, din fața mea, avea ceva din demnitatea dascălilor mei. *Semăna cu înfățişarea lor aspră, dedusă din chipul de piatră a țăranului pe care l-a învățat carte, indusă în timp: printr-o altă educație, printr-un alt spirit sacrificial.*
Doamne! aveam 6 ani când fusese arestat acest om! Şi nu Ştiam atunci de nefericire, de nedreptate, de neghiobenie politică, de pumnalul infiptîn destinele națiunii, de cisma bolşevică, de ciumă stalinistâ, de cruci îmbârligate în răsărit şi în apus.
El fusese român, un român pur sânge, când eu abia învățasem alfabetul, de la cei care l-au crescut aşa, de la cei care din dragostea Pentru el, din durerea rătăcirii lui prin lume, prin spirit românesc, n&~au dat şi nouă o fărâmă de speranță, o fărâmă de evlavie, în 'storia neamului, din istoria mărturisită printre suspine, a unui neam Mgonit atunci; atunci în copilăria percepției verticalității mele orizontale, orizontalității mele verticale.
238
Mă înspăimânta indiferența cancelariei față de oaspete^ amintirii mele. *Colectivitatea didactică a cancelariei, pedantş îndepărtată de om, ne privea cu o repulsie greu de explicat Q reuniune de "culturi germinative", gata oricând să promită fructui uitând de floare, gata oricând să promită floarea, uitând de lumină.*

Eram cei care, până ieri, scriam; într-o altă ordine, pe a/fe *intersecţii de interese, telegrame de angajament plenar în educare^ comunistă a generaţiilor ceauşiste, a generaţiilor "reproduse" cu miliţia la cap.*
Eram urmaşii acelora care-l băgase la puşcărie pe acest om *nevinovat; fără remuşcare, fără dicemământ, care, oricând, ar avea dreptul să ne judece trecutul, care, oricând, ne-ar putea fi un exemplu de supravieţuire în timp a spiritului naţional, a demnităţii naţionale; de care ne prevalăm acum cu uşurinţă, ca fiind prioritatea existenţei noastre spirituale, prioritatea sufletului nostru românesc.*
Mă înspăimânta şi mănunchiul de tineri profesori care din inocenţă; dar mai mult dintr-o ignoranţă bine calculată - formă a repulsiei inconştiente faţă de conştient - îşi rumegau conversaţiile banale într-un semicerc cu cărţi mari închise pe masă, închise în minte, afurisind cuvintele lor- adevăr, cuvintele lor- sens, cuvintele lor memorie a timpului curs. Tăcerea lor, vorbind, ar fi spus: *Ce vină am eu că dumneata n-ai stat în banca dumitale în faţa tăvălugului comunist? Ce-mi pasă mie, de democraţia capitalistă românească interbelică? de spiritul tău de sacrificiu? Ce? noi n-am avut bunici care au pătimit ce a-ipătimit şi tu? Ce? noi n-am mâncat la cartelă, la fel ca tine în puşcărie? Noi n-am văzut puşcăria comunistă din afara puşcăriilor voastre; de la Canal, de la Aiud, de la "cine ştie" pe unde şi-au mai întins ruşii sârma ghimpată a "fronturilor"lor în ţara asta batjocorită??"*
Cancelaria, vai! Cancelaria conversa cu oaspetele meu, din priviri, din gesturi. O fostă secretară de partid râdea cu tonalitatei râsului pe un chiţcuit clănţănit; reminiscenţă a şedinţelor de pai comunist, pe care le conducea altă dată. O fostă activistă l/î *zâmbea fără motiv, la toată lumea, inconştient, inoportun.*
- "Vezi? am rămas nepedepsită, vezi? sunt nevinovat spuneau cele două, ca şi alţii, ca şi alţii, implicaţi atunci comunism, nostalgici acum, ori pur şi simplu inexistenţi pretutindet
239
- "Eu nu vă condamn! Eu n-am venit printre voi ca să vă condamn, striga privirea lui Aristotel, evadând peste toţi spre fereastră, prin ferestrele cu pomi înfloriţi, spre florile de rozacee, gata să se scuture pe ochii curcubitacei ai pământului de afară, poar câţiva, doar un infim număr de profesori - cu ochii plecaţi în pământ, cu privirea ocolind sufletele murdare, îl priveau pe străin cape un cunoscut intim, ca pe un crucificat în conştiinţele neamului; în conştiinţa lor de neam.
"Nu-i lua în seamă! Vor să supravieţuiască fără iertarea noastră, fără iertarea voastră - a celor sacrificaţi de ei şi de cei ca ei, bucurându-se de inerţia privilegiilor puterii comuniste de ieri, de bucuria falsei puteri, la care nu au renunţat nici acum; invocând tranziţii, invocând schimbarea lor la faţă.
Ei judecă pe alţii fără a avea acest drept. Ei sunt veşnicii judecători de apoi ai altora, ai celor ce le stau în cale, făcându-şi sceptru dreptul represiv, penalul şi penalitatea de tip colectivist, în numele unei colectivităţi fără indivizi - o imagine proprie a justiţiei, a existenţei lor în viaţa noastră, a nesupunerii justiţiei individuale, Dumnezeieşti a faptelor lor proprii, a faptelor lor improprii, inconştiente.
- Am scris aici despre viaţa mea, îmi înmâna el un plic alb, minuscul, ca o petală dintr-o floare uriaşă, ca o lacrimă de soare plângând într-o oglindă spartă - oglinda timpului; oglinda sfărâmată a timpului. Cât să încapă în cinci pagini, *într-o pentadâ de dreptunghiuri cernite, de dreptunghiuri gând, de poligoane cu laturi infinite, paralele;* suspină omul din faţa mea privind în jur, cu un surâs amar în colţul gurii.
- Să ieşim afară! îi dădui eu un sfat, celui care ştia, celui care Ştia foarte bine, ce însemna liniştea vorbitoare dinăuntru cancelariei Şi dinăuntru fiecăruia din noi.
- Aveţi dreptate! acceptă invitaţia Aristotel Andreescu, 'egănându-seînaintea mea, prin spaţiile interioareale precancelariei 9ândurilor sale, prin holul mare cât o sală de bal, al liceului, spre c,asă, spre clase. Clasa, la care aveam să intru, era în apus, între Patru

pereți antici, fețuiți cu istorie medievală şi cu chipuri de domnitori sfinți. Această înfățişare era supervizată de o icoană ªŞezată în unghiul drept al edrului răsăritean, sub care se afla harta

României Mari: cu Basarabia călare pe Moldova, cu Ardealul până la Tisa, cu Dunărea udând Cadrilaterul sudic, oriental, balcanic.

Harta României Mari era ca o candelă stinsă sub icoană, sub icoana fiecăruia din noi.

- Bună ziua! spuse el, imitând sonor cuvintele arhetipele ale trecerii sale prin vămile timpului.

- Bună ziua! se ridică clasa în picioare, cu fiecare elev vertical, până dincolo de lume, uimită parcă de înfățişarea noastră în spațiul ei.

- Domnul este fiul învățătoarei mele Olimpia Andreescu şi l-am invitat să-şi povestească viața de la început, aici printre pagini de istorie trecută şi printre pagini de istorie viitoare - domniile voastre, domniile vieții noastre pe pământ.

Clasa s-a aşezat fără comandă, în acelaşi timp, jos, în bănci, transformându-se într-o singură ființă, într-un ocean de linişte explozivă. *Aristotel Andreescu se aşeză* spontan *la catedră, de parcă ştia de acest loc ce i s-ar fi cuvenit de mult, pentru o oră de prelegere în istoria neamului, pentru o clipă de prelegere a istoriei vieții lui.*

Doamne! cât de frumoşi erau copii. Cu timpanele plecate pe cuvintele încă nerostite ale omului din fața lor, cu irisul privirii lor dezechilibrând cumpăna sonoră a prezenței afective a celui din fața lor.

Nu ştiu care dintre ei îmi eliberă prima bancă, de la cated/â, să-mi ostenesc trupul neputincios, să-mi asimilez fărâma timpului ce avea să treacă; oprit la ultima clipă, în intervalul nedefinit al succesiunii acesteia cu prima clipă; murind şi aşteptând naşterea în acelaşi timp, născut fiind, de moarte să am parte negreşit.

- M-am născut la 15 ianuarie 1930, începu Aristotel să-şi povestească viața. Cine sunt eu? Privi în jur parcă să găsească un răspuns şi negâsindu-l pe chipul uriaş al timpului prezent, al timpului carnal din fața lui, continuă să converseze cu propria-j ființă. Un om ca şi voi. Cu speranțe, cu idealuri, cu simple nădejdi de împlinit în suflet... Domnul Andreescu Aristotel era alb, acolo la catedra îndepărtată, ca un sfânt aureolat în sud, în sud-vest, sut» ramul înflorit al crengii de cais, ce-şi lungise gâtul prin fereastra

deschisă, nepermis de mult, înăuntru clasei; nepermis de mult, pe clipa oprită în noi. Şcoala primară am fâcut-o la Tuluceşti şi în 1941 am devenit elev la Liceul Vasile Alecsandri. Am trăit greutățile războiului acasă cu mama, tata fiind mobilizat din 1938 până în 1945. în vremea copilăriei mele, în vremea şcolii mele, am fost educat prin trei credințe: *credința în familie, credința în țară şi credința supremă în Oumnezeu.* Clasa nu mai respira. Tăcerea ei masivă era o inspirație profundă a cuvintelor spuse de omul îndepărtat de ei; de la catedră, era urna cenuşei vorbelor sale, era o corabie plutind în neantul timpului trecut.

Anul 1945 a fost un cutremur în istoria neamului ce avea să dezintegreze ființa noastră națională, tradițiile, credințele, idealurile, generațiile de români opriți din pribegiile războaielor cardinale, din speranțele războaielor deşarte.

Apoi, deodată, parcă tânguindu-se în conştiința lui de a nu mai fi fost copil, exclamă: Am avut profesori deosebiți! Da! Oameni rari ca pietrele prețioase nescoase din pământ, ca strigătul luminii din primăvara copilăriei noastre; Emil Caragea, Victor Revent, Cristița Guțu, Brezeanu Ion, Ştefânescu Bârsan.

Mulți dintre noi, din generația mea, n-am vrut să renunțăm la principiile credinței în biserică, în patrie, în familie. L-a început ne împotriveam numai propagandei comuniste de negare a valorilor trecutului nostru. Apoi treptat, treptat, ne-am asociat în acțiuni concrete de combatere fățişă a ideologii lor.

N-am bănuit atunci că reacția regimului comunist va fi foarte dură. *N-am bănuit ce ni se pregătea în păienjenişul minții lor bolnave, în hățişurile centralismului lor piramidal; de spini şi de sârma ghimpată, de mimetism exacerbat, al existenței lor* cO*lectiviste, primitive.*
- Cum au trecut anii! Cum ne mai trec anii! Se odihni Aristotel lr> cuvinte de prisos.
- *Şi cu semnăturile strânse de la elevi, în 1948, ca părinții lor* s9 *se întoarcă acasă din prizonieratul la Ruşi, cum a fost?* întrebă Uri elev din mulțimea densă a clasei, *întrebă un elev mulțime - vidă; ^identificabil, în mulțimea totală a clasei. Dumneata ai semnat,*
242
Vasiliu a semnat? Niță a semnat?... se repetau întrebările, ghilotinant, ghilotinante.
Nu-i răspunse. Nu-i auzise întrebarea. Aristotel continuă să mediteze cu voce legănată.
- *Cum au trecut prin punct vernal, rotații sumbre de cristal. Şj multe păsări fremătând în zare, cum au trecut prin oameni $/ suflare...*
Vocea oaspetului era ca un clopot spart, ca o fisură de undă sonoră amortizată de un fir cu plumb. Apoi, deodată, rămânând parcă intenționat în urma întrebării puse între elongațiile: "Cum au trecut", deodată se lumină din căderea lui în tristețe, deodată îşi aminti:
- Da! Eram în clasa a unsprezecea, ca voi! Nu! nu! ca noi. Mai mari cu-n an ca voi!
Ne aşteptau doi necunoscuți la uşa clasei. Unul, citind într-un carnet, strigă patru nume în pragul clasei... şi Andreescu! am auzit eu. Fuseseră smulse din gazeta de perete nişte articole, în ultima pauză a orelor din acea zi. "Dar noi nu am avut pauză! Noi am avut ultimele ore matematică fără pauză!" "Lasă mă! că vedem noi care a fost ultima ta recreație! care-ți va fi ultima ta recreație!" îmi spuse unul din cei doi.
Directorul Cont Nicolae; profesor de geografie, ne privea în cabinetul lui de parcă am fi fost ultimii infractori de pe pământ. Fusese şeful Jandarmeriei Române din Tiraspol. Primise, în război, Crucea de fier-germană. Fusese procuror la Curtea Marțială Română din Tiraspol. Şi iată-l acum făcând politică comunistă, iată-l acum ordonator de credite în dictatura roşie, iată-l acum trădându-şi sentințele lui morale de altă dată, în văzul lumii, iatâ-l învins de o laşitate ieftină; de om furându-şi până şi umbra dintr-o petală de floare, ruptă cândva la număr par.
Cei doi asistară, rezemați de ferestrele cabinetului directorului, împingând parcă pătratul curții interioare c-o palmă mai spre apus.
Am fost duşi la securitate. Până la două noaptea ne-au bătut pe rând, cu rândul. Când un ofițer-Nedelcu, când altul foarte rău, foarte rău, cu numele de Puşcaş, cu suflet fără nici un Dumnezeu.
- *Şi cine v-a pârât? Ştiai cine v-a pârât? Vorbea aceeaşi voce anonimă, impersonală, din mulțimea de piatră; pietrificată de povestea tristă a lui Aristotel.*
243
Andreescu - *fiul învățătoarei mele Olimpia - continuă, neluând în seamă conştiințele, curiozitățile universale ale conştiințelor inconştiente, neluând în seamă instinctivele "plăceriprotuberante" de rupere, de fragmentare a epopeei lui; mărturisită cu trudă, cu o trudnică întoarcere în timp, în sigmele, în magmele inimii lui; rotite spinal, înainte şi înapoi.*
- Scrie, mă, declarația! Declară, mă, în scris! 'mnezeii măti de trădător, de fiu de burghez.
- Tata-i profesor, domnule ofițer!
- Da? şi crezi că profesorii ne iubesc, mă? Pe ăştia trebuie să stăm la pândă mai mult, mă! Pe ăştia de-alde tat-tu! Ei îşi schimbă credința în neam, după cum îşi schimbă privirea pe o carte, după cum îşi schimbă cărțile sub ochi, mă! Ăştia, 'mnezeii lor de curve, trebuie strânşi în cleşte mă, auzi? de gât, uite-aşa! de gât, mă!

Urmau pumnii; mai suportabili decât smulgerile de carne, de oase, apoi loviturile de curea pe trupul golit pe jumătate; golit pe jumătate de carne, de sânge, de apă. Acest Puşcaş era ca o fiară. Nu-şi abandona victima până nu o vedea însingerată, doborâtă la pământ, fără mişcare, fără replica saltului de fugă, fără lumina privirii înjur. Ca el, aveau să să se specializeze mulți, în viitorii ani, în arta interogatoriului comunist, în arta interogării necredinței oamenilor în falangerul marxist.
Icoana se deplasă în interiorul spațiului de suferință a povestitorului, spre povestitor. Clasa se deplasă printr-o rotație geodezică, diurnă, spre apus, măturând păsările vorbelor lui de pe creanga copacului curios.
-Aşa am fost sfâşiați de trupuri, nu şi de suflete, până la miezul nopții. Ațipisem în colțul camerei-beci, din clădirea securității: de pe Domnească, în subsolurile Casei Baraneski, când, neaşteptat, uşa s-a deschis. Am fost lăsați să plecăm acasă fără nici o explicație. Mai târziu, am aflat că profesorul meu de matematică depusese o declarație în favoarea noastră: *"elevii nu au avut pauză în momentul săvârşirii infracțiunii de care sunt acuzați",* sau aşa ceva, sau aproximativ aşa ceva. Acele cuvinte ne-au redat zorii trişti ai zilei ce urma perpetu-identică înşiruire de lumină opacă, *orii trişti ai zilelor vieții mele viitoare; *de om hăituit la gura puştii*

unui nevăzut vânător, veşnic la pândă, de om țintit pe nedrept în trecerea lui liberă prin lume.
Vocea lui - o muzică constantă cu amplitudini şi măsuri egale, se-ndepărta de mine, se sedimenta în afara spațiului clasei, ca o *depunere de pulberi solare pe un bob de grâu în palmă.*
lisus a coborât din icoană pe pământ, lăsând locul său stemei României socialiste de altă dată: cu secera şi ciocanul uitate în spice, cu tricolorul terfelit pe o sondă petrolieră primivită.
Cineva din locul lui Aristotel, de la catedra unde era Aristotel, striga la mine *"Unde-ți sunt conspectele de învățământ ideologic? tovarăşe loan.* Unde ai conspectat ultima plenară c.c. p.c.r.? Ce-a spus ceauşescu în vizita la întreprinderea de cuie şi lanțuri? dar în vizita lui în iad?"
M-am trezit din coşmar, cu o scrisoare în mână, rătăcind pe holul Colegiului. Era sfârşitul povestirii vieții lui *AristotelAndreescu,* care, nu ştiu cum, mă părăsise, *mă lăsase singur, cu povara durerii sale mărturisită mie, în scris, în cuvinte lacrimi, în cuvinte suflet lăcrimat; o scrisoare, o scrisoare infinită, o scrisoare semidreaptă, semispațiu astral:*
"... după admiterea în Facultatea de Istorie din Iaşi, a început numărătoarea inversă a zilelor mele de libertate. Acționasem negativ, împotriva sărbătoririi celei de a 70-a aniversări a naşterii lui Stalin - noiembrie 1949. La venirea mea în vacanța de Crăciun, în Tuluceşti, am fost arestat de securitate.
Era în 30 Decembrie 1949. Am fugit din calea "îmbrăcaților în haine de piele, cu automate la umăr". M-am ascuns în pădurea de plopi din gura lacului de cristal; de sub clopotele bisericii din deal.
M-au căutat oamenii să-mi spună că l-au arestat pe tata. N-am suportat să-l ştiu pe el în locul meu.
M-am predat până seara. Am plâns pe umărul lui, ca un copil; cerându-mi iertare ca un fiu risipitor, întors din lume să-şi mărturisească fapta de a fi murit cândva, trăind puțin"... şi m-au dus la penitenciarul din Galați, unde se afla şi Iuliu Maniu, fiind mândru de sacrificiu meu modest, de întemnițarea mea în acelaşi timp; labirint dedalic, cu un mare martir al neamului românesc.
- Domnule profesor, s-a sunat! mă opri din lectură un elev, ieşindu-mi în cale, în drumul spre cancelarie.

- Da?! îl apostrofai eu. Unde s-a sunat? Cine a sunat? -Ştiţi, aveam teză! Vă aşteptăm la clasă! continuă elevul între
rugăminte şi revoltă. M-am lăsat târât în clasa ce mă aştepta nervoasă. "Noi avem teză şi dumneavoastră citiţi scrisori? Noi vă aşteptăm şi dumneavoastră ne-aţi uitat!" spunea privirea lor: "se poate? se poate să ne fi uitat?
- *Dacă o funcţie este definită pe mulţimea numerelor reale, în mod continuu, arătaţi că ea este primitivabilă pe orice submulţime reală: "cum au trecut anii, cum se depreciază continuu starea mea primitivă, starea primară a primului impuls; liniştea trecerii mele prin lume. "Ce structură algebrică are realul subunitar pozitiv, strict pozitiv, faţă de "reproducere"? Pardon, faţă de înmulţire? enunţai eu al doilea subiect al tezei. Este realul subunitar strict pozitiv grup ? grup...?*
"Cum numără pasărea inelul rătăcit în trunchi şi... cercul cu centru în rădăcini?
"... M-au condamnat ca "duşman al poporului român. Şi-am fost trimis "la canal" patru ani şi-o lună, până în ianuarie 1954".
"Tovarăşe Toderiţâ! vorbeşte dumneata de istoria p.c.r. 1949-1954". "Eu sunt profesor de matematică, ştiţi? Şi, vai de mine! am uitat să vă spun, *am teză, am teză cu o generaţie ce nu s-a născut încă, am teză la disciplina, la "materia": "Cum să te naşti fără amintiri"? cu subiectul: Cine ne-au furat anii de viaţă "din sufletul fără trup.*
Subiectul evaluării judecăţilor stabile, omeneşti, a evaluării instabilităţii afective omeneşti, se dejghiocase pe tablă: ca o sferă coaptă de seminţe: achene, drupe, bace lipicioase, în privirea neîncrezătoare a copiilor: supuşi fructificării, supuşi înfruptării din propria lor memorie, din imaginea abisală a fiinţei lor.
... şi nu m-a încadrat nimeni în muncă, deşi mi se promisese acest lucru, citii eu mai departe scrisoarea domnului Andreescu Aristotel; *oaspetele meu neaşteptat, în acea repetiţie a vieţii mele Pe pământ, în acea zi de "punct vernal atins" pe ecliptică, zi de soare aparent diurn, de soare aparent rotit.*
... Porţile forţelor de muncă îmi erau închise chiar şi pentru un loc de muncitor necalificat. Abia în iunie 1954, prin bunăvoinţa lui Izu Marcovici - fost amic; absolvent al Liceului Nicolae Bălcescu
246
din Brăila, mi-am găsit un loc de muncă. Dar, după şase luni, fără vreo explicaţie anume, mi s-a desfăcut contractul de muncă de noul director al întreprinderii.
... iar căutări, iar refuzuri. Am încercat să dau din nou la facultate; trei încercări, trei respingeri de dosar...
... Dumnezeu mi la scos în cale pe domnul profesor Tufescu Mihai care m-a înscris la Şcoala de finanţe şi credit din Iaşi; â cărui director era. Dumnezeu m-a ajutat să întâlnesc acest om curajos, ce nu s-a temut să rişte pentru mine, asumându-şi răspunderea de a nu mă considera "trădător", aşa cum mă "oglindeau" dosarele securităţii, aşa cum fusesem condamnat pe nedrept. *Conştiinţa lor de clasă - scuza terorii lor - era teama lor de o altă conştiinţă, omenească, care să le stea împotrivă, care să le convertească dreptatea şi adevărul social: colectivist, populist totalitar, în comuniuni de existenţă individuală demnă, în personalităţi individuale unice.*
... Am absolvit şcoala în 1957 şi am fost repartizat la Filiala Băncii de StatTruşeşti - regiunea Suceava. Am refuzat Galaţii, să scap de "urmărirea lor nemernică", să mimez o evadare de sub microscopul lor nemernic; deşi eram convins că acest lucru nu e posibil...
Clasa încerca "să profite" de lectura mea, în felul ei, ignorându-mi prezenţa de vătaf, de gardian al cugetării lor libere. Clasa încerca să gândească colectiv, şuşotindu-şi, pe gratis, parole numerice de trecere prin vama disipării luminii şi întunericului, prin vămile spiritului ei, omogenizând cunoaşterea până la impersonal, până la anonimatul neexistenţei individualităţilor din microsocietatea ei.

Manifestarea comportamentul ei, nu era decât o prelungire a societății în care am trăit eu şi Andreescu Aristotel; în care *nimeni nu purta vina furtului vieții altuia, vina furtului eternității şi destinului celuilalt, conspirând şi desconspirând genetica gândului la altă lume, revolta inimii oprită să gândească.*
Ce clasă o fi această clasă? Ea era diferită de clasa, de mulțimea primitoare de oaspeți, de mulțimea din cabinetul de istorie, ce acceptase cu răbdare ospețiile în timpul recursiv, în timp regresiv, în perisabilitățile amintirii oricărui timp.
247
Prima a fost clasa a unsprezecea: a fost a unsprezecea clasă de la căderea comunismului. A doua era clasa a douăsprezecea; o clasă ce-şi începuse ființa, cu un an înaintea căderii comunismului.
Prima existase în fața oaspetului ca o accepțiune a durerii trăite de oamenii rătăciți în timp, de oamenii prigoniți printre oameni, de oameni crucificați printre oameni. Prima asculta antecedent crucificarea lui Iisus de peste o săptămână. A doua clasă ignora credința în Om şi Dumnezeu, preocupată numai de păcatul colectiv de a fura, de a imita perfecțiuni omogene: cu densități sufleteşti constante, cu cantități de masă inertă şi gravifică; egal distribuite în spațiu, fără apartenență la un trup, fără incluziune într-o mişcare.
"- Şi ce ne pasă nouă de viața ta? De ce nu te-ai supus inerției generale, aşa cum noi mai suntem în mişcare pe inerția inițială a naşterii noastre în comunism; pe inerția clasei întâi, în care am fost şcolarizați atunci?" *"La ce ți-a folosit împotrivirea cu gândirea noastră colectivă: de a fi egali până la fărâmițarea totală a individualități, de a fi "impersonali" de egali, "iresponsabili" de egali.*
"Vezi ce-ai făcut din viața ta? vezi cât ai pierdut din viața ta prin lume".
"- Şi după revoluție? Şi după '89 nu i-ai găsit pe vinovați? pe cei vinovați de "patimile tale"? se auzi o voce din vitrina cu "literatură clasică românească", suspendată la vedere pe clasă; fixată în nemurirea lor aparentă, ca o oglindă spartă de întoarceri în nostalgice sacrificii, în nostalgice legende false de eroism obştesc şi virtute civică. Oamenii de felul lui Aristotel erau eliminați de literatura ultimei jumătăți de secol, erau ocoliți, cu dulci descrieri de epocă de aur; naționalist-suverană, de trâmbițări apocaliptice comuniste.
... revoluția? Care revoluție? Trecerea mea prin sângele curs în "89, prin însângerarea fiarei comuniste din '89, m-a făcut să uit de sănătatea mea şubrezită. Trăiesc cu un singur rinichi după zeci de operații, după zeci de operații în carne...
... Nu a venit ceea ce aşteptam. Fiica mea după 12 ani de friuncă - inginer cercetător, mamă cu un copil, a fost disponibilizatâ de la întreprinderea ei. Țara este o ruină postbeică. *Țara este un târâm al neputinței celor ce s-au închinat la comunism, în anii*
246
din Brăila, mi-am găsit un loc de muncă. Dar, după şase luni, fără vreo explicație anume, mi s-a desfăcut contractul de muncă de noul director al întreprinderii.
... iar căutări, iar refuzuri. Am încercat să dau din nou la facultate; trei încercări, trei respingeri de dosar...
... Dumnezeu mi la scos în cale pe domnul profesor Tufescu Mihai care m-a înscris la Şcoala de finanțe şi credit din Iaşi; ă cărui director era. Dumnezeu m-a ajutat să întâlnesc acest om curajos, ce nu s-a temut să rişte pentru mine, asumându-şi răspunderea de a nu mă considera "trădător", aşa cum mă "oglindeau" dosarele securitășii, aşa cum fusesem condamnat pe nedrept. *Conştiința lor de clasă - scuza terorii lor - era teama lor de o altă conştiință, omenească, care să le stea împotrivă, care să le convertească dreptatea şi adevărul social: colectivist, populist totalitar, în comuniuni de existență individuală demnă, în personalități individuale unice.*

... Am absolvit şcoala în 1957 şi am fost repartizat la Filiala Băncii de StatTruşeşti - regiunea Suceava. Am refuzat Galaţii, să scap de "urmărirea lor nemernică", să mimez o evadare de sub microscopul lor nemernic; deşi eram convins că acest lucru nu e posibil...
Clasa încerca "să profite" de lectura mea, în felul ei, ignorându-mi prezența de vătaf, de gardian al cugetării lor libere. Clasa încerca să gândească colectiv, şuşotindu-şi, pe gratis, parole numerice de trecere prin vama disipării luminii şi întunericului, prin vămile spiritului ei, omogenizând cunoaşterea până la impersonal, până la anonimatul neexistenței individualităților din microsocietatea ei.
Manifestarea comportamentul ei, nu era decât o prelungire a societății în care am trăit eu şi Andreescu Aristotel; în care *nimeni nu purta vina furtului vieții altuia, vina furtului eternității şi destinului celuilalt, conspirând şi desconspirând genetica gândului la altă lume, revolta inimii oprită să gândească.*
Ce clasă o fi această clasă? Ea era diferită de clasa, de mulțimea primitoare de oaspeți, de mulțimea din cabinetul de istorie, ce acceptase cu răbdare ospețiile în timpul recursiv, în timp regresiv, în perisabilitățile amintirii oricărui timp.
247
Prima a fost clasa a unsprezecea: a fost a unsprezecea clasă de la căderea comunismului. A doua era clasa a douăsprezecea; o clasă ce-şi începuse ființa, cu un an înaintea căderii comunismului.
Prima existase în fața oaspetului ca o accepțiune a durerii trăite de oamenii rătăciți în timp, de oamenii prigoniți printre oameni, de oameni crucificați printre oameni. .Prima asculta antecedent crucificarea lui Iisus de peste o săptămână. A doua clasă ignora credința în Om şi Dumnezeu, preocupată numai de păcatul colectiv de a fura, de a imita perfecțiuni omogene: cu densități sufleteşti constante, cu cantități de masă inertă şi gravifică; egal distribuite în spațiu, fără apartenență la un trup, fără incluziune într-o mişcare.
"- Şi ce ne pasă nouă de viața ta? De ce nu te-ai supus inerției generale, aşa cum noi mai suntem în mişcare pe inerția inițială a naşterii noastre în comunism; pe inerția clasei întâi, în care am fost şcolarizați atunci?" *"La ce ți-a folosit împotrivirea cu gândirea noastră colectivă: de a fi egali până la fărâmițarea totală a individualități, de a fi "impersonali" de egali, "iresponsabili" de egali.*
"Vezi ce-ai făcut din viața ta? vezi cât ai pierdut din viața ta prin lume".
"- Şi după revoluție? Şi după '89 nu i-ai găsit pe vinovați? pe cei vinovați de "patimile tale"? se auzi o voce din vitrina cu "literatură clasică românească", suspendată la vedere pe clasă; fixată în nemurirea lor aparentă, ca o oglindă spartă de întoarceri în nostalgice sacrificii, în nostalgice legende false de eroism obştesc şi virtute civică. Oamenii de felul lui Aristotel erau eliminați de literatura ultimei jumătăți de secol, erau ocoliți, cu dulci descrieri de epocă de aur; naționalist-suverană, de trâmbițări apocaliptice comuniste.
... revoluția? Care revoluție? Trecerea mea prin sângele curs în "89, prin însângerarea fiarei comuniste din '89, m-a făcut să uit de sănătatea mea şubrezită. Trăiesc cu un singur rinichi după zeci de operații, după zeci de operații în carne...
... Nu a venit ceea ce aşteptam. Fiica mea după 12 ani de niuncâ - inginer cercetător, mamă cu un copil, a fost disponibilizatâ de la întreprinderea ei. Țara este o ruină postbeică. *Țara este un târâm al neputinței celor ce s-au închinat la comunism, în anii*
248
terorizării mele, un tărâm al neputinței lor de a-şi recunoaşte vina desființării credinței în Om, în Familie şi în Dumnezeu.i Nemărturisindu-şi aceste "învinuiri ale conştiinței lor interioare", el *sunt făuritori de himere şi de nostalgice idealuri; "unul fură pentru toți, toți să fure pentru unu". Țara e departe de idealuri. Şi oamenii, înşelați, fug de acest cuvânt*

trădător, de acest cuvânt molimă, acceptând înstrăinarea de orice fel, acceptând umilința întrăinării de neam, în orice fel...
Aşa se sfârşea scrisoarea fiului învățătoarei mele. El săpa la canal, când eu eram făcut pionier. El îşi căuta un loc de muncă, când eu mă-nchinam fiarei comuniste, acceptându-i lăudăroşenia perfecțiunii sale, tentacolele spiritualității sale, cotloanele ei prin ființe omeneşti, îmbolnăvirile credinței mele în Dumnezeu, supravegherea din umbră a treceri mele prin lume, prin timp.
Clipă perfidă, clipă frântă nedrept în două... Eu purtam tulpanul imperiului stalinist în gât, bucurându-mă de jumătatea ta vizibilă, iar în cealaltă jumătate, invizibilă, un om îşi săpa "canale" de evadare în inimă; în suflet, cât mai departe de anotimp; de congresele "moirelor" comuniste autohtone, cât mai adânc cu putință în eternitatea ființei naționale adevărate.
Clipă - istorie nedreaptă. Clipă a judecății de apoi, într-un prezent împovărat de amintiri triste, de amintiri fără întoarcere în întâiul impuls, fără întoarceri în sentințe trecute, fără întoarcere în sacrilegii, în ritualuri ancestrale.
Clipă...
- *Mai avem* cinci minute, *cinci clipe,* domnule profesor, îl auzii pe cel care trudea singur la descifrarea evaluării sale, la descifrarea amintirilor rațiunilor mele de altă dată. Mai avem cinci clipe!?... se auzea, îndepărtându-se de mine, clasa; *dilatându-se în exterior, cu partea ei materială neînsuflețită şi contractându-se în interior, cu partea ei umană, cu partea ei respiratorie.*
Cinci clipe. O ultimă privire în urmă. O *ultimă convergentă în identitate; de personalizare a şoaptei colective. Un ultim efort de 9 te cunoaşte pe tine şi numai pe tine.* Ce teză! Ce teze în socotirea istoriei ființei umane pe pământ. *Este ultima, ultima bătaie de clopot a clipei din noi, auzi? auziți?*
249
Non tangere mio cercos, non tangere... Nu atingeți cercurile mele, nu atingeți cercurile mele, *se auzi şi în bătaia de clopot de la biserica sfânta Ana, la răsărit de cireşii înfloriți,* într-o fărâmă de curte, cedată, de "fostului liceu de economie comunistă", episcopiei Galaților.

<u>Lecții de diriqenție</u>

Cabinetul de matematică avea douăsprezece planşe verticale, albe, nefiresc de albe. Fiecare planşă avea "chipul" ei unic, şi rostul ei unic în ochii elevilor. Literele, desenate cu o mînâ nevăzută, şerpuiau, în sus şi-n jos, fluidizând înțelesul sfânt al cuvintelor din teoreme, din definiții, din leme, din axiome, din "consecințe".
Literele erau fosforescente ori întunecate; de smoală, după cum credeai în cuvintele constituite mecanic în panoplii, după cum înțelegeai rostul lor în verticalele paralele cu axa lumii, după cum ele, închinându-se, îngenunchind în fața ta, te luminau, te-nseninau gândind.
Elevii, în perechi; puncte şi virgule şi semne de exclamare, priveau cu frunțile plecate în pământ, la cărțile deschise; fiecare la altă pagină, fiecare cu altă înfățişare. Energii, distribuite rațional, iluminau tăcerea suspinului învățării lor, dispersia duhului lor în judecăți omeneşti, îndrăzneala lor de a se întoarce în timp nepermis, în timp atavic, în timp discontinuu.
Fiecare elev citea în altă carte decât a sa, fiecare citea în cartea lui "alternativă", în cartea lui relativă, efemeră, etern-efemeră.
Era într-o vineri. *Profesorul diriginte* stătea la catedră departe de cele douăsprezece planşe matematice. Profesorul stătea sub stema României, trist; cu amintiri triste.

- Deci, cine a căzut întâi? Fierul sau lemnul? din turnul lui Galileo Galilei din turnul lui Pisa.
- Şi l-au condamnat pentru evidența asta? Şi când ştii pentru ce *l-au condamnat...*
- Dacă mă gândesc bine, nici eu nu cred că ar cădea pe Pământ, în acelaşi timp, din cer aruncate, din aceeaşi stea, o tonă de fier şi o sută de grame de lemn.
- E, mai mult, o problemă de conştiință; e o problemă de morală intragalactică.
250
- Luneta, luneta a fost prima ispită. Apoi piatra, piatra zvârlită pe lună c-o praştie de pe pământ şi invers...
- *Cum invers?*
- *Invers, luna se-nvârte ca o piatră în jurul pământului, cu coada ochiului spre pământ; privind numai c-o față la noi.*
- Totuşi l-au condamnat...
- *Cine mai vrea să vorbească?* întrebă profesorul diriginte de la catedră. Atunci se întâmpla contrarul aşteptării sale, atunci clasa amuți.
în prag apăru profesorul Niță Romeo, profesorul "eratic" de istorie. înalt, plin de văzduhul trecerii lui prin spațiile năruite ale timpului, prin timpul năruit în spații, păşi peste prag cu-n prim pas indecis.
-îmi permiteți?
- Poftim, poftiți!
Clasa nu-l vedea sau se făcea că nu-l vede.
- Ştiți? Dumnealui este domnul profesor...
- Ştim! Este un domn profesor de istorie.
- Dar, nu este profesorul nostru de istorie, profesorul nostru de istorie este o profesoară.
- *Ei, şi!* Istoria este aceeaşi, vorbi întâiul elev de sub "integrală". Profesorii pot fi diferiți, neamurile pot fi diferite - vreau să zic -existența lor poate fi diferită.
- Păi! Şi eu am vrut să zic, vorbi al doilea elev, că istoria este o femeie...
- Luați loc, luați loc, îl aşează într-un scaun alăturat profesorul diriginte. L-am invitat pe domnul profesor să ne vorbească despre istoria vieții unui om.
Profesorul invitat, profesorul Romeo Niță, privi înăuntru lui îngîndurat. Apoi, privind în afară, vorbi:
- *Viața oricărui om este purtătoare de istorie. Viața fiecărui om generează istorie. Istoria vieții mele este simplă, este liniară, este escatologică, este...*
- Cum v-au arestat? Cum v-au arestat? vorbi al treilea elev al clasei, vorbi elevul de sub planşa secțiunii conului.
- Eram în clasa a zecea. Era în 1949. Pe 30 Noiembrie la ora 9. Da, la ora 9, în recreația de la ora 9. Da, în dimineața zilei de 30
251
noiembrie 1949, la ora 9. Am fost chemat de directorul liceului meu: Liceul Vasile Alecsandri, de directorul Cont - profesor de geografie. L-a trimis după mine pe pedagogul Manea Vasile, de loc din Lascar Catargiu, să mă cheme "la cancelarie": "De ce lipseşti de la şcoală? mă, Niță!" se răsti la mine de cum mă văzu.
în cabinetul lui, mai erau două persoane, necunoscute mie, care "priveau" la "conversația" dintre nefericitul de mine şi nefericitul de director; fiecare nefericit în felul lui; ca şi în viață, ca şi în orice timp trecut numit viață, "la da tu o declarație că lipseşti! Spune-ne în ea şi de ce lipseşti, pe unde lipseşti? spune! scrie..."
M-am întors la clasă. Ştiam, simțeam că ziua nu se sfîrşise, că ea va fi mai lungă decât este într-o clepsidră răsturnată, decât este în urnele astrale, în urna timpului sideral. îl auzeam: "După ore ai să mergi cu "domnii" la inspectoratul şcolar. Auzi, mă? Auzi?" Da, domnule director, Cont Nicolae. Da, domnule profesor de geografie, Cont Nicolae; mi-am spus în gând, am repetat în gând...

Deodată, pe oprirea respirației sale, *pe amintirea lui desfăşurată . lung în urmă, în cele cinci decenii cei i s-au acumulat în carne,* se auzi în clasa vecină, în cabinetul de limbă română, vocea stranie a unui povestitor; *într-o altă oră de dirigenție,* într-o altă oră din orarul acelei zile; din fusul - orar - meridian - al acelei zile.
"Eu am fost pescar, vânător, furnalist. Acuma sunt pensionar. Acuma sunt bolnav. M-am îmbolnăvit de peşte, de alice, de cocs, de apă prea multă, de plumb prea mult, de fontă topită în palme"...
- *Şi! Şi!* se auzeau interjecțiile nerăbdării celor de dincolo, penetrând tăcerea lungă de aici, se auzeau interjecțiile neliniştii lor, în fața timpului curs, în carnea celuilalt povestitor.
- *Şi oraşul Galați era frumos, era tare frumos înainte de... Urcam "din lac", cu undița pe spate, în parcul Carol. Stăteam pe o bancă la umbra unui frasin sau a unui castan; nu mai ştiu, nu mai ştiu, cât să-mi adun sufletul rătăcit pe ape, cât să-mi trag sufletul, din văzduhul lacului împovărat de păsări-gând, de păsări-stea, de Păsări călătoare.* Apoi, mâneam o saramură la restaurantul Pescăresc Bogdanos din stânga statuii lui Carol. Apoi, luam o birjă cu un "scapete" pe capră şi alunecam pe Domneasca în jos; pe arcuri şi perne de aer - legănat ca-n vis - spre Statuia Unirii - a lui Cuza,   spre "Cinema Odeon", care era a lui Iancu Radu: ca şi
252
farmacia de lângă el. Mă opream din vis pe strada Maior Foți: unde era stația de trăsuri, lângă biserica Grecească - care mai e şi azi în fața Şcolii elene din spatele bisericii...
- *Şi!? Şi?* întrebă cineva: parcă povestitorii din ambele spații, din cele două spații simultan - disjuncte, simultan reunite...
... La Inspectoratul şcolar era atunci şef unu' Neniță - tâmplar cu şapte clase, la fel de plin de studii, ca şi ministru' învățământului Gheorghe Vasilichii - tipograf cu patru clase de liceu.
Ştiam eu de ce mă hăituiau ăştia; ca să mă dea pe mâna celorlalți, pe mâna securității. Cu o lună mai înainte, făcusem parte dintr-un grup de elevi ai liceului, selectați să transfere arhiva partidelor P.N.Ț. şi Liberal, din fostul sediu P.C.R. într-un nou sediu. în 1949, sediul RC.R. s-a mutat dintr-un hotel naționalizat, în "restaurantul Sydnei" de azi. Eu şi cu Mangoş - colegul meu de bancă - am sustras din arhivă fişele de evidență a țărăniştilor şi liberalilor.
- *Numai atât?* se auzi o întrebare de sub "definiția probabilității", în cabinetul de matematică.
- *Nu! Nu! am mai luat şi colecția ziarului Dreptatea* care avea consemnată victoria P.N.Ț.-ului la alegerile din 19 Noiembrie 1946, cu 73,6%. Cu 73,6%, dar, contrar acestui procent, contrar acestor alegeri, câştigase comuniştii lui "Petru Groza".
Colegul, Gherghişan Petrică, m-a văzut cu "Dreptatea" în mână şi m-a trădat, m-a trădat...
Ştiam eu că toate astea, că îndrăzneala mea de atunci, *aveau să mă coste libertatea şi dreptul de a-mi termina liceul, şi alte drepturi, şi alte libertăți...*
La începutul lui Noiembrie, în 1949, au fost făcuți primii utecişti dintre elevii clasei mele. M-am bucurat că nu sunt printre ei. Fusesem membru al U.A.E.R.-ului, fusesem secretar al UAER-ului (uniunii elevilor din România) înainte de 49, înainte de 49....
- *Şi?!* ați ajuns la Inspectorat?!...
A! Uitasem. La inspectorat, în biroul lui Neniță - şefu' cu şapte clase, mai erau doi; în civil, aceiaşi din "cancelaria" lui Cont I directorul L.V.A. -ului.
253
Am dat şi acolo o declarație, cu motivele absentării mele de la ore, cu motivele prezenței mele nedorite în viața lor, în socotelile vieții lor.

Cei doi m-au însoțit spre ieşire, spunându-mi că ar fi bine să le dau şi lor o declarație; "colo, la Uniunea județeană a sindicatelor". Asta era pe Domnească, unde-i acum "Muzeul de Ştiințe Naturale". La poartă însă unul din cei doi mi se plânse că "secția de cercetări" pe care o caută se mutase mai sus.
Secție de cercetări? m-am întrebat atunci. Care secție de cercetări? Ăştia mă vor duce sigur la securitate. Da, ajunsesem la casele Baraneski unde-i poliția municipală de acum. Acolo era Securitatea.
Da. Ştiam că mă vor aresta, că mă vor aresta a doua oară, că voi fie astfel exmatriculat din toate liceele din România, *că voi începe fuga prin lume - fuga de om hăituit -ca o fugă din Eden, la est de Eden; în nemurirea neamului...*
Eu nu-mi amintesc decât drumurile spre celulele securității, cauzele acestor drumuri se aflau în mine, în inerția neamului față de comunism, față de noua putere rusească, comunistă.
Atunci, prima dată, când cu arhiva, ne-au luat pentru cercetări, direct din clasă, pe mine şi pe Mangoş Lucian şi pe Pâduraru Dorin. Păduraru a fost lăsat liber la poarta securității. Nu ştiu de ce, nu ştiu cum.
Ne-au închis la subsol într-o hrubă, fără pantofi, goi. Aruncau peste noi câte o găleată de apă rece, la o oră, la o jumătate de oră,... Cine să mă fi trădat? Cine? Colegul Gherghişan Petrică sau alții? Să fi fost chiar Dorin Păduraru?
Nu voi şti, nu voi şti cât am să trăiesc. Dosarele ne sunt închise, dosarele le sunt închise, cu lacăte de argint; nepermis de mult, nepermis de nedrept. Vreau să ştiu cine m-a trădat, vreau...
- Şi! Şi! insistă o voce de dincolo, din sala cabinetului de limbă română, cineva de sub vitrina suspendată, cu opere literare scrise în comunism despre viața noastră fericită, despre istoria idilică a neamului nostru medieval, dacic, despre caragialiana noastră Existentă în capitalismul antebelic, antecomunist.
- Văzând că nu scot nimic de la mine: în legătură cu furtul evidenței partidelor şi a ziarului Dreptatea, m-au bătut să le spun
254
ce ştiu de ceilalți arestați. Ce ştiu de Victor Vrabie - Miki, de George Giumlega, de Horghidan, de Ciocan - fratele doctorului Ciocan, de... Mai erau acolo într-o celulă vecină şi doctorul Bîrlâdeanu şi învățătoarea Dumitraşcu şi muncitorul...
După trei luni de arest, de bătaie cruntă, în celula trei a securității; în care locotonentul Puşcaş Gheorghe mi-a fost anchetator, am fost eliberat şi exmatriculat, aşa cum v-am mai spus, din toate liceele din România.
Peretele din apus, care totodată era şi din răsărit, se dizolvase sub "privirile" noastre "acustice".
Invitatul filologilor veni la rând să vorbească, când respirația lungă a povestirii lui Romeo se făcu punct-suspin, punct-rugăciune, punct-fântânâ.
- Frumos a mai fost oraşul Galați înainte de război, spuse pescarul; furnalistul - pensionar Mircea Theodosiade.
-Ați ajuns cu povestea la biserica Greacă.
-A! Da! Apoi coboram pe Domnească, pe lângă restaurantul Azuga, priveam la restaurantul de lux Surey, şi-o luam pe lângă Ad-ția financiară şi pe lângă "Ziarul Acțiunea", pe Braşoveni spre Dunăre, spre Dunăre, şi mă pierdeam în casele moşierului H. Ştefan ce mai sunt şi astăzi în picioare.
Eu, în viață, m-am mulțumit cu puțină carte, cât să ştiu că focul arde; neîntrebându-mă de ce arde, cât să ştiu că-mi este cald şi frig; neprivind la soare, cât să-mi ostoiesc setea, foamea; muncind.

Am scăpat de război şi de secetă şi de alte boli lumeşti, învăţând de la "Tatăl Meu" că "apa curge, pietrele rămân", că nu-i bine să-l mânii pe Dumnezeu, vrând mai mult decât ţi-a dat el.

Eu am istoria mea, eu n-am fost nici înălţat, nici dărâmat, de cei care mi-au trecut prin suflet, de cei care şi-au pus icoanele în pereţii trupului meu - că în suflet purtăm numai icoana lui Dumnezeu. Eu sunt ca o casă.

Ştiţi, trec aşa fără motiv, pe lângă casele oraşului şi vorbesc cu ele, şi le mângâi cu gândul la istoria lor - care seamănă cu 3 mea, care e totuna cu a mea. O iau, aşa, uneori, din "Piaţă" spre "Prefectură", pe 'Primăverii", tai "Mavromolul" şi, vizavi de Teatru de păpuşi, dau de o casă. Ei! O casă cu gard de fier forjat, cu

255

platani în ogradă, cu multe ferestre, cu pini în sud, cu o ogradă pe măsura lăţimii şi lungimii ei pe pământ, pe măsura înălţimii ei în cer.

Cum mulţi s-au dus dintre cei ca mine, din lumea asta, numai eu ştiu că în ea a fost Consulatul german până în '44, apoi în ea a fost "Comandamentul rus" al trupelor de ocupaţie din Galaţi. Prin '55 era în ea "Casa pionierilor", apoi după 1965, Ceauşescu a numit-o "casă de oaspeţi", iar după '89, alţii au numit-o "Casă de cultură".

Ei! Asta-i! Casa asta de care v-am vorbit a rămas cea de la început, nu s-a schimbat deloc pe dinafară. Istoria şobolanilor ce i-au umblat în spaţiile ei interioare, nu i-a schimbat temelia: menirea ei pe pământ; de acoperiş al pământului sub cer, de frunte înălţată spre cer, de adăpost al spiritelor hăituite pe uliţele lumii, de meditaţie şi rugăciune pentru un nou drum prin lume...

Cred eu că sunt ca acea casă. Numai că eu nu stau pe loc ca ea, ntimai că n-am platanii şi grilajele ei în jurul meu. Eu nu aştept istoria lumii să-mi calce pragul. Eu - casă umblătoare fiind, am trecut pragul istoriei, din om, în om; din casă, în casă. Da! Credea asta sunt! Hm! O casă umblătoare în timp, în vreme, în anotimp...

Aşa au casele istoria lor. Aşa sunt oamenii, mai mult sau mai puţin veseli, mai mult sau mai puţin nemişcaţi. Casele, din faţa Prefecturii care a fost, cea din stânga cum priveşti Prefectura; era Siguranţa statului, iar cea din dreapta, era Poliţia şi nu ştiu mai ce, şi nu ştiu când,...

Străzile, casele, bisericile, ţi le aşezi în minte după vrerea ta, după cum ţi-ai ales istoria propriei tale vieţi; din câte istorii au ele, din câte istorii vor să le dărâme înăuntru. Eu am ales istoria lor veşnică; cea din afara lor, cea de separare a întunericului de lumină, de înălţare a pământului în cer...

Când trec spre nord, pe Domnească - pe care unii au numit-o Republicii, eu merg numai pe Domneasc, în caleaşca scapetelui ciung de atunci, înspre Parcul Carol - pe care unii l-au numit în derâdere parcul C.F.R., parcul Pionierilor, parcul câinilor.

Apoi apuc pe ruinele restaurantului Bogdanos spre lacul Brateş; secat acum, dar, care e mare în mintea mea; cât îi este matca sub cer, *pe lângă Biserica "Sfânta Măria Mică", peste şinele trenului, Peste ţipătul lui în Basarabia.*

256

Uite-aşa, călătorind spre nord, văd excuţia nemţilor prinşi de ruşi, condamnarea lor la moarte, prin împuşcare, de sub castanul din Grădina Publică, atunci în 30 septembrie 1944, şi plâng, şi râd, şi-mi văd de drum mai departe. Uite-aşa, ştiu de condamnările la moarte a deţinuţilor politici de totfelu', din bariera Traian, din forturi, din Râpa lui Tuluc. Şi-mi văd de drum, de drumurile mele, exterioare trupului, măcinat de gânduri. Temelia mea e o rădăcină în placentele luminii, ca şi temelia lumi, ca şi temelia conştiinţelor. Eu sunt o fărâmă din uriaşul nimic universal conştient, de dimensiune spaţială, temporală, istorică, politică; socială de orice fel. Şi nu mi-am dorit aceste conştiinţe, şi nu mi-am dorit aceste meditaţii în faţa voastră, mai mult decât se află ele de demult în voi, înnoi, în toate...

- Şi de ce n-ai fost arestat?
- Fiindcă n-aveau ce să aresteze la mine. Nu poţi aresta aerul, nu poţi condamna pasărea, nu poţi atinge întunericul şi lumina.
Eu sunt om - o idee, un fenomen superior tribunalelor de orice fel-pământeşti, mereu supus justiţiei galactice, condamnărilor galactice; sâ mă nasc, să mor şi iar să mă nasc, dimineaţa la prânz şi seara, periodic în clipă, în zi, în veac, în fiinţă şi în nefiinţă universală.
Parcă mărturisindu-mi gândurile, cineva a încercat să mi le frângă în două. Parcă respirând, cineva m-a făcut să oftez. Parcă privind, cândva am lăcrimat. Dar toate acestea n-au făcut decât să mă uimească, să-mi neclintească trecerea prin lume; înainte şi înapoi, pe Domnească: în sus şi în jos, în nord şi în sud, pe firul cu plumb; în Nadir şi în Zenit
Să nu te plângi de naştere, să nu te plângi de moarte. Să accepţi pelerinajul tău prin ele, aşa cum eşti, aşa cum eşti de la Dumnezeu.
- *Şi? Şi?* se auzi în sala de răsărit, în sala formulelor verticale, de sub logaritmi, de sub progresii. Atunci au vorbit amândoi oaspeţii drumeţilor în timp, drumeţiilor în dirigenţii.
- Şi m-au hăituit toată viaţa asta de om.
- Doar m-au hăituit în lumea asta terestră.
Nu se ştie cine vorbise; care dn cei doi, care dntre noi, care dintre cei aflaţi acolo, fără a şti câ sunt acolo.
257
Profesorul Niţă Romeo nu mai vorbea, privea fix la elevul de sub "Primitive". O voce care semăna cu glasul lui: din mărturisirile de până atunci, umbla, din om, în om, şoptindu-le la ureche copiilor şi diriginţilor.
... Legea învăţământului din August 1948 - a lui Vasilichii - scrie negru pe alb, scrie aici! vezi? negru pe alb: desfiinţarea şcolilor minorităţilor: a liceelor israielite, a liceelor elene, a... Eliminarea din licee a elevilor refugiaţi din Basarabia. Uite-i uite-i: Negrea Al. Ştefan, născut la 29 iulie 1930, la Cazaclia-Cahul, refugiat la Scorţaru Vechi - Brăila, a fost arestat în 1953, ca student la filologie Bucureşti şi a murit în 1963 la Aiud; Vlădescu C. Ştefan Alecsandru, din Galaţi de pe strada Grădina Veche nr. 35, cu mamă profesoară şi tată ofiţer care a luptat la Stalingrad, a fost eliminat din toate şcolile R.S.R., prin procesul verbal nr. 25, din ianuarie 1950, a Consiliului profesoral a L.V.A.-ului de atunci.
Vocea plutea în spaţii, între spaţii normate, ori prin spaţiile fără măsură -sufleteşti - ce poposeau în trupurile din bănci, acum, cu noi, pe pământ, strigând un catalog de pomenire a eroilor neamului, un catalog de pelerini îngenunchiaţi de comunism sub ceasornic oprit, prea devreme, mai înainte ca rugăciunea lor sâ le fie auzită de Dumnezeu, mai înainte ca Dumnezeu sâ le oprească înfăptuirea şi nelegiuirea diavolească de încercare a credinţei lor în el.
... Moraru Gheorghe, clasa a VIII-a C; a scris pe catedră Hitler... reclamat de Gherghişan Mihai colegul lui de clasă, a fost exmatriculat şi dat securităţii prin procesul verbal 41, din 25 V1950.
... Amza Aurel, Măxineanu Ioan; exmatriculaţi din toate şcolile...
... Popa Gheorghe, din clasa a II-a B a Şcolii Tehnice, a rupt tabloul tovarăşului Stalin, în 11 Decembrie 1949, la internatul L.VA-ului.
... Voncilă Apostol, din clasa a XI-a B, purta pe căptuşeala şepcii chipul Regelui Carol, eliminat prin proces verbal 37, din 12 Mai 1950, declarat "duşman al poporului".
- *Care popor? A cărui popor? se auzi prin clasă.*
Vocea superioară, care era mai mult decât vocea unui diriginte universal, care era mai mult decât orice voce omenească, continuă:
... Gavrilă Costică, clasa a IX-a B; proces verbal nr. 38 din 17 Mai 1950, eliminat definitiv... a îndrăznit să rupă portretul lui Stalin.

258
... Ilie Aurel, a VIII-a B, curăţa liceul de afişe cu propagandă comunistă.
Toţi de la Liceul Vasile Alecsandri Galaţi, toţi de la "liceul mândriei noastre naţionale"; ajuns atunci liceul ruşinii, liceul odraslelor comuniste.
- *Ei! Lasă!* se încrunta un elev de sub opera lui Blaga, ori de sub opera lui Sadoveanu; nu ştiu, nu mai ştiu de unde. Atunci, ca răspuns, vocea spaţială - invizibilă şi sonoră; adânc de sonoră, în spaţii de orice fel, în timpane de orice fel, în inimi de orice fel -continuă să vibreze, continuă să vorbească, cu glasul profesorului Romeo, Shakespearian, categoric.
- *Ce ştii dumneata?* Nu ştii, cum, în Registrul nr. 445 al arhivelor statului, stă scrisă, stă scrisă negru pe alb, alb pe negru, şedinţa Consiliului profesoral din 9 septembrie 1950, cu ordinea de zi clară, cu ordinea dezordonării spiritelor învăţământului Românesc, de altă dată, spiritelor din istoria adevărată a neamului românesc.
..."Tovarăşi, v-am adunat astăzi, în acest consiliu profesoral... *De ce? De ce?...* să vă anunţ că oraşul Braşov se va numi Oraşul Stalin.
- O*.S.!* zise unu' din sălile cu diriginţii ori vorbi unu' din consiliul de atunci; condus de directorul Schăffer şi de adjuctul lui Cont...
... Tovarăşu' director adjunct ne va face o propunere.
- Eu propun ca Liceul Vasile Alecsandri să se numească Liceul Lenin...
O linişte, ca de normânt, pietrifică spaţiile matematice şi filologice ale claselor reunite, prin peretele transparent al acestora, din răsăritul şi apusul lor.
... Da! Da, tovarăşi; vorbi un profesor de atunci, profesorul Stăhescu, vorbi un duh de om rătăcit în spiritul vremilor de atunci: Aplaud din suflet propunerea făcută, ca liceul Vasile Alecsandrii să se numească liceul Lenin, că, numai aşa, noi profesorii, ne vom apropia de clasa muncitoare, de...
... - Poate ar trebui să mai discutăm propunerea asta, spuse profesoara de limbă şi literatură română Giuvelic, spuse profesoara de matematică Ţonescu, poate...
- *Aşa a fost!* se auzi acum vocea pescarului Mircea Theodosiade.
259
-Aşa a fost! Jur că aşa a fost! se auzi şi vocea profesorului Niţă Romeo, de dincolo, din cealaltă clasă.
- *Aşa a fost să fie istoria vieţii mele pe pământ!* continuă pescarul, călătorul, vânătorul paşnic din cardinalitatea oraşului ancestral.
-Ei, şi?Ei!Şi?...
Nu mai vorbi nimeni. Cei doi diriginţi sfârşiseră ora, părăsiseră clasele. Din spaţiile goale, prin ferestrele deschise spre biserica Sfânta Ana, clopotele băteau: *Ei şi? Ei! Şi?...*

<u>Continuităţi tu rădăcini reale</u>

Există o metaforă rară, în definirea continuităţii în matematica, atât în cardinalitatea mulţimilor, în fascinanta putere a continuului, a transfinitului cât şi în teoria funcţiei: "Orice funcţie continuă absoarbe limita în argument"! M-am trezit vorbind în acea zi de vineri în faţa unei clase. în bănci, elevii mă priveau cu ochii mari, neobişnuiţi de mari, cu trupurile iradiind transparent, cu braţele pe bănci, gata, aproape gata, să se mişte. Creioanele aşteptau indiferente în palmele drepte, în degetele mâinilor drepte, ca o lumânare aprinsă cu flacăra în jos, picurând parafină pe caiete plane, indiferente.
- Funcţia continuă absoarbe limita în argument! am repetat tare pentru a fi sigur că am fost ascultat, că am fost auzit de cei nemişcaţi.
Apoi, neprimind nici un semn de percepţie a strădaniei mele; de exteriorizare sonoră a unui gând, neobservând nici o vibraţie care să mişte nemişcarea chipurilor; figurilor de

ceară, m-am întors la tablă, scriind, alb pe negru, vorbele cu semne neştiute de mine până atunci, nemaivăzute până atunci.
- Lăsa-ți, domnule profesor, că chestia asta cu argumentul, depinde de argumentația funcției, de construcția legii ei!
- Da, evident, da! m-am simțit obligat să-i răspund celui din spate, elevului din spate. Nu-i cunoaştem vocea acelui elev şi nici nu m-am străduit să mi-o aduc aminte de unde "nu o cunoşteam". Am continuat acel scris, cu semne noi, fără să-mi reproşez caligrafia străină ce-mi îmburuienise mişcarea mâinii, ce-mi substituia scrierea de altă dată.
260
- Eu aş vorbi mai mult de legi continue, nu de funcții continue, vorbi altcineva din spatele meu.
- Ce legi? Care legi, domnule? m-am întors să-l înfrunt pe cel care-mi stâlcea rațiunea "continuității mele".
- Nu definim funcția ca pe o lege de corespondență? Aşa sunt şi funcțiile continue!
- Cum sunt?
- Legi continue!
- Bine, fie. Şi care-i deosebirea? Ce deosebire ar fi între una şi alta? mă înfierbântai să vorbesc în fața acestor elevi nemişcați, să vorbesc cu cineva pe care nu l-am identificat încă vorbind şi a cărui voce, parcă, o auzeam numai eu, numai eu.
- Aici matematica face o mare gafă. Ea crede , ca şi dumneavoastră, că funcția este totul. Nu! Nu-i adevărat! Legea este totul!
-Şi?
- Şi dacă legea nu are trăsături de continuitate nici funcția nu-i continuă. Chestia aia cu argumentu' e o speculație, e o capcană.
- O metaforă! Am spus de la început!
- O comparație nu prea reuşită!
- De ce?
- *Pentru că inventați alte diferențe specifice pe genul proxim al legii; argumentul. Metaforele trebuie să respecte relațiile dintre primar şi specific, dntre incluziuni şi apartenențe, dintre conjuncții şi disjucții, dintre totalul şi vidul complementar ale formelor, dintre reuniunile şi intersecțiile conținuturilor acestor forme. Altminteri, comparația nu există, ea devine aspirație a proporțiilor ce nu există în lumea reală, ea devine idee absurdă, calomnie, injurie a formelor, de dragul transcendenței, de dragul abisului închipuit.*
- Şi cum ar fi trebuit să sune "funcția continuă absoarbe limita în argument"?
- în multe alte feluri decât aşa:
"Legile nu sunt continue fără argumentația existenței valorii lor la limită".
"Legile continue, supuse la limită într-o idee, au ca valoare legea "ideii - limită". Oricum, în alt fel decât a-ți făcut dumneavoastră
261
metafora. Probabil vă trebuie, probabil că aveți nevoie să vâ fie absolvită; absorbită limita de argumentații, de argument. -Păi, cam aşa...
- Vedeți? Vedeți? se auzi aceeaşi voce, colectivă şi totodată a nimănui, umblând în fiecare trup transparent - de elev - prin clasa ca o prismă infinită, cu lumină dispersată prin edru cristalin al peretului din sud.
M-am întors să scriu la tablă. Ciudat, tabla se făcuse un punct negru. Din dreptunghiul pe care-l ştiam de-atâta vreme, nu mai rămăsese nimic, decât un cerc în care să poți înscrie numai vârful cretei...
... Am rămas nemişcat, cu mâna dreaptă înfiptă în acel punct, cu spatele la clasă....
- *Nu ai dreptate! am auzit în clasă. Deodată, m-am trezit într-unui din trupurile inerte din bănci, într-o bancă. La tablă era profesorul Panaitescu - temutul conferențiar de analiză.*

Nu eram eu la tablă! Tabla era dublă, extrem de dilatată, plină de o scriere aplecată pe jumătăți de cuvinte: Hm, im, exp, func, sin, de parcă, în graba scrierii lor, bătrânul profesor, uitase să vorbească întreg, uitase să-şi destăinuie gândul până la capăt
- *Ioane, mergem diseară la film, l-am auzit pe Tiluş şoptindu-mi dintr-un trup alăturat. Bătrânul îşi întoarse capul spre sală. Un tei mătura razele soarelui, din văzduhul curții nevăzute a Institutului pedagogic, pe cristalinul, pe albul ochiului de geam, din stânga mea, făcându-mi suflarea materială, în spațiu trupului ocupat de mine, în sală. Bătrânul avea ochi albaştri, extrem de albaştri, aducându-mi aminte de ochii furioşi ai tatălui meu, când nu-i dădeam suficientă ascultare; cum să adăp vitele, cum să le pasc, pe grind sau pe marginea drumului cu troscot gros, şi, cum să-l ascult, să-l ascult ca pe un "Tată".*
. Da, bătrânul conferențiar, semăna: avea ceva din privirea unui tată, gata să mângâie şi sâ dojenească în acelaşi timp, gata să te ia în cârcă peste gârlă şi să-ți pună sapa în mână, colo-n câmp.
- *Funcția continuă este unicul drum de cunoaştere a lumii.*
- Ce metaforă? îmi şopti din nou Tiluş Mocanu, ce aberație?
262
Domnule! se repezi el cu privirea spre noi, ne izbi el cu privirea unui "Tată aspru", *eu vorbesc o singură dată şi cer să fiu ascultat o singură dată.*
- Funcția continuă, care-şi schimbă semnul pe un interval atinge axa reală orizontală, atinge axa lumii. *Putem considera schimbarea de semn ca pe o schimbare de înfățişare omenească, ca pe o imagine pozitivă sau negativă a lumii, ca pe imagine reală sau ireală a ei, depinde de funcție, depinde de corespondență, depinde de legea de corespondență dintre lumi.*
Iată cum se cunoaşte, cum există, soluția ecuației ei: se împarte intervalul dat în două. Apoi se împarte, *încă odată, în două,* Jumătatea care are o schimbare de semn, pe care "legea continuă" are o schimbare de semn, şi tot aşa, şi tot aşa... Diviziunile în care funcția are acelaşi semn, vor fi două şiruri cu aceeaşi limită: convergente cu acelaşi limită iar distanța dintre ele va fi "doi la en-a parte" din distanța inițială a intervalului astfel divizat.
Diferența acestor diviziuni fiind nulă, ele au aceeaşi limită. *Această limită comună, a înfățişărilor de acelaşi fel,* a legii continue, *este chiar trecerea* ei *prin real,* este chiar valoarea ei nulă într-un argument real.
Fraza judecății expuse era lungă. Bătrânul vorbea plecat pe propria-i coloană vertebrală, cu paşi de suflare în cârje, cu mâna dreaptă oscilând pe semne. La fiecare virgulă, sărea în cuvinte, ca un copil, gata să se dezechilibreze pe o linie dreaptă. Se odihnea, în căzătura unui punct, ca-ntr-o consoană spartă, şi-apoi, uşor, în exclamații line, privea la noi cu o privire de vocale, aşteptând hiatul.
Nu simțea nimeni trecerea timpului. *Ființa lui,* ce domina spațiile destinate nouă, spațiile cu suflete incerte: spații cu întrebări fără răspuns, spații bolnave de inocențe latente, *era un zâmbet atotştiutor şi iertător,* era o aşezare spirituală celestă, în terestru, în tridimensiune prismatică.
Nu respirasem decât o singură dată - la sfârşitul frazei lui - cu un oftat suprem, *cu un "Amin"* tăinuit în cuvinte nerostite.
Funcțiile continue au proprietatea valorilor intermediare şi transformă prin asta o lume în altă lume. Nu ne mai vedea, nu ne mai auzea...
263
- *// înțeleg,* abia acuma îl înțeleg, îmi şopti *Buraschievici* băiatul iubit al unor învățători din Vrancea. *Se referă la credință, la credință.*
- Da, aşa se pare, confirmă şi lonescu, fiul preotului din Feteşti. Dar nu face decât să ne sugereze asta, nu face decât...

- *Continuitatea lui nu-i decât o magie,* o magie de tipul corespondenței între două mulțimi nevăzute: *noi şi neantul ființei lui, continuă prietenul meu Mocanu Filofte din Ulm.*
Cursul de analiză, de exegeză a continuității, se terminase demult.
Stăteam, din nou, în trupul sălii mele de curs. Am ieşit tiptil, din banca iradiantă, din carcasa luminilor interferate de ea.
Prin nu ştiu ce minune, tabla era plină de semne. Punctul, în care căzusem, se dilatase iluminând spațiu; un alt spațiu, diferit de cel de atunci, diferit de cel în care plecasem de aici. Metoda demonstrării existenței soluției reale a "ecuației unei funcții continue" era aceeaşi. Şirurile, diviziunile domeniului - interval, erau apăsate de tablă în culori diferite. *Şirul pozitivării era însângerat. Şirul negativării era înlăcrimat, albastru.* Fanta rădăcinii reale plesni pe axă, ca un cerc gol, străpungând parcă tabla prin peretele ei suport şi, mai departe, într-un adânc nevăzut, într-un adânc intestinal.
- *Şi mai crede-ți că nu există o poartă reală între lumi?* întrebă cineva ori se întrebau între ele trupurile luminoase din bănci.
- *Şi mai afirmi că orice schimbare a înfățişărilor continue anulează comportarea continuă? şi mai crezi în soluțiile reale ale "ecuației continuității"?!*
Ultimile cuvinte, parcă, îmi erau reproşate de o voce, aşezată pretutindeni în clasă, venind însă din desenul de la tablă, din semnele colorate cu roşu şi albastru, acolo în planul vertical; în elevația unui spațiu din afara spațiului în care mă aflam.
O uşă grea, de stejar, de amfiteatru academic, s-a dechis înăuntru. *Lumina, din afară, dintr-un hol cu vitralii, a împins un "elev mic" înăuntru.*
- *Domn ale profesor s-a sunat şi eu am citirea...*
- Ce? întrebai eu uimit. *Păi, aici e liceum domnule, aici nu se învață scris-cititul, ci funcția şi comportamentele ei continuie şi*

discontinuie, înfățişările ei pe un compact sau pe spații deschise! Ce ştii dumneata? Cine eşti dumneata?
-A glumit, domnule profesor! vorbi de data asta un copil mare în uşă. *în spatele lui, un şir de frunți cu ochi mari albaştri: ...un albastru cu nuanțe diferite; ca o transformare a luminii în răsăritul zilei, zâmbeau, aşteptau.*
- Dar, dumneavoastră, ce-ați făcut aici? întrebă "elevul mare" din uşă.
- A, B, C! pronunță elevul *"mic",* frate cu *"celmare".*
- Taci mă! taci! îl apostrofă fratele uriaş.
- Păi, am "cetirea"!
- Şi?
- Şi sunt la alfabet.
- Şi ce am eu cu alfabetul tău? -Pai!
- Lasă-l! lasă-l în pace! mă aşezai între ei imperativ, împăciuitor. -Spune-i domnule! Spune-i domnului profesor! strigară cei din
spatele lui.
- Ce să-i spun? A! da! Aveți dreptate! Şi apoi, grav, de parcă nu avea mult timp sa se explice, de parcă dimpotrivă timpul nu mai avea valoare, spuse: Domnule profesor dumneavoastră a-ți predat în ora trecută la...
- La?
- La imaginea holografică a clasei. Noi am fost în livadă, în livada ce a dat în floare la biserica Sfânta Ana.
- Păi, în ce an suntem? încercai eu să deschid gura.
- *în anul 3201 spuse o voce din spațiu transcendental.*
- Stinge, mă, proiectoru'?! strigă cineva, la altcineva, aflat în camera din spatele peretelui tablei. Chipurile dispăruseră. Sala era pustie. *Un cântec de cucuştiuc sfărâma pe o*

nicovală nevăzută, afară, prin geamuri pline de lumină terestră,precesia anotimpului în punct vernal M-am strecurat printre copiii din uşă, împins de cântec afară din clasă, în lumea holurilor cu vitralii sfărâmate. în cancelarie nu mai era nimeni. Mă aflam înăuntru explicației mele de altă dată, despre continuități conştiente cu salt în punct; cu prelungiri *în punct real - rădăcină a ecuației transcendente om;* soluție a unei treceri prin axă, prin lumi. Câte nefericite continuități,

265

fără speranța schimbării de semn, de stare şi de formă, nu ne înconjoară, nu trăim?! *Proiecția* are nevoie de un *punct fantă între două spații.* Naşterea este o proiecție a sufletului în trup. Moartea este funcția inversă a acestei proiecții. Ea are nevoie de o schimbare de energie, de un salt continuu pe axa lumii, de un salt continuu între lumi. Doamne! ce argumentații cu limite în argument. Câtă explicație pentru lucruri ştiute dinainte, pentru credință în tine, pentru o altă nouă şi temeinică credință în om?!
- *"A, B, C",* se auzea copilul rătăcit în holul cu vitralii sparte. Şi o linişte nefirească îl aşează pe fratele elevului uriaş - iubitorul de holografie, într-un perete, într-o icoană, în locul lui Ceauşescu, rămas puțină vreme liber de la căderea comunismului încoace.

267

Cuprins

1. Bostana din pădure..5
2. La fierar...11
3. Primarul şi Ruşii...17
4. Calcavura...25
6. La brişcă...31
6. Cruci, Cruci...38
7. La fântâni 1...44
8. La scăldat..50
9. Foc şi apă...55
10. Tractorul din vie...60
11. Moartea lui Marchidan...66
12. La fântâni 2..73
13. Dejun cu oaspeți nepoftiți..79
14. Ipoteze, ipoteze...87
15. Ora de muzică...93
16. Voluntari pe oseminte..99
17. Afi rudă cu - relații în mit...109
18. Ion şi Grecu, Ion Grecu..116
19. Academia rugăciunii mamei...124
20. Sfat în dreptunghi cu timp oprit..131
21. Sentințe autumnale..137
22. Căminul de la teatru...144
23. Demonstrația...150
24. Schitul amintirii lor...157